

צורי מעם השם עושה שמים וארץ

סֵפֶר

תּוֹרַת הַזֹּהַר

הַזֹּהַר הַמְּתַרְגֵּם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

הַמְּנַקֵּד

עַל חֲמֻשָּׁה הַמְּשִׁי תּוֹרָה

מִהַתְּנָא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי זִיע"א

פְּרָשַׁת וַיֵּרָא

תְּרַגּוּם קַל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרְוֶיךָ חֵלּוּמֵךְ בּוֹ

יוצא לאור על ידי "מפעל הזהר העולמי"

בעיה"ק בית שמש תובב"א

אלול תש"ע לפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות,

לכל החברים וידידים, ולכל אחד ואחד מישראל,

לקרב הגאולה שלימה בב"א

וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

לעילוי נשמת

מרת הינדע לאה, מנחם מוניש וחנה בר"ב יצחק אהרון
הרב צבי יצחק, נטע מאיר, מלכה דבורה בר"ב גבריאל הכהן

לקנות הספרים במחיר מסובסד:

אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו

ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8

Ramat Beth Shemesh 99093, Israel

Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300

hazohar.com@gmail.com

פרשת וירא אליו

רַבִּי חֵיִיא פָּתַח, (שיר ב) הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת
 הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאֶרְצָנוּ.
 הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ, בְּשִׁפְרָא הַקַּב"ה אֶת
 הָעוֹלָם, נָתַן בְּאֶרֶץ כָּל הַכֹּחַ שְׂרָאוּי לָהּ, וְהַכֹּל
 הָיָה בְּאֶרֶץ, וְלֹא הוֹצִיָּאָה פְרוֹת בְּעוֹלָם עַד
 שֶׁנִּבְרָא אָדָם. כִּיּוֹן שֶׁנִּבְרָא אָדָם, הַכֹּל רָאוּי וְד"א
 לְיָצֵאתָ בְּעוֹלָם, וְהָאֶרֶץ גִּלְתָּה אֶת פְּרוֹתֶיהָ וְכִתְחָה
 שֶׁנִּבְקְרוּ בָהּ.

כִּמּוֹ זֶה הַשָּׁמַיִם לֹא נָתַנוּ כַּחוֹת לְאֶרֶץ עַד שֶׁנִּבְרָא
 אָדָם. זֶהוּ שִׁפְתוֹב (בראשית ב) וְכֹל שֵׁיחַ הַשָּׁדָה
 טָרָם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכֹל עֵשֶׂב הַשָּׁדָה טָרָם יִצְמַח
 כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ וְאָדָם אִין
 לְעַבֵּד אֶת הָאָדָמָה. נִסְתַּתְרוּ בָהּ כָּל אֲוֹתָם
 הַתּוֹלְדוֹת וְלֹא הִתְנַלְּו, וְהַשָּׁמַיִם הִתְעַכְּבוּ, שְׁלֹא
 הִמְטִירוּ עַל הָאֶרֶץ מִשּׁוֹם שֶׁאָדָם אִין, שְׁלֹא נִמְצָא
 וְלֹא נִבְרָא, וְהַכֹּל הִתְעַכַּב בְּגִלְלוֹ. כִּיּוֹן שֶׁנִּבְרָאָה

אָדָם, מִיַּד הַנְּצָנִים נִרְאוּ בְּאָרֶץ, וְכָל הַכַּחוֹת
שָׁנְסוּתָרוּ, הַתְּנַלּוּ וְנִתְּנוּ בָהּ.

עַתָּה תִּזְמִיר הַגִּיעַ, שֶׁהַתְּתִקֵּן תִּקּוֹן הַתְּשַׁכְּחוֹת
לִזְמִיר לְפָנַי הַקָּב"ה מַה שְּׁלֹא נִמְצָא עַד
שְׁלֹא נִבְרָא אָדָם. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאֶרְצֵנוּ,
שְׁתֵּרֵי [וְהַ] [כָּל] דְּבַר שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא [ד"א שְׁעֵשָׂה]
הַקָּב"ה שְׁלֹא ^(דף צו ע"ב) נִמְצָא בְּעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא
אָדָם. כִּיּוֹן שֶׁנִּמְצָא אָדָם, הַכֹּל נִמְצָא.

אַחַר שְׁחֻטָּא, הַכֹּל הִסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם וְהַתְּקַלְלָה
הָאָרֶץ. וְהוּא שְׁכָתוּב (בראשית ג) אֶרֶץ
הָאֲדָמָה בְּעִבוּרָהּ וְגו', וְכַתוּב כִּי תַעֲבֹד אֶת
הָאֲדָמָה לֹא תִסֵּף תִּת פָּחָה לָּהּ וְגו', וְכַתוּב וְקוֹץ
וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָּהּ.

כֹּא נַח וְתִקֵּן בְּרִדְמִים וּפְצִירוֹת בְּעוֹלָם. אַחַר
כֵּן, וַיִּשְׁתֶּן מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּנַל בְּתוֹךְ
אֶחָלָה. כֹּאן כִּנֵּי הָעוֹלָם וְחֻטְאוֹ לְפָנַי הַקָּב"ה,
וְהִסְתַּלְּקוּ צְבָאוֹת הָאָרֶץ [שֶׁל הָעוֹלָם] בְּמַקְרָם, וְהָיוּ
עוֹמְדִים עַד שֶׁבָּא אַבְרָהָם.

כִּיּוֹן שְׂבָא אַבְרָהָם [לְעוֹלָם], מִיַּד הַנְּצָנִים נִרְאִי
 בְּאֶרֶץ, הַתְּתִקְנוּ וְהַתְּנַלּוּ כָּל הַצְּבָאוֹת
 בְּאֶרֶץ. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, בְּשָׁעָה שְׂאֵמֵר לוֹ הַקֶּכֶ"ה
 לְמוֹל. כִּיּוֹן שְׂהַגִּיעַ אוֹתוֹ הַזְּמַן שְׂפִרִית נִמְצְאָה בּוֹ
 בְּאַבְרָהָם וְנִמּוֹל, אִזְ הַתְּקַיִם בּוֹ כָּל הַפְּסוּק תְּהִה,
 וְהַתְּקַיִם הָעוֹלָם, וְדַבֵּר הַקֶּכֶ"ה תְּהִה בְּהַתְּנַלּוֹת בּוֹ.
 זְהוּ שְׂכַתּוֹב וַיִּרְא אֱלֹהֵי ה'.

רַבִּי אֱלֵעָזָר פָּתַח הַפְּסוּק תְּהִה [בְּשָׁעָה] אַחֵר שְׂנִמּוֹל
 אַבְרָהָם. שְׂעַד שְׂלֵא נִמּוֹל, לֹא דִבֵּר עִמּוֹ אֱלֹהֵי
 מִתּוֹךְ דְּרָגָה תַּחְתּוֹנָה, וְהַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת לֹא הָיוּ
 קַיִמּוֹת עַל אוֹתָהּ תְּדַרְגָּה. כִּיּוֹן שְׂנִמּוֹל, מִיַּד הַנְּצָנִים
 נִרְאִי בְּאֶרֶץ. אֵלּוּ הַדְּרָגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת שְׂהוֹצִיָּאָה
 וְהַתְּקִינָה תְּדַרְגָּה תַּחְתּוֹנָה הַזֹּה. עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ -
 אֵלּוּ עֲנִפֵי הָעֶרְלָה. וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ -
 זְהוּ קוֹל שְׂיּוֹצֵא מִתּוֹךְ (דף צח ע"א) אוֹתוֹ פְּנִימֵי שֶׁל הַכּל,
 וְאוֹתוֹ קוֹל נִשְׁמַע, וְזֶה קוֹל שְׂגוֹזֵר דְּבַר לְדַבֵּר
 וְעוֹשֶׂה לָּהּ שְׂלִמּוֹת.

בא ראה שעד שלא נמול אנברתם לא היתה עליו
 אלא תדרגתה הוה כפי שאמרנו. פיון [אמר]
 שנמול מה כתוב? וירא אליו ה'. למי? שהרי לא
 כתוב וירא ה' אל אנברם? שאם לאנברם אז מה
 השבח כאן יותר מבתחלה עד שלא נמול
 שכתוב וירא ה' אל אנברם? אלא סוד נסתר הוא.
 וירא אליו ה' - לאותה דרגתה שדברה עמו, מה
 שלא היה מקדם לזה עד שלא נמול. שפעת
 התגלה תקול והתחבר בדבור כשדבר עמו. והוא
 ישב פתח האהל. והוא - ולא גלה מי. אלא כאן
 גלה את החכמה שכל תדרגות שריויות על תדרגתה
 התחתונה הוה אחר שנמול אנברתם.

בא ראה, וירא אליו ה' - והוה תסוד שקול שנשמע
 שהתחבר בדבור ומתגלה בו. והו"א ישב
 פתח האהל - והוה העולם העליון שעמד להאיר
 עליו. כחם היום, שהרי הוא תימין, תדרגתה
 שאנברתם נדבק בו. דבר אחר כחם היום - בפעולה
 שמתקרבת דרגתה לדרגתה בתשוקה של זה בנגד זה.

וַיֵּרָא אֱלֹהֵינוּ. אָמַר רַבֵּי אַבְבָּא, עַד שְׁלֹא נִמְוֵל
 אַבְרָהָם, הָיָה אָטוּם. כִּיּוֹן שְׁנִמְוֵל, הַכֹּל
 הַתְּנַלְתָּה, וְשָׂרְתָה עֲלֵינוּ שְׂכִינָה בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי. בֵּא
 רְאֵה, וְהוּא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהֶל. וְהוּא - זֶהוּ הָעוֹלָם
 הָעֲלִיּוֹן שְׂשׂוּרָה עַל עוֹלָם הַתְּחִתּוֹן הַזֶּה. אֵימָתִי?
 כְּחֵם הַיּוֹם, בְּזִמְן שְׂתִשׁוּקְתוֹ שֶׁל צַדִּיק אֶחָד לְשָׂרוֹת
 בּוֹ.

מִיָּד - וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים
 נֹצְצִים עֲלָיו. מִי הֵם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים? אֵלוֹ
 אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, שְׁעוֹמְדִים עַל הַדְּרָגָה הַזֹּאת,
 וּמֵהֶם הֵיא ^(דף צט ע"א) יוֹנְקַת [יְסוּד הָעוֹלָם] וְנִזְוֵנִית. וְאֵז -
 וַיֵּרָא וַיֵּרֵץ לְקִרְאתָם. שְׂתִשׁוּקַת הַדְּרָגָה הַתְּחִתּוֹנָה
 הַזֹּאת לְהַתְּחַבֵּר בָּהֶם וְחִדּוּתָהּ לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵיהֶם.
 וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַרְצָה, לְהַתְּקִין לָהֶם כִּפּוּא.

בֵּא רְאֵה, הַקַּב"ה עֹשֶׂה אֶת דָּוִד הַמְּלִיךְ עֲמוּד אֶחָד
 מִחִפּוּסֵי הָעֲלִיּוֹן כְּמוֹ הָאֲבוֹת. וְאִף עַל גַּב
 שְׂחוּא כִּפּוּא אֲלֵיהֶם, אֲבָל בְּזִמְן שְׂמַתְחַבֵּר בָּהֶם הוּא
 עֲמוּד אֶחָד לְהַתְּתַקֵּן בְּכִפּוּסֵי הָעֲלִיּוֹן, וּלְכַד נִטְלָה אֶת

המלכות בְּחֶבְרוֹן דְּיִדְר הַמֶּלֶךְ שְׁבַע שָׁנִים לְהַתְחַבֵּר
בָּהֶם, וַתֵּרִי נְאֻמֶּר.

תּוֹסֵפֶתָא

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָיו מִמְרָא. לָמָּה בְּאֵלָיו מִמְרָא
וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר? אֵלָּא מִשּׁוּם שְׁנַתֵּן לוֹ
עֲצָה עַל בְּרִית הַמִּילָה שְׁלוֹ. בְּשַׁעָה שְׁאָמַר הַקֶּב"ה
לְאַבְרָהָם לְהַמּוּל, הֲלֵךְ אַבְרָהָם לְהַמֶּלֶךְ עִם חֶבְרִיו.
אָמַר לוֹ עֲנֵר: אַתָּה בֵּן תִּשְׁעִים שָׁנָה, וְאַתָּה מֵעֵיק
לְעֲצֻמָּךְ?

אָמַר לוֹ מִמְרָא: הַזְכֵּרְתָּ אֶת הַיּוֹם שְׁזָרְקוּ אוֹתָךְ
הַבְּשָׂדִים לְתוֹךְ כִּבְשֵׁן הָאֵשׁ, וְאוֹתוֹ רָעַב
שְׁעֵבֵר עַל הָעוֹלָם, שְׁכַתּוֹב (בראשית יב) וַיְהִי רָעַב
בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִמָה, וְאוֹתָם מְלָכִים שְׂרָדְפוּ
אֲחֵרֵיהֶם וְהַבִּיתָ אוֹתָם, וְהַקֶּב"ה הִצִּיל אוֹתָךְ מִהַכּוֹל
וְלֹא יָכַל אִישׁ לַעֲשׂוֹת לְךָ רָע? קוּם וַעֲשֵׂה אֶת
מִצְוֹת רַבּוֹנְךָ! אָמַר לוֹ הַקֶּב"ה: מִמְרָא, אַתָּה נָתַתָּ
לוֹ עֲצָה לְהַמּוּל, תִּיִיד אֵינִי מִתְנַלָּה עָלָיו אֵלָּא

בַּפְּלִטְרִין שְׁלֵף. וְזָהוּ שְׁכֶתוֹב בְּאַלְנֵי מְמַרְא. (ע"ד פֶּאן

הַתּוֹסֵפֶתָא).

מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם

רַבּוֹתֵינוּ פְּתָחוּ בַּפְּסוּק תְּהִי, (שיר א) לְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ
טוֹבִים שְׁמֵן תּוֹרַק שְׁמֵךְ וְגו'. שְׁנו
רַבּוֹתֵינוּ, נִשְׁמָה זֶה שֶׁל בֶּן הָאָדָם, בְּשַׁעַה שְׁעוֹלָה
מִהָאָרֶץ לְרַקוּעַ וְעוֹמֶדֶת בְּאוֹתוֹ זֶהר עֲלִיּוֹן
שְׁאֵמְרָנוּ, הַקָּב"ה מְבַקֵּר אוֹתָהּ.

בֵּא תִשְׁמַע, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי, כָּל נִשְׁמַת
הַצְּדִיקִים, כִּיּוֹן שְׁעוֹמֶדֶת בְּמָקוֹם שְׁכִינַת
הַכְּבוֹד, שְׁרָאוּיָה לְשַׁבֵּת, הַקָּב"ה קוֹרָא לְאֵבוֹת
וְאוֹמַר לָהֶם: לָכוּ וּבְקֶרְוּ אֶת פְּלוֹנֵי הַצְּדִיק שְׁבֵא,
וְהַקְּדִימוּ לוֹ שְׁלוֹם מִשְׁמֵי. וְהֵם אוֹמְרִים: רַבּוֹן
הָעוֹלָם, לֹא רָאוּי לְאֵבָא לְלַכֵּת לְרֵאוֹת אֶת הַבֶּן.
הַבֶּן רָאוּי לְרֵאוֹת וּלְהִרְאוֹת וּלְדַרְשׁ אֶת אָבִיו.

וְהוּא קוֹרָא לְיַעֲקֹב וְאוֹמַר לוֹ: אַתָּה שְׁתִּיחַ לָךְ
צַעַר בָּנִים, לָךְ וְקַבְּל [לְמַדוֹ] פְּנֵי פְּלוֹנֵי הַצְּדִיק
שְׁבֵא לְבָאן, וְאַנִּי אֵלֶיךָ עֹמֵךְ. וְזָהוּ שְׁכֶתוֹב (תהלים כ"ד)

מִבְּקָשֵׁי פְּנִיךָ יַעֲקֹב סָלָה. לֹא נֹאמַר מִבְּקָשׁ, אֲלֹא
 מִבְּקָשֵׁי. אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא, מֵרֵאשׁ הַפְּסוּק מִשְׁמָע,
 שְׁכַתּוֹב זֶה דוֹר הִרְשָׁו וְגו'.

אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא (נ"א עקיבא), יַעֲקֹב
 אָבִינוּ הוּא כִּסּא הַכְּבוֹד. וְכֵן תָּנָא רַבִּי
 אֵלִיהוּ, יַעֲקֹב אָבִינוּ הוּא כִּסּא בְּפָנֵי עֲצֵמוֹ, שְׁכַתּוֹב
 (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. בְּרִית פְּרַת
 הַקֶּבֶ"ה לְיַעֲקֹב לְבְדוֹ יוֹתֵר מִכָּל אֲבוֹתָיו, שְׁעָשָׂה לוֹ
 כִּסּא הַכְּבוֹד, פָּרַט מִן הָרֵאשׁוֹן.

רַבִּי אֵלִיעֶזֶר הָיָה יוֹשֵׁב וְהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה. פֶּא
 אֵלָיו רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, בַּמָּה מַר עוֹסֵק?
 אָמַר לוֹ, בַּפְּסוּק הַזֶּה שְׁכַתּוֹב (שמואל א ב) וְכִסּא כְבוֹד
 יִנְחִלִם. מַהוּ כִּסּא כְבוֹד יִנְחִלִם? זֶה יַעֲקֹב אָבִינוּ
 שְׁעָשָׂה לוֹ כִּסּא כְבוֹד לְבְדוֹ לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּעַד
 נְשִׁמַת הַצַּדִּיק, וְהַקֶּבֶ"ה הוֹלִיךְ עִמּוֹ בְּכָל רֵאשׁ חֲדָשׁ
 וְחֲדָשׁ, וּכְשֶׁרוֹאֶה הַנְּשִׁמָּה אֶת כְּבוֹד הָאִסְפָּק־לְרִיָּה
 שֶׁל שְׁכִינַת רַבּוֹנוֹ, מְבָרְכַת וּמְשַׁתְּחָוָה לְפָנָיו
 הַקֶּבֶ"ה. וְזֶהוּ שְׁכַתּוֹב (תהלים קד) בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה'.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הִקְבֵּ"ה עֹמֵד עָלָיו, וְהַנְּשָׁמָה
 פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: ה' אֱלֹהֵי גִדְלָתָּ מְאֹד וְגו'!
 כָּל הַפְּרָשָׁה, עַד הַסִּיּוֹם שָׁאוּמֵר יִתְמוּ חֲטָאִים וְגו'!
 וְעוֹד אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְלֹא זֶה בְּלִבָּהּ, אֲלֵא
 מִשְׁבַּחַת אוֹתוֹ עַל הַגּוֹף שֶׁנִּשְׁאָר בְּעוֹלָם הַיּוֹה,
 וְאוֹמֵר (שם קג) בְּרַבִּי נִפְשֵׁי אֶת ה' וְכָל קְרַבֵּי וְגו'!

וְהִקְבֵּ"ה הוֹלֵךְ. מַנִּין לָנוּ זֶה? מִהַפְּסוּק הַיּוֹה
 שְׁכַתוֹב וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְגֵי מְרָא. זֶה
 יַעֲקֹב. מַה זֶה מְרָא? מִשּׁוֹם שֶׁיֵּרֵשׁ מְאֵתִים
 עוֹלָמוֹת מֵעֵדֶן, וְהוּא כִּפְּא. אָמַר רַבִּי יַצְחָק, מְרָא
 בְּנִימְטָרִיא מְאֵתִים שְׁמוֹנִים וְאַחַת הָיָה. מְאֵתִים שָׁל
 עֵדֶן, שְׁכַתוֹב (שיר ה) וּמְאֵתִים לְנִטְרִים אֶת פְּרִיּוֹ,
 וְשְׁמוֹנִים וְאַחַת שְׁהוּא כִּפְּא. וְלִבְּן נִקְרָא וַיֵּרָא אֵלָיו
 ה' בְּאַלְגֵי מְרָא. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מְרָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶה בְּאַלְגֵי? רְצוֹנוֹ לֹאמֵר
 חֲזָקוֹ, זֶהוּ שְׁכַתוֹב אֲבִיר יַעֲקֹב. וְהוּא יֵשֵׁב
 פְּתַח הָאֵהָל, זֶהוּ שְׁכַתוֹב (תהלים מז) ה' מִי יִגּוֹר

בְּאַהֲלֵךְ וְגו'. כָּחֵם הַיּוֹם, שְׁכַתּוֹב (מלאכי ג) וְזָרְחָה
לָכֶם יִרְאֵי שְׁמֵי שְׁמֵשׁ צְדָקָה וּמִרְפֵּא בְּכַנְפֶיהָ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַבְדִּי, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָלַךְ
תְּקַבֵּ"ה, וּמִשּׁוֹם שְׁשׂוּמְעִים הָאֲבוֹת, אֲבָרְהָם
יִצְחָק, שְׁהִקְבֵּ"ה הוֹלֵךְ אֵלָיו, תּוֹבְעִים מִיַּעֲקֹב לְלֶכֶת
עִמָּם וּלְהִקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, וְהֵם עוֹמְדִים עָלָיו, מִמָּה
שְׁכַתּוֹב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים
נֹצְבִים עָלָיו. שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים [שְׁעוֹמְדִים] אֵלָיו הָאֲבוֹת,
אֲבָרְהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, שְׁעוֹמְדִים עָלָיו וְרֵאוּ מַעֲשִׂים
טוֹבִים [שְׁעֵשֶׂה] שְׁעוֹשִׂים. וַיִּרְא וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם מִפֶּתַח
הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה, מִשּׁוֹם שְׁרָאָה שְׁכִינַת
הַכְּבוֹד עִמָּם. וְהוּא שְׁכַתּוֹב (שיר א) עַל בֶּן עֲלָמוֹת
אֶתְבוֹךְ [אֵלָיו הֵן הָאֲבוֹת].

דָּבָר אַחֵר וַיִּרְא אֵלָיו ה' בְּאֵלָנֵי מִמְרָא, רַבּוֹתֵינוּ
פֶּתַחוּ בַפֶּסוּק הַזֶּה בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם.
שְׁשֻׁנֵנוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּשַׁעַת פְּטִירְתּוֹ שֶׁל אָדָם
הוּא יוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל, שְׁהַנְשָׂמָה מִתְפַּרְדֵּת מִן הַגּוֹף.
וְלֹא נִפְטָר אָדָם מִן הָעוֹלָם עַד שְׁרוּאָה אֶת

השכינה. והו' שפּתּוּב (שמות לג) כּי לֹא יֵרָאֵנִי הָאָדָם
וְחַי. וּבָאִים עִם הַשְּׂכִינָה שְׁלֹשָׁה מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת
לְקַבֵּל נְשָׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק. וְהוּ' שְׂפָתוּב וַיֵּרָא אֵלָיו ה'
וּגו'. כָּחֵם הַיּוֹם - זֶה יוֹם הַדִּין הַפּוֹעֵר כִּתְנוּר
לְהַפְרִיד אֶת הַנְּשָׁמָה מִן הַגּוֹף.

וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים, הַמַּבְקָרִים
מִמַּעֲשָׂיו מַה שֶּׁעָשָׂה, וְהוּא מוֹדֵה עֲלֵיהֶם
בְּפִיו. וְכִיּוֹן שֶׁהַנְּשָׁמָה רוֹאֶה כָּךְ, יוֹצֵאת מִן הַגּוֹף
עַד פֶּתַח בֵּית הַבְּלִיעָה, וְעוֹמְדֵת שָׁם עַד שְׁמַת־וּדָה
כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה הַגּוֹף עִמָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְאִזּוֹ נְשָׁמַת
הַצַּדִּיק הִיא שְׂמִיחָה בְּמַעֲשֵׂיהָ וּשְׂמִיחָה עַל פְּקֻדוֹתָהּ.
שְׁשָׁנֵינוּ, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, נְשָׁמָתוֹ שֶׁל צַדִּיק מִתְאַוָּה
אִימָתִי תֵצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא הֶבֶל כִּדִּי
לְהַתְעַנֵּג בְּעוֹלָם הַבָּא.

שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כְּשֶׁחָלָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, אוֹתוֹ
יוֹם עָרַב שַׁבַּת הָיָה, וְהוֹשִׁיב לְיַמִּינוֹ אֶת
הוֹרְקָנוּם בָּנוּ, וְהָיָה מְגַלָּה לוֹ עֲמָקוֹת וְנִסְתָּרוֹת,
וְהוּא לֹא הָיָה מְקַבֵּל דְּבָר בְּדַעְתּוֹ שֶׁחָשַׁב שֶׁמִּטְרָף

בְּרַעְתּוֹ הָיָה. כִּיּוֹן שָׂרָאָה שְׂרַעְתָּ אָבִיו מִתִּישָׁבֶת
עָלָיו, קָבַל מִפְּנֵי מֵאָה שְׂמוֹנִים וְתִשְׁעַ סוּדוֹת
עָלָיונִים.

בְּשֶׁהֲנִיעַ לְאָבִי שִׁישׁ שְׂמֵתְעָרְבִים בְּמִים
הָעָלָיונִים, בָּכָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּפְסִם
לֹאמַר. אָמַר, עָמַד שָׁם בְּנִי. אָמַר לוֹ, אֲבֵא, לָמָּה?
אָמַר לוֹ, אֲנִי רוֹאֶה שְׂאֵנִי מְמַהֵר לַחֲלֹף מִן הָעוֹלָם.
אָמַר לוֹ, לֵךְ וְאָמַר לְאַמֶּךָ שְׂתַעֲלָה אֶת הַתְּפִלִּין
שְׁלִי לְמָקוֹם עָלָיוֹן, וְאַחֵר שְׂאֵסְתִּילֵק מִן הָעוֹלָם,
וְאֲבֵא לְבֵאֵן בְּדִי לְרֵאוֹת אוֹתָם. לֹא תִכְפוּ, שְׁהֵם
קְרוֹבִים עָלָיונִים וְלֹא תַחְתּוֹנִים, וְדַעַת בְּנֵי אָדָם לֹא
מְשִׁיבָה אוֹתָם.

עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, נִכְנְסוּ חֲכָמֵי הַדּוֹר לְבַקֵּר אוֹתָם,
וְקָלַל אוֹתָם עַל שֶׁלֹּא בָאוּ לְשִׁמֵּשׁ אוֹתוֹ,
שְׂשֻׁנֵנוּ, גְּדוּלָה שְׂמוּשָׁה יוֹתֵר מִלְּמוּדָה. עַד שֶׁבָּא
רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, עֲקִיבָא, לָמָּה לֹא
בָאתָ לְשִׁמֵּשׁ אוֹתִי [שְׁחַרְיָ בָּאָה הַעֵת לְהַצְרִיתָ]? אָמַר לוֹ, רַבִּי,
לֹא הָיָה לִי פְנָאִי. רַתַּח וְאָמַר, אֶתְמַה עָלֶיךָ אִם

תָּמוֹת מִיתַת עֲצָמָי. קָלְלוּ שְׁמִיתָתוֹ תִּהְיֶה קָשָׁה
מִכָּלֵם.

בָּכָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר לוֹ, רַבִּי, תִּלְמֵד אוֹתִי
תּוֹרָה. פָּתַח פִּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּמַעֲשֵׂה
מְרֻבָּה. בָּאָה אִשׁ וְהִקִּיפָה אֶת שְׁנֵיהֶם. אָמְרוּ
חֲכָמִים, נִשְׁמַע מִזֶּה שְׂאִין אָנוּ רְאוּיִים וּכְדָאִים
לְבָר. יֵצְאוּ לַפֶּתַח הַחִיצוֹן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם. הָיָה מָה
שֶׁהָיָה, וְהָאִשׁ הִלְכָה.

וְלִמֵּד בְּבִהָרַת עֵזָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת,
וְלִמֵּד אוֹתוֹ מֵאֲתוּם וְשִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי מְעַמִּים שֶׁל
פְּסוּקֵי שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהָיוּ עֵינֵי רַבִּי עֲקִיבָא זוֹלְגוֹת
דְּמַעוֹת, וְחוֹרָה הָאִשׁ בְּבִתְחִלָּה. בְּשֶׁהִגִּיעַ לְפָסוּק
(שִׁיר ב) סְמִכוֹנִי בְּאֲשִׁישׁוֹת רַפְדוֹנִי בַתְּפוּחִים כִּי
חוֹלֵת אֶהְבֶּה אָנִי, לֹא יָכַל רַבִּי עֲקִיבָא לְסַבֵּל,
וְהָרִים קוֹלוֹ בְּבִכּוּיָהּ. וְהָרִים קוֹלוֹ וְלֹא הָיָה מְדַבֵּר
מִיֵּרֵאת הַשְּׂכִינָה שֶׁהִיְתָה שָׁם.

תּוֹרָה לוֹ כָּל עֲמֻקּוֹת וְסוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁהָיוּ בְּשִׁיר
הַשִּׁירִים, וְהַשְּׂבִיעוּ שְׂבוּעָה שְׁלֵא יִשְׁתַּמֵּשׁ

בְּשׁוֹם פָּסוּק מִמֶּנּוּ, בְּרִי שֶׁהִקְבֵּ"ה לֹא יַחְרִיב אֶת
הָעוֹלָם בְּגִלְלוֹ, וְלֹא רוּצָה לְפָנָיו שֶׁהַכְּרִיזוֹת יִשְׁתַּמְּשׁוּ
בוֹ יֵרֵב הַקְּדוּשָׁה שְׂיֵשׁ בוֹ. אַחַר יֵצֵא רַבִּי עֲקִיבָא
וּבְכָה, וְנָבְעוּ עֵינָיו מֵיָם, וְהָיָה אוֹמֵר, וַי רַבִּי! וַי
רַבִּי! שֶׁהָעוֹלָם נִשְׁאַר יְתוֹם מִמֶּךָ. נִכְנָסוּ אֵלָיו כָּל
שְׂאֵר הַחֲכָמִים, וְשָׂאוּ אוֹתוֹ, וְהֵשִׁיב לָהֶם.

הִיָּתָה דְחוּקָה לוֹ [הַשְּׁעָה] לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. הוֹצִיא שְׂתֵי
זְרוּעוֹתָיו וְשָׁם אוֹתָם עַל לְבוֹ. פָּתַח וְאָמַר,
אוֹי הָעוֹלָם, הָעוֹלָם הָעֲלִיזוֹן חוֹזֵר לְהִתְכַּנֵּס וּלְהִתְנַזֵּ
מֵן הַתַּחְתּוֹן כָּל אֹר וּמְאוֹר. אוֹי לָכֶם שְׂתֵי זְרוּעוֹת,
אוֹי לָכֶם שְׂתֵי תוֹרוֹת שִׁיְהִיו נִשְׁכָּחִים הַיּוֹם הַזֶּה מִן
הָעוֹלָם. שָׂאֵמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל יְמֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
הִיָּתָה הַשְּׂמוּעָה מְאִירָה מִפִּי כַּיּוֹם שֶׁנִּתְּנָה בְּחַר
סִינִי.

אָמַר, תּוֹרָה [לְמִדְתִּי וְנִמְרָא] הִבְנֵתִי וְחֲכָמָה לְמִדְתִּי
וְשִׂמוּשׁ עֲשִׂיתִי, שָׂאוּ יְהִי כָּל בְּנֵי אֲנוּשׁ
שֶׁל הָעוֹלָם סוֹפְרִים, לֹא יוּכְלוּ לְכַתֵּב, וְלֹא חָסְרוּ
תְּלִמִּידֵי מִחֲכָמָתִי אֶלָּא כְּמִכְחוּל בְּעֵינַי, וְאַנִּי

מִרְבוֹתַי אֵלֶּא כְּמִי שִׁשְׂוֹתָהּ בַּיָּם. וְלֹא הָיָה אֵלֶּא
לְהַחְזִיק מַזְכָּה לְרַבּוֹתַי יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

וְהָיוּ שׂוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ בְּאוֹתוֹ סִנְדֵּל שֶׁל יָפוּם, עַד
שִׁינְעָאָה נִשְׁמָתוֹ וְאָמַר מְהוֹר. וְלֹא הָיָה שָׁם
רַבִּי עֲקִיבָא. כְּשִׁינְעָאָה הִשְׁפֵּתָה, מָצָא אוֹתוֹ רַבִּי
עֲקִיבָא שְׂמֵתָה. קָרַע בְּגָדוֹ וְשָׂרַט כָּל בְּשָׂרוֹ, וְדָם יָרַד
וְנִמְשַׁךְ עַל זְקָנוֹ. הָיָה צוֹנֵחַ וּבּוֹכָה. יָצָא הַחוּצָה
וְאָמַר: שָׁמַיִם שָׁמַיִם, אָמְרוּ לְשֹׁמֵשׁ וְלְלִבְנָה, שֶׁהָאוֹר
שֶׁהָיָה מֵאִיר יוֹתֵר מֵהֶם הִרִי נֶחֱשֵׁף. (דף צט ע"ב)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁעָה שִׁנְשֵׁמֵת הַצַּדִּיק רוֹצֵה
לְיָצֵאת - שְׂמִחָה, וְהַצַּדִּיק כְּטוֹחַ כְּמִיתָתוֹ
כְּדִי לְקַבֵּל שְׂכָרוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיֵּרָא וַיִּרְץ לְקַרְאֲתָם,
כְּשֶׁמִּחָה לְקַבֵּל פְּנִיָהֶם. מֵאִיזָה מְקוֹם? מִפֶּתַח
הָאֵהָל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרָנוּ. וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה - אֵל
הַשְּׂכִינָה.

רַבִּי יוֹחָנָן פֶּתַח וְאָמַר, (שִׁיר ב) עַד שִׁיפּוֹחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
הַצִּלְלִים סָב דְּמַח לָךְ דּוּרֵי לְצַבִּי אוּ לְעַפְר
הָאֵילִים. עַד שִׁיפּוֹחַ הַיּוֹם וְגו' - זוֹ אֲזַהָרָה לְאָדָם

בְּעוֹדוֹ בְּעוֹלָם הָיָה שֶׁהוּא בְּהֶרֶף עֵינַי. כֹּא רֵאִה מַה
 בְּתוֹב, (קהלת ו) וְאֵלֹהֵי חַיָּה אֶלֶף שָׁנִים פְּעַמִּים וְגו' .
 בְּיוֹם הַמִּיתָה, כָּל מַה שֶּׁחָיָה, נֶחְשָׁב כְּיוֹם אַחַד
 אֶצְלוֹ.

אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן, נִשְׁמָתוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּרַח בּוֹ
 וְאוֹמֶרֶת עַד שְׁיִפּוֹת הַיּוֹם [וְנִסּוּ הַצְּלָלִים], וַיִּדְמָה
 בְּעֵינָיו בְּהֶרֶף עֵינַי בְּעוֹדָהּ בְּעוֹלָם הָיָה. וְנִסּוּ
 הַצְּלָלִים, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (איוב ח) כִּי צֶל יִמִּינֵנו עָלֵי אֶרֶץ.
 בְּבִקְשָׁה מִמֶּנָּה, כִּב דְּמַח לָהּ דוֹדֵי לְצַבֵּי וְגו' .

דָּבָר אַחֵר עַד שְׁיִפּוֹת הַיּוֹם וְגו' - אָמַר רַבֵּי שְׁמַעוֹן
 בֵּן פִּינְיָ, זֶה אֲזַחֲרָה לְאָדָם בְּעוֹדוֹ בְּעוֹלָם הָיָה
 שֶׁהוּא בְּהֶרֶף עֵינַי: מַה הַצְּבִי קָל בְּרַגְלָיו - אִם אֵתָה
 הָיָה קָל בְּצַבֵּי אוֹ כְּעֶפֶר הָאֵילִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹן
 בּוֹרְאָהּ כִּדְּרֵי שֶׁתִּנְחַל הָעוֹלָם הַכָּא, שֶׁהוּא הָרִי
 בְּשָׁמַיִם, הַנִּקְרָא הַר ה', הַר הַתַּעֲנוּג, הָהָר הַטּוֹב.
 ע"כ מדרש הנעלם.

סְתֵרֵי תוֹרָה

מִמְשָׁלֶת הַמְּלֶךְ נִרְאִית בְּשִׁלְשָׁה גְּוָנִים, גְּוֵן אֶחָד -
מִרְאֵה שֶׁנִּרְאֶה לְעֵין מִרְחוֹק, וְאֵין הָעֵין
יכוֹלָה לְעֶמֶד בְּכִירוֹר שְׂרוּאָה, מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִרְחוֹק,
עַד שֶׁנוֹטְלָת הָעֵין מִרְאֵה קָטָן בְּקִמּוּץ שְׁלֵה, וְעַל
זֶה כְּתוּב (ירמיה לא) מִרְחוֹק ה' נִרְאֶה לִי.

גְּוֵן שֵׁנִי - מִרְאֵה שֶׁל הָעֵין הַזֹּאת [נ"א שֶׁל אֶחָד] בְּסִתֵּר
שְׁלֵה, שְׂאִין הַגְּוֵן הַזֶּה נִרְאֶה לְעֵין, רַק בְּסִתֵּר
קָטָן, שֶׁתוֹפֵם וְלֹא עוֹמֵד בְּכִירוֹר, סוֹתֵם הָעֵין וּפּוֹתֵחַ
מְעַט וְלוֹקֵחַ אוֹתוֹ מִמִּרְאֵה. וְהַגְּוֵן הַזֶּה [נ"א הַגְּוֵן וְזוֹחַ]
צָרִיךְ לְפַתְרוֹן לְעֶמֶד עַל מַה שֶׁלּוֹקֵחַת הָעֵין, וְעַל
זֶה כְּתוּב (שם א) מַה אֶתֶּה רֵאֶה.

הַגְּוֵן הַשְּׁלִישִׁי הוּא זֶהר הָאֶסְפֵּק־לְרִיָּה הַמְּאִירָה
שֶׁלֹּא נִרְאֶה בּוֹ כָּלֵל, חוּץ מִבְּגִלְגּוּל הָעֵין
בְּאֲשֶׁר הוּא סָתוּם בְּסִתִּימוֹת וּמְגִלְגָּלִים לוֹ בְּגִלְגּוּל
וְנִרְאֶה בְּגִלְגּוּל הַזֶּה אֶסְפֵּק־לְרִיָּה הַמְּאִירָה. וְלֹא יכוֹל
לְעֶמֶד בְּאוֹתוֹ הַגְּוֵן, רַק שְׂרוּאָה זֶהר מְאִיר בְּסִתֵּר
הָעֵין, וְעַל זֶה כְּתוּב (יחזקאל לו) הִיִּתֵּה עָלַי יַד ה', (שם

לג) [וַיֵּרָא ה' הַיְמִינָה עָלָיו] וַיֵּרָא ה' עָלָיו חֲזָקָה. וְכָל־מִפְרָשִׁים
 מִנְּבִיאֵי הָאֱמֶת, פָּרַט לְמֹשֶׁה הַנְּאֻמָּן הָעֲלִיּוֹן שְׂזֻכָּה
 לְהַסְתַּכֵּל לְמַעְלָה בְּמָה שְׁלֹא נִרְאָה כָּלֵל. עָלָיו
 פָּתוּב (במדבר יב) לֹא בֵּן עַבְדֵי מֹשֶׁה וְגו'.

וַיֵּרָא אֵלָיו, נִרְאָתָה וְנִתְנַלְתָּה לִי הַשְּׂכִינָה תוֹךְ
 אוֹתָן דְּרָגוֹת שְׁהֵת־חֲבָרוּ בְּצִדּוֹ, מִיִּכְא"ל
 לְצַד יָמִין, נְבִרִיא"ל לְצַד שְׂמָאל, רְפֵא"ל לְפָנִים,
 אוֹרִיא"ל לְאַחֹר, וְעַל זֶה נִנְלְתָה עָלָיו הַשְּׂכִינָה
 בְּאֵלוֹנִים [נ"א עֲלָמִים] הִלְלוּ שָׁל הָעוֹלָם, כְּדֵי לְהִרְאוֹת
 לְפָנֵיהֶם בְּרִית [ד"א רָשָׁם רֵאשׁוֹן] הַקֹּדֶשׁ שְׁהִיְתָה בְּכָל
 הָעוֹלָם בְּסוּד הָאֱמוּנָה.

וְהוּא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהֶל. מַה זֶה פֶּתַח הָאֵהֶל? זֶה
 הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא בְּרִית, סוּד הָאֱמוּנָה. כְּחֵם
 הַיּוֹם, זֶה הַסוּד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ אֲבָרָהֶם, הַחֹזֶק שֶׁל צַד
 הַיָּמִין, הַדְּרָגָה שְׁלוֹ. פֶּתַח ^(דף צח ע"ב) הָאֵהֶל - סוּד
 הַשַּׁעַר שֶׁל צַדֵּק פֶּתַח הָאֱמוּנָה, שְׂאֵז נִכְנָם בּוֹ
 אֲבָרָהֶם בְּאוֹתוֹ הַרָשָׁם הַקְּדוֹשׁ. כְּחֵם הַיּוֹם - זֶהוּ
 צִדִּיק, הַדְּרָגָה שֶׁל תְּבוּרָה אֶחָד שֶׁנִּכְנָם בּוֹ מִי שֶׁנִּמְוֵל

וְנִרְשָׁם בּוֹ הָרָשָׁם הַקָּרוֹשׁ, שְׁחֵרֵי נִתְבַּטַּל מִן הָעֶרְלָה
 וּנְכַנְס בְּקִיּוֹם שָׁל שְׁתֵּי הַדְּרָגוֹת הַלְלוּ שֶׁהֵן סוּד
 הַאֲמוּנָה.

וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים וְגו' - אֵלּוּ שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים
 שְׁלוֹחִים שְׁמֵת לְבָשִׁים בְּאִוִיר, וַיִּזְרְדוּ
 לְעוֹלָם הַזֶּה [וְנִרְאִים] בְּמִרְאֵה שָׁל בֶּן אָדָם, וְהַשְׁלֹשָׁה
 הֵם כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה, מִשּׁוֹם שֶׁהִקְשִׁית לֹא נִרְאִית אֶלָּא
 בְּשֹׁלֶשָׁה גִּזְנִים - לָבֶן, אָדָם וַיִּרְק, וְכִּי הוּא בְּנִדְאֵי.

וְשֹׁלֶשֶׁת הָאֲנָשִׁים הַלְלוּ שְׁלֹשָׁה גִּזְנִים. גִּזְנֵן לָבֶן, גִּזְנֵן
 אָדָם, גִּזְנֵן יִרְק (רַחֲמִים). הַגִּזְנֵן הַלָּבֶן זֶה
 מִיכָא"ל, שֶׁהוּא צַד הַיְמִין. הַגִּזְנֵן הָאָדָם זֶה
 גְּבֻרִיא"ל, הַצַּד שָׁל הַשְּׂמָאל. הַגִּזְנֵן הַיִּרְק זֶה רַפָּא"ל.
 וְאֵלּוּ הֵם שְׁלֹשֶׁת גִּזְנֵי הַקְּשִׁית, שְׁאִין הַקְּשִׁית נִרְאִית
 אֶלָּא עִמָּהֶם. וּמִשּׁוֹם כִּי וַיִּרְא אֱלֹיו, גְּלוּי שְׁכִינָה
 בְּשֹׁלֶשֶׁת הַגִּזְנִים הַלְלוּ.

וְאֵת כָּלֶם הַצְּטֻרְכוֹ. אֶחָד לְרַפָּא אֵת תְּמִילָה, וְזֶהוּ
 רַפָּא"ל, בַּעַל הַרְפּוּאוֹת. וְאֶחָד לְבִישָׁר אֵת
 שְׂרָה עַל תִּבְּן, וְזֶהוּ מִיכָא"ל, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא הַתְּמִנָּה

לַיְמִין, וְכָל הַטּוֹבוֹת וְהַבְּרוֹת שֶׁפִּידוּ נִמְסְרוּ מִצַּד הַיְמִין. וְאַחַד לַהֲפֹךְ אֶת סְדוֹם, וְזֶהוּ גְבְרִיאֵל שֶׁהוּא לְשֵׁמַאל, וְהוּא מְמַנֶּה עַל כָּל הַדֵּינִים שֶׁל הָעוֹלָם מִצַּד (תּוֹרָה) הַשֵּׁמַאל לְדוֹן וְלַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי מַלְאָךְ הַמָּוֶת, שֶׁהוּא בַּעַל הַתְּרֵג שֶׁל בֵּית הַמְּלֶאכֶיךָ.

וְכֻלָּם עָשׂוּ שְׁלִיחוֹתָם, וְכָל אֶחָד וְאַחַד כָּרְאוּ לֹו. וְהַמְּלָאךְ גְּבְרִיאֵל"ל בְּשְׁלִיחוֹת לְנִשְׁמָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמַלְאךְ הַמָּוֶת בְּשְׁלִיחוֹתוֹ לְנַפֵּשׁ שֶׁל הַיֵּצֶר הָרַע. וְעַם כָּל זֶה הַנִּשְׁמָה הַקְּדוֹשָׁה לֹא יוֹצֵאת עַד שְׂרוּאָה שְׂכִינָה.

בְּשִׁרְיָאָה אֹתָם מִתְּפָרִים כְּאַחַד, אִזּוּ רָאָה שְׂכִינָה (דף צט ע"ב) [כְּמוֹ זֶה] בְּגוֹנֵיָהּ וְהִשְׁתַּחֲוֶתָה, שְׂכִתוּב (בראשית לג) וַיִּשְׁתַּחֲוּ אֶרְצָה, כְּמוֹ אֵצֶל יַעֲקֹב שֶׁנֶּאֱמַר (שם מז) וַיִּשְׁתַּחֲוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמָּטָה, לְשְׂכִינָהּ. וּלְגַבֵּי הַשְּׂכִינָה אָמַר בְּשֵׁם אֲדֹנָי, וּלְגַבֵּי הַצַּדִּיק אָדוֹן, שְׁתֵּרִי אִזּוּ נִקְרָא אָדוֹן כָּל הָאָרֶץ כְּשִׁמוּאֶרֶת מִצַּדִּיק וּמוֹאֶרֶת בְּגוֹנֵיָהּ, שְׁתֵּרִי מִשׁוּם [זֶהוּ כְּזֶה אִזּוּ] זֶה נִשְׁלָם לְמַעַלָּה.

מִכַּאֲן שְׁמַרְאָה שְׁלִמְטָה מוֹשֶׁךְ הַמְּשָׁכָה מְלַמְעָלָה,
 שְׁחַרְי הַגְּנוּנִים הִלְלוּ מוֹשְׁכִים הַמְּשָׁכָה
 מְלַמְעָלָה מֵאוֹתָם מְקוֹרוֹת עֲלִיוֹנִים. אַדְנִי מוֹשֶׁךְ
 מְלַמְעָלָה בְּשִׁלְשֵׁת הַגְּנוּנִים הִלְלוּ שְׁמַת־לִבֶּשׁ בָּהֶם,
 וּבָהֶם נוֹטְלָת כָּל מָה שְׁנוֹטְלָת מְלַמְעָלָה. וּמְשׁוֹם
 שְׁחַרְי חֲבוּר שְׁלָה וְתוֹמְכִים שְׁלָה בְּכַל, נֶאֱמַר שֵׁם
 אַדְנִי, שְׁחַרְי שֵׁם זֶה הַתְּנַלְתָּ לּוֹ כְּלוּל בְּסוֹדוֹת
 עֲלִיוֹנִים, הַתְּנַלְתָּ לּוֹ בְּגִלּוֹי מָה שְׁלָה הִיָּה מְקַדֵּם
 לְבֵן כְּשִׁלָּה הִיָּה מְהוּל. וְעַד שְׁנַמּוּל, לֹא רָצָה
 הַקַּבָּ"ה לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ קְדוּשָׁה. כִּיּוֹן שְׁנַמּוּל, מִיָּד יֵצֵא
 מִמֶּנּוּ הַיָּדַע הַקְּדוּשָׁה.

וְלִכֵּן הַתְּנַלְתָּה עֲלָיו שְׁכִינָה בְּאוֹתָן וְדַגּוֹת (דף ק ע"א)
 קְדוּשׁוֹת. (דניאל יב) וְהַמְּשָׁכִים יִזְחָרוּ בְּזוֹחַר
 תְּרַקִּיעַ. זַח"ר זוֹחַר שְׁזוֹחְרִים בְּדִלְקוֹת שְׁלֵל זוֹחַר.
 זַח"ר שְׁמַאִיר שְׁמַדְלִיק וְנוֹצֵץ לְכַמָּה צְדָדִים.

זַח"ר עוֹלָה וְיוֹרֵד. זַח"ר נוֹצֵץ לְכָל עֶבֶר. זַח"ר
 שׁוֹפֵעַ וְיוֹצֵא. זַח"ר שְׁלָה פּוֹסֵק לְעוֹלָמִים.
 זַח"ר שְׁעוֹשָׂה תוֹלְדוֹת. זַח"ר מְמִיר וְגִנּוּז,

הַתְּנוּצָצוֹת שֶׁל כָּל הַנִּיצוּצִים וְכָל הַדְּרוֹת בּוֹ.
 יוֹצֵא וְטָמִיר. נִסְתָּר וְגִלּוֹי. נִרְאָה וְלֹא נִרְאָה. [זה"ר]
 סֵפֶר זֶה מַעֲיֵן הַבְּאֵר, יוֹצֵא בַּיּוֹם, נִסְתָּר בַּלַּיְלָה,
 מִשְׁתַּעֲשֵׂע בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה בַּתּוֹלְדוֹת שְׁהוּצִיא.

זַה"ר שְׁוִיזֵהר וּמֵאִיר לְכָל, הַכָּלֵל שֶׁל הַתּוֹרָה, וְזֶהוּ
 שֶׁנִּרְאָה, וְכָל הַגּוֹנִים נִסְתָּרִים בּוֹ וְנִקְרָא
 בַּשֵּׁם שֶׁל אֲדֹנָי. שְׁלֹשָׁה גּוֹנִים נִרְאִים לְמַטָּה מֵאֵלּוּ
 שְׁלֹשֶׁת הַגּוֹנִים שֶׁלְמַעְלָה. מֵאֵלּוּ הָעֲלִיּוֹנִים הַכֹּל
 נִמְשָׁךְ [לְנִבֵי זֵהר] [אוֹתָם הָעֲלִיּוֹנִים. זֵהר] שֶׁלֹּא נִרְאָה, וְנוֹצֵץ
 בַּשָּׁנִים עֲשָׂר נִצְנוּצִים וְזֵהרִים שְׁנוּצָצִים מִמֶּנּוּ.
 שְׁלֹשָׁה עֲשָׂר הֵם בְּסוּד הַשֵּׁם ^(דף ק ע"ב) הַקְּדוֹשׁ וְגו',
 הַסּוּד שֶׁל אֵין סוּף נִקְרָא יְהוּ"ה.

בַּאֲשֶׁר מִתְחַבֵּר זֵהר תַּחְתּוֹן אֲדֹנָי בְּזֵהר עֲלִיּוֹן
 יְהוּ"ה, נַעֲשֶׂה שֵׁם נִסְתָּר שֶׁבּוֹ יוֹדְעִים
 נִבְיָאֵי הָאֱמֶת וּמִסְתַּכְּלִים לְתוֹךְ הַזֵּהר הָעֲלִיּוֹן, וְזֶה
 יֵאֱחָדְוָנְהוּ, מִרְאוֹת טָמִירִים [סִיּוֹת טָמִירוֹת], שְׁכַתּוֹב
 בְּעֵין הַחֲשֵׁמֶל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ. (יחזקאל א)

מִשְׁנָה. עֲלִיּוֹנִים גְּבוּהִים מְזוּכָּרִים שֶׁל הַיָּמִין, תִּשְׁעַ
 נְקֻדּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה יוֹצְאוֹת וְנִחְלָקִים
 בְּאוֹתֵינָה, וְהַאוֹתֵינָה בָּהֶם נוֹסְעוֹת, [מִשְׁלֵמָלִים]
 מִסְּעוֹתָיו בְּדַקִּיקִים בְּסוּדוֹת. [הַיְכָל] חוֹלְקִים, אֵלּוֹ
 תִּשְׁעַת הַשְּׁלִיטִים עַל הָאוֹתֵינָה, הָאוֹתֵינָה
 הַתְּפִשְׁמוּ מֵהֶם. נִשְׁאַרוּ נְקוּדִים לְהַכְנִיחָם לָהֶם. לֹא
 נוֹסְעִים רַק בְּשִׂאלָה יוֹצְאִים.

הֵם בְּסוּד שֶׁל אֵין סוּף. כָּל הָאוֹתֵינָה [נוֹסְעוֹת]
 מִסְּעוֹת בְּסוּד שֶׁל אֵין סוּף. כְּמוֹ שֶׁהֵם
 נוֹשְׂאִים אוֹתָם, כִּי הֵם נוֹסְעִים. אֵלּוֹ הַנְּסֻתָּרִים
 אוֹתֵינָה גְלוּיּוֹת וְלֹא גְלוּיּוֹת. אֵלּוֹ מְמִירִים עַל מֵה
 שִׁשְׁזוֹרֹת הָאוֹתֵינָה.

תִּשְׁעַת שְׁמוֹת חֻקוֹת עִם עֲשָׂרָה, וְהִרְאִשׁוֹן
 אֶהְיָה. [י"ד ה"א] אֶהְיָה ^(דף קא ע"א) אֶשְׂרָה
 אֶהְיָה, יְהוּ"ה, אֵל, אֱלֹהִים, יְהוּ"ה, עֲבָאוֹת,
 אֲדוֹן, שִׁרְיָה. [וּמְחַשֵּׁם הַזֶּה יו"ד ה"א וְא"ו ה"א מְתַפְשֵׁם כ"ב אוֹתֵינָה,
 וְסוּד הַשֵּׁם מְנַצֵּף דְּהַרְי כ"ו אוֹתֵינָה, וְנִהוּ סוּד יְהוּ"ה אֱלֹהֵינוּ יְהוּ"ה אֶחָד. יְהוּ"ה
 אֱלֹהֵינוּ יְהוּ"ה - דְּהַרְי י"ד אוֹתֵינָה. אֶחָד סוּד י"ג אוֹתֵינָה, וּמִהֶם יְתַפְשְׁמוּ רַמ"ח

אברים, שם בן מ"ב ושם בן ע"ב מנצפ"ך חמשה גבורות, וממנו יתפשט הסוד של חמשים שערי בינה, ומתם יתפשטו ע"ב. הרי רמ"ח אברים עם י" אלהיכם

אמת].

אלה הם עשרה שמות חקוקים בצדיהם, וכל השמות הללו נחקקו מאתים ארבעים ושמונה אברים ונכנסים בארון הברית האחד, ומיהו? השם שנקרא אדני". וזה [ד"א סוד] התגלה עכשו לאברהם. [נ"א יהו"ה צבאו"ת, ונ"א א"ל אדני"]. מיכאל שם הימין שאוחז ומשמש את השם הזה יותר מאותם האחרים. בכל מקום שסוד השם הזה שם - מיכאל שם. (דף קא ע"ב) אם הסתלק מיכאל הזה - מסתלק אלהים עם שדי.

בהתחלה שלשה אנשים, והתגלמו בציור של אור והיו אוכלים, אוכלים ודאי, שהאש שלהם אוכלת ומכלה הכל ועושים נחת רוח לאברהם. הם אש ודאי, ואותה האש מתכסה בציור של אור ולא נראית. ואותו מאכל אש

לוֹהֶטֶת וְאוֹכֵלֶת אוֹתוֹ, וְאַבְרָהָם מִקְבֵּל נַחַת רוּחַ
מִזֶּה.

בִּיּוֹן שֶׁהִסְתַּלְּקָה הַשְּׂכִינָה מֵהַפְּתוּב? וַיַּעַל אֱלֹהִים
מֵעַל אַבְרָהָם. מִיָּד מִסְתַּלֵּק עִמּוֹ מִיכָאֵל,
שֶׁפְּתוּב וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדָמָה וְגו'. שְׁלֹשָׁה
פְּתוּב בְּהַתְחַלָּה, וְעַכְשָׁיו שְׁנַיִם. אֵלֶּא מִיכָאֵל שֶׁהוּא
יְמִין הַסְתַּלֵּק עִם הַשְּׂכִינָה.

הַמַּלְאָךְ שֶׁנִּרְאָה לְמִנּוּחַ יָרֵד וְהַתְנַלֵּם [לו] בְּאֵיִר
וְנִרְאָה לוֹ, וְזֶהוּ אוֹרִיאֵל. מֵהַ שְׁלֵא יָרֵד
עִם אֵלוֹ לְאַבְרָהָם - יָרֵד פֶּאֶן לְבָדוֹ לְבִישָׁר לְמִנּוּחַ
שָׁפָא מִדָּן. (דף קב ע"א) וּמִשּׁוּם שְׁלֵא חָשׁוּב פְּמֹו אַבְרָהָם,
לֹא כְּתוּב שְׁאֵכֵל, שֶׁחֲרִי פְּתוּב (שׁוֹפְטִים יג) אִם תִּעְצָרְנִי
לֹא אֵכֵל בְּלַחְמֶךָ. וְכְּתוּב, וַיְהִי בַעֲלוֹת הַלֶּהֶב מֵעַל
הַמְּזֻבָּת, וַיַּעַל מִלְאָךְ ה' בְּלֶהֶב הַמְּזֻבָּת וְגו'. וְכֵן
וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם. מִשּׁוּם שָׁבּוּ הַסְתַּלֵּק
מִיכָאֵל, וְנִשְׁאַרוּ רַפְאֵל וְגַבְרִיאֵל.

וַיַּעֲלֵיָהֶם פְּתוּב שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדָמָה. בְּעֶרְב -
בְּשַׁעַת שְׁחֵדִין תְּלוּי עַל הָעוֹלָם. אַחַר כֵּן

הסתלק אחר, ונמצא שנבריא לברו. בזכות
אברהם נצל לוט, והוא אף כך זכה בהם, ועל זה
באו אליו. (ע"כ ס"ת).

זהר:

רבי אבא פתח ואמר, (תהלים כד) מי יעלה בהר ה'
ומי יקום במקום קדשו. בא ראה, כל בני
העולם לא רואים על מה עומדים בעולם, והימים
הולכים ועולים ועומדים לפני תקב"ה כל אותם
ימים שבני אדם עומדים בהם בעולם הנה, שחרי
בלם נבראו ובלם עומדים למעלה. ומנין לנו
שנבראו? שפתוב (שם קל"ט) ימים יצרו.

וכשמגיעים הימים להעלות מן העולם הנה,
בלם קרבים לפני המלך העליון.
זהו שפתוב (מלכים א-ב) ויקרבו ימי דוד למות.
ויקרבו ימי ישראל למות. משום שפאשר בן אדם
הוא בעולם הנה, אינו משגיח ולא מתבונן על מה
הוא עומד, אלא כל יום ויום חושב פאלו הוא
הולך בריקנות, שחרי בשתנשמה יוצאת מן

הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא יוֹדַעַת לְאִיזוֹ דָּרָךְ מַעֲלִים אוֹתָהּ.
 שְׁחֵרֵי הַדָּרָךְ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה לְמָקוֹם שְׂאוֹר הַנְּשָׁמוֹת
 הָעֲלִיּוֹנוֹת מְאִירוֹת, לֹא ^(דף צט ע"ב) נִתֵּן לְכָל הַנְּשָׁמוֹת,
 שְׁחֵרֵי כְּמוֹ שֶׁהוּא מִמְּשִׁיךְ עָלָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי
 נִמְשָׁךְ לְאַחַר שְׂיֹצֵא מִמֶּנּוּ.

בֹּא רְאֵה, אִם בֶּן אָדָם נִמְשָׁךְ אַחַר הַקַּב"ה
 וְתִשׁוּקְתּוֹ אֲחֵרָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲחֵרֵי זֶה
 כְּשִׂיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא נִמְשָׁךְ אֲחֵרָיו, וְנוֹתְנִים לוֹ דָּרָךְ
 לַעֲלוֹת לְמַעְלָה אַחַר אוֹתָהּ מְשִׁיכָה שְׁנִמְשָׁךְ בְּרָצוֹן
 כָּל יוֹם בְּעוֹלָם הַזֶּה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, יוֹם אֶחָד נִפְגַּשְׁתִּי בְּעִיר אַחַת
 מֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ מִן בְּנֵי קְדָם, וְאָמְרוּ לִי
 מֵאוֹתָהּ חֲכָמָה שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים מִיָּמִים רֵאשׁוֹנִים, וְהָיוּ
 מוֹצֵאִים סְפָרִים שֶׁל הַחֲכָמָה שְׁלָהֶם, וְקָרְבוּ לִי סֵפֶר
 אֶחָד, וְהָיָה כְּתוּב בּוֹ, שְׁכֵמוֹ שֶׁחָרְצוֹן שֶׁל הָאָדָם
 מֵתְכַוֵּן בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מִמְּשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ
 מְלַמְעָלָה כְּמוֹ אוֹתוֹ חָרְצוֹן שְׁנִדְבֵק בּוֹ. אִם רָצוֹנוֹ

הַתְּבוּן לְדַבֵּר עֲלֵיוֹן קְדוֹשׁ, הוּא מְמַשֵּׁךְ אוֹתוֹ
הַדָּבָר מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה אֵלָיו.

וְאִם רְצוֹנוֹ לְהַתְּדַבֵּק בַּצַּד הָאֲחֵר וּמִתְּבוּן בּוֹ, הוּא
מְמַשֵּׁךְ אֶת אוֹתוֹ הַדָּבָר מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה
אֵלָיו. וְהָיוּ אוֹמְרִים שְׁעַקֵּר הַדָּבָר תְּלוּי בְּדַבּוּרִים
וּבְמַעֲשֵׂה וּבְרָצוֹן לְהַתְּדַבֵּק, וּבְזוֹה נִמְשָׁךְ מִלְּמַעְלָה
לְמַטָּה אוֹתוֹ הַצַּד שֶׁנִּדְבַּק בּוֹ.

וּמִצָּאָנוּ בּוֹ כֹּל אוֹתָם מַעֲשִׂים וְעִבּוּדוֹת הַכּוֹכָבִים
וְהַמַּזְלוֹת וּדְבָרִים שֶׁהַצְּטֻרְכוּ לָהֶם, וְאִיךְ
הַרְצוֹן לְהַתְּבוּן בָּהֶם כִּי ^(דף ק ע"א) לְמַשֵּׁךְ אוֹתָם
אֵלֵיהֶם. כִּמוֹ זֶה מִי שֶׁרוֹצֵה לְהַתְּדַבֵּק לְמַעְלָה בְּרוּחַ
הַקְּדוֹשׁ, שֶׁחֲרִי בְּמַעֲשֵׂה וּבְדַבּוּרִים וּבְרָצוֹן הַלֵּב לְבוֹן
בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר תְּלוּי הַדָּבָר לְמַשֵּׁךְ אוֹתוֹ אֵלָיו
מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה וּלְהַתְּדַבֵּק בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר.

וְהָיוּ אוֹמְרִים, כִּמוֹ שֶׁכֵּן אָדָם נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם הַזֶּה
- כִּךְ גַּם מוֹשְׁכִים אוֹתוֹ בְּשִׂינְאָה מִן הָעוֹלָם
הַזֶּה. וּבְמַה שֶׁנִּדְבַּק בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנִמְשָׁךְ אַחֲרָיו -
כִּךְ נִדְבַּק בְּאוֹתוֹ הָעוֹלָם. אִם בְּקְדוּשׁ - בְּקְדוּשׁ, וְאִם

בְּטִמְאָה - בְּטִמְאָה. אִם בְּקֹדֶשׁ, מוֹשְׁכִים אֹתוֹ
 לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנִדְבָק בּוֹ לְמַעַלָּה וְנַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה שְׂמֵשׁ
 לְשִׁמְשׁ לְפָנַי הַקִּבְ"ה בֵּין אֹתָם שָׂאֵר מְלֹאכִים. כְּמוֹ
 שְׂכָרְךָ נִדְבָק לְמַעַלָּה וְעוֹמֵד בֵּין אֹתָם קְדוֹשִׁים,
 שְׂכֵתוֹב (זכריה ג) וְנִתְתִּי לָךְ מֵהַלְכִים בֵּין הָעַמָּדִים
 הָאֵלֶּה.

כִּי גַם כְּמוֹ זֶה. אִם בְּטִמְאָה, מוֹשְׁכִים אֹתוֹ
 לְאוֹתוֹ הַצַּד וְנַעֲשֶׂה כְּאַחַד מֵהֶם לְהִדְבֵק
 עִמָּם, וְהֵם נִקְרָאִים נִזְקֵי בְּנֵי אָדָם. וּבְאוֹתָהּ שְׂעָה
 שְׂיוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, לוֹקְחִים אֹתוֹ וְשׂוֹאֲבִים
 אֹתוֹ לַיְהִיחֵם בְּאוֹתוֹ מְקוֹם שְׂדֵנִים אֵת בְּנֵי הַטִּמְאָה
 שְׂטֵמָאוֹ עֲצָמָם וְרוּחָם, וְאַחַר כֵּן נִדְבָק בָּהֶם, וְהוּא
 מִזִּיק כְּאַחַד מֵאוֹתָם מִזִּיקֵי הָעוֹלָם.

אֲמַרְתִּי לָהֶם, בְּנֵי, דְבַר זֶה קְרוֹב לְדַבְרֵי תוֹרָה,
 אֲבָל יֵשׁ לָכֶם לְהִתְרַחֵק [מִתּוֹךְ] מֵאוֹתָם
 הַסְּפָרִים [הַלְלוּ] בְּדֵי שְׂלֵא (דף ק ע"ב) יִסְטָה לְבָכֶם
 לְעַבּוּדוֹת הַלְלוּ וּלְכָל אֹתָם הַצְּדִדִים שְׂאֵמֵר כָּאֵן
 שְׂמֵא תֵם וְשָׁלוֹם [לֵא] תִסְטוּ מֵאַחַר עַבּוּדַת הַקִּבְ"ה,

שְׁתַּרְי כָּל הַסְּפָרִים הִלְלוּ מִטְעִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם,
 מִשּׁוֹם שֶׁבְנֵי קָדָם הָיוּ חֲכָמִים, וִירֵשֶׁת הַחֲכָמָה הַזֹּאת
 יִרְשׁוּ מֵאַבְרָהָם שְׁנַתָּן לְבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים, שְׁכַתּוֹב
 (בראשית כה) וְלְבְנֵי הַפִּילֹגְשִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן
 אַבְרָהָם מִתְּנַת וַיִּשְׁלַחם מֵעַל יַצְחָק בְּנוֹ בְּעוֹדָנוּ חֵי
 קִדְמָה אֶל אֶרֶץ קָדָם. וְאַחַר כֵּן נִמְשְׁכוּ בְּאוֹתָהּ
 חֲכָמָה לְכַמָּה עֲדָדִים.

אַבְל זֶרַע יַצְחָק, חֵלְקוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, לֹא כֵן, שְׁכַתּוֹב
 (שם) וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיַצְחָק.
 זֶהוּ חֵלְקֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הָאֱמוּנָה שְׂפָה נִדְבָק אַבְרָהָם
 וַיֵּצֵא מֵאוֹתוֹ גּוֹרֵל וּמֵאוֹתוֹ הֵצֵד. מַה כָּתוּב
 בְּיַעֲקֹב? (שם כה) וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עֲלָיו, וְכַתּוּב וְאַתָּה
 יַעֲקֹב עֲבָדִי וְגו'. מִשּׁוֹם כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַמְשִׁיךְ
 אַחַר הַקֶּב"ה וּלְהַדְבִּיק בּוֹ תָמִיד, שְׁכַתּוּב (דברים י) וְכוּ
 תִּדְבָק.

בֵּא רְאֵה, (תהלים כד) מִי יַעֲלֶה בְּחַר ה' וְגו'. אַחַר כֵּן
 תָּזֵר וּפְרֵשׁ, נִקְי כַפִּים. שְׁלֹא עוֹשֶׂה בְּיָדָיו צְלָם,
 וְלֹא מִתְּזַיֵּק עִמָּהֶם בְּמַה שְׁלֹא צָרִיךְ. וְעוֹד, שְׁלֹא

נְטָמָא בְּהֵם וְלֹא מְטָמֵא בְּהֵם אֶת הַגּוֹף כְּמוֹ אוֹתָם
 שְׁמֵטָמֵאִים אֶת עֲצָמָם בְּיָדִים לְהַטְמֵא, וְזֶה הוּא נְקִי
 כַּפִּים וְכֵר לֵבָב, כְּמוֹ זֶה שְׁלֹא מוֹשֵׁךְ אֶת רְצוֹנוֹ
 וְלִבּוֹ לֵצַד הָאֲחֵר אֶלָּא לְהַמְשִׁיךְ אֲחֵר עֲבוֹדַת
 הַקָּב"ה.

אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא לְשׂוּא נִפְשׁוֹ. כְּתוּב נִפְשׁוֹ וְנִקְרָא
 נִפְשִׁי, וְהָרִי פִּרְשׁוּתָּהּ, (דף קא ע"א) נִפְשִׁי - זו נִפְשׁ
 דְּוָד, צַד הָאֲמוּנָה. נִפְשׁוֹ - זו נִפְשׁ הָאָדָם מִמֶּשׁ.
 מִשׁוּם שְׂכַאֲשֶׁר יֵצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה וְנִפְשׁוֹ תִּתְעַלֶּה
 בְּמַעֲשִׂים שְׂכַשְׂרִים, עַל מַה שְׂשִׁיתְקַיִם בְּהֵם לְלַכַּת
 בֵּין כָּל אוֹתָם הַקְּדוּשִׁים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים קמ"ז)
 אֶת־הַלֵּךְ לִפְנֵי ה' בְּאַרְצוֹת חַתִּיִּים. וּמִשׁוּם שְׁלֹא
 נִשְׂא לְשׂוּא נִפְשִׁי, יִשָּׂא בְּרַכָּה מֵאֵת ה' וְגו'.

בֵּיא רֵאָה, אֲחֵר שְׁנַמּוּל אֲבָרְהָם, הָיָה יוֹשֵׁב וְכוּאֵב,
 וְהַקָּב"ה שָׁלַח אֵלָיו שְׁלֵשָׁה מַלְאָכִים בְּגִלּוּי
 לְהַקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם. וְאִם תֵּאמַר, שְׁחָרִי בְּנִגְלָה וְכִי
 מִי יָכוֹל לְרֵאוֹת מַלְאָכִים, וְהָרִי כְּתוּב (שם קד) עֲשֵׂה
 מַלְאָכָיו רוּחוֹת וְגו' ? אֶלָּא וַדַּאי שְׂרָאָה אוֹתָם

שְׂיָרְדוּ לְאָרֶץ כְּמוֹ בְּנֵי אָדָם. וְלֹא יִקְנֶשׂה לָךְ זֶה, שְׁהָרִי הֵם וַדַּאי רוּחוֹת קְדוֹשׁוֹת, וּבְשַׁעַה שְׂיִוְרְדִים לְעוֹלָם, מִתְּלַבְּשִׁים בְּאֵוִירִים וּבִיסוּדוֹת שֶׁל גְּלָמִים, וְנִרְאִים לְבְנֵי אָדָם מִמַּשׁ כְּמִרְאֵה דְמוּתָם.

וּבֵא וּרְאֵה, אֲבָרְהָם רָאָה אוֹתָם כְּמִרְאֵה בְּנֵי אָדָם, וְאֵף עַל גַּב שְׁהָיָה כּוֹיָב מִן הַמִּילָה, יֵצֵא וְרִץ אַחֲרֵיהֶם כִּדִּי לֹא לְגֹרַע [מה] שְׁהָיָה עוֹשֶׂה מִקְדָּם לְכֵן.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, וַדַּאי שְׂרָאָה אוֹתָם כְּמִרְאֵה שֶׁל מְלָאכִים, מִמַּה שְׂפָתוֹב וַיֹּאמֶר אֲדָנִי, בְּאֵל"ף דְּל"ת הַשְּׂכִינָה הִיָּתָה בָּאָה, וַיֵּלֶוּ הָיוּ עֲמוּדִים שְׁלָה וּכְסֵא אֵלֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת הַגְּנוּנִים שְׂתַחֲתִיָּה. וְרָאָה כָּעֵת מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹל מַה שֶּׁלֹּא רָאָה מִקְדָּם לָזֶה עַד שֶׁלֹּא ^(דף קא ע"ב) נִמּוֹל. בְּתַחֲלָה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ, אֲלֵא שֶׁהֵם בְּנֵי אָדָם. אַחַר כֵּךְ יָדַע שֶׁאוֹתָם מְלָאכִים קְדוֹשִׁים הֵם וּבָאוּ אֵלָיו בְּשְׁלִיחוֹת, בְּשַׁעַה שֶׁאָמְרוּ לוֹ אֵי"ה שְׂרָה אֲשַׁתְּךָ וּבְשָׂרוֹ לוֹ בְּשׁוֹרֶת יֵצֵחֵק.

אֵלָיו - הָאֹתִיּוֹת נְקוּדוֹת אִי"ו, וְסִימָן אִי"ו רָמַז
 לְמָה שְׁלֹמֶעֱלָה, רָמַז לְקַב"ה. וַיֹּאמֶר הִנֵּה
 בָּאֵהָל. כְּתוּב כָּאֵן הִנֵּה בָּאֵהָל, וְכְתוּב שָׁם (ישעיה לג)
 אֵהָל בַּל יִצְעֵן וְגו'. בֹּא רֵאֵה, כִּיּוֹן שְׁנִקּוּד אִי"ו,
 לְמָה כְּתוּב אַחַר כֶּף אֵיִה? אֵלָּא מִשּׁוּם שְׁחִבּוּר שְׁל
 זְכָר וּנְקֵבָה בְּאַחַד סוּד הָאִמּוּנָה. אִז אָמַר וַיֹּאמֶר
 הִנֵּה בָּאֵהָל. שָׁם הוּא תְּקַשֵּׁר שֶׁל הַכּל וְשָׁם הוּא
 נִמְצָא [וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָּאֵהָל]. אֵיִה וְגו'. וְכִי לֹא יָדְעוּ
 הַמַּלְאָכִים הָעֲלִיּוֹנִים שֶׁשָּׂרָה הִנֵּה בָּאֵהָל? לְמָה
 כְּתוּב אֵיִה? אֵלָּא שְׁלֹא יוֹדְעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה אֵלָּא
 מַה שְׁנִמְסָר לָהֶם לְדַעַת.

בֹּא רֵאֵה, (שמות יב) וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה'.
 וְכִי כִּמָּה שְׁלִיחִים וּמַלְאָכִים יֵשׁ לְקַב"ה? אֵלָּא
 מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא הָיוּ יוֹדְעִים כִּיּוֹן מִפֶּה שְׁל כְּבוֹר
 לְאוֹתָהּ שְׁלֹא שְׁל כְּבוֹר פָּרַט לְקַב"ה לְבַדּוֹ.

כִּמוֹ זֶה (יחזקאל ט) וְהַתְּוִיַתְּ תָּו עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים.
 וְלָמָּה צְרִיכִים? אֵלָּא מִשּׁוּם שֶׁהֵם לֹא יוֹדְעִים
 אֵלָּא רַק מַה שְׁנִמְסָר לָהֶם לְדַעַת [יודעים], כִּמוֹ כָּל

הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁעֵתִיד הַקֶּבֶ"ה לְהַבִּיא עַל הָעוֹלָם.
וּמָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁהַקֶּבֶ"ה מְעַבִּיר פְּרוּז בְּכָל
הַרְקִיעִים בְּאוֹתוֹ דָּבָר שְׁעֵתִיד לְהַבִּיא עַל הָעוֹלָם.

כְּגוֹן זֶה בַּשָּׁעָה שֶׁהַמַּשְׁחִית נִמְצָא ^(דף קב ע"א) בְּעוֹלָם,
צָרִיךְ בֶּן אָדָם לְהִסְתַּתֵּר בְּבֵיתוֹ וְלֹא יִהְיֶה
נִרְאָה בַּשּׁוּק כִּי שָׁלֹא יִשְׁחַת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב)
וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר. מֵאֵלּוּ
שְׁיִכּוֹל לְהִסְתַּתֵּר בֶּן, אֲבָל מִלִּפְנֵי הַקֶּבֶ"ה לֹא [ס"א
יכול] צָרִיךְ לְהִסְתַּתֵּר. מָה כְּתוּב? (ירמיה כג) אִם יִסְתַּר
אִישׁ בַּמְּסֻתִּים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נְאֻם ה'.

מִדְּרַשׁ הַנֶּעְלָם

אָמַר רַבִּי חֵיִיא אָמַר רַב, אִם הָיִינוּ מְסֻתְּפִלִים
בַּפְּרָשָׁה הַזֹּאת - נִסְתַּפַּל בְּחֻכְמָה אִם עֲנִין
הַנֶּשְׁמָה הִיא אֵין רֵאשָׁה סוּפָה וְאֵין סוּפָה רֵאשָׁה,
וְאִם הָעֲנִין לְפִטְיֶרֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם הִיא, ^(דף ק ע"א)
נִסְתַּר אֶת כָּל הַפְּרָשָׁה אוֹ נֶעְמִיד אֶת הַפְּרָשָׁה בְּזוֹה
אוֹ בְּזוֹה. מָה זֶה יִקַּח נָא מְעַט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם
וְגו', וְאֶקְחָה פֶת לְחֶם וְגו', וְיִמְחַר אֲבָרְתָם הָאֶהְלָה

אֵל שָׂרָה וְגו', וְאֵל הַבְּקָר רֵץ אֲבָרָהָם וְגו', וַיִּקַּח
חֲמָאָה וַחֲלָב וְגו'?

בְּשֵׁבַע רַב דִּימִי, אָמַר, לֹא מִצָּאָה הַנְּשָׂמָה תוֹעֵלָת
לְגוֹף אֱלֵמְלָא מַה שְׂרָמִז בְּכַאן רָמִז
הַקְרָבָנוֹת. בְּטֵלוּ הַקְרָבָנוֹת - לֹא בְטֵלָה הַתּוֹרָה. זֶה
שְׂלֵא מִתְעַסֵּק בְּקְרָבָנוֹת, שְׂיַעֲסֵק בַּתּוֹרָה וַיִּזְעִיל לוֹ
יֹתֵר. שְׂאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשֵׁפֶרֶשׁ הַקֶּבֶ"ה
הַקְרָבָנוֹת, אָמַר מֹשֶׁה: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם, תִּינַח בְּזִמְנ
שְׂיִהְיוּ יִשְׂרָאֵל עַל אֲדָמְתָם, כִּיּוֹן שְׂיִגְלוּ מֵעַל
אֲדָמְתָם מַה יַּעֲשׂוּ? אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, יַעֲסִקוּ בַּתּוֹרָה,
וְאֲנִי מוֹחֵל לָהֶם בְּשִׁבְלָה יֹתֵר מִכָּל הַקְרָבָנוֹת
שְׂבַעֲוֹלָם, שְׂנֵאָמַר (וַיִּקְרָא ז') זֹאת הַתּוֹרָה לָעֹלָה
לְמִנְחָה וְגו'. כְּלוּמַר, זֹאת הַתּוֹרָה בְּשִׁבְלֵי עוֹלָה,
בְּשִׁבְלֵי מִנְחָה, בְּשִׁבְלֵי חֲטָאָת, בְּשִׁבְלֵי אָשָׁם.

אָמַר רַבִּי פְּרוּסְפְּדָאי, זֶה מִי שְׂמִזְכִּיר בְּפִיו בְּכַתִּי
כְּנִסְיוֹת וּבְכַתִּי מִדְרָשׁוֹת עֲנִינ הַקְרָבָנוֹת
וְתִקְרָבָתָם וַיִּכְוֶן בָּהֶם, בְּרִית פְּרוּתָהּ הִיא שְׂאוֹתָם

המלאכים המזכירים חטאוי כְּדִי לְהַרְעֵ לּוֹ, שְׁלֹא
יכולים לעשות לוֹ אֵלָא רַק טוֹב.

וְמִי יוֹכִיחַ? פְּרָשָׁה זוֹ תוֹכִיחַ! שְׁכִינּוֹן שְׁאָמַר וְהִנֵּה
שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְצִים עָלָיו, מַה זֶה עָלָיו?
לְעֵינַי בְּדִינּוֹ. כִּינּוֹן ^(דף ק ע"ב) שְׁרוּאָה נְשֻׁמַּת הַצַּדִּיק בְּהַ,
מַה כְּתוּב? וַיִּמָּהַר אַבְרָהָם הָאֱהֱלָה וְגו'. מַה זֶה
הָאֱהֱלָה? בֵּית הַמְדָרָשׁ. וּמָהוּ אוֹמֵר? מִתְרֵי שְׁלֹשׁ
סָאִים, עֵנִין הַקְרָבָנוֹת, וְהַנְשָׁמָה מִתְכַּוֶּנֶת בָּהֶם. זֶהוּ
שְׁכַתוֹב וְאֵל הַבְּקָר רִץ אַבְרָהָם. וְאִזּוּ נֹחַ לָהֶם וְלֹא
יכולים לְהַרְעֵ לּוֹ.

רַבִּי פִּנְחָס פָּתַח פְּסוּק שְׁכַתוֹב (במדבר י"ז) וְהִנֵּה יִחַל
הַנְּנֻף בָּעַם, וְכַתוּב וַיֹּאמֶר מִיֵּשָׁה אֵל אֲהַרֹן קַח
אֶת הַמַּחְתָּה וְגו', וְכַתוּב וַתַּעֲצֵר הַמַּגִּנֶּפֶת. כְּתוּב
כֹּאֵן מִמָּהַר, וְכַתוּב שָׁם מִתְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים. מַה לְּהַלֵּן
קְרָבָן לְהַנְצִיל, אִם כֹּאֵן קְרָבָן לְהַנְצִיל.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, פְּעַם אַחַת הֵייתִי מְהַלֵּךְ בְּדֶרֶךְ
וּפְנִישְׁתִּי אֶת אֱלֹהֵי. אָמַרְתִּי לוֹ, יֹאמֵר לִי
מִר דְּבַר שְׁמוֹעִיל לְבָרִיּוֹת. אָמַר לוֹ, בְּרִית גְּזוּר

הקב"ה, ונכנסו לפניו כל המלאכים שממנים
 להזכיר חטאי האדם, שבזמן שיזכירו בני אדם
 הקרבנות שצוה משה, ומבזבזו לבו ורצונו בהם -
 שכלם יזכירו אותו לטוב.

ועוד, בזמן שיארע מות בכני אדם, הברית
 נגזרת, והכרוז עובר על כל חילות
 השמים, דאם יעלו בניו בארץ בכתי כנסיות
 ובכתי מדרשות ויאמרו ברצון נפש ולב ענינים
 של קטרת בשמים שהיו להם לישראל, שיתבטל
 המות מהם.

אמר רבי יצחק, בא ראה מה פתוב, ויאמר משה
 אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש
 מעל המזבח ושים קטרת. אמר לו אהרן, למה?
 כי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה פתוב? וירץ אל
 תוך הקהל והנה החל הנגף בפעם. וכתוב
 (דף קא ע"א) ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ולא
 יכל מלאך של חבלה לשלט ונתבטל המות.

רַבִּי אַחָא הֵלֵךְ לְכַפֵּר טַרְשָׁא, בָּא אֵצֶל הַמְּאָרְחָ שְׁלוֹ. לְחָשׂוּ עֲלָיו כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ, אָדָם גָּדוֹל בָּא לְבָאן, גִּלְדָּהּ אֵלָיו. בָּאוּ אֵצֶלּוּ. אָמְרוּ לוֹ, לֹא חוֹשֵׁשׁ עַל אֲבֵדְתֵינוּ? אָמַר לָהֶם, מַהוּ? אָמְרוּ לוֹ שְׂיֵשׁ שְׂבָעָה יָמִים שְׂיֵשׁ מָוֶת בְּעִיר, וְכָל יוֹם מִתְחַזֵּק וְלֹא מִתְפַּטֵּל.

אָמַר לָהֶם, גִּלְדָּהּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְנִבְקַשׁ רַחֲמִים מִלְּפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, בָּאוּ וְאָמְרוּ, פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִתּוֹ, וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי נוֹטִים לָמוֹת. אָמַר לָהֶם רַבִּי אַחָא, אֵינְ עֵת לְעֵמֵד בְּךָ, שְׁחַשְׁעָה דְחֻקָּה.

אַבְל הַתְּפִרִישׁוּ מִכֶּם אַרְבָּעִים בְּנֵי אָדָם מֵאֵלּוּ הַיּוֹתֵר זַכָּאִים. עֲשֶׂרָה עֲשֶׂרָה לְאַרְבָּעָה חֲלָקִים, וְאֲנִי עִמָּכֶם, עֲשֶׂרָה לְקִצָּה הָעִיר וְעֲשֶׂרָה לְקִצָּה הָעִיר, וְכֵן לְאַרְבַּע קְצוֹת הָעִיר, וְאָמְרוּ בְּנִפְשׁ חִפְצָה עֲנִין שָׁל קְטֹרֶת הַסַּמִּים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לְמֹשֶׁה, וְעֲנִין שָׁל הַקְּרַבְנוֹת אֹתוֹ.

עֲשׂוּ בְּךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים וְעָבְרוּ בְּכָל הָעִיר לְאַרְבַּע
 קָצוֹת וְהָיוּ אוֹמְרִים בֵּין לְבִסּוֹף אָמַר לָהֶם,
 גִּלְיָד לְאֵלוֹ שְׁנוּטִים לָמוֹת, וְתִפְרִישׁוּ מִכֶּם לְבַתִּיהֶם
 וְתֹאמְרוּ בְּךָ, וּבְאִשְׁרֵי תַּסִּימוֹ, תֹּאמְרוּ אֵלֹהֵינוּ
 הַפְּסוּקִים, וַיֹּאמֶר מִלְּשָׁה אֵל אַחֲרָן קַח אֶת הַמַּחֲתָה
 וְהִזְנוּ עֲלֶיהָ אֵשׁ וְגו', (דף קא ע"ב) וַיִּקַּח אַחֲרָן וְגו', וַיַּעֲמֵד
 בֵּין הַמֵּתִים וְגו'. וְכֵן עָשׂוּ וְהַתְּכַפֵּל מֵהֶם (הַמְּנוּת).

שָׁמְעוּ אוֹתוֹ קוֹל שְׂאוֹמֵר: סוּרֵי הַסּוּדוֹת,
 הָרֵאשׁוֹנִים הַנְּחִילוּהָ לְנִצָּחַת, שְׁהֲרֵי דִין
 הַשָּׁמַיִם לֹא שׁוֹרָה כָּאֵן, שְׁהֲרֵי יוֹדְעִים לְבַטְלוֹ. חֲלֵשׁ
 לְבוֹ שֶׁל רַבִּי אַחָא וַיִּשָּׁן. שָׁמַע שְׂאוֹמְרִים לוֹ: כְּמוֹ
 שְׁעֵשִׂית אֶת זֶה - תַּעֲשֶׂה אֶת זֶה. לֵךְ אָמַר לָהֶם
 שְׁיִחְזְרוּ בְּתִשׁוּבָה, שְׂרִשְׁעִים הֵם לְפָנַי. קָם וְהִחְזִירָם
 בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִתְּכַפְּלוּ
 מִתְּתוֹרָה לְעוֹלָם, וְהִחְלִיפוּ אֶת שֵׁם הָעִיר, וְקִרְאוּ
 לָא מְתָא מַחְסִיָּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא דִי לָהֶם לְצַדִּיקִים שְׁמִכְבָּלִים
 אֶת הַגְּזֵרָה, אֲלָא לְאַחַר בֵּין שְׁמִכְבָּרִים לָהֶם,

הִדַּע לְךָ שְׂכָן הוּא. דְּכִיּוֹן שְׁתַּנְּשָׁמָה אוֹמְרַת לְגוֹף
מִהָרִי שְׁלֹשׁ סָאִים וְגו' וְכָל אוֹתוֹ הָעֵנִין וּמְבַטֵּל אֶת
הַדִּין - מַה כָּתוּב? וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת
חַיָּה. הָרִי בְּרָכָה.

כִּיּוֹן שְׁרוּאִים אוֹתָהּ הַמְּלֹאכִים שְׁוָה לְקַח עֲצָה
לְנַפְשׁוֹ - מָה עוֹשִׂים? הוֹלְכִים אֶצֶל הָרִשְׁעִים
לְעֵין בְּדִינָם וְלַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. זֶהוּ שְׂכָתוּב
וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם, לְמָקוֹם
הָרִשְׁעִים, לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט. זֶה הוּא שְׁאֹמֵר רַבִּי
יְהוּדָה, כִּף דְּרַבּוֹ שֶׁל צַדִּיק: כִּיּוֹן שְׁרוּאָה שְׁמַעֲיָנִים
בְּדִינּוֹ, אֵינּוּ מִתְאַחֵר לָשׁוּב וּלְהַתְפַּלֵּל וּלְהַקְרִיב [על]
חֻלְבוֹ וְדַמּוֹ לְפָנֵי צוּרוֹ, עַד שְׁמֹסְתִּלְקִים בְּעַלְיֵי הַדִּין
מִמֶּנּוּ.

שְׂכִיּוֹן שְׁאֹמֵר וַיִּשָּׂא עֵינָיו ^(דף קב ע"א) וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה
אֲנָשִׁים נֹצְצִים עָלָיו - מַה כָּתוּב בְּנִשְׁמָה?
וַיִּמָּהֵר אֲבָרָהָם הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה. בְּחַפְזוֹן
וּבְמַהִירוֹת בְּלֹא שׁוּם הַעֲכָבָה. מִיָּד מִמְּהֵרַת הִנְשָׁמָה

אֵצֶל הַגּוֹף לְהַחְזִירוֹ לְמוֹטֵב וּלְבִקֵּשׁ בְּמַה שְׂשִׁית־כַּפֵּר
לוֹ, עַד שְׂמִסְתַּלְקִים מִמֶּנּוּ בְּעֲלֵי הַדִּין.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, מֵהוּ שְׂאֵמֵר וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה
וְקִנְיָם בָּאִים בַּיָּמִים חֲדָל לְהִיזֹת לְשָׂרָה אֶרֶח
בְּנָשִׁים? אֵלֵּא, בִּינוֹן שְׂהַנְשָׂמָה עוֹמְדָת בְּמַעֲלָתָה,
וְהַגּוֹף נִשְׂאָר בְּאֶרֶץ מִכְּמָה שָׁנִים, בָּאִים בַּיָּמִים
שָׁנִים וַיָּבִיאוּ הַרְבֵּה וְחֲדָל לְצֵאת וּלְבֹא וּלְעַבֵּר אֶרֶח
בְּשָׂאֵר כָּל אָדָם. נִתְּבַשֵּׂר לְהַחְזִיזֹת הַגּוֹף.

מֵהוּ אֹמֵר אַחֲרֵי בְלוּתִי הֵיְתָה לִי עֲדָנָה? אַחֲרֵי
בְלוּתִי פֶּעֶפֶר מֵהַיּוֹם כִּמָּה שָׁנִים, הֵיְתָה לִי
עֲדָנָה וְחֲדוּשׁ. וְאֲדַנִּי וְקָו, שְׂהַיּוֹם כִּמָּה שָׁנִים
שְׂיִצָּאת מִמֶּנּוּ וְלֹא הַפְּקִידֵנִי. וְהַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא
אֹמֵר, הַיִּפְּלֵא מֵה' דָּבָר לְמוֹעֵד. מֵהוּ לְמוֹעֵד? אוֹתוֹ
הִידוּעַ אֵצֶלִי לְהַחְזִיזֹת מֵתִים. וּלְשָׂרָה בֵּן, מְלַמֵּד
שְׂשִׁית־חֲדָשׁ כְּכֵן שָׁלֵשׁ שָׁנִים.

אֹמֵר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי סִימוֹן, בִּינוֹן שְׂהַנְשָׂמָה
נִזְוִינִית מִזִּיּוֹהָ שֶׁל מַעֲלָתָה, הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא
אֹמֵר לְאוֹתוֹ הַמְּלֵאךְ הַנְּקָרָא רֹמְ"ה: לָךְ וּבִשְׂר

לְגוֹף פְּלוֹנִי שְׂאֲנִי עֲתִיד לְהַחְיֹתוֹ לְמוֹעֵד שְׂאֲנִי
 אֲחִיָּה אֶת הַצְּדִיקִים לְעֲתִיד לָבֵא. וְהוּא מְשִׁיב:
 אַחֲרֵי בְלוֹתֵי הַיְתָה לִי עֲדָנָה? אַחֲרֵי בְלוֹתֵי בְּעָפָר
 וְשִׁכְנֹתֵי בְּאֲדָמָה, וְאֶכֶל בְּשָׂרֵי רֶמָה וְגוֹשׁ עֶפֶר,
 תִּהְיֶה לִי חַדוֹשׁ?

תְּקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְנִשְׁמָה: זְהוּ שְׂכָתוֹב
 וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם וְגו' הַיִּפְלֵא מִה'
 דְּבָר?! לְמוֹעֵד הַיְדוּעַ אֲצִלִּי לְהַחְיֹת אֶת הַמֵּתִים
 אֲשׁוֹב אֵלֶיךָ אוֹתוֹ הַגּוֹף שְׂהוּא ^(דף קב ע"ב) קְדוֹשׁ מְחַדֵּשׁ
 בְּבְרָאשׁוֹנָה לְהַיּוֹתְכֶם מִלְּאֲכִים קְדוֹשִׁים, וְאוֹתוֹ
 הַיּוֹם עֲתִיד לְפָנֵי לְשִׁמְחַ בָּהֶם. זְהוּ שְׂכָתוֹב (תהלים קד)
 יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו. (ע"ב מדרש
 הנעלם)

זהר:

אֵיךְ שָׂרָה אֲשַׁתְּךָ, שְׂלֵא רָצוּ לוֹמַר לְפָנֶיהָ. כִּיּוֹן
 שְׂאֵמַר הִנֵּה בְּאֶהְלִי, מִיָּד - וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוֹב
 אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשַׁתְּךָ וְגו' בֵּא
 רְאֵה יְדִדְךָ אֶרְצִי, שְׂעַד שְׂלֵא הַזְּמִין אַבְרָהָם לְפָנֶיהֶם

לֶאֱכֹל, לֹא אָמְרוּ לוֹ דְבָר, כִּי שָׁלַא יֵרָאֶה שְׁמֵשׁוֹם
 אוֹתָהּ בְּשׂוֹרָה הַזְּמִין אוֹתָם לֶאֱכֹל. אַחַר שְׁכַתוֹב
 וַיֵּאכְלוּ, אִזּוּ אָמְרוּ לוֹ אוֹתָהּ בְּשׂוֹרָה.

וַיֵּאכְלוּ?! וְכִי תִעָלֶה עַל דַּעְתְּךָ שְׁמֵלֵאכִים
 עֲלִיזִים אוֹכְלִים? אֵלֶּא בְּשִׁבִיל
 כְּבוֹדוֹ שֶׁל אַבְרָהָם נִרְאֶה כֵּן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
 וַיֵּאכְלוּ וַדַּאי, מִשׁוֹם שֶׁהֵם אִישׁ אוֹכֵלֵת אִישׁ וְלֹא
 נִרְאִים, וְכֹל מֵה שֶׁנִּתֵּן לָהֶם אַבְרָהָם אָכְלוּ, מִשׁוֹם
 שֶׁמִּצַּד אַבְרָהָם אוֹכְלִים לְמַעַלָּה [שְׂאוֹכְלִים מֵאוֹתוֹ צַד
 שְׁלִמְעָלָה].

כֵּן רָאִהוּ, כֹּל מֵה שְׂאֵכֵל אַבְרָהָם, הוּא אָכֵל
 בְּטַהֲרָה, וְלִכֵּן הִקְרִיב לְפָנֵיהֶם וַאֲכָלוּ,
 וַאֲבָרָהָם שָׁמַר בְּבֵיתוֹ טַמְאָה וּמְטַהֲרָה שְׂאֵכְלוּ כֵּן
 אָדָם שֶׁהוּא טַמֵּא [לֹא יָכֹל לְהִתְקַרֵּב לְבֵיתוֹ. אִזּוּ יָדַע אַבְרָהָם שֶׁזֶה טַמֵּא
 הוּא, וְעָשָׂה] [לֹא הָיָה מִשְׁמַשׁ בְּבֵיתוֹ, עַד שֶׁעָשָׂה] לוֹ טְבִילָה, אוֹ עָשָׂה
 לוֹ לְשֹׁמֵר שְׁבַעַת יָמִים כְּרֵאוֹי לוֹ בְּבֵיתוֹ, וְכֵן זֶה
 בְּוַדַּאי.

בַּא רְאֵה, כָּתוּב (דברים כג) אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יְהִי מָהוּר
מִקְרָה לְיִלָּה וְגו'. מַה תִּקְנָתוֹ? וְהִיָּה לְפָנוֹת
עָרֵב יִרְחֵץ בְּמַיִם. אֲרָעָה כּוּ מִמָּאָה ^(דף קב ע"ב) אַחֲרָת,
כְּמוֹ זִיבָה [מִמָּאָת אֲרָעָת אוּ נְדָה] אוּ מִמָּאָת נְדָה שְׁחִיּוֹ שְׁתִּי
מִמָּאוֹת, לֹא מִסְפִּיק לוֹ בְּאוֹתָהּ מְבִילָה [משום] כִּין
שְׂאֲרֵע לוֹ קָרִי קָדָם שְׂקָפֵל מִמָּאָה אַחֲרָת [משום] כִּין
שְׂאֲרֵע לוֹ אַחַר כָּף.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה הָיוּ מְתַקְנִים מְבִילָה לְכֻלָּם, הוּא
לְגַבְרִים וְהִיא לְנָשִׁים. מָה הַטַּעַם עִם
אַבְרָהָם לְמַהֲר בְּנֵי אָדָם? מִשּׁוֹם שֶׁהוּא מָהוּר
וְנִקְרָא מָהוּר, שְׂכָתוּב (איוב יד) מִי יִתֵּן מָהוּר מִטְּמֵא
לֹא אַחֲר. מָהוּר - זֶה אַבְרָהָם שְׂיִצְא מִתְּרָת.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, כִּדִּי לְתַקֵּן אֶת אוֹתָהּ תִּדְרָגָה
שֶׁל אַבְרָהָם, וּמַהִי? מִי"ם (חסד). לְכֵן הִתְקַוֵּן
לְמַהֲר בְּנֵי הָעוֹלָם בְּמַיִם. וּבְשַׁעָה שֶׁהוֹמִין אֶת
הַמְּלָאכִים, בְּרֵאשִׁית דְּבָרָיו מַה כָּתוּב? יִקַּח נָא
מִעַט מַיִם, כִּדִּי לְהִתְחַזֵּק בְּאוֹתָהּ דִּרְגָה שְׁחֵמִים
שְׂרוּיִים בָּהּ, וּמִשּׁוֹם כָּף הִיָּה מְטַהֵר אֶת כָּל בְּנֵי

הָאָדָם מֵהַכֹּל. מִטְהֵר אֹתָם מִצַּד שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה,
וּמִטְהֵר אֹתָם מִצַּד הַטְּמֵאָה. וְכֵמוֹ שֶׁהוּא מִטְהֵר
אֶת הָאֲנָשִׁים, כִּי גַם שָׂרָה מִטְהַרֶת אֶת הַנָּשִׁים,
וְנִמְצָא שָׁכַל מִי שֶׁבָּא אֵלֵיהֶם מִהוֹרִים מֵהַכֹּל.

בֵּיא רֵאָה שֶׁאֲבָרְהָם נָטַע אֵילָן בְּכָל מְקוֹם שֶׁדִּיּוּרוֹ
שָׁם, וְלֹא הָיָה עוֹלָה בְּכָל מְקוֹם כְּרֵאוֹי, פָּרַט
לְשַׁעֲה שֶׁדִּיּוּרוֹ הָיָה בְּאֶרֶץ פְּנֵעוֹ, וּבְאוֹתוֹ אֵילָן הָיָה
יֹדֵעַ מִי שֶׁנִּיָּאָחוּ בְּקַב"ה וּמִי שֶׁנִּיָּאָחוּ בְּעֲבוּדָה זָרָה.

מִי שֶׁנִּיָּאָחוּ בְּקַב"ה, הָיָה הָאֵילָן פּוֹרֵשׁ עֲנָפָיו
וּמִכֶּסֶה עַל רֵאשׁוֹ וְעוֹשֶׂה עֲלָיו צֶל נְאֻמָּה. וּמִי
שֶׁנִּיָּאָחוּ בְּצֶל שֶׁל עֲבוּדָה זָרָה, אֹתוֹ הָאֵילָן הָיָה
מִתְעַלָּה, וְעֲנָפָיו הָיוּ עוֹלִים לְמַעְלָה. אִזּוֹ הָיָה יֹדֵעַ
אֲבָרְהָם וּמִזְהִיר אֹתוֹ, וְלֹא זָו מִשָּׁם עַד שֶׁנִּיָּאָחוּ
בְּאִמוּנַת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכִי מִי שֶׁהוּא מִהוֹר
[ד"א ק"ה] מִקַּבֵּל אֹתוֹ הָאֵילָן, וּמִי שֶׁהוּא טְמֵא אֵינּוּ
מִקַּבֵּל אֹתוֹ. אִזּוֹ יֹדֵעַ אֲבָרְהָם וְהָיָה מִטְהֵר אֹתָם
בְּמֵיִם.

וּמַעֲיִן מִים הָיָה תַּחַת אוֹתוֹ אֵילָן, וּמִי שְׁצָרִיד
 מְבִילָה מִיַּד הַמַּיִם עוֹלִים אֵלָיו, וְעוֹלִים
 עֲנֵפֵי הָאֵילָן, אִזּוּ יֵדַע אֲבָרְהָם שֶׁהוּא טָמֵא וְצָרִיד
 מִיַּד מְבִילָה. וְאִם לֹא, יִבְשׁוּ הַמַּיִם, וְאִזּוּ יֵדַע שְׂרוּצָה
 לְהַטָּמֵא וּלְהִשְׁמֵר שְׂבָעָה יָמִים.

וּבֵא וּרְאֵה, שְׂאֵפְלוֹ בְּשַׁעַת שְׁהוֹמִין אֶת הַמְּלֹאכִים
 אָמַר לָהֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ כְּדֵי לְרְאוֹת
 וּלְבַדֵּק אוֹתָם, וּבְאוֹתוֹ אֵילָן הָיָה בּוֹדֵק אֶת כָּל בְּנֵי
 הָעוֹלָם. וְהַסּוֹד [בְּנִידָד] מִשּׁוֹם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא [עֲשֵׂה]
 אָמַר שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים לְכֹל, וְלָכֵן וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת
 הָעֵץ, וְלֹא תַּחַת עֲבוּדָה וְרָה.

וּבֵא וּרְאֵה, בְּשַׁחֲטָא אָדָם, הוּא חָטָא בְּעֵץ הַדַּעַת
 טוֹב וְרָע, שְׂכַתוֹב וּמַעֲיִן הַדַּעַת וְגו', וְהוּא
 חָטָא בּוֹ וְנָרַם מְוֹת לָעוֹלָם. מַה כָּתוּב? וְעַתָּה פֶּן
 יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים וְגו' [וְנָרַם מְוֹת לְכֹל בְּנֵי
 הָעוֹלָם]. וּבְשִׁבְעָא אֲבָרְהָם, הִתְקִין אֶת הָעוֹלָם עִם אֵילָן
 אַחֵר, שֶׁהוּא עֵץ הַחַיִּים, וְהוֹדִיעַ אֶת הָאֱמוּנָה לְכֹל
 בְּנֵי הָעוֹלָם.

וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךָ כְּעֵת חַיָּה. אָמַר רַבִּי
 יִצְחָק, שׁוּב אָשׁוּב - שׁוּב יִשׁוּב הָיָה צָרִיךְ
 לְכַתֵּב, שְׁתַּרְי הַמִּפְתָּח הַזֶּה לְפַקֵּד הָעֲקָרוֹת הוּא
 בְּיַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְלֹא בְּיַד שְׁלִיחַ אַחֵר, כְּמוֹ
 שְׁשָׁנִינוּ, שָׁלַשׁ מִפְתָּחוֹת הֵם שְׁלֹשׁ נִמְסְרוּ בְּיַד
 שְׁלִיחַ: שָׁל חַיָּה, וְתַחֲיַת הַמֵּתִים, וּגְשָׁמִים. וְהוֹאִיל
 וְלֹא נִמְסְרוּ בְּיַד שְׁלִיחַ, לָמָּה כָּתוּב שׁוּב אָשׁוּב?
 אֵלֹא וַדַּאי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁתָּהּ עוֹמֵד עֲלֵיהֶם
 אָמַר [ל]וֹ תְּדַבֵּר, לָכֵן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב
 אֵלַיךְ.

וּבֵּא וּרְאֵה, בְּכָל מְקוֹם שְׁכָתוּב וַיֹּאמֶר סָתָם אִו
 וַיִּקְרָא סָתָם, הוּא מִלְּאָךְ הַבְּרִית וְלֹא אַחֵר.
 וַיֹּאמֶר - שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת טו) וַיֹּאמֶר אִם שָׁמַע תִּשְׁמַע
 וְגו'. וַיֹּאמֶר, וְלֹא אָמַר מִי הוּא. וַיִּקְרָא - שְׁכָתוּב (וַיִּקְרָא
 א) וַיִּקְרָא אֵל מִשָּׁה, וְלֹא אָמַר מִי הָיָה. אָמַר -
 שְׁכָתוּב (שְׁמוֹת כד) וְאֵל מִשָּׁה אָמַר וְגו', וְלֹא אָמַר מִי
 הָיָה. [א]ף כִּי שְׁכָתוּב שׁוּב אָשׁוּב. וַיֹּאמֶר סָתָם, וְלֹא אָמַר מִי (דף קג ע"א) הָיָה.]

אֵלֹא בְּכָל אֵלֶּה מִלְּאָךְ שֶׁל הַבְּרִית הָיָה, וְהַכֹּל

נֵאמֵר בְּקַב"ה. וְלִכֵּן כָּתוּב וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ
וְגו', וְהִנֵּה בֵּן וְגו'.

וְהִנֵּה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ. מָה הַטַּעַם לֹא כָתוּב וְהִנֵּה
בֵּן לְךָ? אֵלֶּא כִּדְי שְׁלֵא יַחֲשֵׁב שֶׁהוּא מִהַגֵּר
כְּמוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וְאָמַר, (מלאכי א) בֵּן
יְכַבֵּד אָב וְעַבְדֵּי אֲדֹנָיו. בֵּן יְכַבֵּד אָב - זֶה יִצְחָק אֶת
אֲבֹרָתָם. מָתִי כִּבֵּד אֹתוֹ? בְּשַׁעֲה שְׁעַקְדֵי אֹתוֹ עַל
נְפִי הַמְּזוּבָח וְרָצָה לְהַקְרִיבוֹ לְקָרְבָּן. וַיִּצְחָק בֵּן
שְׁלֵשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים הָיָה, וְאֲבֹרָתָם הָיָה זָקֵן, שְׂאֵלוֹ
הָיָה בּוֹעֵט [בן] בְּרִנְגֵל אַחַת לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲמֹד
לְפָנָיו, וְהוּא כִּבֵּד אֹתוֹ אֶת אָבִיו, וְעַקְדֵי אֹתוֹ כְּמוֹ
תֵּישׁ כִּדְי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו.

וְעַבְדֵי אֲדֹנָיו - זֶה אֵלִיעֶזֶר לְאֲבֹרָתָם, כְּשִׁשְׁלַח אֹתוֹ
לְחָרָן וְעָשָׂה כָּל רְצוֹנֵי שְׁלֵ אֲבֹרָתָם וְכִבְדוֹ,
כְּמוֹ שְׁפָתוּב (בראשית כד) וְה' בֵּרַךְ אֶת אֲדֹנֵי וְגו',
וְכָתוּב (שם) וַיֹּאמֶר עַבְדֵי אֲבֹרָתָם אָנֹכִי, כִּדְי לְכַבֵּד
אֶת אֲבֹרָתָם. שְׁחֲרִי בֵּן אָדָם שְׁחֲרִיָּה מְכִיָּא כֶּסֶף וְזָהָב
וְאֲבָנִים יְקָרוֹת וְגַמְלִים, וְהוּא כְּרֵאוֹי, נָאָה לְמִרְאָה,

לא אמר שהוא אוהב אנרקהם או קרוב שלו, אלא
אמר עבד אנרקהם אנכי, כדי להעלות את שבת
אנרקהם ולכבדו בעיניהם.

ועל כן כן יכבד אב ועבד אדניו. ואתם ישראל
בני קלון בעיניכם לומר שאני אביכם או
שאתם עבדים שלי? ואם אב אני איה כבודי וגו'.
משום כך והנה כן. זהו כן ודאי, ולא ישמעאל.
זהו כן שכבד את אביו כראוי.

והנה כן לשרה אשתך. כן לשרה - שבגללו מתה,
שבגללו פאכה נפשה עד שיצאה ממנה.
והנה כן לשרה - להתעלות בגללו בשעה שהקדוש
ברוך הוא יושב בדין על העולם. שאז זה' פקד
את שרה וגו', שחרי מזכירים את שרה משום
יצחק, ועל זה הוא כן לשרה [זה אמרו המלאכים]. והנה
כן לשרה. [זה] שחרי הנקבה לזכות [את] תבן
מהזכר.

ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו. מה זה
והוא אחריו? והוא אחריו צריך לו! אלא

סוד הוא, וְשָׂרָה שִׁמְעַת מַה שֶּׁהָיָה אוֹמֵר [פֶּתַח הָאֵהָל, זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהוּא אֶחָדוּ - מִי שֶׁהָיָה אוֹמֵר] פֶּתַח הָאֵהָל, זֶה הַדְּרָגָה הַתְּחִלּוֹנָה, פֶּתַח הָאֲמוּנָה. וְהוּא אֶחָדוּ - [זֶה] שֶׁהוֹדָה לוֹ הַדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה [נ"א פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֶחָדוּ - זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. פֶּתַח הָאֵהָל - זֶה הַדְּרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה]. מִיּוֹם שֶׁהִיָּתְתָה שָׂרָה בְּעוֹלָם לֹא שִׁמְעָה דְבַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא פְּרָט לְאוֹתָהּ שְׁעָה.

דְּבַר אַחַר - שֶׁהִיָּתְתָה יוֹשֶׁבֶת שָׂרָה פֶּתַח הָאֵהָל בְּיַד לְשִׁמְעַת הַדְּבָרִים, וְהוּא שִׁמְעָה הַדְּבַר הַזֶּה שֶׁהִתְבַּשֵּׂר בּוֹ אַבְרָהָם. [דְּבַר אַחַר] וְהוּא אֶחָדוּ - אַבְרָהָם שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב מֵאַחֲזָרֵי הַשְּׂכִינָה.

וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בְּיָמִים. מַה זֶה בָּאִים בְּיָמִים? הַשְּׂעוּרִים שֶׁל הַיָּמִים שָׂאוּ נִרְאוּ לָהֶם, הָאֶחָד מֵאָה וְהָאֶחָד תְּשָׁעִים, נִכְנְסוּ בְּיָמִים הַשְּׂעוּר שֶׁל הַיָּמִים כָּרְאוּ. בָּאִים בְּיָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בָא הַיּוֹם, שֶׁהָעָרִיב הַיּוֹם לְהַכְנִס. תְּדַל לְהִיּוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח בְּנָשִׁים. וְאוֹתָהּ שְׁעָה רָאָתָה

עֲצָמָה בְּעֵדוֹן אַחֵר, וְלִבְּנֵי אִמְרָה וְאֵלֶי זִקְנֵי, שְׁחֵרֵי
הוּא לֹא כִדְאִי לְהוֹלִיד כִּי הוּא זִקְנֵי.

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (משלי לא) נוֹדַע בְּשִׁעָרִים בַּעֲלָה
בְּשִׁבְתּוֹ עִם זִקְנֵי אֶרֶץ. פֶּא רֵאֵה, הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִתְעַלָּה בְּכַבּוּדוֹ שֶׁהוּא נָנוּז וְנִסְתָּר
בְּעֵלְוֵי רַב. לֹא הָיָה בְּעוֹלָם וְלֹא הָיָה מִהַיּוֹם שֶׁנִּבְרָא
הָעוֹלָם שֶׁיִּכּוֹל לַעֲמֹד עַל חֻכְמָתוֹ וְלֹא יִכּוֹל לַעֲמֹד
בּוֹ.

מִשּׁוּם כִּי הוּא נָנוּז וְנִסְתָּר וְהִתְעַלָּה לְמַעְלָה
לְמַעְלָה, וְכָל הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים לֹא
יִכּוֹלִים לְהִתְדַבֵּק עַד שֶׁכָּלֵם אוֹמְרִים (יחזקאל ג) בְּרוּךְ
כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ. הַתַּחְתּוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא
לְמַעְלָה, שְׂפָתוֹב (תהלים קיג) עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ.
הָעֲלִיּוֹנִים אוֹמְרִים שֶׁהוּא לְמַטָּה, שְׂפָתוֹב (שם נז) עַל
כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדָה. עַד שֶׁכָּלֵם, עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים,
אוֹמְרִים בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' מִמְּקוֹמוֹ, כִּי לֹא נוֹדַע וְלֹא
הָיָה מִי שֶׁיִּכּוֹל לַעֲמֹד עִמּוֹ, וְאַתָּה אוֹמֵר נוֹדַע
בְּשִׁעָרִים בַּעֲלָה? (דף קג ע"ב)

אֵלֶּא וְדַאי נֹדַע בְּשַׁעְרִים בְּעֵלְהָ - זֶה הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא נֹדַע וְנִדְבָק לְפִי מֵה
 שְׁמִשְׁעָר בְּלָבוּ כָּל אֶחָד כִּמָּה שְׁיִכּוּל לְהִדְבֵּק בְּרוּחַ
 שֶׁל הַחֲכָמָה. וּלְפִי מֵה שְׁמִשְׁעָר בְּלָבוּ, כִּי נֹדַע
 בְּלָבוּ, וְלִכֵּן נֹדַע בְּשַׁעְרִים - בְּאוֹתָם הַשַּׁעְרִים. אֲבָל
 שְׁנֹדַע כְּרֵאוּי אִין מִי שְׁיִכּוּל לְהִדְבֵּק וְלַדַּעַת אוֹתוֹ.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, נֹדַע בְּשַׁעְרִים בְּעֵלְהָ, אִיזָה
 שַׁעְרִים? כִּמּוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים כד) שָׂאוּ שַׁעְרִים
 רֵאשִׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם. וּמִשׁוֹם הַשַּׁעְרִים
 הֵלְלוּ, שֶׁהֵם דְּרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת, בְּגִלְגָּלִם נֹדַע הַקְּדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, וְאִם לֹא - לֹא יִכּוּלִים לְהִתְדַבֵּק בּוֹ.

בֵּא רֵאָה, הֲרֵי נִשְׁמַת הָאָדָם אִין הוּא [אִין] מִי
 שְׁיִכּוּל לַדַּעַת אוֹתָהּ, אֵלֶּא עַל יְדֵי אֲבָרֵי
 הַגּוּף, וְהֵם הִדְרָגוֹת שְׁעוֹשׂוֹת אֲמָנוֹת הַנִּשְׁמָה.
 מִשׁוֹם כִּי נֹדַע וְלֹא נֹדַע. כִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 נֹדַע וְלֹא נֹדַע, מִשׁוֹם שֶׁהוּא נִשְׁמָה לְנִשְׁמָה, רוּחַ
 לְרוּחַ, גָּנוּז וְטָמִיר מִן הַכֹּל. אֲבָל בְּאוֹתָם הַשַּׁעְרִים,
 שֶׁהֵם פִּתְחֵים לְנִשְׁמָה, נֹדַע הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

בֵּא רֵאָה, יֵשׁ פֶּתַח לְפֶתַח וְדַרְגָּה לְדַרְגָּה, וּמֵהֶם
 יִדְוַע כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. פֶּתַח
 הָאֵהָל - זֶהוּ פֶּתַח שֶׁל צַדִּיק, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם קיח)
 פֶּתַח"ו ל"י שֶׁעַר"י צַדִּיק וְגו'. זֶהוּ פֶּתַח רֵאשׁוֹן
 לְחַכְמֵי בּוֹ, וּבְפֶתַח תְּהֵא נִרְאִים כָּל שְׂאֵר הַפְּתָחִים
 הָעֲלִיּוֹנִים. מִי שְׂזוּכָה לָזֶה [לְפֶתַח], זוּכָה לְדַעַת אוֹתוֹ
 וּבְכָל שְׂאֵר הַפְּתָחִים, מִשּׁוֹם שֶׁכָּלֶם שׁוֹרִים עָלָיו.

וְעַכְשָׁיו שֶׁפֶתַח זֶה לֹא נוֹדַע, מִשּׁוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל
 בְּנֵלוֹת וְכָל הַפְּתָחִים הַסֹּתְלָקוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא
 יכוּלִים לְדַעַת וְלִדְבַק. אֲבָל בְּזִמְנֵי שֶׁיִּשְׂרָאֵל יֵצְאוּ מִן
 הַנֵּלוֹת, עֲתִידוֹת כָּל הַדַּרְגּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת לְשָׂרוֹת
 עָלָיו כְּרֵאוּי.

וְאִז יִדְעוּ בְּנֵי הָעוֹלָם חֲכָמָה עֲלִיּוֹנָה נִכְבְּדָה מֵה
 שְׂלֵא הָיוּ יוֹדְעִים מִקֶּדֶם לָזֶה, שֶׁכָּתוּב (ישעיה יא)
 וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה
 וְנִבְרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאָת ה'. כָּלֶם עֲתִידִים לְשָׂרוֹת
 עַל הַפֶּתַח הַתְּחִתּוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא פֶּתַח הָאֵהָל, וְכָלֶם

עֲתִידִים לְשָׂרוֹת עַל מַלְךְ הַמְּשִׁיחַ כְּדִי לְדוֹן הָעוֹלָם,
שְׂפָתוֹב וְשַׁפֵּט בְּצַדִּיק דְּלִים וְגו'.

מִשׁוֹם כֵּן, כְּשֶׁהַתְּבִישׁוֹר אֲבָרְהָם, הַדְּרָגָה הַזֹּאת הִיְתָה
אוֹמְרָת כְּמוֹ שֶׁנִּתְּפָאֵר שְׂפָתוֹב שׁוֹב אֲשׁוֹב
אֵלָיִךְ כְּעֵת חֲיָה. וַיֹּאמֶר - לֹא כְּתוֹב מִי הִיְתָה, וְזֶהוּ
פֶתַח הָאֵהֶל. וְעַל זֶה וְשָׂרָה שִׁמְעַת דְּרָגָה זוֹ שֶׁהִיְתָה
מִדְּבָרָת עִמּוֹ מַה שְּׁלֹא הִיְתָה שׁוֹמְעַת מִקֶּדֶם לְזֶה,
שְׂפָתוֹב וְשָׂרָה שִׁמְעַת פֶּתַח הָאֵהֶל, שֶׁהִיְתָה
מִבְּשָׂרָת וְאוֹמְרָת שׁוֹב אֲשׁוֹב אֵלָיִךְ כְּעֵת חֲיָה וְהִנֵּה
בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ.

בֹּא רֵאֵה כִּפְחָ חֲבִיבוֹת הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא
לְאַבְרָהָם, שֶׁחֲרִי לֹא יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִצְחָק עַד
שֶׁנִּמְוֹל. אַחַר שֶׁנִּמְוֹל הַתְּבִישׁוֹר עַל יִצְחָק, מִשׁוֹם שֶׁאֵז
הוּא זְרַע קְדוֹשׁ, וְטָרָם שֶׁנִּמְוֹל אֵינּוּ זְרַע קְדוֹשׁ, וְאֵז
הוּא כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (כְּרֵאשִׁית א) אֲשֶׁר זְרַעוּ בּוֹ לְמִינֵהוּ.

וּבֹא וּרֵאֵה, טָרָם שֶׁנִּמְוֹל אֲבָרְהָם זְרַעוּ לֹא הִיְתָה
קְדוֹשׁ, מִשׁוֹם שֶׁיֵּצֵא מִתּוֹךְ עֶרְלָה וְהַדְּבָק
בְּעֶרְלָה לְמִטָּה. אַחַר שֶׁנִּמְוֹל, יֵצֵא אוֹתוֹ הַזְּרַע בְּתוֹךְ

הַקְרָשָׁה, וְנִדְבַק בַּקְרָשָׁה שְׁלִמְעָלָה וְהוֹלִיד לְמַעְלָה,
 וְנִדְבַק אֲבָרָהֶם בְּדַרְנָתוֹ כְּרֵאוֹי. בֹּא רֵאֵה, כְּשֶׁהוֹלִיד
 אֲבָרָהֶם אֶת יִצְחָק, יֵצֵא קְדוֹשׁ כְּרֵאוֹי. וְאֵלוֹ [נִדְאִי]
 הַמַּיִם שֶׁהָרוּ וְהוֹלִידוּ חַשְׁדָּה.

רַבִּי אֶלְעָזָר שָׂאֵל יוֹם אֶחָד אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲבִיו.
 אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁקָּרָא לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 יִצְחָק, שְׂכֵתוֹב וְקָרְאָתָּ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק, לָמָּה?
 שֶׁהָרִי נִרְאָה שֶׁעַד שֶׁלֹּא יֵצֵא לְעוֹלָם קָרָא לוֹ יִצְחָק?
 אָמַר לוֹ, הָרִי נֶאֱמַר שֶׁאֵשׁ לוֹקַחַת מַיִם, שֶׁהָרִי
 הַמַּיִם בָּאִים מֵעַד שֶׁל הַגְּבוּרָה, וְעוֹד [נ"א וְכֹא תִשְׁאֵל
 מִהַלּוּיִם] [שֶׁאֵל אוֹתוֹ] הַלּוּיִם שֶׁהֵם מְשֻׁמְחִים לְאוֹתוֹ הַצַּד
 בְּכִלְיָ וְזָמַר וְתִשְׁכַּחַת בְּנֶגֶד הַצַּד הַזֶּה, מִשּׁוֹם כִּי
 יִצְחָק הוּא חֲדוּהָ, מִשּׁוֹם שֶׁהוּא בֹּא מֵאוֹתוֹ צַד
 וְנִדְבַק בּוֹ.

בֹּא רֵאֵה, יִצְחָק צָחוּק, חֲדוּהָ שְׁמַחְלִיפָה מַיִם
 בָּאֵשׁ וְאֵשׁ בְּמַיִם, וְעַל זֶה נִקְרָא כִּי. וְלָכֵן
 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָא לוֹ ^(דף קד ע"א) כִּי בְּטָרֵם יֵצֵא
 לְעוֹלָם בְּשֵׁם זֶה וְהוֹדִיעַ לְאֲבָרָהֶם.

וְבֵא וְרֵא, בְּכָל הָאֲחֵרִים הַשְּׂאִיר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְקֵרָא לָהֶם שְׁמוֹת, וְאֶפְלוּ נָשִׁים
 הָיוּ קוֹרְאוֹת לְבִנְיָהֶן שְׁמוֹת, אֲבָל כָּאֵן לֹא הַשְּׂאִיר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאִמּוֹ לְקֵרָא לוֹ שֵׁם, אֵלֹא
 לְאִבְרָהָם, שְׁכַתּוּב וְקֵרְאָתָּ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק. אַתָּה
 וְלֹא אַחֵר. כִּדְרֵי לְהַחֲלִיף מִיָּם בְּאִשׁ וְאִשׁ בְּמִיָּם
 לְהַכְלִילוֹ בְּצֵדוֹ.

כִּיֶּן שֶׁהַתְּבִישׁ אִבְרָהָם בְּיִצְחָק, מַה כְּתוּב? וַיִּקְמוּ
 מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם. רַבִּי
 אֶלְעָזָר אָמַר, כֹּא רֵאָה בְּמַה נּוֹחַג הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מוֹכֵחַ עִם כָּל הַבְּרִיּוֹת, וְכָל שֹׁכֵן לְאוֹתָם
 שֶׁהוֹלְכִים בְּדַרְכָּיו, שְׂאֶפְלוּ בְּזִמְנֵי שְׂרוּצָה לְדוֹן אֶת
 הָעוֹלָם, הוּא גוֹרֵם לְמִי שֶׁאוֹהֵב אוֹתוֹ לְזָכוֹת בְּדָבָר
 עַד שֶׁלֹּא יָבֵא אוֹתוֹ הַדִּין לְעוֹלָם.

שֶׁשְּׂנִינּוּ, בְּשַׁעָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב אֶת
 הָאָדָם, שׁוֹלַח לוֹ דוֹרוֹן, וּמִיָּהוּ? הָעֲנִי,
 כִּדְרֵי לְזָכוֹת כּוֹ. וְכִיֶּן שֶׁזוֹכֵחַ כּוֹ, הוּא מוֹשֵׁף עָלָיו
 חוּט אֶחָד שֶׁל תְּסֻדָּה שֶׁנִּמְשָׁף מִצֵּד הַיָּמִין וּפּוֹרֵם עַל

ראשו ורושם אותו, כִּי שֶׁשְׂיִבֵּא הַדִּין לְעוֹלָם,
 אוֹתוֹ הַמְשִׁחִית יִזְהַר בּוֹ, וּמְרִים עֵינָיו וְרוֹאֶה אוֹתוֹ
 הַרְשָׁם, וְאִזּוּ מִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ וְנוֹחֵר עָלָיו. מִשּׁוּם כִּי
 מִקְדָּיִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּמְהַ שְׂיִזְכֶּה.

וּבֵּא וְרֵא, בְּשִׂרְצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִבְיֵא דִין
 עַל סָדָם, זָכָה קָדָם אֶת אֲבָרְהָם וְשִׁלַּח לוֹ
 דוֹרוֹן לְזִכּוֹת עִמָּהֶם כִּי לְהַצִּיל אֶת לוֹט בֶּן אָחִיו
 מִשָּׂם. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אֲבָרְהָם
 וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַחִפְכָּה, וְלֹא כָתוֹב וַיִּזְכֹּר
 אֱלֹהִים אֶת לוֹט, שְׁתַּרִּי בְּזִכּוֹת אֲבָרְהָם נִצַּל. וּמַה
 זֶה וַיִּזְכֹּר? שְׂזָכַר אוֹתוֹ מֵה שְׂזָכָה קָדָם עִם אוֹתָם
 שְׁלֹשֶׁת הַמַּלְאָכִים.

כִּמּוֹ זֶה, בֶּן אָדָם שְׂזָכָה בְּצַדִּיקָה עִם בְּנֵי אָדָם,
 בְּשַׁעַה שְׂדִין שְׂרוּי בְּעוֹלָם, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 זֹכֵר לוֹ אֶת אוֹתָהּ הַצַּדִּיקָה שְׁעָשָׂה. מִשּׁוּם שֶׁכָּל
 שַׁעַה שְׂזָכָה בֶּן אָדָם, כִּי נִכְתָּב עָלָיו לְמַעְלָה.
 וְאִפְלוּ בְּשַׁעַה שְׂדִין שׁוֹרָה עָלָיו, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 זֹכֵר אֶת אוֹתוֹ הַטּוֹב שְׁעָשָׂה וְזָכָה עִם בְּנֵי אָדָם,

כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי יא) וְצָדָקָה תַצִּיל מִמּוֹת. מִשׁוּם
כֶּף הַקָּדִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, כִּדְרֵי
שִׁיזְכָּה וַיִּצִיל אֶת לוֹט.

וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם. בֵּא רְאֵה, וַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים
מִשָּׁם, מֵאוֹתָהּ סְעוּדָה שְׂתַקֵּן לָהֶם
אֲבָרָהּם וְזָכָה בָּהֶם. אִף עַל גַּב שְׁהִיּוּ מְלֹאכִים, זָכָה
בָּהֶם. וְכָל אוֹתוֹ מֵאֲכָל לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם,
מִשׁוּם אֲבָרָהּם, וּלְזָכוֹתוֹ, שְׁחָרֵי כְּתוּב וַיֵּאכְלוּ,
כִּי אֵשׁ שָׂלְחָם נֹאכָל.

וְאִם תֵּאמַר, הֲרֵי שְׂלַחָה מְלֹאכִים הִיוּ? זֶה אֵ"שׁ
וְזֶה מִי"ם וְזֶה רו"ת. אֵלֶּא כֹּל אֶחָד וְאֶחָד
כְּלוּל בַּחֲבֵרוֹ, וּמִשׁוּם כֶּף וַיֵּאכְלוּ. כְּמוֹ זֶה (שְׁמוֹת כ"ד)
וַיִּחְזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אֲכִילָה וּדְאִית
הֵם אָכְלוּ, שִׁנְזוֹנוּ מִהַשְׁכִּינָה. אִף כֹּאן וַיֵּאכְלוּ -
נִרְמּוּ [נ"א נִרְמְזוּ רָמְזוּ] לְחֵזוֹן [מִמֶּנּוּ] מֵאוֹתוֹ הַצַּד שֶׁאֲבָרָהּם
נִדְבַק בּוֹ, וּמִשׁוּם כֶּף לֹא הִשְׁאִירוּ כְּלוּם מִמֶּה
שֶׁנֶּתַן לָהֶם אֲבָרָהּם.

כִּמוֹ בֶן צָרִיף הָאָדָם לְשִׁתּוֹת מֵאוֹתָהּ כּוּם שָׁל
 בְּרָכָה בְּרִי שְׂיִזְכָּה לְאוֹתָהּ בְּרָכָה שְׁלִמְעֵלָה,
 אִף הֵם אָכְלוּ מִמָּה שֶׁתִּקַּן לָהֶם אֲבָרָהֶם בְּרִי שְׂיִזְכּוּ
 לְהוֹזִין מִהַצַּד שָׁל אֲבָרָהֶם, שְׁתֵּרֵי מֵאוֹתוֹ צַד יוֹצֵא
 מִזּוֹן לְכָל הַמְּלֵאכִים הַעֲלִיזִים. וַיִּשְׁקֶפוּ,
 הַתְּעוֹרְרוֹת שָׁל רַחֲמִים לְהַצִּיל אֶת לוֹט. כְּתוּב כָּאֵן
 וַיִּשְׁקֶפוּ, וְכָתוּב שָׁם (דברים כו) הַשְּׁקִיפָה מִמַּעוֹן
 קֹדֶשְׁךָ. מַה לְּתַלֵּן לְרַחֲמִים - אִף כָּאֵן לְרַחֲמִים.

וְאֲבָרָהֶם הִלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם, לַעֲשׂוֹת לָהֶם לוֹיָהּ.
 אָמַר רַבִּי יִיסָא, אִם תֵּאמַר שְׂאֲבָרָהֶם
 יָדַע שֶׁהֵם מְלֵאכִים, לָמָּה עָשָׂה לָהֶם לוֹיָהּ? אֵלָּא,
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִף עַל גַּב שְׂיָדַע [רַבִּי הֵיךְ לַעֲשׂוֹת לְכָל
 בְּנֵי הָאָדָם שְׂמִזְמִינִים עִמּוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם לוֹיָהּ]. • [מַה שְׁתֵּיךְ רַבִּי לַעֲשׂוֹת עִם בְּנֵי אָדָם
 עָשָׂה בָּהֶם וְלוֹיָהּ אוֹתָם], מִשּׁוּם שְׁכַף צָרִיף לְאָדָם לַעֲשׂוֹת
 לוֹיָהּ לְאוֹרְחִים, שְׁתֵּרֵי הַכָּל תְּלוּי בְּזוּהָ. וּבְעוֹד שֶׁהוּא
 תֵּיךְ הוֹלֵךְ עִמָּם, הַתְּנַלָּה תְּקַדּוּשׁ פְּרוּךְ הוּא אֵל
 אֲבָרָהֶם, שְׁכַתּוּב וְה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֹנִי מֵאֲבָרָהֶם
 אֲשֶׁר אֹנִי עֹשֶׂה. וְה' - הוּא וּבֵית דִּינּוּ, מִשּׁוּם
 שֶׁתְּקַדּוּשׁ פְּרוּךְ הוּא תֵּיךְ (דף קד ע"ב) הוֹלֵךְ עִמָּם.

בַּא רֵאֵה, כְּשֶׁכֵּן אָדָם עוֹשֶׂה לְוַיָּה [לְאָדָם] לְחַבְרוֹ,
 הוּא מוֹשֶׁךְ אֶת הַשְּׂכִינָה לְהַתְּחַבֵּר עִמּוֹ
 וּלְלַכֵּת עִמּוֹ בְּדַרְךְ לְהַצִּילוֹ, וְלִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְלוֹוֹת
 אֶת הָאוֹרַח בְּדֵי לְחַבֵּר עִמּוֹ שְׂכִינָה וּמוֹשֶׁךְ עָלָיו
 לְהַתְּחַבֵּר עִמּוֹ.

מִשּׁוּם כֵּן, וְה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָהֶם אֲשֶׁר
 אֲנִי עוֹשֶׂה. רַבִּי תִיִּיא פְּתַח, (עמוס ג) כִּי לֹא
 יַעֲשֶׂה ה' אֱלֹהִים דְּבָר כִּי אִם נָלַח סוּדוֹ אֶל עַבְדָּיו
 הַנְּבִיאִים. אֲשֶׁרֵיהֶם צְדִיקֵי הָעוֹלָם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא הִתְרַצָּה בָהֶם, וְכָל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בְּרַקִּיעַ
 וְעַתִּיד לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם - עַל יְדֵי הַצְּדִיקִים עוֹשֶׂה
 אוֹתוֹ, וְלֹא מְכַסֶּה מֵהֶם כְּלוּם לְעוֹלָמִים, כִּי הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה לְשַׁתֵּף עִמּוֹ אֶת [הַצְּדִיקִים שְׁלֹא יִהְיֶה פְּתַחוֹן

פֶּה לְרַשָּׁעִים כְּכֹל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה.

בַּא רֵאֵה, כְּכֹל מְנַלַּח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא] לְצְדִיקִים, מִשּׁוּם שֶׁהֵם
 בָּאִים וּמְזַהְרִים אֶת בְּנֵי הָאָדָם לָשׁוּב מִחַטָּאֵיהֶם
 וְלֹא יַעֲנִשׁוּ מִתּוֹךְ הַדִּין הָעֲלִיּוֹן וְלֹא יִהְיֶה לָהֶם
 פְּתַחוֹן פֶּה אֲלָיו. מִשּׁוּם כֵּן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 מוֹדִיעַ לָהֶם הַסּוּד שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בָהֶם הַדִּין. וְעוֹד,

כְּדֵי שְׁלֵא יֹאמְרוּ שְׁתֵּרֵי בְּלֵי דִין עֲשֵׂה בְּהֶם דִּין.
 אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אוֹי לְרַשָּׁעִים שְׁלֵא יוֹדְעִים וְלֹא
 מִשְׁנִיחִים וְלֹא יוֹדְעִים לְהַשְׁמֵר מִחַטָּאֵיהֶם.
 וּמָה הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂכָל מַעֲשָׂיו אִמַּת וְדַרְכּוֹ
 דִּין אִינוּ עוֹשֶׂה כָּל מָה שְׁעוֹשֶׂה בְּעוֹלָם עַד שְׂמִנְגְלָה
 לְצַדִּיקִים כְּדֵי שְׁלֵא יִהְיֶה לָּהֶם פְּתַחוֹן פֶּה לְבְנֵי
 אָדָם, אֲצֵל בְּנֵי אָדָם לֹא כָּל שְׂכֵן שֵׁישׁ לָהֶם לַעֲשׂוֹת
 דְּבָרֵיהֶם שְׁלֵא יִדְבְּרוּ בְּנֵי אָדָם לְשׁוֹן הָרַע בְּהֶם. וְכֵן
 פְּתוּב (במדבר לב) וְהִיִּיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ
 לָּהֶם לַעֲשׂוֹת שְׁלֵא יִהְיֶה לָּהֶם פְּתַחוֹן פֶּה לְבְנֵי
 אָדָם, וַיִּתְּרוּ בְּהֶם אִם הֵם חוֹטְאִים וְלֹא מִשְׁנִיחִים
 לְהַשְׁמֵר, שְׁלֵא תִהְיֶה לְמִנְדַּת הַדִּין שֶׁל הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא פְּתַחוֹן פֶּה אֲלֵיהֶם, וּבְמָה? בְּתִשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים
 בְּשָׂרִים.

בַּא רְאֵה, וְה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרָתָם. אָמַר
 רַבִּי יְהוּדָה, הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן אֶת כָּל
 הָאָרֶץ לְאֲבָרָתָם (דף קה ע"א) לְהִיּוֹת לוֹ נַחֲלַת יְרֵשָׁה
 לְעוֹלָמִים, שְׂכַתוֹב כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶתָּה

רֵאָה לְךָ אֶת־נִנְה וְגו', וְכַתּוּב שֶׁאֵל נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵהּ.
 וְלֵאחֵר מִכֵּן הֶצְטַרְךָ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲקֹר אֶת
 הַמְּקוֹמוֹת הַלָּלוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּכָר
 נִתְּתִי אֶת הָאָרֶץ לְאַבְרָהָם, וְהוּא אָב לְכָל, שְׁפָתוֹב
 כִּי אֵב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ, וְלֹא נָאָה לִי לְמַחוֹת בְּנִים
 בְּלִי לְהוֹדִיעַ לְאַבְיָהֶם שֶׁקָּרָאתִי לוֹ אַבְרָהָם אֶתְבִּי,
 וּמִשׁוֹם כֶּךָ צָרִיךְ לְהוֹדִיעוֹ, מִשׁוֹם כֶּךָ [אָמַר] וְה' אָמַר
 הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, כֹּאֵר רֵאָה עֲנֻתָנוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם,
 שֶׁאֵתָּה עַל גַּב שֶׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 וַעֲקַת סְדָם וַעֲמָרָה כִּי רָבָה, וְעַם כָּל זֶה שֶׁהָאָרֶץ
 עֲמוֹ וְהוֹדִיעַ לוֹ שֶׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת דִּין בְּסְדָם, לֹא
 בִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לְהַצִּיל אֶת לוֹט וְלֹא יַעֲשֶׂה כּוֹ דִּין. מָה
 הַטַּעַם? בְּשִׁבִיל שְׁלֹא לְתַבַּע שְׂכָר מִמַּעֲשָׂיו.

וְעַל זֶה שֶׁלַּח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לוֹט וְהַצִּילוֹ
 מִשׁוֹם אַבְרָהָם, שְׁפָתוֹב וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
 אַבְרָהָם וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ הַהַפְּכָה וְגו'. מָה זֶה
 אֲשֶׁר יֵשֵׁב בְּהֵן לוֹט? הֲרֵי נֹאמַר, אֲבָל מִשׁוֹם שֶׁכָּלֵם

רָשָׁעִים וְלֹא נִמְצָא [בִּינֵיהֶם] מִכֹּלם שְׁיֵשׁ לוֹ דְבַר זְכוּת
פָּרַט לְלוּט. מִכָּאן לְמִדְנֹה, שֶׁכָּכֵל מְקוֹם שְׁדָרִים בּוֹ
רָשָׁעִים הוּא חָרֵב.

אֲשֶׁר יָשַׁב בְּהֵן לֹט, וְכִי בְּכֹלם יָשַׁב לֹט? אֵלָּא
בְּגִלְלוֹ הָיוּ מִיִּשְׁכֵּי וְלֹא חָרְבוּ. וְאִם תֵּאמַר
בְּזְכוּתוֹ - לֹא! אֵלָּא בְּזְכוּת אֲבָרָהֶם. אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, בֵּא רֵאָה שְׁשֵׁמוּשׁ שְׁאָדָם עוֹשֶׂה לְצַדִּיק,
אוֹתוֹ שְׁמוּשׁ מִיֵּן עָלָיו בְּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֵלָּא שְׁאָה
עַל גַּב שְׁהוּא רָשָׁע, לוֹמַד מִדְרָכָיו וְעוֹשֶׂה אוֹתָם.

בֵּא רֵאָה, שְׁתֵּרֵי מִשּׁוּם שְׁהִתְחַפֵּר לֹט עִם אֲבָרָהֶם
- אָה עַל גַּב שְׁלֹא לָמַד כָּל מַעֲשָׂיו, לָמַד
לְעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת כְּמוֹ שְׁתֵּיהָ עוֹשֶׂה
אֲבָרָהֶם, וְזֶהוּ שְׁתֵּיהָ מִיִּשְׁכֵּי אֶת כָּל אוֹתָן הָעָרִים
כָּל אוֹתוֹ זְמַן שְׁתֵּיהָ מִיִּשְׁכֵּי אַחַר שְׁנִכְנַם לֹט
בִּינֵיהֶם.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רֵאָה שְׁשֵׁכִינָה לֹא זֹה
מֵאֲבָרָהֶם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁתֵּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אָמַר לוֹ [בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׁתֵּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמּוֹ]. אָמַר לוֹ רַבִּי

אֶלְעֶזֶר, וְהָרִי שְׂכִינָה הִיְתָה מְדַבֶּרֶת עִמוֹ, שְׁהָרִי
 [בְּדַרְגָּה] זֶה הַתְּנַלְתָּה אֵלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂפָתוֹב
 (שְׁמוֹת ו) וַיֹּאמֶר אֵל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל
 שְׁדֵי. אָמַר לוֹ, כֹּף זֶה וַדַּאי.

וּבֵא וּרְאֵה מָה פָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' וַעֲקַת סָדָם
 וַעֲמָרָה כִּי רָבָה. בַּהֲתַחֲלָה וְה' אָמַר, וּלְכַסּוּף
 וַיֹּאמֶר ה' וַעֲקַת סָדָם וַעֲמָרָה וְגו'. זוּהִי תִדְרָגָה
 הָעֲלִיּוֹנָה שְׁהַתְּנַלְתָּה לוֹ עַל תִּדְרָגָה תַּתְּחַתּוֹנָה. (דף קד

ע"ב)

מדרש הנעלם

וְה' אָמַר הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם וְגו'. מָה פָּתוּב
 לְמַעַלְהָ? וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל
 פְּנֵי סָדָם, לַעֲשׂוֹת דִּין בְּרָשָׁעִים. מָה פָּתוּב אַחֲרָיו?
 הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר רַב חֲסִידָא, אִין
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה דִין בְּרָשָׁעִים עַד שְׁנַמְלֵךְ
 בְּנַשְׁמָתָם שֶׁל צְדִיקִים. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (אִיוב ד) מְנַשְׁמַת
 אֵלּוּהָ יֹאבְדוּ. וְכַתּוּב הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם. אָמַר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: כָּלוּם יֵשׁ לִי לַעֲשׂוֹת דִּין

בְּרָשָׁעִים עַד שְׁאֵמְלֹךְ בְּנִשְׁמוֹת תְּצַדִּיקִים. וְאֹמֵר
 לָהֶם: הֲרָשָׁעִים חָטְאוּ לְפָנַי, אֵעָשֶׂה בָּהֶם דִּין,
 שְׂפָתוֹב וַיֹּאמֶר ה' וְעַקַּת סֹדֶם וְעַמָּרָה כִּי רָבָה
 וַתִּפְּאֲתֵם וְגו'.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, הַנִּשְׁמָה עוֹמֶדֶת בְּמִקוּמָהּ, וְהִיא
 יֵרָאֶה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וְלֹאֵר לְפָנָיו כְּלוּם, עַד
 שְׁיֹאמַר לְמַטְטְרוֹ"ן שִׁנְיֵי שָׁנָה לְפָנָיו וְתֹאמַר מַה
 שְׂרָצְתָה. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיִּנָּשׂ אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף
 תִּסָּפֵה צַדִּיק עִם רָשָׁע וְגו', חֲלִילָה לָךְ וְגו'.

אוֹלַי יֵשׁ חַמְּשִׁים צַדִּיקִים וְגו'. הַנִּשְׁמָה פּוֹתַחַת
 וְאוֹמֶרֶת: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, שְׂפָא נִתְעַסְקוּ
 בְּחַמְּשִׁים פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וְאֵף עַל פִּי שְׂלֵא
 נִתְעַסְקוּ לְשִׁמָּה, שְׂכַר יֵשׁ לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא וְלֹא
 יִכְּנָסוּ לְגִיהֶנָּם. מַה כָּתוּב אֲחֻרָיו? וַיֹּאמֶר ה' אִם
 אֲמָצֵא בְּסֹדֶם חַמְּשִׁים צַדִּיקִים וְגו'.

וְחֵרִי ^[שְׁנֵינִי], אוֹתָן פְּרָשִׁיּוֹת יִתְרוֹת חַמְּשִׁים וְשִׁלֵּשׁ
 חָיו. אֵלֶּא, אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, חַמְּשָׁה סְפָרִים
 הֵם בַּתּוֹרָה, וּבְכָל אֶחָד וְאֶחָד נִבְלָלִים עֲשֶׂרֶת

הַדְּבָרוֹת עֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת שְׁבָעָהם נִבְרָא הָעוֹלָם.
חֲשַׁב עֲשָׂרָה בְּכָל אֶחָד מֵהֶם - הוּא חֲמִשִּׁים.

השלמה מההשמטות (סימן טו)

חֲמִשִּׁים הֵם כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה, וְהֵם
רְאוּיִים לְהַצִּיל כָּל הָעוֹלָם בְּצַדִּיקְתָּם,
וְה' הוֹדָה לְדַבְרֵיהָ. וּבְשָׂרָאֲתָה שְׁלֵא מְצָאָה, אֲמָרָה
(שם יח) אוֹלֵי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים תְּצַדִּיקִים חֲמִשָּׁה,
כְּלוּמַר, אוֹלֵי יֵשׁ בָּהֶם כְּנִי אָדָם שְׁעָסְקוּ בִּידִיעַת
שְׁמָךְ, שְׁהוּא הַשֵּׁם בְּמִלּוּאוֹ, שְׁהוּא חֲמִשָּׁה
וְאַרְבָּעִים, יו"ד ה"א וְא"ו ה"א, כְּמִסְפַּר אָדָם,
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים י) וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שִׂאֵל.
וּבְשֵׁלֵא מְצָאָה, חוֹזֶרֶת לזִמְר אוֹלֵי יַמְצָאוּן שָׁם
אַרְבָּעִים (ע"כ מההשמטות).

עוֹד פּוֹתַחַת הַנְּשָׁמָה וְאוֹמְרָת: רַבּוֹנוּ שָׁל עוֹלָם,
אֵף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְעַסְקוּ בַּתּוֹרָה, שְׁמָא קִבְּלוּ
עַנְשָׁם עַל מַה שְׁחָטְאוּ בְּבֵית דִּין וְנִתְכַפַּר לָהֶם,
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כח) אַרְבָּעִים יִכְנּוּ לֹא יִסִּיף. וּמִמָּה
שֶׁנִּתְבַּיְשׁוּ לְפָנֵיהֶם, וְדָיִם לְהַתְכַפֵּר [לפניהם] לָהֶם שְׁלֵא

יִכְנָסוּ לְגִיהֶנָם. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? לֹא אֵעֲשֶׂה
בְּעִבּוֹר הָאֲרָבָעִים.

השלמה מההשמטות (סימן טז)

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמֶרֶת, רְבוּנוּ שָׁל עוֹלָם, אוֹלֵי
יִמְצְאוּן שָׁם שְׁלֵשִׁים, כְּלוּמַר, אוֹלֵי יֵשׁ
בִּינֵיהֶם צְדִיקִים שְׁעָסְקוּ וְהַשְׁיִגוּ אוֹתָם הַשְׁלֵשִׁים
מֵעֲלוֹת הָרְמוּזוֹת בְּנִבְיֹאת יְחֻזְקָאֵל בְּפָסוּק וַיְהִי
בְּשֵׁלֵשִׁים [שְׁנָה], וְהֵם כְּלוּלִים בְּשֵׁלֵשִׁים וּשְׁתַּיִם
נְתִיבוֹת חֲכָמָה, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת וְעֶשְׂרִי
סְפִירוֹת, וְכֵן אוֹלֵי יֵשׁ בִּינֵיהֶם אֲנָשִׁים צְדִיקִים
יְחִידֵי סִגְלָה הַמְיַחֲדִים שְׁתֵּי פְעָמִים בַּיּוֹם בְּפָסוּק
שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, שָׁבָה כְּלוּלִים עֶשְׂרִי סְפִירוֹת בְּמִלַּת
אַחַד. הָאֵל"ף עִם תְּחִי"ת הֵם תְּשַׁעֲתָה, וְהַמֶּלֶךְ א'
הָרִי עֲשָׂרָה, וְהַר' אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם
עָלֶיהָ (תהלים קיח) זֶה הַשַּׁעַר לַה' צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ,
וְדָל"ת מְלֶשׁוֹן שַׁעַר, וּשְׁתֵּי פְעָמִים בַּיּוֹם הָרִי
עֲשָׂרִים.

וּבְשֵׂאֵינָהּ מוֹצְאָהּ, חוֹזֶרֶת וּפּוֹתֶחֶת וְאוֹמֶרֶת:
 רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם
 עֲשָׂרָה, כְּלוּמַר, אוֹלֵי יִמְצְאוּ בִּינֵיהֶם מִי שֶׁעוֹסֵק
 בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת וּבְעֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת בְּכָל יוֹם. וְכֵן
 אוֹלֵי יִמְצְאוּן בִּינֵיהֶם עֲשָׂרָה שִׁמְקוּדִימִים לְבֵית
 הַכְּנֶסֶת, שְׁחֵרֵי שְׁנֵינוּ, כָּל [הַנְּמָצָא] הַנִּמְנָה מֵעֲשָׂרָה
 רֵאשׁוּנִים לְבֵית הַכְּנֶסֶת, נוֹטֵל שְׂכָר כְּנֶגֶד כָּל־
 שְׂפָאִים אַחֲרָיו. מַה כָּתוּב? לֹא אֲשַׁחִית בְּעֶבֶר
 הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצַּדִּיק לְלַמֵּד סְנִיגוּרִיה וּזְכוּת
 עַל הַרְשָׁעִים, לְהַשְׁקִיט הָאָפ וְתַחֲמָה. וְכִיּוֹן
 שֶׁלֹּא מוֹצְאָה שׁוֹם זְכוּת לְלַמֵּד, מַה כָּתוּב? (כְּרֵאשִׁית
 יח) וַיִּלֶּךְ ה' כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם
 שָׁב לְמָקוֹמוֹ. מַהוּ לְמָקוֹמוֹ? לְמָקוֹם מַעֲלָתוֹ
 הַיְדוּעָה, וְאִזּוֹ נִסְתַּלַּק תְּדִיּוֹן וְנִסְתַּלַּק הַסְּנִיגוּר,
 וְתַקְטִיגוּר מְקַטְרֵג. וְזֶהוּ (שם יט) וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים
 סְדָמָה בְּעָרֵב וְגוֹמֵר. וְלוֹט הוּא שְׁטָן, הוּא יֵצֵר
 הָרַע, יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדָם כִּי שָׁם בֵּיתוֹ, שְׂפָתוֹ
 לְפֶתַח הַטָּאֵת רִבִּץ, וּמִתְחַבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם וּמְטַעֵה

אותם עד שמוזידים לבאר שחת, והוא גם כן
 עמהם נדון על שהטעה אותם, ויורד עד צערה
 של גיהנום, וזהו (ש) הנה נא העיר הזאת קרבה
 לנום שמה.

הרוצח הוא עשו שופך דמים, והוא מצער. ואף
 על פי שיורד ונדון שם על כל זה, תאותו
 וחשקו לחזר ולהטעות לאחרים, וזהו (ש) ויעל
 לוט מצוער: ע"כ מההשמטות.

עוד פותחת ואומרת: אולי יש שם שלשים? אולי
 יש ביניהם צדיקים שהשיגו שלשים מעלות
 הרמוזים בפסוק (יחזקאל א) ויהי בשלשים שנה, והם
 כלולים בל"ב נתיבות, שהם כ"ב אותיות וי'
 ספירות, לפעמים הם כלולים לשמנה.

עוד פותחת ואומרת: אולי ימצאון שם עשרים,
 שפא יגדלו בנים לתלמוד תורה ויש להם
 שבר לעשרת הדברות שתי פעמים בכל יום,
 שאמר רבי יצחק, כל המגידל בגו לתלמוד תורה
 ומוליכו לבית רבו בבקר ובערב, מעלה עליו

הַכְּתוּב בְּאֵלוֹ קַיִם [עֲלִיָּו] הַתּוֹרָה שְׁתֵּי פְעָמִים בְּכָל יוֹם. מַה פְּתוּב? וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרִים.

עוֹד פּוֹתַחַת וְאוֹמְרַת: אוֹלֵי יִמְצְאוּן שָׁם עֲשָׂרָה. אוֹמְרַת: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שָׁמָּה הָיוּ מֵאוֹתָם הָעֲשָׂרָה הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁל בֵּית הַכְּנֶסֶת שְׁנוּטֵל שָׂכָר בְּנֶגֶד כָּלֵם שְׂבָאִים אֲחֵרֵיהֶם. מַה פְּתוּב [פּוֹ]? וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרָה.

כָּל זֶה יֵשׁ לְנִשְׁמַת הַצְּדִיק לֹזֵר עַל הָרָשָׁעִים. בִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִמְצָא בְיָדָם כְּלוּם, מַה פְּתוּב? וַיִּלְךְ ה' בְּאֲשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמַקְמוֹ. מַהוּ לְמַקְמוֹ? לְמָקוֹם מֵעֲלָתוֹ הַיְדוּעָה.

אָמַר רַבִּי, מִצְוָה לוֹ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרָשָׁעִים כִּדְרֵי שְׂיַחְזְרוּ לְמוֹטָב וְלֹא יִכְנָסוּ לְגִיהֵנוֹם, שְׂפָתוֹב (תְּחִלִּים לֵה) וַאֲנִי בַּחֲלוּתָם לְבוֹשֵׁי שָׂק וְגו'. וַאֲמַר רַבִּי, אֲסוּר לוֹ לְאָדָם לְהִתְפַּלֵּל עַל הָרָשָׁעִים שְׂיִסְתַּלְקוּ מִן הָעוֹלָם, שְׂאֵלְמַלְא סְלָקוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַרַח מִן הָעוֹלָם כְּשֶׁחָיָה עוֹבֵד עֲבוּדָה

זָרָה, לֹא בָּא אֲבָרְהָם אֲבִינוּ לְעוֹלָם, וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
 לֹא הָיוּ, וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד וְהַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְהַתּוֹרָה לֹא
 נִתְּנָה, וְכָל אוֹתָם הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַנְּבִיאִים
 לֹא הָיוּ בְּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בִּינוֹן שְׂרוּאָה
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֹא נִמְצָא בְּרִשְׁעִים כָּלוּם מִכָּל
 אוֹתָם הָעֲנִינִים, מַה כְּתוּב? וַיִּבְּאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים
 סְדֵמָה וְגו'. עַד כָּאן מִדְּרַשׁ הַנֶּעְלָם. (דף קה ע"ב)

זהר:

אֲבָרְהָה נָא וְאַרְאֶה הַכִּצְעָקְתָהּ הַפְּאָה אֵלַי עֲשׂוּ
 כָּלָה. לְמִי אָמַר? אִם תֹּאמַר לְאוֹתָם
 הַמְּלָאכִים - מִי רָאָה מְדַבֵּר עִם זֶה וּמְצִוֶּה אֶת זֶה?
 אֵלָּא לְאַבְרָהָם אָמַר, שְׁבַרְשׁוּתוֹ עוֹמְדִים הַמְּקוֹמוֹת
 הַלְלוּ. דְּבַר אַחֵר - לְאוֹתָם מְלָאכִים. מַה שְּׁנֵאמַר
 לְאַבְרָהָם, מָה הַטַּעַם עֲשׂוּ? הֲיָה צָרִיךְ לְכַתֵּב עֲשֵׂה.
 מַה זֶה עֲשׂוּ? [אֵלָּא] זֶה אֲבָרְהָם וְשִׁכְנִינָה שְׁלֹא זֹזָה
 מִמֶּנּוּ. [דְּבַר אַחֵר] עֲשׂוּ - מַה שְּׁנֵאמַר לְמְלָאכִים, מַשׁוּם
 שְׁחָיו מְזַמְּנִים לְשָׁם, וְהָיוּ נִמְצָאִים לַעֲשׂוֹת דִּין, וְעַל
 זֶה עֲשׂוּ.

דָּבָר אַחַר עֲשׂוֹ - [לְעִשׂוֹת] כְּתַרְנוּמוֹ עֲבָדוֹ. וְכִי לֹא
 תִּהְיֶה יוֹדֵעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא אָמַר
 אֵרְדָּה נָא וְאֶרְאֶה, וְחֲרִי הַכֹּל גְּלוּי לְפָנָיו? אֵלֹא
 אֵרְדָּה נָא מִדְּרַגַּת הַרְחָמִים לְדְרַגַּת הַדִּין, וְחִינּוּ [וְ]
 יְרִידָה. וְאֶרְאֶה - רְאִיָּה זֹו לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּאִיזָה
 דִּין יְדוֹן אוֹתָם.

מְצָאנוּ רְאִיָּה לְטוֹב וּמְצָאנוּ רְאִיָּה לְרָע. רְאִיָּה
 לְטוֹב - שְׁכַתוֹב (שְׁמוֹת ב) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע. רְאִיָּה לְרָע - שְׁכַתוֹב אֵרְדָּה נָא
 וְאֶרְאֶה [נ"א מְצָאנוּ יְרִידָה לְטוֹב וּמְצָאנוּ יְרִידָה לְרָע. לְטוֹב - שְׁכַתוֹב (שֵׁם יט)
 וַיֵּרָד ה' עַל הַר סִינַי. (בַּמִּדְבָּר יא) וַיְבַרְכֵנִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שֵׁם. יְרִידָה לְרָע - אֵרְדָּה
 נָא, בְּשִׁבְלִי] לְהַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם בְּדִין, וְעַל זֶה אָמַר הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאֲבָרְתָם.

וְאֲבָרְתָם הֵיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גְּדוֹל וְעֲצוּם. מָה הַטַּעַם
 הַבְּרָכָה הַזֹּו כָּאֵן? אֵלֹא כִּדִּי לְהוֹדִיעַ
 שֶׁאֵפְלוּ בְּשַׁעַת שְׁחֵקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב בְּדִין עַל
 הָעוֹלָם, לֹא מִשְׁתַּנָּה. שְׁחֲרִי יוֹשֵׁב בְּדִין עַל זֶה [ד"א

[ויזשב] וּבְרַחֲמִים עַל זֶה, וְהַכֹּל בְּרַנֵּעַ אֶחָד וּבְשָׁעָה
אֶחָת.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְהָרִי כְּתוּב (תהלים סט) וַאֲנִי תִפְלְתִי
לְךָ ה' עֵת רְצוֹן. לְפַעֲמִים שָׁהוּא עֵת רְצוֹן,
וְלְפַעֲמִים שְׂאִינּוּ עֵת רְצוֹן. לְפַעֲמִים שְׂשׁוּמַע,
וְלְפַעֲמִים שְׂלֵא שׁוּמַע. לְפַעֲמִים שְׂנַמְצָא, וְלְפַעֲמִים
שְׂלֵא נַמְצָא, שְׂכַתוּב (ישעיה נה) וְרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ
קִרְאֵהוּ בְּהִיזְתּוֹ קְרוֹב.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּאֵן לְיַחֲדִי, כָּאֵן לְצַבּוּר. כָּאֵן
לְמָקוֹם אֶחָד, וְכָאֵן לְכָל הָעוֹלָם. מִשּׁוּם כִּי
בִרְךְ אֶת אַבְרָהָם, שָׁהוּא שָׂקוּל כְּכָל הָעוֹלָם,
שְׂכַתוּב (בראשית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
בְּהַבְרָאָם, [וְכַתוּב] וְשָׁנִינוּ בְּאַבְרָהָם. יִהְיֶה כְּגִימְטָרִיא
שְׂלֵשִׁים. כִּי שָׁנִינוּ, שְׂלֵשִׁים צַדִּיקִים מִזְמִין הַקָּדוֹשׁ
כְּרוּךְ הוּא בְּכָל הַיּוֹם וְדוֹר לְעוֹלָם, כְּמוֹ שְׁהַזְמִין אֶת
אַבְרָהָם.

השלמה מההשמטות (סימן יז)

פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרָאָה [וְרָאָה] שְׁהַעוֹלָם
 חָשׂוּךְ וְאָפֵל וְנִסְתָּם אֲוֵרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי
 אֶלְעָזָר, בַּאֲרֵאָה מָה רוֹצֵה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם. הִלְכוּ וּמָצְאוּ מִלֶּאָדָּה אֶחָד שְׂדוּמָה
 לְהַר גְּבוּהָ וּמוֹצִיא שְׁלֵשִׁים שְׁלֵהָבוֹת מִפִּינוֹ. אָמַר לוֹ
 רַבִּי שְׁמַעוֹן, מָה אַתָּה רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ,
 רְצוֹנִי לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ
 שְׁלֵשִׁים צַדִּיקִים בְּדוֹר, שְׁכַף גֹּזֵר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 עַל אַבְרָהָם, שְׁכַתוֹב (בראשית יח) הֵיוּ 'הִיחָה',
 בְּנִימְטָרִיא שְׁלֵשִׁים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, לָךְ לִפְנֵי
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ, בַּר יוֹחָאֵי מְצוּי
 בְּאַרְצָא. הִלְךְ אוֹתוֹ מִלֶּאָדָּה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 וְאָמַר לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גָּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנֶיךָ מָה
 שְׂאָמַר לִי בַר יוֹחָאֵי? אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:
 לָךְ תַּחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תִּשְׁנִיחַ בְּבַר יוֹחָאֵי.

בְּשִׁבְאָה, רָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמַּלְאָךְ. אָמַר לוֹ:
 אִם לֹא תִלְךָ, גּוֹזְרֵנִי עָלֶיךָ שְׁלֹא תִכְנַם
 לְשָׁמַיִם, וְתִהְיֶה בַּמָּקוֹם שֶׁל עֲזָא וְעֲזָאֵל, וּכְשֶׁתִּכְנַם
 לְפָנַי תִּקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא, אָמַר לוֹ, אִם אֵין שְׁלֵשִׁים
 צְדִיקִים בְּעוֹלָם - שְׁיִהְיוּ עֲשָׂרִים, שְׁכַךְ כְּתוּב:
 (בראשית יח) לֹא אֲשַׁחֲת בְּעִבּוֹר הָעֲשָׂרִים. וְאִם אֵין
 עֲשָׂרִים - שְׁיִהְיוּ עֶשְׂרֶה, שְׁכַךְ כְּתוּב: לֹא אֲשַׁחֲת
 בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֶה, וְאִם אֵין עֶשְׂרֶה - שְׁיִהְיוּ שְׁנַיִם,
 שְׁתֵּים אֶנִּי וּבְנִי, שְׁכַךְ כְּתוּב: (דברים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם
 שְׁנֵי עֲדִים יָקוּם דְּבַר, וְאֵין דְּבַר אֶלָּא עוֹלָם, שְׁכַךְ כְּתוּב
 (תהלים לג) בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ, וְאִם אֵין שְׁנַיִם -
 חֲרִי יֵשׁ אַחַד, וְאֶנִּי הוּא, שְׁכַךְ כְּתוּב (משלי י) וְצַדִּיק יִסּוֹד
 עוֹלָם.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָצָא קוֹל מִשָּׁמַיִם וְאָמַר: אֲשֶׁרִי
 חִלְקֶךָ רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁתִּקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא
 גּוֹזֵר לְמַעַלָּה - וְאִתָּה מְבַטֵּל לְמַטָּה. כּוּדַאי עָלֶיךָ
 נֶאֱמַר (שם קמה) רְצוֹן יִרְאוּ יַעֲשֶׂה: ע"כ מֵהַשְּׁמַטוֹת.

פְּתַח וְאָמַר, (שמואל-ב כג) מִן הַשְּׁלֵשִׁים [הַכִּי] נִכְבָּד
 וְאֵל הַשְּׁלֵשָׁה לֹא בָּא וְגו'. מִן הַשְּׁלֵשִׁים
 [הַכִּי] נִכְבָּד - אֵלּוּ הֵם שְׁלֵשִׁים צַדִּיקִים שְׁמֹזְמִין
 הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף הוּא לְעוֹלָם וְלֹא יִבְטַל אוֹתָם מִמֶּנּוּ.
 וּבְנִיחוּ בֶן יְהוּדָע פְּתוּב בּוֹ מִן הַשְּׁלֵשִׁים [הַכִּי]
 נִכְבָּד, הוּא אֶחָד מֵהֶם.

וְאֵל הַשְּׁלֵשָׁה לֹא בָּא - שְׁלֹא שָׁקוּל לְשֵׁלֶשֶׁת
 הָאֲחֵרִים שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עֲלֵיהֶם. וְאֵל
 הַשְּׁלֵשָׁה לֹא בָּא - לְהִיּוֹת בְּמַנְיֵן כְּאַחַד מֵהֶם. עִם
 אוֹתָם שְׁלֵשִׁים צַדִּיקִים זָכָה לְהַכְפִּינֵם בְּחֻשְׁבוֹן, אֲבָל
 וְאֵל הַשְּׁלֵשָׁה לֹא בָּא, שְׁלֹא זָכָה לְהִתְחַבֵּר עִמָּם
 וְלְהִיּוֹת עִמָּהֶם בְּחֵלֶק אֶחָד. יְהִי"ה, כְּמוֹ שֶׁשְּׂנִינּוּ
 שְׁלֵשִׁים הוּא, וְלָכֵן הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף הוּא בִּרְךְ אוֹתוֹ
 עִם אוֹתָם שְׁלֵשִׁים צַדִּיקִים.

בֵּא רֵאֵה, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף הוּא לְאַבְרָהָם,
 וְעַקַּת סָדָם וְעַמְרָה כִּי רָבָה, שְׁחָרִי עֲלֶתָה
 לְפָנַי מֵה שְׁחָה עוֹשִׂים לְכָל הָעוֹלָם, שְׁכַל הָעוֹלָם
 מוֹנְעִים רְגְלֵיהֶם שְׁלֹא לְהַכְפִּינֵם לְסָדָם וְעַמְרָה,

שְׁכַתוֹב (איוב כח) פָּרִץ נַחַל מַעַם גָּר הַנְּשַׁכְּחִים מִנִּי
 רָגַל דָּלוּ מֵאַנּוּשׁ נָעוּ. פָּרִץ נַחַל מַעַם גָּר - פְּרָצָה
 הָיָה פּוֹרֵץ הַנַּחַל לְאוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁנִּכְנְסוּ לְשָׁם.
 שָׁכַל מִי שֶׁרָאָה אֶת מִי שֶׁהָיָה נוֹתֵן לְאֹכַל וְלִשְׁתוֹת
 לְאָדָם אַחֵר, זוֹרְקִים אוֹתוֹ לְעַמֵּק הַתְּהוֹר [בְּנִגְבֵי הַמִּקְרוֹת],
 וּמִי שֶׁלוֹקַח אוֹתוֹ גַּם בֵּין.

וְעַל זֶה כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ נִשְׁכָּחִים מִנִּי רָגַל,
 שְׁמוֹנְעִים רַגְלֵיהֶם שְׁלֵא לְהִכָּנֵס לְשָׁם. וּמִי
 שֶׁנִּכְנָס - דָּלוּ מֵאַנּוּשׁ נָעוּ, שֶׁהָיוּ מְדַלְּדִים אֶת
 הַגּוֹף בְּרָעַב וְלֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ לְאֹכַל וְלִשְׁתוֹת,
 וּבִשְׁתֵּנָה דִּיּוֹקְנוּ מִשָּׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׁכַתוֹב דָּלוּ
 מֵאַנּוּשׁ, נָעוּ. כְּתוּב כָּאֵן נָעוּ, וְכַתוּב שָׁם (משלי ה) נָעוּ
 מֵעֲגֻלְתֵיהָ. כִּי גַם הָיוּ סוֹטִים מֵעֲגֻלִים וּדְרָכִים כִּדִּי
 לֹא לְהִכָּנֵס לְשָׁם, וְאִפְלוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם הָיוּ
 מְנוּעִים (דף קו ע"א) מִלְּהִכָּנֵס לְשָׁם, שְׁכַתוֹב (איוב כח) נְתִיב
 לֹא יִדְעוּ עֵיט וְגו'. וְלִכֵּן כָּל הָעוֹלָם הָיוּ צוֹחִים עַל
 סֹדֵם וְעַל עֲמֹרָה וְעַל כָּל הַקְרִיּוֹת, שֶׁכָּלֵם כְּמוֹ גִּזְוֹן
 אַחֵר הָיוּ.

וְעַקַּת סָדָם וְעַמְרָה כִּי רָבָה. אָמַר לוֹ אַבְרָהָם,
 לָמָּה? אָמַר לוֹ, וַחֲטֵאתֶם כִּי כָבְדָה מְאֹד.
 מִשּׁוֹם כִּף אֲרָרָה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַעְקָתָהּ. הֲיִה צָרִיךְ
 לְכַתֵּב הַכְּצַעְקָתְכֶם, שְׁחֵרֵי כָּתוּב וְעַקַּת סָדָם
 וְעַמְרָה, וּשְׁתֵּי עָרִים הֵינִי, אִזּוּ לָמָּה הַכְּצַעְקָתָהּ?
 אָלָּא הֲרֵי פִּרְשׁוּתָהּ.

בַּא רְאֵה, בַּצַּד שְׂמֵת־חַת אָבֵן הַפָּרָד עוֹלָיִם עֲשָׂנִים
 בְּכַתְּתָהּ, מִתְּכַנְּסִים בְּמִטָּה אַחַת וְנִכְנָסִים לְתוֹךְ
 נִקְבֵי תְּהוֹם רָבָה וְנִעְשִׂים חֲמִשָּׁה בְּאַחַד. אַחַד הוּא
 בְּאַשָּׁר [מְקוּלוֹת צְלוּלִים] יֵשׁ קוֹלוֹת צְלוּלִים שְׁכָלָם נִעְשִׂים
 אַחַד. הַקּוֹל שְׁעוֹלָה מִלְּמִטָּה נִכְנָס בֵּינֵיהֶם
 וְנִמְשָׁכִים בְּאַחַד. וְאוֹתוֹ הַקּוֹל עוֹלָה וַיּוֹרֵד וְתוֹבֵעַ
 דִּין לְהַמְשִׁיךְ לְמִטָּה. בְּשִׁקּוֹל זֶה עוֹלָה לְתַבְּעַ דִּין,
 אִזּוּ מִתְּנַלָּה הַקְּרוֹשׁ פְּרוּךְ הוּא לְהַשְׁגִּיחַ בְּדִין.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, הַכְּצַעְקָתָהּ, מִי הַכְּצַעְקָתָהּ? זֶה
 גִּזְרַת הַדִּין שֶׁתוֹבֵעַת דִּין כָּל יוֹם. שְׁכָף
 שְׁנֵינִי, כִּמָּה שָׁנִים עוֹמְדַת גִּזְרַת דִּין וְתוֹבֵעַת מִלְּפָנֶי
 הַקְּרוֹשׁ פְּרוּךְ הוּא עַל שְׂאֵחֵי יוֹסֵף מְכָרוּ אֶת יוֹסֵף,

משום שגזרת הדין צונחת על הדין, ועל זה
הכצעקתה הבאה אלי.

מה זה הבאה אלי? זהו סוד כמו שנאמר (אסתר ב)
בְּעֶרְבַּי הָיָא בָּאָה וּבְבִקְרָהּ הָיָא שְׂבָה. וְזָהוּ
הַבָּאָה אֵלַי, תְּמִיד. כְּמוֹ זֶה קִיץ כָּל פֶּשֶׁר בָּא לְפָנַי,
וְחָרִי נִתְּבָאֵר. עֲשׂוּ כָּלָה, חָרִי נִתְּבָאֵר.

וַיִּנָּשׂ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צַדִּיק עִם רָשָׁע.
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִי רָאָה אֶב תְּרַחֲמִים כְּמוֹ
אַבְרָהָם. בֹּא רְאֵה, בְּנִחַ כְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנִחַ
קִיץ כָּל פֶּשֶׁר בָּא לְפָנַי וְגו', עֲשֵׂה לָךְ תִּבְתַּע צִי
נִפְרָ. וְשִׁתְּק וְלֹא אָמַר לוֹ דְּבַר וְלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים.
אַבְל אַבְרָהָם, בְּשַׁעַת שְׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְעֵקֶת סֵלֶם וְעִמְרָה כִּי רַבָּה, אֲרִדָּה נָא וְאֲרִאָּה -
מִיַּד כְּתוּב וַיִּנָּשׂ אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צַדִּיק
עִם רָשָׁע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אֵף אַבְרָהָם לֹא עֲשָׂה בְּשִׁלְמוֹת
בְּרִאיוֹ. נִחַ לֹא עֲשָׂה דְּבַר, לֹא זֶה וְלֹא זֶה.
אַבְרָהָם בִּקֵּשׁ דִּין בְּרִאיוֹ שְׁלֵא יְמוֹת צַדִּיק עִם

רָשָׁע, וְהִתְחִיל מִחֲמָשִׁים עַד עֲשָׂרָה. עֲשָׂה וְלֹא
הַשְּׁלִים, שְׁלֹא בִקֵּשׁ רַחֲמִים בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ, שֶׁאָמַר
אֲבָרְהָם שְׁלֹא רוּצָה לְתַבַּע שְׂכָר מַעֲשָׂיו.

אָבֵל מִי עֲשָׂה בַשְּׁלֵמוֹת כְּרֵאוּי? זֶה מִשָּׂה. שְׂפִינוֹן
שֶׁאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא (שְׁמוֹת ל"ב) סָרוּ מִהַר
מִן הַדָּרֶךְ וְגו', עָשׂוּ לָהֶם עֲגֹל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ
- מִיָּד כְּתוּב וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי ה' אֱלֹהָיו וְגו', עַד
שֶׁאָמַר וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מִחֲנִי נָא
מִסַּפְרֶךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ. וְאִף עַל גַּב שְׂכָלָם חָטְאוּ, לֹא
זוּ מִשָּׁם עַד שֶׁאָמַר לוֹ סְלַחְתִּי כְּדַבְּרֶךָ. אָבֵל אֲבָרְהָם
לֹא הִשְׁגִּיחַ אֵלָּא אִם נִמְצָא בָהֶם צַדִּיק, וְאִם לֹא -
לֹא. עַל זֶה לֹא הָיָה בְּעוֹלָם בֶּן אָדָם שֶׁיִּגֵּן עַל דּוֹרוֹ
כְּמוֹ מֹשֶׁה שֶׁהוּא רוּעָה נְאֻמָּן.

וַיִּגַּשׁ אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר, הִתְקִין עֲצֻמוֹ לְבִקֵּשׁ אֶת זֶה.
אוּלַי יִמְצְאוּ שָׁם חֲמָשִׁים. הִתְחִיל מִחֲמָשִׁים
שֶׁהוּא רֵאשִׁית לְדַעַת, עַד עֲשָׂרָה, שֶׁהוּא עֲשִׂירֵי,
סוּף כָּל הַדְּרָגוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, עַד עֲשָׂרָה, אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים
 נִשְׁבֵּין רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכַּפּוּרִים, מִשּׁוּם כֶּךָ
 הַתְּחִיל מַחְמָשִׁים עַד עֲשָׂרָה.

השלמה מההשמטות (סימן יח)

שָׁהוּא רֵאשִׁית עַד עֲשָׂרָה, שָׁהוּא עֲשָׂרָה סוּף
 הַדְּרָגוֹת. וְכִיּוֹן שֶׁמִּנִּיעַ עַד עֲשָׂרָה אָמַר:
 מִכָּאן וְלַמָּטָה אֵין מָקוֹם לְעַמֵּד בְּתִשׁוּבָה. וְנִשְׁב
 וְאָמַר אַרְבָּעִים כִּדֵּי שֶׁיִּנְצְלוּ אַרְבַּע קְרִיּוֹת, וְנִשְׁב
 וְאָמַר שְׁלֹשִׁים כִּדֵּי שֶׁיִּנְצְלוּ שְׁלֹשׁ קְרִיּוֹת, וְנִשְׁב וְאָמַר
 עֲשָׂרִים כִּדֵּי שֶׁיִּנְצְלוּ שְׁתֵּי קְרִיּוֹת, וְנִשְׁב וְאָמַר עֲשָׂרָה
 כִּדֵּי שֶׁתִּנְצַל קְרִיָּה אַחַת מֵאוֹתָן הַחֲמִשׁ, מִשּׁוּם כֶּךָ
 לֹא יֵרֵד לַמָּטָה מִן עֲשָׂרָה: ע"כ מההשמטות.

וְכִיּוֹן שֶׁהִנִּיעַ לְעֲשָׂרָה, אָמַר, מִכָּאן וְלַמָּטָה אֵינּוּ
 מָקוֹם שֶׁעוֹמֵד בְּתִשׁוּבָה. מִשּׁוּם כֶּךָ לֹא יֵרֵד
 מִתַּחַת לְעֲשָׂרָה.

וַיָּבֵאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדָמָה בְּעָרֵב וְגו'. אָמַר רַבִּי
 יוֹסֵי, בֵּא רֵאשׁ מַה כְּתוּב לְמַעְלָה, וַיִּלְךְ ה'
 בְּאֶשֶׁר (דף קו ע"ב) כָּלָה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם. שְׁחַרֵּי כִּיּוֹן

שְׁנֵי פָּרָדָה שְׂכִינָה מֵאַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְוֹמוֹ,
אָז וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֵמָה בְּעָרֵב, שְׁתֵּרֵי אֶחָד
הִסְתַּלַּק עִם הַשְּׂכִינָה, וַנִּשְׁאַרוּ אוֹתָם שְׁנַיִם.

כִּיּוֹן שְׂרָאָה אוֹתָם לוֹט, רָץ אַחֲרֵיהֶם. מָה הַטַּעַם?
וְכִי כָּל אוֹתָם שְׁתֵּיו בָּאִים הוּא הַבְּנִים
לְבֵיתוֹ וְנָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת? וְכִי הָעִיר
אֵיךְ לֹא הִרְגוּ אוֹתוֹ, שְׁתֵּרֵי לְבָתוֹ עָשׂוּ דִין, וְמָה
הוּא? שְׂפַת לוֹט נִתְּנָה פֶת לָחֶם לְעַנִּי אֶחָד, יָדְעוּ
בָּזֶה, וּמְרָחוּ אוֹתָהּ בְּדַבָּשׁ וְהוֹשִׁיבוּהָ בְּרֹאשׁ הַגֶּגֶז
עַד שֶׁהִצְרָעוֹת אָכְלוּ אוֹתָהּ. אֵלֶּא מִשּׁוֹם שְׂוָה
הָיָה בְּלִילָהּ, חָשַׁב שְׂלֵא יִסְתַּכְּלוּ בְּנֵי הָעִיר עָלָיו.
וְעַם כָּל זֶה, כִּיּוֹן שְׁנַכְנְסוּ לְבֵיתוֹ, הִתְכַּנְּסוּ כָּלָם
וְהִקִּיפוּ אֶת הַבַּיִת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה רָץ לוֹט אַחֲרֵיהֶם, וְאֵלֶּא
מִשּׁוֹם שְׂפַתוֹב וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרָץ לְקַרְאֲתָם?
רַבִּי חִזְקִיָּה וְרַבִּי יִיסָא. אֶחָד אָמַר, דְּמוֹת אַבְרָהָם
רָאָה עִמָּם. וְאֶחָד אָמַר, שְׂכִינָה בָּאָה עִמָּהֶם.
כְּתוּב כָּאֵן וַיֵּרָא לוֹט וַיִּרָץ לְקַרְאֲתָם, וְכְתוּב שָׁם

וַיֵּרֶץ לְקַרְאֲתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל. מַה לְּהֵלֵן רְאֵה
שְׂכִינָה, אַף כָּאֵן רְאֵה שְׂכִינָה.

וַיֵּרֶא לֹט וַיֵּרֶץ לְקַרְאֲתָם, וַיֹּאמֶר הֲנִה נָא
אַדְנֵי, בְּאֵלֵי"ף דְּלִ"ת נו"ן יו"ד. סוּרוּ נָא,
הֲיָה צָרִיךְ לְכַתֵּב גְּשׁוּ נָא, מַה זֶה סוּרוּ נָא? אֵלָּא
לְהַחְזִירָם סְבִיב הַבַּיִת כְּדֵי שְׁלֵא יֵרְאוּ אוֹתָם בְּנֵי
הָעִיר וְלֹא יִכְנָסוּ בְּדַרְךְ יֵשֶׁר הַבַּיְתָה, וּמִשׁוּם כֵּךְ
סוּרוּ נָא.

רַבִּי חֲזַקְיָה פֶּתַח, (איוב כח) כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ
יָבִיט תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה. כִּמְהָ יֵשׁ לָהֶם
לְבַנֵּי אָדָם לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וְלְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה יָמִים וְלַיְלוֹת, שְׁכָל מִי
שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁתַּבַּח בּוֹ
לְמַעַלָּה וּמִשְׁתַּבַּח בּוֹ לְמַטָּה, מִשׁוּם שֶׁהַתּוֹרָה
הִיא עֵץ חַיִּים לְכֹל אוֹתָם הָעוֹסְקִים בָּהּ לְתֵת
לָהֶם חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה ^(דף קז ע"א) וְלְתֵת לָהֶם חַיִּים
בְּעוֹלָם הַבָּא.

בַּאֲרָא רְאָה, כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט, לְתֵת
 לָהֶם מְזוֹן וְלִסְפֹּק אוֹתָם מִכָּל מַה
 שֶׁהֶצְטָרְכוּ, מִשׁוּם שֶׁהוּא מְשַׁנֵּיחַ בָּהּ תְּמִיד,
 שְׂפָתוֹב (דברים יא) תְּמִיד עֵינָי ה' אֶל־הָיָה בָּהּ מִרְשִׁית
 הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה. מִשׁוּם שֶׁאָרֶץ זוֹ מַה
 בְּתוֹב בָּהּ? (משלי לא) מִמְּרָחֵק תָּבִיא לְחֶמְהָ. אַחַר
 כֵּן הִיא נוֹתֶנֶת מְזוֹן וְטָרֵף לְכָל חַיּוֹת הַשָּׂדֶה,
 שְׂפָתוֹב (שם) וַתִּקַּם בְּעוֹד לַיְלָה וַתִּתֵּן טָרֵף לְבֵיתָהּ
 וַחֵק לְנַעֲרֹתֶיהָ.

וְעַל זֶה כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ יִבִּיט תַּחַת כָּל
 הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, אֵת כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם לְתֵת
 לָהֶם מְזוֹן וְסִפּוּק לְכָל מַה שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד
 וְאֶחָד, שְׂפָתוֹב (תהלים קמה) פּוֹתַח אֵת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ
 לְכָל חַי רֶצוֹן. דְּבַר אַחַר כִּי הוּא לְקַצוֹת הָאָרֶץ
 יִבִּיט, לְהַסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂי בֶן הָאָדָם וּלְהַשְׁנִיחַ בְּכָל
 מַה שֶׁעוֹשִׂים בּוֹ בְּנֵי אָדָם בְּעוֹלָם. תַּחַת כָּל
 הַשָּׁמַיִם יִרְאֶה, מִסְתַּכֵּל וְרוֹאֶה כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

בַּיָּא רֵאָה, כִּינּוּן שְׂרָאָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲשֵׂי
 סָדָם וְעַמְרָה, שְׁלַח לָהֶם אוֹתָם הַמְּלֹאכִים
 לְהַשְׁחִית אֶת סָדָם. מַה כְּתוּב? וַיֵּרָא לוֹט. רֵאָה
 אֶת הַשְּׂכִינָה. וְכִי מִי יָכוֹל לְרֹאוֹת שְׂכִינָה? אֵלֶּיךָ
 רֵאָה זֶהר אַחַד שְׂמַאִיר וְעוֹלָה עַל רְאִשֵׁיהֶם. וְאָז,
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא אֲדֹנָי, בְּאֵלֶיךָ דְּלִי"ת כְּמוֹ
 שְׁנֵת־כַּאֲר. וּבְגִלְל הַשְּׂכִינָה אוֹתוֹ הָאֹר שְׂהֵאִיר
 הוּא אָמַר סוּרוּ נָא אֶת בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ וְרַחֲצוּ
 רַגְלֵיכֶם.

לֹא עָשָׂה כָּךְ אַבְרָהָם, אֵלֶּיךָ בְּתַחֲלָה אָמַר וְרַחֲצוּ
 רַגְלֵיכֶם, וְאַחַר כָּךְ וַאֲקַחְתָּ פֶת לֶחֶם וְגו'.

אֲבָל לוֹט אָמַר סוּרוּ נָא אֶל בֵּית עַבְדְּכֶם וְלִינוּ,
 וְאַחַר כָּךְ וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהַשְׁפַּמְתֶּם וְהַלְכֶתֶם
 לְדַרְכְּכֶם, כִּדִּי שְׁלֵא יִדְעוּ בְּהֶם כִּינּוּן הָאָדָם.

וַיֹּאמְרוּ לֹא כִי בְּרַחוּב נְלִין. מַשׁוּם שְׂכַף הָיוּ
 עוֹשִׂים: אוֹרְחִים שְׂנֵכְנְסִים לְשָׁם, לֹא
 הָיָה בֵּן אָדָם שְׂיִכְנִיס לְבֵיתוֹ. וְעַל זֶה אָמְרוּ, לֹא
 כִי בְּרַחוּב נְלִין. מַה כְּתוּב? וַיִּפְצַר בָּם מְאֹד וְגו'.

בא ראה, כשהקדוש ברוך הוא עושה דין בעולם, שליח אחד עושה אותו, וכעת ראינו שני שליחים, למה? וכי לא מספיק באחד? אלא אחד היה, ומה שאמר שנים [כך זה נראה, משום שאחד - אחד היה להוציא את לוט ולהצילו, ואחד להפוך את העיר ולהשחית את הארץ, ולכך נשאר אחד. (דף קו ע"א)

מדרש הנעלם

רבי פתח בפסוק זה, (שופטים ג) ואלה הגוים אשר הניח ה' לגנסות פם את ישראל. אמר רבי, ראיתי באתו עולם, [ואין העולם] עומד [ואין מעלה] אלא באתם (דף קו ע"ב) ששולטים על רצון לבם, שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו וגו'. אמר רב יהודה, למה זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות? בשביל שכתש יצרו. ששנינו, כל הכובש את יצרו, מחיל עליו את מלכות השמים.

שנאמר רב אחא, לא ברא הקדוש ברוך הוא את היצר הרע אלא לגנסות בו בני אדם.

והאם רוּצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַסוֹת בְּנֵי אָדָם?
 בֵּן. שְׂאֵמַר רַב אֲחָא, מַנִּין לָנוּ? מִשְׁפָּתוֹב (דברים יג)
 כִּי יָקוּם בְּקִרְבְּךָ נָבִיא וְגו' וְכֹא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת וְגו',
 כִּי מִנְּסָה ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו'. וְלָמָּה צָרִיךְ נִסְיוֹן, שְׁחֵרִי
 כָּל מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם גְּלוּיִים לְפָנָיו? אֵלָּא שְׂלֵא לְהִין
 בְּתַחוּז פֶּה לְבְנֵי אָדָם. רְאֵה מַה פְּתוּב? וְלוּט יֵשֵׁב
 בְּשַׁעַר סָדָם, שְׁחֵיָה יוֹשֵׁב לְנַסוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת.

אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, מַהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה נז) וְהַרְשָׁעִים
 בָּיָם בְּגִרְשׁ וְגו'? אֲפֹלוּ בְּשַׁעַת דִּינּוֹ שָׁל רְשָׁע
 הוּא יַעֲזוּ פָּנָיו, וְאֲזִי הוּא בְּרַשְׁעָתוֹ בָּיָם. רְאֵה מַה
 פְּתוּב, טָרָם יִשְׁכְּבוּ וְגו'. אֲמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּשֵׁם
 שְׁפָרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּן עֵדֵן בְּאֶרֶץ - כֶּד בְּרָא
 גִּיהֵנָם בְּאֶרֶץ. וְכֵשֵׁם שְׁפָרָא בְּן עֵדֵן לְמַעְלָה - כֶּד
 בְּרָא גִּיהֵנָם לְמַעְלָה.

בְּן עֵדֵן בְּאֶרֶץ, שְׁפָתוֹב (בראשית ב) וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים בְּן
 בְּעֵדֵן וְגו'. גִּיהֵנָם בְּאֶרֶץ, שְׁפָתוֹב (איוב י) אֶרֶץ
 עֵיפָתָה כְּמוֹ אֲפֹל וְגו'. בְּן עֵדֵן לְמַעְלָה, שְׁפָתוֹב
 (שמואל א כה) וְהִתְתָּה נַפְשׁ אֲדָנִי צְרוּרָה בְּצִרּוֹר הַחַיִּים

את ה' אלהיך, וכתוב (קהלת יב) והרוח תשוב אל
האלהים אשר נתנה.

גיהנם למעלה, שכתוב ואת נפש איביך יקלענה
בתוך פה הקלע. גן עדן למטה, כמו
שאמרנו. גן עדן למעלה לנשמתן של צדיקים
גמורים להיות נזונים מאור הגדול של מעלה.
גיהנם למטה לאותם הרשעים [של ישראל] שלא קבלו
ברית מילה ולא האמינו בקב"ה ודתו ולא שִׁמְרוּ
שִׁבְתָּ, ואלו הם עובדי כוכבים ומזלות שנדונים
באש, שנאמר (יחזקאל טו) מהאש יצאו והאש תאכלם
וגו', וכתוב (ישעיה סו) ויצאו וראו בפני האנשים
וגו'.

גיהנם למעלה לאותם פושעי ישראל שעברו על
מצוות התורה ולא חזרו בתשובה,
שדוחים אותם לחוץ עד שיקבלו ענשם, והולכים
וסוככים כל העולם, שנאמר (תהלים יב) סביב רשעים
יתהלכון. ושם נדונים שנים עשר חדש. לאחר כן

מְדוֹרָם עִם אוֹתָם שֶׁקָּבְלוּ עַנְשָׁם בְּמוֹתָם, (דף קז ע"א) כָּל
אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי הַמָּקוֹם הִרְאֵנוּ לוֹ.

וְהִרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת נְדוּנִים
תָּמִיד בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם וְשׁוֹב אֵינָם עוֹלָיִם,
שֶׁנֶּאֱמַר וְאֵשׁם לֹא תִכְבֶּה. מִשִּׁפְטֵי הָרָשָׁעִים בְּגִיהֲנָם
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וְה' הִמְטִיר עַל סֶדֶם וְעַל עַמְרָה גְּפָרִית
וְאֵשׁ וְגו', וְשׁוֹב אֵינָם עוֹלָיִם, וְלֹא יִקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין,
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כט) אֲשֶׁר הִפִּיף ה' בְּאָפוֹ וּבַחֲמָתוֹ.
בְּאָפוֹ - בְּעוֹלָם הַזֶּה. וּבַחֲמָתוֹ - בְּעוֹלָם הַבָּא.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּמוֹ זֶה יֵשׁ גַּן עֵדֶן לְמַעְלָה וַיֵּשׁ
גַּן עֵדֶן לְמַטָּה. יֵשׁ גִּיהֲנָם לְמַטָּה וַיֵּשׁ גִּיהֲנָם
לְמַעְלָה. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב, הָרָשָׁעִים שֶׁקָּלְקְלוּ בְּרִית
מִלָּה שֶׁבָּהֶם וְחָלְלוּ שִׁבְתַּת בְּפִרְהֶסְיָה וְחָלְלוּ אֶת
הַמוֹעֲדוֹת וְשִׁכְּפְרוּ בַתּוֹרָה וְשִׁכְּפְרוּ בַתְּחִיַּת הַמֵּתִים
וּכְדוּמָה לָהֶם, יוֹרְדִים לְגִיהֲנָם שֶׁלְּמַטָּה וְנְדוּנִים שָׁם,
וְשׁוֹב אֵינָם עוֹלָיִם.

אָבֵל יִקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין וַיִּקוּמוּ לְתַחֲיַת הַמֵּתִים,
וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר (דניאל יב) וְרַבִּים מִיֵּשְׁנֵי אֲדָמַת

עָפַר יְקִיצוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְגוֹ', וְעֲלִיָּהֶם נֵאמַר
 (ישעיה סו) וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר. מֵהוּ דְרָאוֹן? דִּי
 רָאוֹן, שְׁהַכֹּל יֹאמְרוּ דִּי בְרָאִיתֶם. וְעַל הַצְּדִיקִים
 שְׁבִישְׂרָאֵל נֵאמַר (שם ס) וְעַמּוּד פְּלָם צְדִיקִים וְגוֹ'. (ע"ב

מדרש הנעלם).

וְה' הַמְטִיר עַל סָדָם וְעַל עַמְרָה וְגוֹ'. רַבִּי חֲזִיא
 פְּתַת, (ישעיה יג) הִנֵּה יוֹם ה' בָּא אֲכֹזְרֵי וְגוֹ'. הִנֵּה
 יוֹם ה' בָּא - זֶה בֵּית דִּין שְׁלֹמֶטָה. בָּא - כְּמוֹ
 שֶׁנֵּאמַר הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ. מִשׁוּם שְׁלֹא עוֹשֶׂה דִין עַד
 שֶׁנִּכְנָס וְנוֹטֵל רְשׁוֹת. כְּמוֹ זֶה קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא
 לְפָנָי.

דְּבַר אַחַר הִנֵּה יוֹם ה' בָּא - זֶהוּ הַמְשָׁחִית שְׁלֹמֶטָה
 כְּשֶׁנוֹטֵל אֶת הַנְּשָׁמָה, מִשׁוּם כִּךָ אֲכֹזְרֵי
 וְעַבְרָה. לָשׁוּם הָאָרֶץ לְשָׁמָה - זוֹ סָדָם וְעַמְרָה.
 וְחַטָּאִיהָ (דף קז ע"ב) יִשְׁמִיד מִמֶּנָּה - אֵלּוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ.
 מַה כְּתוּב אַחֲרָיו? כִּי כוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכִסְלֵיהֶם
 וְגוֹ'. שְׁתָּרֵי מֵהַשָּׁמַיִם הַמְטִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וְהַעֲבִירָם
 מֵהָעוֹלָם. אַחַר כֵּךָ מַה כְּתוּב? אוֹקִיר אֲנוֹשׁ מִפּוֹ

וְגו'. זֶה אֲבָרָהֶם שֶׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵעֲלָה אוֹתוֹ
עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם.

רַבִּי יְהוּדָה הֵקִים אֶת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בַיּוֹם
שֶׁנִּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַיּוֹם חָשְׁבוּ
עַל־יוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים וְחָשְׁבוּ שְׁמִים וְכוּכָבִים. רַבִּי
אֶלְעָזָר מִבְּאֵר אֶת הַפְּסוּקִים הַלְלוּ בַיּוֹם שֶׁיִּקְוֶה
הִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִהַעֲפָר,
וְאוֹתוֹ יוֹם נוֹדַע לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, שֶׁכָּתוּב (זכריה יד)
וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יוֹדַע לָהּ. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם הוּא יוֹם
נִקְמָה, שֶׁעֲתִיד הִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְנַקֵּם מִשָּׂאֵר
הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוּכָבִים וּמִזְלוֹת.

וְכִשְׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נִקְמוֹת בְּשָׂאֵר
הָעַמִּים עוֹבְדֵי

כוּכָבִים וּמִזְלוֹת, אִזּוֹ אוֹקִיר אֲנוֹשׁ מִפּוֹ - זֶה מִלְךְ
הַמַּשִּׁיחַ שֶׁיִּתְעַלֶּה וְיִתְכַבֵּד עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, וְכָל
בְּנֵי הָעוֹלָם יַעֲבְדוּ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו, שֶׁכָּתוּב (תהלים עב)
לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְגו' מִלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְגו'. בֵּא
רְאֵה, אֵף עַל גַּב שֶׁנִּבְנוֹתָה זוֹ נִאֲמָרָה עַל כָּבֵל -

בכל זה נאמר. שְׁתֵּרֵי רֵאִינוּ בְּפִרְשָׁהּ זוֹ שְׂכָתוֹב כִּי
יִרְחֵם ה' אֶת יַעֲקֹב, וְכָתוֹב וּלְקַחוּם עִמָּיִם וְהִבְיֵאוּם
אֶל מְקוֹמָם.

וְה' הַמְטִיר עַל סֹדֶם - זוֹ הַדְרָגָה שֶׁל בֵּית דִּין
שֶׁלֹּמֶטָה שְׁנוּטִיל רִשׁוֹת מְלִמְעָלָה. רַבִּי יַצְחָק
אָמַר, שְׁעוֹשֶׂה הַדִּין בְּרַחֲמִים, שְׂכָתוֹב מֵאֵת ה' מִן
הַשָּׁמַיִם, בְּדִי לְהַפְצִיא דִּין עִם רַחֲמִים. וְאִם תֵּאמַר
מָה הַרַחֲמִים כָּאֵן? שְׂכָתוֹב וַיְהִי בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת
עָרֵי הַכֶּכֶר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם וְגו'. וְאַחַר
כֵּן יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אֲמוֹת שְׁלֵמוֹת וְזָכָה שְׁיֵצֵא
מִמֶּנּוּ דָּוִד וְשְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

רֵאָה מַה כָּתוֹב? וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֹתָם הַחוּצָה
וַיֹּאמֶר בֹּא רֵאָה, בְּשַׁעַה שֶׁהַדִּין שׁוֹרָה
בְּעוֹלָם, הֲרִי לְמִדְּנוּ שְׁלֵא צָרִיךְ לְבָנֵי אָדָם לְהַפְצִיא
בְּשׁוֹב, בְּגִלְל שְׁמִכְיוֹן שֶׁשׁוֹרָה דִּין, לֹא מִכְחִין בֵּין
זָכָאי לְחַיִּב, וְלֹא צָרִיךְ לְהַפְצִיא שָׁם. וְהֲרִי לְמִדְּנוּ
שְׁכַסְבֵּת זֶה נִסְגֵּר נַח בַּתְּכָה וְלֹא נִמְצֵא בְּעוֹלָם
בְּשַׁעַה שֶׁהַדִּין נִעְשָׂה, וְכָתוֹב (שְׁמוֹת יב) וְאַתֶּם לֹא

תִּצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֶּקֶר, עַד שִׁיעֲשֶׂה תְּדִין.
וּמִפְּנֵי כֶּךָ, וַיֹּאמֶר הַמַּלְטָה עַל נַפְשֶׁךָ אֵל תִּבְיֹט
אֲחֵרֶיךָ וְגו'.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר
רַבִּי יְהוּדָה לְרַבִּי יִצְחָק, תְּדִין שִׁיעֲשֶׂה הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בַּמְבוּל וְהַדִּין שֶׁל סֶדֶם, שְׁנֵיהֶם דִּינֵי
הַגִּיהֶנֶם הָיוּ, כִּי רִשְׁעֵי הַגִּיהֶנֶם נְדוּנִים בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם.
אָמַר רַבִּי יִצְחָק, סֶדֶם נְדוּנָה בְּדִין הַגִּיהֶנֶם, שְׁכַתּוֹב
וְה' הַמְטִיר עַל סֶדֶם וְעַל עֵמֶרֶת גְּפָרִית וְאֵשׁ
מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. זֶה מִצַּד שֶׁל מַיִם וְזֶה מִצַּד
שֶׁל אֵשׁ. זֶה וְזֶה הוּא דִּין הַגִּיהֶנֶם, וְרִשְׁעֵי הַגִּיהֶנֶם
נְדוּנִים בְּשְׁנֵי הַדִּינִים הַלָּלוּ.

אָמַר לוֹ, תְּדִין שֶׁל רִשְׁעֵי הַגִּיהֶנֶם שְׁנַיִם עֲשָׂר
חֳדָשִׁים, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעֲלָה אוֹתָם
מִהַגִּיהֶנֶם, וְשָׁם מִתְּלַבְּנִים וַיּוֹשְׁבִים לְשַׁעַר הַגִּיהֶנֶם,
וְרוֹאִים אוֹתָם רִשְׁעִים שֶׁנִּכְנְסוּ וְדָנִים אוֹתָם שָׁם,
וְהֵם מִבְּקָשִׁים עֲלֵיהֶם רַחֲמִים, וְאַחַר כֵּן הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא חָם עֲלֵיהֶם וּמִכְנִים אוֹתָם בַּמָּקוֹם

שְׁצַרְיָךְ לָהֶם. מֵאֹתוֹ יוֹם וְהִלָּאָה הַגּוֹף שׁוֹכֵךְ בְּעַפְרָר
וְהַנְּשָׁמָה יוֹרֶשֶׁת ^(דף קח ע"א) מְקוֹמָהּ בְּרֵאוּי לָהּ.

בֹּא רֵאָה, שְׁתֵּרִי נֹאמֵר שְׂאֵפְלוֹ אוֹתָם בְּנֵי הַמַּבּוּל
לֹא נִדְוָנוּ אֶלָּא בְּאֵשׁ וּמַיִם. מַיִם קְרִירִים יָרְדוּ
מִלְמַעְלָה, וּמַיִם רוֹתְחִים עָלוּ מִלְמַטָּה בְּאֵשׁ. וְנִדְוָנוּ
בְּשֵׁנֵי דִינִים, מִשּׁוֹם שְׁדִין שֶׁל מַעְלָה כֶּךָ הוּא, וְלִכְן
בְּסֵדֶם גְּפָרִית וְאֵשׁ.

אָמַר לוֹ, הֲאֵם יִקוּמוּ לְיוֹם הַדִּין? אָמַר לוֹ, הֲרִי
נִתְבְּאֵר, אֲבָל אֵלֹהֵי שֶׁל סֵדֶם וְעַמְרָה לֹא
יִקוּמוּ, וְהַכֶּתוּב מוֹכִיחַ, שְׂפָתוֹב (דברים כט) גְּפָרִית
וּמִלַּח שְׂרָפָה כָּל אֲרָצָה לֹא תוֹרַע וְלֹא תִצְמַח וְגו',
אֲשֶׁר הִפְךָ ה' בְּאֵפוֹ וּבַחֲמָתוֹ. אֲשֶׁר הִפְךָ ה' -
בְּעוֹלָם הַזֶּה. בְּאֵפוֹ - בְּעוֹלָם הַבָּא. וּבַחֲמָתוֹ - בְּזִמְנֵי
שְׁעֵתֵיךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְיֹת מֵתִים. אָמַר לוֹ,
בֹּא רֵאָה, כְּמוֹ שְׂאֲרָצִים אֲבָרָה לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי
עוֹלָמִים, גַּם כֶּךָ הֵם אֲבָדוּ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.
וּבֹא רֵאָה שְׁדִין הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִין בְּנֶגֶד דִּין.
הֵם לֹא הִשִּׁיבוּ אֶת נַפְשׁ הָעֲנִי בְּמֵאֲכָל

וּמְשָׁקָה - גַּם כָּךְ הִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא לֹא הֵשִׁיב
נַפְשָׁם לְעוֹלָם הַבָּא. וּבֹא רְאֵה, הֵם נִמְנְעוּ מִצְדָּקָה
שֶׁנִּקְרְאוֹת חַיִּים - אֵף הִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא מִנֵּעַ מֵהֶם
חַיִּים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא. וּכְמוֹ שֶׁהֵם מִנְעוּ
דְרָכִים וְשִׁבְיִלִים מִבְּנֵי הָעוֹלָם - כָּךְ גַּם הִקְדוּשׁ
פְּרוּךְ הוּא מִנֵּעַ מֵהֶם דְרָכִים וְשִׁבְיִלִים שֶׁל רַחֲמִים
לְרַחֵם עֲלֵיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יַעֲמְדוּ וַיִּקְוִמוּ
לְדִין, וְעֲלִיָּהֶם כְּתוּב (דְּנִיאל י"ב) וְאַלְהָה לְחַרְפוֹת
לְדַרְאוֹן עוֹלָם. וְהִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא הוּא בַּעַל
הַרַחֲמִים, כִּינּוּן שְׂדֵן אוֹתָם בְּעוֹלָם הַזֶּה וְקִבְלוּ דִין,
לֹא נִדְוְנוּ בְּכָל הַדִּינִים.

אָמַר רַבִּי תַּיִיא, כְּתוּב וַיִּשְׁלַח אֶת לוֹט מִתּוֹךְ
הַחֲפָכָה וְגו'. מִהוּ בְּהַפֵּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר
יָשָׁב בָּהֶן לוֹט? אֵלֶּא כִּפְלָא עָשָׂה דִּיּוּרוֹ לוֹט, שְׂכַתּוּב
וְלוֹט יָשָׁב בְּעָרֵי הַכֶּכֶר וַיִּאֲהֵל עַד סְדָם. [וּכְתוּב אֲשֶׁר יָשָׁב
בָּהֶן לוֹט. אֵלֶּא וְדֵא שְׂבָבְלָם עָשָׂה אֶת דִּיּוּרוֹ] וְלֹא קִבְלוּ אוֹתוֹ, חוּץ

מִמְלֶךְ סֶדֶם שָׁקַבְל אֹתוֹ (דף קח ע"ב) בְּסֶדֶם מִשׁוֹם
אֲבָרְהָם.

וְתַבַּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו, הֲיָה צָרִיךְ לְכַתֵּב
מֵאַחֲרֶיהָ? אֵלֶּא מֵאַחַר הַשְּׂכִינָה. רַבִּי
יוֹסִי אָמַר, מֵאַחֲרָיו שָׁל לֹט, שְׁהַמְשָׁחִית הֲיָה
הוֹלֵךְ אַחֲרָיו. וְכִי אַחֲרָיו הָלַךְ, הֲרִי הוּא שָׁלַח
אוֹתוֹ? אֵלֶּא כָּל מְקוֹם שֶׁהָלַךְ לֹט, הִתְעַכַּב
הַמְשָׁחִית לְהַשְׁחִית, וְכָל מְקוֹם שֶׁהָלַךְ כָּבֵר
וְהַשְּׂאִיר לְאַחֲרָיו, הֲיָה הוֹפֵךְ אוֹתוֹ הַמְשָׁחִית.

וְלִכֵּן אָמַר לוֹ אֵל תַּבַּט אַחֲרֶיךָ, שְׁהֲרִי אֲנִי מְחַבֵּל
אַחֲרֶיךָ. וְעַל זֶה פָּתוּב וְתַבַּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו,
וְרֵאתָה אֶת הַמְשָׁחִית, אִזּוּ וְתֵהִי נֹצֵיב מִלַּח. שְׁהֲרִי
כָּל זְמַן שֶׁהַמְשָׁחִית אֵינּוּ רוֹאֶה אֶת פְּנֵי הָאִישׁ [מִרְאֵה
פְּנֵי לְאִישׁ], הוּא אֵינּוּ מְשָׁחִית אוֹתוֹ. כִּיּוֹן שֶׁאִשְׁתּוֹ
הִחְזִירָה פָּנֶיהָ לְהַסְתַּבֵּל אַחֲרָיו, מִיָּד וְתֵהִי נֹצֵיב
מִלַּח.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ עוֹמְדִים יוֹם אֶחָד
וְעוֹסְקִים בְּפֶסוּק הַזֶּה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,

בְּתוֹב (דברים ח) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנַת תֹּאכַל בָּהּ
 לֶחֶם לֹא תִחַסֵּר כֹּל בָּהּ. לְשֵׁם מָה פְּעַמִּים בָּהּ בָּהּ?
 אֵלֹא הֲרִי נֹאמֵר שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חֵלַק אֶת כָּל
 הָעַמִּים וְהָאֲרָצוֹת לְשְׁלוֹתִים מְמַנִּים, וּבְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 לֹא שׁוֹלֵט מְלָאךְ וְלֹא מְמַנָּה אַחֵר, אֵלֹא הוּא לְבַדּוֹ,
 לְבֵן הַבְּנִים אֶת הָעַם שְׁלֹא שׁוֹלֵט בָּהֶם אַחֵר לְאֶרֶץ
 שְׁלֹא שׁוֹלֵט בָּהּ אַחֵר.

בַּיָּד רֵאֵה, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן מְזוּזַת שָׁם
 בְּתַחֲלָה, וְאַחֵר כֶּף לְכָל הָעוֹלָם. כָּל שְׂאֵר
 הָעַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמְזוֹלוֹת פְּעַנִּי, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 לֹא כֵף, אֵלֹא אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נּוֹזֵנִית בְּתַחֲלָה וְאַחֵר
 כֶּף לְכָל הָעוֹלָם.

וְלִבֵּן אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְכְּנַת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם,
 אֵלֹא בְּעֵשֶׂר, בְּסַפּוֹק שֶׁל הַכֹּל תֹּאכַל בָּהּ
 וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר. בָּהּ בְּקַדְשֵׁת הָאֶרֶץ, בָּהּ שׁוֹרָה
 הָאִמוּנָה הָעֲלִיּוֹנָה, בָּהּ שׁוֹרָה הַבְּרָכָה שְׁלִמְעֵלָה,
 וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר.

בַּיָּא רֵאִיהּ, כְּתוּב כְּנֵן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. עַד כְּאֵן
 לֹא נִזְדַּע גֵּן ה' אִם הוּא אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִם הוּא
 אֶרֶץ סְדָם ^(דף קט ע"א) וְאִם הוּא גֵּן ה' שְׁנִקְרָא גֵּן עֵדֵן.
 אֵלֵא כְּנֵן ה' שְׁיֵישׁ בּוֹ סְפוּק וְעֵדוּן שְׁל הַכֹּל, כְּדֵ גַם
 הִיָּתָה סְדָם וְכָדֵ גַם מִצְרַיִם. מַה גֵּן ה' לֹא צְרִיךְ
 אָדָם לְהַשְׁקוֹתוֹ, אִף מִצְרַיִם לֹא צְרִיךְ אַחַר
 לְהַשְׁקוֹתָהּ, מִשּׁוּם שְׁתַּנְיָלוּם עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת כָּל
 אֶרֶץ מִצְרַיִם.

בַּיָּא רֵאִיהּ מַה כְּתוּב, (וכריה יה) וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה
 מֵאֵת מִשְׁפַּחַת הָאֶרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם וְגו'. זֶהוּ
 עֲנֵשׁ שְׁלָהֶם שְׁנִמְנַע מֵהֶם מְטָר. מַה כְּתוּב וְאִם
 מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה וְלֹא בָאָה וְגו'? רֵאִיהּ
 שְׁלֹא כְתוּב וְלֹא עֲלִיָהֶם יְהִיָה הַנְּשֵׂם, כִּי לֹא יוֹרֵד
 מְטָר בְּמִצְרַיִם וְלֹא צְרִיכִים אֹתוֹ. אֵלֵא עֲנֵשׁ
 מַהוּ? שְׁכַתוּב (שם) וְזֹאת תִּהְיֶה הַמִּנְפָּחָה אֲשֶׁר יִנְפֵּה
 ה' אֶת כָּל הַגּוֹזִים וְגו'. מִשּׁוּם שְׁמִצְרַיִם לֹא צְרִיכִים
 מְטָר. אִף סְדָם מַה כְּתוּב בָּהּ? כִּי כִלָּה מִשְׁקָה. כָּל
 עֵדוּנֵי הָעוֹלָם הָיוּ בָּהּ, וְעַל זֶה לֹא רָצוּ שְׁבִנֵי אָדָם
 אַחֲרֵים יִתְעַדְּנוּ בָּהּ.

רַבִּי חֵיִיָּא אָמַר, הֵם הָיוּ רִשְׁעִים מֵעַצְמָם וּמִמּוֹנָם,
 שָׁכַל בֶּן אָדָם שֶׁהוּא צָר עֵינַי לְעֵנִי, רָאוּי הוּא
 שְׁלֵא יַעֲמֵד בְּעוֹלָם, וְלֹא עוֹד, אֲלָא שְׂאִין לוֹ חַיִּים
 לְעוֹלָם הַבָּא. וְכֹל מִי שֶׁהוּא וּתְרַן לְעֵנִי, רָאוּי הוּא
 שְׂיִתְקַיֵּם בְּעוֹלָם וְיִתְקַיֵּם הָעוֹלָם בְּשִׁבְלֹו, וַיֵּשׁ לוֹ
 חַיִּים וְאַרְךְ שָׁל חַיִּים לְעוֹלָם הַבָּא.

סְתָרֵי תוֹרָה

תוֹסְפֹתָא. קְשָׁרִים רַמִּים, שָׁרִים הַמְפֹזְרִים [נ"א
 הַמְבָרְרִים. ונ"א הַמְנַפְצִים], חֲכָמִים בְּשִׁכְלָא,
 יִסְתַּכְּלוּ לְדַעַת, בְּשַׁעָה שֶׁהָרֵאשׁ הַלְבָן תִּקֵּן כִּסֵּא
 עַל גְּבִי הָעַמּוּדִים עַל אֲבָנִים שָׁל מְרַגְלִיּוֹת טוֹבוֹת.
 בֵּין אוֹתָם הָאֲבָנִים יֵשׁ מְרַגְלִית אַחַת בְּמִרְאָה יָפָה
 וּבִתְאֵר כִּסּוּי הַכְּלִי [שָׁל הָעֵשׂוֹן] שְׁלוּהַט בְּשַׁבְעִים גְּזוּנִים.
 אוֹתָם שַׁבְעִים גְּזוּנִים לוֹהֵטִים לְכָל צַד.

אַלְהָה הַשַּׁבְעִים גְּבָרִים מִתּוֹךְ שְׁלֹשָׁה גְזוּנִים. אֵלָה
 רוּחוֹת בְּרוּחוֹת שְׁנוֹצְצוֹת לְאַרְבַּעַת צַדֵּי
 הָעוֹלָם. כָּאֵן יֵשׁ רוּחַ חוֹקָה שָׁל צַד שְׁמַאל שְׁנֵאֲחָז
 בְּשָׁמַיִם. אוֹתָם שַׁבְעִים גְּזוּנִים חֲדָין יוֹשֵׁב וְהַסְפָּרִים

נִפְתָּחִים. מִכָּאן יוֹצְאִים חֲצִים וַחֲרָבוֹת וְרַמְחִים
 וְאֵשׁ שֶׁל הַמִּנְדֵּל. וְנִנְאָחוֹת אֵשׁ חֲזָקָה שִׁיּוֹצְאָת
 מֵהַשָּׁמַיִם בּוֹ. וְכִשְׁנִנְאָחוֹת הָאֵשׁ הָעֲלִיּוֹנָה בְּאֵלוֹ
 שְׁלַמְטָה, אֵין מִי שְׁיִכּוֹל לְשַׁכַּר אֶת הַרְגּוֹ וְחֲדִין.

עֵינַיִם לֹחֲטוֹת כְּמוֹ שֶׁלְּהִבוֹת שֶׁל אֵשׁ יוֹרֵד בָּהֶם
 לְעוֹלָם. אֵין לְמִי שְׁפּוֹנֵשׁ אוֹתוֹ, חֲגוּר
 מְתַנְּיִם [מְרַבּוֹת] הוּא, וְחָרֵב שְׁנוֹנָה בְּיָדוֹ. לֹא מְרַחֵם
 עַל טוֹב וְלֹא עַל רָע. שְׁחֲרִי [הַסְּמֵק] הַפְּתִיק, שֶׁהֵם
 שְׂבָעִים בְּרִשׁוֹת שְׁנִנְאָחוֹת אוֹתוֹ צַד שֶׁל הַשָּׁמַיִם, יוֹרֵד
 בְּיַד שְׁמַאל בְּכַמָּה דִּינִים. מֵתְהַפֵּךְ בְּכַמָּה גּוֹנִים,
 הוֹפֵךְ בְּכָל יוֹם. הוּא נִקְרָא כְּרָם וְלֵת שְׁמֵתָקוֹן לְבִנֵי
 אָדָם. כָּל הַגּוֹנִים שֶׁל כְּלֵי הַזֵּעַם שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא נִרְאִים בּוֹ. וְהֵם יוֹשְׁבִים בְּרוּם הָעוֹלָם, וְכִנֵּי
 אָדָם בְּסִבְלוֹתָם לֹא מִשְׁנִיחִים בָּהֶם. גְּפָרִית וְאֵשׁ -
 הַתּוֹךְ שֶׁל מַיִם וְאֵשׁ שְׁנִנְאָחוֹת מֵהַשָּׁמַיִם נִנְאָחוֹת זֶה
 בְּזֶה וְיִרְדּוּ עַל סָדָם. אֵין לְרִשְׁעִים שְׂאִינָם מִשְׁנִיחִים
 עַל כְּבוֹד רַבּוֹנָם.

א: עֲשָׂרָה שְׁמוֹת חֲקוּקִים בְּרִצּוֹן הַמֶּלֶךְ. **ב:** עֲשָׂרָה
 הֵם וְעוֹלָיִם לְחֶשְׁבוֹן גְּדוּל. **ג:** שְׁבַעִים גְּוָנִים
 לוֹהֲטִים לְכָל צַד. יוֹצְאִים מִתּוֹךְ שְׁמוֹת שְׁחֲקוּקִים
 סוּר שָׁל שְׁבַעִים שְׁמוֹת מִלְּאֲכִים שֶׁהֵם בְּסוּר
 הַשָּׁמַיִם.

וְהֵם: מִיכָאֵל, גַּבְרִיאֵל, רַפָּאֵל, גּוּרִיאֵל. קַמ"ץ -
 "קְדוּמִיאֵל" מִלְּכִיאֵל "צַדְקִיאֵל. פֶּת"ח -
 "פְּדֵאֵל" תּוּמִיאֵל "חֲשַׁדִּיאֵל. צִרְי"י - "צַדְקִיאֵל
 "רִזִּיאֵל" יוֹפִיאֵל. סָגוּ"ל - "סְטוּטְרִיָּה" גּוּרִיאֵל
 "וֹתְרִיאֵל [נ"א ו"דִּיאֵל] "לְמוּאֵל. חֲר"ק - "חֲזֻקִיאֵל
 "רַהֲטִיאֵל" קְדֻשִׁיאֵל. שְׁבַ"א - "שְׁמַעְאֵל" בְּרַכִּיאֵל
 [נ"א ש"כִּנִּיאֵל ונ"א ב"רְקִיאֵל] "אֱהִיאֵל. חֶל"ם - "חֲנִיאֵל
 "לְהִדִּיאֵל" מַחֲנִיאֵל [נ"א ח"נִיאֵל ל"עֲדִיאֵל מ"לְכִיאֵל]. "עֲנִיאֵל
 עֲנָאֵל אֱהֲנִיאֵל רַחֲמִיאֵל עֲזִרִיאֵל [נ"א ש"כִּנִּיאֵל ר"וּמִיאֵל
 ק"דוּמִיאֵל - שְׁר"ק. ח"כִּמִּיאֵל ר"מִיאֵל ק"רִשִׁיאֵל - חֲר"ק] סַנְנִיָּה וּדְרַגְזִיָּה
 רְסִיסִיאֵל דּוּמִיאֵל "חֲוִנִיאֵל" זֹכְרִיאֵל "וֹאֲרִיאֵל
 "ה"ינֵאֵל ד"נֵדֵאֵל ג"דִּיאֵל ב"דֵאֵל א"נִפִּיאֵל
 וְעַדִּיאֵל אֲדֵנִי עַל כָּלָם. ד [פִּירוּשׁ, כִּשְׁע"ב מִלְּאֲכִים מִתְּחַבְּרִים

במלכות, אז נקרא מלכות הוא ובית דינו בלשון זה].

השלמה מההשמטות (סימן מ"ט)

"אהניאל" "ברקיאל" "גדיאל" "דומיאל" "הדריאל"
"ודרנזיה" "זהריאל" "חניאל" "טהריאל" "יעזריאל"
"ברעיאל" "למדיאל" "מלביאל" "נהריאל" "סניה"
"ענאל" "פתחיאל" "צוריאל" "קנאל" "רמיאל"
"שעריאל" "תבביאל":

סדר תשר"ק

"תפוריא" "שכניאל" "רנאל" "קמריה" "צוריה"
"פסיסיה" "עיריאל" "סמביאל" "נריאל"
"מדוניה" "לסניה" "כמסריה" "יריאל" "טסמסיה"
"חניאל" "זבראל" "ודריאל" "הניאל" "דנבאל" "גדיאל"
"בראל" "אדירירון" "אדני" "על" "כולהו" "וכו": (עד כאן

מההשמטות)

בְּשִׁבְלָם מִתְחַבְּרִים בְּאַחַד בְּסוּד אֶחָד בְּכַח עֲלִיּוֹן
אִז נִקְרָא וִיהוּת, הַכֹּל בְּכֻלָּל אֶחָד. מֵאֵת
ה' מִן הַשָּׁמַיִם - שֵׁם קְרוּשׁ שֶׁנִּחְקַק בְּשִׁבְעִים שְׁמוֹת
אַחֲרָיִם, סוּד שֵׁל שָׁמַיִם. וְאֵלֶּה הֵם שִׁבְעִים
שִׁשׁוּלְטִים עַל אֵלּוֹ שִׁבְעִים דִּינִים, סוּד שֵׁל יְהוּ"ה,

וְשִׁבְעִים הַשְּׁמוֹת הִלְלוּ בְּקִרְשָׁהּ, יְהו"ה שְׁמִים. ה

[פירוש, שם של ע"ב גשרים היוצא מפסוק ויסע ויבא ויט, אלו הם נקראים שמים,

ואותם ע"ב מלאכים של מטה במלכו"ת מקבלים מע"ב של מעלה ונוטלין מהם.]

וְאֵלוֹ נוֹטְלִים (נוֹסְעִים) מֵאֶלֶּה, וְיְהו"ה ו [פירוש, מלכות

מתפארת] נוֹטֵל מֵאֵת יְהוָה זֶה מְזוּה. ז [פירוש, סוד

של אותן ע"ב שמות הוא שם יהוה, והוא הרוכב עליהן כנשמה לגוף.] וְאֵלוֹ

הַלְלוּיִים בְּאֵלוֹ, הַתְּחַתּוֹנִים בְּעֲלִיּוֹנִים, וְהַכֹּל קָשָׁר

אֶחָד. וּבְזוֹה נוֹדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ. ח

[פירוש, ע"ב מלאכים של מטה מתחברים בע"ב שמות של מעלה הנקראים שמים.]

שְׁמִים שֶׁהֵם שִׁבְעִים סוּד יְהוָה, זְהוּ בְּסוּד שִׁבְעִים

וְשִׁנִּים שְׁמוֹת, וְאֵלוֹ הֵם שְׁיּוֹצְאִים מִן וְיִסַּע וְיָבֵא

וְיָט.

וְה"ו יל"י סי"ט על"ם מה"ש לל"ה אב"א כה"ת

הז"י אל"ד לא"ו הה"ע. חלק ראשון ברוך

שם כבוד מלכותו לעולם ועד. יז"ל מב"ה הר"י

הק"ם לא"ו כל"י לו"ו פה"ל נל"ך יי"י מל"ה חה"ו.

חלק שני ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

נת"ה הא"א יר"ת שא"ה רי"י או"ם לב"ב וש"ר

יח"ו לה"ח כו"ק מנ"ד. חלק שלישי ברוך שם
 כבוד מלכותו לעולם ועד. אנ"י הע"ם רה"ע יי"ז
 הה"ה מי"ך וו"ל יל"ה סא"ל ער"י עש"ל מי"ה.
 חלק רביעי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
 וה"ו דנ"י הח"ש עמ"ם ננ"א ני"ת מב"ה פו"י נמ"מ
 יי"ל הר"ח מצ"ר. חלק חמישי ברוך שם כבוד
 מלכותו לעולם ועד. ומ"ב יה"ה ענ"ו מח"י דמ"ב
 מנ"ק אי"ע חב"ו רא"ה יב"מ הי"י מו"ם. חלק ששי
 ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

ואלו הם שבועים שמות ששולטים על שבועים
 דרגות פחתונות סוד ויהו"ה. אלו שבועים
 שמות יהו"ה, סוד שנקרא שמים. שבועה רקיעים
 הם שעולים לשבועים שמות שם קדוש. וזהו ויהוה
 המטיר. מאת יהוה מן השמים.

סתר הסתרים לחכמים נמסר. שם זה (דף קט ע"א)
 שנקרא שמים, מננו נברא סתר שנקרא
 אדם. תשבון איברי הגוף שהם תשבון מאתים
 ארבעים ושמונה איברים. תשבון אותיותיו מאתים

וַיֵּשֶׁשׁ עֲשָׂרָה. שֵׁם זֶה שֶׁהוּא סוּד וְסֵתֶר כָּלֵל שֶׁל כָּל
הַתּוֹרָה בְּכ"ב אוֹתִיּוֹת וְעֶשְׂרֵת אֲמִירוֹת, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי
שֵׁם זֶה מֵאֲתִים וַיֵּשֶׁשׁ עֲשָׂרָה אוֹתִיּוֹת וְשָׁלְשִׁים וְשָׁנַיִם
שְׁבִילִים שְׁכֹלֹלִים בָּהּ. הָרִי מֵאֲתִים אֲרֻבָּעִים
וְשִׁמּוֹנָה אֵיבָרֵי הַגּוֹף.

סוּד שֶׁנִּקְרָא אָדָם הַשּׁוֹלֵט עַל הַכֶּסֶף, סוּד שֶׁל
שְׂבָעִים שְׁלֹמֹה, וְסֵתֶר זֶה שְׂכֵתוֹב (יחזקאל א)
וְעַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף דְּמוֹת כְּמֵרְאָה אָדָם עָלָיו
מִלְמַעְלָה, וְזֶה הוּא סֵתֶר שְׂכֵתוֹב וְה' הַמְטִיר עַל
סָדָם וְגו' מֵאֵת ה' מִן הַשָּׁמַיִם. וְהַכֹּל אֶחָד וְדָבָר
אֶחָד, וְסֵתֶר אֶחָד לְחַכְמֵי הַלֵּב נִמְסָר. אֲשֶׁרִי [הוּא]
חֻלְקָם בְּעוֹלָם תְּהִי וּבְעוֹלָם הַבָּא.

סָדָם נְחֻתָם גְּזֹר דִּין שְׁלָהֶם עַל שֶׁמְנַעוּ צְדָקָה מֵהֶם,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם י"ו) וַיַּד עָנִי וְאֶבְיוֹן לֹא
הִחְזִיקָה, וְלִכֵּן הַדִּין לֹא הָיָה אֵלָּא מִן הַשָּׁמַיִם.
צְדָקָה וְשָׁמַיִם הַכֹּל אֶחָד, וְכֵתוּב (תהלים קח) כִּי גָדוֹל
מֵעַל שָׁמַיִם חִסְדְּךָ, מִשּׁוּם שֶׁצְדָקָה תְלוּיָהּ בְּשִׁמּוֹ

[בשמים], דין הוא משמים, שכתוב מאת ה' מן השמים.

תדין של ישראל במקום זה, שכתוב (איכה ד) ויגדל עון בַּת עַמִּי מִחַטָּאת סָדָם. וירושלים נקראת אחות לסדם, כמו שנאמר (יחזקאל יט) הנה זה היה עון סדם אחותך, ודינם היה מן השמים דין אחד כסדם על שמנעו צדקה מהם, פרט לזה שזה התהפך וזה נחרב. לזו יש תקומה, ולזו אין תקומה. ע"כ סתרי תורה.

ויעל לזו מצוער וישב בחר הוא וישתי בנתיו עמו וגו'. מה הטעם? משום שראה שהיה קרוב לסדם ועלה משם. רבי יצחק פתח, (איוב לו) והוא מסבות מתהפך בתחבולתו לפעלם וגו'. הקדוש ברוך הוא מסבב סבובים בעולם ומביא גחלי אש צחים לעשות מעשיו, ואחר כך הופך אותם ועושה אותם בגון אחר.

ובמה? בתחבולתו. עושה תחבולות ומסבב סבובים כדי להפך אותם, ולא כמו

אֹתָם הִרְאִישׁוּנִים. (דף קט ע"ב) לְפַעֲלָם - מִשׁוּם פְּעֻלָּם שֶׁל
 בְּנֵי אֲנוּשׁ. כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים מַעֲשִׂים, כִּי הוּא
 מְהַפֵּךְ אֹתָם. כֹּל אֲשֶׁר יֵצֵא עַל פְּנֵי תֵבֵל אֶרֶץ
 - מִשׁוּם מַעֲשֵׂי בְנֵי אָדָם הוּא מְהַפֵּךְ אֹתָם מִסְבוֹת
 בְּכָל מָה שֶׁהוּא מַצִּיחַ אֹתָם עַל פְּנֵי תֵבֵל וְגו'.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וְהוּא מְסַבֵּת מִתְהַפֵּךְ - הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְסַבֵּב סְבוּבִים וּמְבִיא מַעֲשִׂים
 בְּעוֹלָם לְהִתְקַיֵּם, וְאַחַר שְׁחוֹשְׁבִים בְּנֵי אָדָם
 שִׁיתְקַיְמוּ אֹתָם מַעֲשִׂים, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹפֵךְ
 אֹתָם אֶת אֹתָם מַעֲשִׂים מְכַמּוֹ שֶׁהֵיוּ בְּהִתְחַלָּה.
 בְּתַחֲבוּלָתוֹ, בְּתַחֲבוּלָתוֹ כָּתוּב, כְּמוֹ הָאֱמֹן הַזֶּה
 שֶׁעוֹשֶׂה כְּלֵי חָרָם, בְּעוֹד שְׂאוֹתוֹ הַנִּלְנָל מִסְתַּוְּבֵב
 לְפָנָיו, חוֹשֵׁב לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן זֶה - עוֹשֶׂה, חוֹשֵׁב
 לַעֲשׂוֹת כְּגוֹן אַחַר - עוֹשֶׂה. מְהַפֵּךְ כְּלֵי זֶה לְכְלֵי
 אַחַר מִשׁוּם שְׂאוֹתוֹ הַנִּלְנָל סוּבֵב לְפָנָיו. כִּי הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מְהַפֵּךְ אֶת מַעֲשָׂיו שֶׁהוּא עוֹשֶׂה.

בְּתַחֲבוּלָתוֹ חֶסֶד יו"ד, וּמַהוּ? זֶה בֵּית דִּין לְמִטָּה
 שֶׁהוּא גִלְגַּל הַסּוּבֵב לְפָנָיו, וְעַל זֶה

הוא מתפך כלים מבלי זה לכלי אחר, וכל זה כפי פעלם של בני אדם. אם בני אדם מטיבים מעשיהם - אותו הנלגל הסובב מסובב אותם ימינה, ואז נעשים מעשים פעולם להיטיב להם כראוי, והנלגל סובב תמיד ולא שוקט באותו צד הימין, והעולם מתנלגל בו. באו בני אדם להרע - תחבולתו שסובבת תמיד והיתה עומדת בסבוב של הימין, הקדוש פרוך הוא מסובב אותה לצד שמאל ומתפך מסבות וכלים שהיו פתתחלה לאותו צד שמאל.

ואז הנלגל סובב ונעשים מעשים פעולם להרע לבני אדם. והנלגל סובב לאותו צד עד שבני אדם שבים להיטיב מעשיהם, והנלגל עומד במעשי בני האדם. ועל כך בתחבולתו לפעלם, ולא עומד תמיד.

בא ראה, הקדוש פרוך הוא גורם סבובים ומעשים פעולם כדי לעשות הכל כראוי, והכל יוצא מהעקר והשרש שלמעלה. קרב את

אֲבָרְתָם אֵלָיו - יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִשְׁמְעֵאל, כִּשְׁלֹא הָיָה
אֲבָרְתָם מִהוּל כְּשִׁינֵצֵא מִמֶּנּוּ, מִשּׁוּם שֶׁהוּא לְמַטָּה
וְלֹא נִשְׁלַם בָּאוֹת בְּרִית קִדְשׁ.

אַחַר כֵּן הִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא סִבֵּב סְבוּבִים
בְּתַחֲבוּלוֹתָיו וְנִמּוּל אֲבָרְתָם, וְנִכְנַם בְּבְרִית
וְנִשְׁלַם בְּשִׁמוֹ וְנִקְרָא אֲבָרְתָם, וְה' עֲלִיזָנָה עֲטָרָה
אוֹתוֹ בְּסוּד שֶׁל מִים מְרוּחַ. בִּיּוֹן שֶׁהַסּוּד [שֶׁל ה"א]
נִשְׁלַם וְהוּא נִמּוּל, יֵצֵא מִמֶּנּוּ יִצְחָק וְהָיָה זֶרַע קִדְשׁ,
וְנִקְשָׁר לְמַעְלָה בְּסוּד שֶׁל אֵשׁ מִמִּים, וְעַל זֶה כָּתוּב
(יִרְמִיָּה ב) וְאַנְכִי נִטְעַתִּיךָ שׁוֹרֵק כְּלֶה זֶרַע אֲמַת, וְלֹא
נִקְשָׁר בְּאוֹתוֹ הַצַּד הָאַחֵר.

בֹּא רֵא, מְלוֹט יֵצֵאוּ מִמֶּנּוּ וּמִבְּנוֹתָיו שְׁתֵּי אֲמֹת
נִפְרָדוֹת וְנִקְשָׁרוּ בְּאוֹתוֹ צַד שְׂרָאוּי לָהֶם, וְעַל
זֶה הִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא מְסוּבֵב ^(דף קי ע"ב) סְבוּבִים וּמְנַלְגֵּל
גְּלוּגוּלִים בְּעוֹלָם שֶׁהַכֹּל יַעֲשֶׂה כְּרָאוּי וְיִתְקַשֵּׁר הַכֹּל
בְּמִקוּמוֹ.

בֹּא רֵא, נָאָה הָיָה לְלוֹט שֶׁהִקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא
יוֹצֵא מִמֶּנּוּ [וּמִבְּנוֹתָיו] וּמֵאֲשֶׁתוֹ שְׁתֵּי הָאֲמֹת

הָלָלוּ, אֲלֵא בְשָׁבִיל לְהִתְקַשֵּׁר בְּמִקּוֹמָם הָרְאוּי
 לָהֶם, וְנַעֲשׂוּ מִתּוֹךְ יַיִן, וְאוֹתוֹ תִּיַּן הַזְּדִמָּן לָהֶם
 בְּמַעֲרָה בְּאוֹתוֹ לִילָה, וְזָחוּ חֶסֶד שֶׁנַּעֲשׂוּ, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשְׁתֶּן מִן תִּיַּן וַיִּשְׁכַּר, וְחָרִי נִתְּבָאֵר
 וּבְאֵרוּתָהּ.

בַּא רְאוּתָהּ, מוֹאֵב וְעַמּוֹן הֵן קָרְאוּ לָהֶם שְׂמוֹת.
 מוֹאֵב - מֵאֵב. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הַבְּכִיָּה אָמְרָה
 בְּחַצְפָּתָה, אָמְרָה מוֹאֵב, מֵאֵבָא הוּא. וְהַצְעִירָה גַם
 הִיא יִלְדָה בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ בֵּן עַמִּי. בְּצַנִּיעוֹת אָמְרָה
 בֵּן עַמִּי. בֵּן עַמִּי, וְלֹא אָמְרָה מִמֵּי הוּא.

בַּא רְאוּתָהּ, בְּהִתְחַלָּה כְּתוּב וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּהּ
 וּבְקוּמָהּ, בּוֹא"ו, וְנִקּוּד עַל וּא"ו, מִשּׁוּם
 שֶׁסִּיּוּעַ מִלְמַעְלָה הָיָה נִמְצָא בְּאוֹתוֹ מִעֲשָׂה שְׁעֵתִיד
 מְלֻךְ הַמְּשִׁיחַ לְצֵאת מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן נִשְׁלַם כָּאֵן בּוֹא"ו.
 וּבְאַחֲרֵת כְּתוּב וּבְקָמָה, חָם וַי"ו, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יֵצֵא
 מִמֶּנָּה חֵלֶק לְקַב"ה כְּמוֹ הַאֲחֵרֵת הַזֶּה, וְעַל זֶה כְּתוּב
 בְּאַחֲרֵת הַזֶּה הַגְּדוּלָּה וּבְקוּמָהּ בּוֹא"ו מְלֵא וְנִקּוּד
 עָלָיו.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, לֹא יָדַע שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא לְהַעֲמִיד מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְשְׁלֹמֹה וְכָל
 שְׂאֵר הַמְּלָכִים וּמֶלֶךְ הַמַּלְּשִׁיחַ. עוֹד וּבְקוּמָה, כְּמוֹ
 שְׁפָתוֹב בְּרוּת (רוּת ג) וַתָּקָם בְּטָרָם יֶבִיר אִישׁ אֶת
 רַעְהוּ וְגו'. וּבְאוֹתוֹ הַיּוֹם הָיְתָה לָּהּ קִימָה וַדַּאי, ^{דף}
 הַתְּחִיבָר עֲמָה פִּעְזוּ לְהַקִּים שֵׁם הַמַּת עַל ^{קיא ע"א}
 גַּחְלָתוֹ, וְהוֹקְמוּ מִמֶּנָּה כָּל הַמְּלָכִים הַלְּלוּ וְכָל
 הָעֲלוֹי שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְלֹא יָדַע בְּשִׁבְבָה, שְׁפָתוֹב
 וַתִּשְׁכַּב מִרְגְּלוֹתָו עַד הַבֶּקֶר. וּבְקוּמָה, שְׁפָתוֹב
 בְּטָרָם יֶבִיר אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגו'. מִשּׁוּם כֶּף וּבְקוּמָה
 נִקְוֵד וָא"ו.

בַּא רֵאָה אֶת עֲגוּתָנּוֹתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם, שְׁהֲרִי אֶפְלוּ
 בַּתְּחִלָּה, בְּשִׁרְצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת
 דִּין בְּסֹדֶם, לֹא בִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ רַחֲמִים עַל לוֹט. [שְׁהֲרִי]
 אַחַר שְׁפָתוֹב וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קִימָר הָאָרֶץ בְּקִימָר
 הַבְּבִשָּׁן, לֹא בִקֵּשׁ עַל לוֹט וְלֹא אָמַר עָלָיו לְקַבֵּ"ה
 כְּלוּם. אִף כֶּף לֹא אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְבָר,
 כִּדִּי שְׁלֵא יַחֲשַׁב אַבְרָהָם שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גָרַע
 מִזְכוּתוֹ כְּלוּם.

וְאִם תֹּאמַר שְׂאֲבָרְהֶם לֹא הִחְשִׁיב בְּלִבּוֹ אֶת לֹט
 לְכָלֹם - הֲרֵי מָסַר נַפְשׁוֹ לְלֶכֶת לְהִלָּחֵם
 בְּקָרֵב עִם חַמְשָׁה מְלָכִים חֲזָקִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁפָּה אָחִיו, וְכַתּוּב וַיִּחְלַק עֲלֵיהֶם
 לַיְלָה, וְכַתּוּב וַיָּשָׁב אֶת כָּל הָרֶכֶשׁ וְגַם אֶת לֹט
 אָחִיו וּרְכָשׁוֹ הֵשִׁיב וְגו'. אֲבָל בְּאַהֲבָה שְׂאֲהָב אֶת
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרָאָה שֶׁמַּעֲשִׂיו שָׁל לֹט אִינָם
 בְּיָשָׁרִים פְּרָאוּי, לֹא רָצָה אַבְרָהָם שֶׁבִגְלָלוּ יַעֲזֹב
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלוּם מִשָּׁלוֹ, וְלָכֵן לֹא בִקֵּשׁ
 עָלָיו רַחֲמִים לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בַּסּוֹף.

מִדְרָשׁ הַנֶּעְלָם

וַיַּעַל לֹט מִצּוּעַר וְגו'. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בֵּא רֵאָה
 מַה פְּתוּב בַּיַּצָּר הָרַע, תִּדְרַע לָךְ שְׂאִינּוֹ
 מִתְּבַטֵּל לְעוֹלָם מִבְּנֵי אָדָם עַד אוֹתוֹ זְמַן, שְׂכַתּוּב
 (יחזקאל לו) וַהֲסֵרְתִי אֶת לֵב הָאֶבֶן וְגו'. שְׂאֵפָה עַל פִּי
 שְׂרוּאָה בְּנֵי אָדָם נְדוּנִין בְּגֵיהֶנָם, הוּא בָּא וְחוֹזֵר לוֹ
 אֲצֵל בְּנֵי אָדָם. זֶהוּ שְׂכַתּוּב וַיַּעַל לֹט מִצּוּעַר,
 מִצּוּעַרָה שָׁל גֵּיהֶנָם, מִשָּׁם עוֹלָה לְפִתּוֹת בְּנֵי אָדָם.

אמר רבי יהודה, שלש הנהגות יש באדם: הנהגת השכל והחכמה, וזו היא (דף קט ע"ב) פת הנשמה הקדושה. והנהגת התאוה, שהיא מתאוה בכל תאוות רעות, וזהו פת התאוה. והנהגת המנהגות לבני אדם ומחוקת הגוף, והיא נקראת נפש הגוף. אמר רבי דימי, זהו פת המחזיק.

אמר רבי יהודה, בא ראה, לעולם אין יצר הרע שולט אלא באלו שני כחות אלו שאמרנו, נפש המתאוה היא הרודפת אחר יצר הרע לעולם, משמע שכתוב ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. נפש המתאוה היא מעוררת את האחרת ומפתה אותה עם הגוף להדבק ביצר הרע, והיא אומרת לכה נשקה את אבינו יין ונשכבה עמו. מה יש לנו בעולם הבא, גלגל ונרדף אחר יצר הרע ואחר הנשוקת המידת העולם הזה. ומה עושות? שתיהן מסכימות להדבק בו. מה כתוב? ותשקין את אביהן יין. מתפשמות להתעורר ליצר הרע באכילה ובשתיה.

וּתְקַם הַבְּכִירָה וּתְשַׁכַּב אֶת אָבִיהָ. כְּשֶׁאָדָם שׁוֹכֵב
עַל מִטָּתוֹ בַּלַּיְלָה, נִפְשׁ הַמִּתְאַוֶּה הִיא
הַמְעוֹרְרָת לַיָּצָר הָרַע וּמְהַרְהֶרֶת בּוֹ, וְהוּא דְבִק
בְּכָל הַרְהוּר רָע עַד שְׂמִתְעַפְּרָת מְעַט [מִמֶּנּוּ] [ד"א ע"ל]
[נ"א ע"ד] שְׂמִיָּא בְּלֵב הָאָדָם אוֹתָהּ הַמִּתְשַׁכֶּבֶת הָרַעָה
וּדְבִקָּה בּוֹ, וְעַדִּין יֵשׁ בְּלִבּוֹ וְלֹא נִגְמַר לַעֲשׂוֹתָהּ עַד
שְׂזֹאת הַתְּאוּוֹה מְעוֹרְרָת לְכַח הַגּוֹף כְּמִתְחַלָּה
לְהַדְבִּק בַּיָּצָר הָרַע, וְאִזּוּ הוּא תִשְׁלוֹם הָרַעָה. וְהוּ
שְׂכָתוּב וּתְהַרְיִן שְׂתִי בְּנוֹת לוֹט מֵאָבִיהֶן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵעוֹלָם אֵין יָצָר הָרַע מִתְּפִתָּה
אֵלָּא בְּאִכְלָה וּשְׂתִיָּה, וּמִתּוֹף שְׂמִתָּת תִּיִן
אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם. בְּצַדִּיק מַה כְּתוּב בּוֹ? (מִשְׁלֵי יג)
צַדִּיק אֵכֵל לְשֶׁבַע נֶפְשׁוֹ, וְאֵינוֹ מִשְׂתַּכֵּר לְעוֹלָם.
שְׂאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ תִלְמִיד חָכֵם שְׂשׂוֹתָהּ,
קוֹרְאִים עָלָיו (שֵׁם יא) נְגוּם וְהֵב בְּאֵף חֲזוּר. וְלֹא עוֹד,
אֵלָּא שְׂמִחָלֵל שֵׁם שָׁמַיִם. מִנְהַג הָרַשָּׁעִים מַהוּ?
(ישעיה כב) תִּנְּה שִׁשׁוֹן וְשְׂמִתָּה. תִּיִן אִזּוּ שׁוֹלֵט בְּאָדָם,
הָרוּג בְּקָר וְשְׁחוּט צֹאן וְגו'. עֲלֵיהֶם אָמַר הַכֶּתוּב
(שֵׁם ה) הוּי מִשְׁפִּימִי בְּבִקָּר שְׂכָר יִרְדְּפוּ וְגו'. כִּדִּי

לְעוֹרֵר לַיֵּצֵר הָרָע, שְׂאִין יֵצֵר הָרָע מִתְעוֹרֵר אֵלָּא
מִתּוֹךְ תִּיּוֹן. זֶהוּ שְׂכָתוֹב וְתִשְׁקִין אֶת אֲבִיהֶן יִיזן.

אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, מַה פְּתוּב? וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָּה
וּבְקוּמָה. כְּלוּמַר, יֵצֵר הָרָע אֵינּוּ מַשְׁנִיחַ כָּה
בְּשִׁכְבָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְקוּמָה לְעוֹלָם הַבָּא, אֵלָּא
מִתְעוֹרֵר עִם כַּח הַגּוֹף לְעַבֵּד הַתְּאוּתוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה.
שְׂאֵמַר רַבִּי אֲבָהוּ, בְּשַׁעַה שְׁנַכְנְסִים הָרָשָׁעִים
בְּגִיהֶנָם, מְכַנְּסִים לַיֵּצֵר הָרָע לְרֵאוֹת בְּהֵן, זֶהוּ
שְׂכָתוֹב וְלוֹט בָּא צַעְרָה, לְצַעְרָה שֶׁל גִּיהֶנָם. וַיֵּצֵא
לוֹ מַשָּׁם לְנַסוֹת אֶת הַבְּרִיּוֹת, כְּמוֹ שְׂאֵמְרָנוּ. זֶהוּ
שְׂכָתוֹב וַיַּעַל לוֹט מְצוּעֵר - מְצַעְרָה שֶׁל גִּיהֶנָם.

וַיֵּשֶׁב בְּהַר - אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִשְׁמַע שְׂכָתוֹב
בְּהַר, מְלַמֵּד שֶׁהוּא שָׁם מוֹשְׁבּוֹ בְּמִקּוּם הַר.
גּוֹף שֶׁהוּא חָרַב כְּמוֹ הַר שְׂאִין בּוֹ מוֹזְכָּה. וְשִׁתִּי
בְּנִתְיוֹ עִמּוֹ - אֵלּוּ שִׁתִּי הַכַּחוֹת שְׂאֵמְרָנוּ. כִּי
יֵרָא לְשִׁכְתָּה בְּצוּעֵר - יֵרָאָה וַחֲרָדָה נוֹפֶלֶת עָלָיו
בְּשַׁעַה שְׂרוּאָה צַעֵר גִּיהֶנָם שְׂמַצְעֵרִין לְרָשָׁעִים

(דף קי ע"ב)

והושב ששם ידון. כיון שרואה שאינו נדון שם,
יוצא והולך לפתות בני אדם אחריו.

רב הונא פשהיה דורש להזהיר את בני האדם,
היה אומר להם: בני, השמרו משליח של
גיהנם, ומיהו? זה יצר הרע, שהוא שליח של
גיהנם.

רבי אבא אמר, מה זה שכתוב (משלי ל) לעלוקה
שתי בנות הב? אלו שתי בנות לזט
שאמרנו, שהיא נפש המתאווה, ונפש המשתתפת
בגוף הרודפת אחר יצר הרע לעולם.

אמר רבי יהושע, כתוב כאן בלזט כי ירא לשבת
בצוער, וכתוב שם לעלוקה שתי בנות הב
הב. יר"א בנימטר"א הוא עלוק"ה. אמר רבי
יצחק, אם ירא הוא, אז למה הוא בא להטעות
את הבריות? אלא כך דרך כל עושה עולה -
בשרואה הרע, מתירא לפי שעה, ומיד חוזר
לרשעתו ואינו חושש לבלום. כך יצר הרע, בשעה

נְשׂוּאָה דין בְּרִשְׁעִים, יֵרָא. כִּיּוֹן שְׂיֻצָא לַחֲוּיָן
[לַעֲשׂוּת], אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ כָּלוּם.

רַבִּי אַבְיָא אָמַר, מַה זֶה שְׂאֲמָרוּ וַתֹּאמֶר הַכְּבִירָה
אֵל הַצְּעִירָה אֲבִינוּ זְקוֹן? מַה זֶה אֲבִינוּ זְקוֹן?
וְהוּ יֵצֵר הָרַע שְׂנֵקְרָא זְקוֹן, שְׂנֵאָמַר (קַהֲלַת ד) מְלֹךְ זְקוֹן
וּכְסִיל. שְׂחֵוּא זְקוֹן, שְׂנֹלֵד עִם הָאָדָם.

שְׂשֻׁנִינוּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אוֹתָהּ
נִפְשׁ הַמִּתְאַוָּה אוֹמְרָת לְאַחֲרָת: אֲבִינוּ
זְקוֹן, גְּדוּף אַחֲרָיו וְגִדְּבָק ^(דף קיא ע"א) בּוּ כִּשְׂאָר כָּל
הָרִשְׁעִים שְׂכַעוּלָם. וְאִישׁ אֵין בְּאָרְץ לְבֵא עֲלִינוּ -
אֵין אִישׁ צְדִיק בְּאָרְץ וְאֵין אִישׁ שְׁלִיט עַל יֵצֵרוֹ.
הַרְבֵּה רִשְׁעִים בְּאָרְץ, אֵין אֲנַחְנוּ בְּלַבְדְּנוּ רִשְׁעִים,
נַעֲשֶׂה כְּדָרְךָ כָּל הָאָרְץ שְׂחֵם רִשְׁעִים, שְׂעַד הַיּוֹם
דְּרָךְ כָּל הָאָרְץ הוּא. לְכָה נִשְׁקָה אֶת אֲבִינוּ יֵין -
נִשְׁמַח בְּעוֹלָם הַזֶּה, נֹאכַל וְנִשְׁתָּה וְנִרְוָה יֵין וְגִדְּבָק
בְּאֲבִינוּ, כִּיֵּצֵר הָרַע, וְנִשְׁכַּבְהָ עִמוֹ. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
צוֹנְחַת וְאוֹמְרָת: (ישעיה בח) גַּם אֵלֶּה כִּיֵּין שָׁנוּ וּבִשְׁכָר
תָּעוּ.

אמר רבי יהודה, בא ראה מה כתוב? ותשקינן
את אביהן יין. ודרך הרשעים למעות אחרי
היין, לפיכך לייצר הרע ולעוררו. ועד שהוא שמח
בשכרותו שוכב על משתו, מיד - ותקם הכבירה
ותשכב את אביה. היא מומנת עמו ומתאווה
ומתהרת בכל הרהורים רעים, וייצר הרע מתתפר
עמה ונדבק בה ואינו משגיח בה [פאותו ומן] מה הוא
ממנה. בשכבה ובקומה - בשכבה בעולם הזה,
ובקומה לעתיד לבא. בשכבה - בעולם הפא
בשפתו דין וחשבון, ובקומה - ליום הדין, שכתוב
(דניאל יב) ורבים מיישגי אדמת עפר יקיצו וגו'.

בשום ענין מאלו אין משגיח בו יצר הרע, אלא
דבק בה והיא נדפקת בו, ולאחר כן
מעוררת לאחרת. לאחר שהתרחור גדול נדבק
ביצר הרע, פאה האחרת ונדפקת בו, ותשקינן את
אביהן יין. כמו כן לעורר לייצר הרע ונדפקת
בו, ואזי תשלום הרעות לעשות, ומתעברות
שתייהן מייצר הרע. והו שכתוב ותהרין שתי כנות
לוט מאביהן.

(דף קיא ע"ב)

עד שיצא לפעל מעשיהן - זו יולדת רשעתה, וזו
 יולדת רשעתה. וכן דרכם של רשעים בענין
 זה עם יצר הרע, עד שהורג לאדם ומוליכו לגיהנום
 ומכניסו שם, ואחר כך עולה משם לפתות לבני
 אדם כמו בן. ומי שמכיר בו, נצול ממנו ואינו
 מתחבר עמו.

אמר רבי יצחק, משל למה הדבר דומה? לבת
 לסטים שהיו אורבים בדרךים לגזול ולהרג
 לבני אדם, ומפרישים מהם אחד שיודע להסית
 לבני אדם ולשוננו רב. מה עושה? מקדים והולך
 לקבלם ונעשה בעבד לפניהם, עד שמאמינים
 הטפשים בו ובוטחים באהבתו ובשיתתו ושמתים
 עמו, ומוליכם בחלק דבריו באותו הדרך
 שתלסטים שם. כיון שמגיע עמהם לשם, הוא
 תראשון שהורג כם לאחר שנותרם ביד הלסטים
 להרגם ולקחת ממונם. והם צווחים ואומרים: אוי
 שתקשכנו לו ולרד לשוננו. לאחר שהרגו אלה,
 עולה משם ויוצא לפתות בני אדם כמתחלה.
 התקחים מה הם עושים בשרואים לזה יוצא

לְקַרְאֲתֶם וּמִפְתָּה לָהֶם? מִכִּירִין בּוּ שֶׁהוּא צוּדָה
 אֶת נַפְשָׁם, וְהוֹרְגִים אוֹתוֹ, וְהוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ אַחֲרָת.
 כֹּךְ הוּא יֵצֵר הָרַע, יוֹצֵא מִבֵּית הַלְסָטִים, עוֹלָה
 מִגִּיהֶנֶם בְּנֶגֶד בְּנֵי אָדָם וּלְפִתּוֹת לָהֶם בְּחֵלֶק
 מִתֶּק דְּבָרָיו. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיַּעַל לוֹט מִצוּעַר וַיֵּשֶׁב
 בְּהַר וְגו'. כִּמוֹ לְסָטִים לְאַרְבַּ לְבְנֵי אָדָם. מָה
 עוֹשֶׂה? עוֹבֵר לְפִנֵּיהֶם, וְהַטְּפָשִׁים מֵאֲמִינִים בּוּ
 וּבִאֲהָבָתוֹ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְפִתּוֹתָם וְעוֹבֵר לָהֶם בְּעֵבֶר,
 שְׁנוֹתָן לָהֶם נָשִׁים יָפוֹת אֲסוּרוֹת, נוֹתֵן לָהֶם בְּנֵי
 אָדָם לְהָרַע, מְפָרֵק מֵהֶם עַל תּוֹרָה וְעַל מַלְכוּת
 שָׁמַיִם. הַטְּפָשִׁים רוֹאִים כֹּךְ, בּוֹטְחִים בְּאֲהָבָתוֹ, עַד
 שֶׁהוֹלֵךְ עִמָּהֶם וּמוֹלִיכֶם בְּאוֹתוֹ דֶּרֶךְ שֶׁהַלְסָטִים
 שָׁם, בְּדֶרֶךְ גִּיהֶנֶם אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ לְנִטּוֹת יָמִין
 וּשְׂמָאל. כִּיּוֹן שְׂמִינִיעַ עִמָּהֶם לְשָׁם, הוּא תְּרַאֲשׁוֹן
 שֶׁהוֹרֵג לָהֶם, וְנַעֲשֶׂה לָהֶם מִלְּאֲךְ הַתְּפוֹת וּמִכְּנִיסוֹן
 לְגִיהֶנֶם, וּמוֹרִידִים לָהֶם מִלְּאֲכֵי תַבְּלָה, וְהֵם צוֹנְחִים
 וְאוֹמְרִים: אוֹי שֶׁהַקְּשָׁבְנוּ לָזֶה. וְלֹא מוֹעִיל לָהֶם.

לְאַחַר כֵּן עוֹלָה מִשָּׁם וַיּוֹצֵא לְפִתּוֹת לְבַנְי אָדָם.
 הַפְּקָחִים בְּשָׂרָאִים אֹתוֹ, מִכִּירִים אֹתוֹ,
 וּמִתְנַבְּרִים עָלָיו עַד שְׁשׁוּלְטִים עָלָיו, וְסוֹטִים מִזֶּה
 תְּדַרְדֵּר וְלוֹקָחִים דְּרָדָּר אַחֲרַת לְהַנְצִיל מִפְּנֵינוּ.

רַב יוֹסֵף בְּשִׁתְּיָה יוֹרֵד לְבָבֵל, רָאָה אֶת אֹתָם
 רוֹקִים שְׁהִיוּ נִכְנָסִים וַיּוֹצֵאִים בֵּין נָשִׁים יְפוֹת
 וְלֹא חוֹטְאִים. אָמַר לָהֶם: הֲאִם אֵלֶּה לֹא פוֹחֲדִים
 מִיֵּצֵר הָרַע? אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִקוֹנְדִיטוֹן רַע בָּאֵנוּ.
 אָנוּ נִגְזְרֵנוּ מִקְרָשֶׁת הַקֶּדֶשׁ. שָׁאֵמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
 רַב, צָרִיךְ אָדָם לְקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ, וַיֵּצֵאוּ
 מִפְּנֵינוּ בָּנִים קְדוֹשִׁים בָּנִים מְעֵלִים שְׁלֹא פוֹחֲדִים
 מִיֵּצֵר הָרַע, שְׁנֵאֵמַר (וַיְקַדֵּשׁ ב) וְהִתְקַדְּשָׁתֶם וְהִיִּיתֶם
 קְדוֹשִׁים.

רַבִּי אַבְאָ אָמַר, מַה זֶּה שְׁכָתוּב (יחזקאל ב) וְאֵת
 שְׁכָתוֹתַי קִדְּשׁוּ? אֵלֶּה אֵינְ עוֹנְתֶם שָׁל
 תְּלִמִּידֵי חֲכָמִים אֵלֶּה מִשְׁכָּת לְשָׁכָת. וּמִזְהִיר
 אֹתָם, שְׁהוֹאִיל וְתִשְׁמִישׁ הַמִּפָּתָה הִיא מִצְוָה -

קדשו, כלומר קדשו עצמכם בשבתותי באותו
תשמיש של מצוה.

אמר רב יהודה אמר רב, מי שנכנס לעיר ורואים
נשים יפות, ירכין עיניו ויאמר כף: כף [ראה]
מחשובים חצוב נחצבתי [חוק] דפוס התקלה, צא
צא, שאבי הקדוש של שבת הוא. מה הטעם?
משום שחמימות הדרך שולט בו, ויכול יצר הרע
לשלט עליו. עד כאן מדרש הנעלם

סתרי תורה

וייעל לזט מצוער וגו', מתוך רצון המלך, נפרד
מצד תימין התוך אחד של קנשר שתתקיקה
דבוקה בתוך התוך תהב מצד השמאל בתוך
טמאה [של יצר] [נ"א ומקומו] ונעשה של קנשר אחד של
האילן.

בשרצה יצחק להתעורר בעולם, בחוק של הדין
הקשה התחוק והפריד דרגות מקיומם,
והתחוק אברהם והפריד אותו קנשר אחד של
האילן מתוך אותה טמאה. אותו נחש הקדמוני

נבנם בפשרשו של אותו העין, והוא תיין ששטה
 והוליד שתי דרגות קשורות זו בזו. והן הדרגות
 שסוכבות בצד השמאה, אחד נקרא מלכו"ם ואחד
 נקרא פעו"ר.

זו עצה בנכסה, וזו עצה בגלוי. פעו"ר, ששתגלה
 הוא וכל מעשיו בגלוי. מלכו"ם, שהוא בכסוי.
 הוא וכל מעשיו מכסים. משני אלה נפרדים מינים
 רבים למיניהם וסוכבים את הים הגדול ואת כל
 הצרדים השמאים הללו, וכל אחד ואחד קופץ ^{נ"א}
 למקומו.

כמו כן הוא למטה. לזט נפרד מאברהם ושם
 דיורו עם אנשי סדם, כשהתעורר עליהם
 הדין נזכר באברהם, ושלה לו משם ונפרד מהם.
 פנותיו השקוהו יין והולידו ממנו שתי אמות.
 אחת נקראת מואב ואחת נקראת עמון. אחת
 בגלוי ואחת בכסוי. עמון דרגתו מלכו"ם, עצה
 בכסוי. מואב דרגתו פעו"ר, הכל בגלוי.

כִּמּוֹ זֶה בְּנוֹתָיו. אַחַת אָמְרָה בֵּן עַמִּי, בֵּן יֵשׁ לִי
 מֵעַמִּי וְלֹא אָמְרָה מִמִּי הוּא, מִשּׁוּם כֶּךָ הוּא
 הָיָה בְּכַסּוּי. זוֹ אָמְרָה מוֹאָב, מֵאֵב הוּא זֶה, מֵאֵב
 הוֹלֵדֶתִיהוּ, דְּרַנְתוֹ פִּעוּ"ר, תְּדַבֵּר בְּגִלּוּי.

וּבַשָּׁנִי אֵלֶּה אָחִז דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, לְאַחַר מִבְּן מִמוֹאָב
 בָּאָה רוֹת וַיֵּצֵא מִמֶּנָּה דְּוֹד הַמֶּלֶךְ, וּמֵעַמּוֹן
 תִּתְעַטֵּר דְּוֹד הַמֶּלֶךְ בְּעֶטְרָה הַזֹּאת שֶׁהִיא עֲדוּת (דף קי ע"ב)
 לְזִרְעוֹ שֶׁל דְּוֹד, שְׁפָתוֹב (מלכים-ב יא) וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת
 הַנִּצֹּר וְאֶת הָעֲדוּת. וְזוֹ הִיְתָה מִמֶּלְכוּ"ם דְּרַנְת בְּנֵי
 עַמּוֹן, שְׁפָתוֹב (שמואל-ב יב) וַיִּקַּח אֶת עֶטְרַת מֶלְכָּם.

מֶלְכָּם דְּרַנְת בְּנֵי עַמּוֹן הוּא, שְׁפָתוֹב וְתָהִי עַל
 רֹאשׁ דְּוֹד, וּמִשָּׁם הִיְתָה עֲדוּת לְבָנָיו
 לְעוֹלָמִים, וּבָה נוֹדַע מִי הוּא מִן בְּנֵי דְּוֹד הַמֶּלֶךְ
 שְׁרָאוּי לְמֶלֶךְ וַדָּאֵי שְׁאוּמְרִים מִן דְּוֹד הוּא [הַנּוֹרָא].
 שְׁאוּפְלוֹ שְׁנוּלַד בָּאוּתוֹ הַיּוֹם, יָכוֹל הָיָה לְסַבֵּל
 בְּעֶטְרָה הַהִיא עַל רֹאשׁוֹ [שְׁחַרְרֵי הוּא] שֶׁתָּהִי מִשְׁקַל כֶּכֶר
 זָהָב וְאֵבֶן יְקָרָה הִיְתָה, וּבֵן אָדָם אַחַר לֹא יָכוֹל

לְסַבֵּל אוֹתָהּ. וְזֶהוּ שְׂכָתוֹב בְּיוֹאֵשׁ, וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת
הַנִּזּוֹר וְאֶת הַעֲדוּת.

וּבְשֵׁתִי דְרָגוֹת נֶאֱחָזוּ דְּוֹד הַמְּלָאָה, וְהֵם תִּקְוָה
מַלְכוּתוֹ לְהַתְחַזֵּק עַל שְׂאֵר הָעַמִּים,
שָׂאֵם לֹא נִבְלָל בַּצַּד שְׂלָהֶם, לֹא יָכוֹל לְהַתְנַבֵּר
עֲלֵיהֶם כָּל [הַגְּוִיִּים] הַדְּרָגוֹת שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים כְּלוּלִים
בְּדוֹד לְהַתְנַבֵּר וּלְהַתְחַזֵּק עֲלֵיהֶם.

וַיַּעַל לֹמֵט מִצֹּעַר וַיֵּשֶׁב בְּהָר. כְּתוּב (משלי ל)
לְעֹלֹקָה שְׂתִי כְּנוֹת הַבַּיִת. אֵלֶּי שְׂתִי כְּנוֹת
שֶׁל יֵצֵר הָרַע מְעוֹרְרוֹת אוֹתוֹ [כְּדִין] לְשֵׁלֵט עַל הַגּוֹף.
אַחַת הִיא נֶפֶשׁ שְׂמַתְרַבָּה תָּמִיד בְּגוּף, וְאַחַת הִיא
נֶפֶשׁ שְׂכּוּסָפֶת לְתַאֲוֹת רָעוֹת [ד"א שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה] וּבְכָל
הַכְּסוּפִים הָרָעִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה. זֹהִי הַכְּבִיר"ה,
וְזוֹ [וְאַחֲרַיִת] הַצְּעִיר"ה.

וַיֵּצֵר הָרַע לֹא מִתְחַבֵּר תָּמִיד אֶלָּא בְּשֵׁתִי אֵלֶּה
כְּדִי לְפַתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וּכְדִי שְׂיֵאֱמִינוּ לוֹ
לְהַאֲבִיד אוֹתָם לְמָקוֹם תַּצִּי הַמּוֹת וַיַּעֲבְדוּ [לְהוֹבִיל]
אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם ז) עַד יִפְלַח חֵץ כְּבִירוֹ.

לְלִסְטִים שְׁמִקְפָּחִים בְּהָרִים, וּמִסְתִּירִים עֲצָמָם
 בְּמָקוֹם מִפְּחִיד בְּהָרִים, וַיִּוְדְעִים שְׁהָרִי בְּנֵי אָדָם
 שׁוֹמְרִים עֲצָמָם מִלְּלַכְתּ לְמָקוֹמוֹת הַלָּלוּ, מָה
 עוֹשִׂים? בּוֹחֲרִים מֵהֶם אוֹתוֹ שְׁלֹשׁוֹנוֹ תְּדָה מִכָּלֵם,
 אוֹתוֹ שְׁיִוְדַע לְפִתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וַיּוֹצֵא מִבִּינֵיהֶם
 וַיּוֹשֶׁב בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁכָל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים שָׁם.
 בֵּינָן שְׁמַנִּיעַ אֲלֵיהֶם, מִתְחִיל לְהִתְחַבֵּר עִמָּם
 (וּלְפִתּוֹתָם). (עד כאן סתרי תורה).

וַיִּסַּע מִשָּׁם אֲבָרָהָם אֶרְצָה הַנֶּנֶב. כָּל מִסְעוֹתָיו הָיוּ
 לְצַד דָּרוֹם (דף קיא ע"ב) יוֹתֵר מִלְּצַד אַחֵר, מִשׁוֹם
 שְׁהָרִי בְּתַכְמָה עֲשָׂה לְהַדְבִּק בְּדָרוֹם.

וַיֹּאמֶר אֲבָרָהָם אֵל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הִוא.
 שְׁנִינּוּ, [בֵּינָן] לֹא צָרִיךְ אָדָם לְסַמֵּךְ עַל
 הַנֶּסֶם, וְאִם תִּקְרֹא בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵשׁ נֶס לְבֶן אָדָם,
 אִיזֵן לוֹ לְסַמֵּךְ תָּמִיד עַל נֶס בְּפַעַם אַחֲרָת, כִּי לֹא
 בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה מְתַרְחֵשׁ נֶס.

וְאִם יִכְנִים אָדָם אֶת עֲצָמוֹ לְמָקוֹם שְׁתַּנּוֹק מְצוּי
 לְעֵינָיו, תְּרִי פְקָעָה כָּל זְכוּתוֹ שְׁעֲשֵׂה בְּתַחֲלָה

וּבְאֵרוֹתַי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קָטַנְתִּי מִכָּל
 הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וְגו'. וְאַבְרָהָם, כִּיזוֹן שֶׁעָלָה
 מִמְצָרִים וְנִצּוֹל פַּעַם אַחַת, כָּעֵת לָמָּה הַכִּנִּים אֶת
 עַצְמוֹ כְּצֶעַר כְּבַתְחֻלָּה וְאָמַר אַחֲתִי הוּא?.

אֵלֶּיךָ אַבְרָהָם לֹא סָמַךְ עַל עַצְמוֹ כְּלוּם, שְׂרָאָה
 אֶת הַשְּׂכִינָה תָּמִיד בְּמִדְוָרָה שֶׁל שָׂרָה וְלֹא
 זוּזָה מִנָּשִׁים, וּמִשׁוּם שֶׁהִיָּתָה שָׂם, סָמַךְ אַבְרָהָם וְאָמַר
 אַחֲתִי הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (משלי י) אָמַר לְחַכְמָה אַחֲתִי
 אָתִי, וְלִכֵּן אָמַר אַחֲתִי הוּא.

וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל אַבְרָמָה וְגו'. וְכִי הִקְדוּשׁ פְּרוּךְ
 הוּא פָּא אֶל רְשָׁעִים? כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (במדבר כב)
 וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעָם, (בראשית לא) וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל
 לָבֵן? אֵלֶּיךָ אֲנִי מִמְּנָה הַשְּׁלִיחַ שֶׁמִּפְקֹד עֲלֵיהֶם
 הָיָה מִשׁוּם שֶׁכָּלֶם, כְּשֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת, נוֹטְלִים
 הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם כּוֹפְאִים. וְעַל זֶה וַיָּבֵא
 אֱלֹהִים אֶל אַבְרָמָה בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה
 מֵת עַל הָאִשָּׁה אֲשֶׁר לָקַחְתָּ וְגו'.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (משלי יב) שְׁפַת אֱמֶת וְגו'.
 שְׁפַת אֱמֶת תִּכּוֹן לְעַד - זֶה אַבְרָהָם, שָׁפַל
 דְּבָרָיו בְּהִתְחַלָּה וּבִסּוּף הָיוּ בְּאֵמֶת. וְעַד אֲרֻנֵיעָה
 לְשׁוֹן שָׁקֵר - זֶה אַבְיִמֶלֶךְ. בְּאַבְרָהָם נֹאמַר, וַיֹּאמֶר
 אַבְרָהָם אֵל שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲחֹתִי הִוא. זֶה בְּהִתְחַלָּה
 שָׁאמַר מִשׁוֹם הַשְּׂכִינָה שְׁתִּיתָה עִמָּה שֶׁל שָׂרָה
 אֲחֹתִי הִוא, וְאַבְרָהָם עָשָׂה בְּחֻכְמָה. מָה הַטַּעַם? ^{דף}
 מִשׁוֹם ^(ק"ב ע"א) שָׁאבְרָהָם הִוא מִצַּד הַיָּמִין, אָמַר אֲחֹתִי
 הִוא, וְסוּד כָּמוֹ שֶׁנֶּאמַר (שיר ה) אֲחֹתִי רַעֲיִתִי יוֹנָתִי
 תִּמְתִּי. וְעַל זֶה אַבְרָהָם קָרָא לָהּ תְּמִיד אֲחֹתִי,
 מִשׁוֹם שֶׁנִּדְבַק עִמָּה, וְלֹא יִזְוֶוּ זֶה מִיָּדָה לְעוֹלָמִים.

לְבִסּוּף מָה כְּתוּב? וְגַם אֲמַנָּה אֲחֹתִי בַת אָבִי הִוא
 אֲךָ לֹא בַת אָמִי. וְכִי כִּף תִּזְחָ? אֵלֶּא הַכֹּל
 מִשׁוֹם הַשְּׂכִינָה אָמַר אֲחֹתִי הִוא בְּהִתְחַלָּה, שְׁפַתוֹב
 אָמַר לְחֻכְמָה אֲחֹתִי אָתָּה. אַחַר כֵּן וְגַם אֲמַנָּה. מָה
 זֶה וְגַם? לְהוֹסִיף עַל מָה שָׁאמַר בְּהִתְחַלָּה. אֲחֹתִי בַת
 אָבִי הִוא, הַבַּת שֶׁל הַחֻכְמָה הָעֲלִיּוֹנָה, וְלִכֵּן נִקְרְאָת
 אֲחֹתִי וְנִקְרְאָת חֻכְמָה, אֲךָ לֹא בַת אָמִי, מִהַמָּקוֹם
 שֶׁל רֵאשִׁית הַכֹּל הַנִּסְתָּר הָעֲלִיּוֹן. וְעַל זֶה וַתְּהִי לִי

לְאִשָּׁה, בְּאַחֲוָה וְחִבִּיבוּת, שְׁפָתוֹב (שם ב) וַיִּמְיֵנו
תַּחֲבִקְנִי, וְהַפֵּל סוּר שָׁל חֲכָמָה.

בֹּא רֵאָה, בְּהַתְחַלָּה בְּשִׁירְדוֹ לְמַצְרִים כֶּךָ אָמַר
בְּשִׁבִיל לְהַדְבִּק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה, וְקָרָא לָהּ
אַחֲתִי כִּי שָׁלָא יִטְעוּ לְתוֹךְ אוֹתָם הַדְּרָגוֹת
שְׁבַחוּיָן. אֵף כָּאֵן אַחֲתִי, כִּי שָׁלָא תּוֹזוּ מִתּוֹךְ
הָאֱמוּנָה כְּרֵאוּי. שְׁחֵרִי אֲבִימֶלֶךְ וְכָל אוֹתָם יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ הָיוּ הוֹלְכִים אַחַר עֲבוּדָה זָרָה, וְהוּא נִדְבַק
בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה וּמִשׁוּם כֶּךָ נִכְנַס לְשָׁם וְאָמַר אַחֲתִי.
מָה הָאֲחוֹת לֹא נִפְרָדָת מִן הָאֵח לְעוֹלָמִים - אֵף
כָּאֵן. שְׁחֵרִי אִשָּׁה יְכוּלָה לְהִפְרֹד, אֲבָל אַחֲוֹת לֹא
נִפְרָדָת, שְׁחֵרִי שְׁנֵי אֲחִים לֹא יְכוּלִים לְהִפְרֹד
לְעוֹלָמִים וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

וְלִכֵּן אָמַר אֲבִרְהָם אַחֲתִי הוּא, שְׁחֵרִי כֵּלָם הָיוּ
לְהוֹטִים בְּתוֹךְ קִשְׁרֵי הַכּוֹכָבִים וּמְזוֹלוֹת
וְעוֹבְדִים אוֹתָם, וְאֲבִרְהָם הָיָה דָבֵק בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה,
וְאָמַר אַחֲוֹתִי, שָׁלָא נִפְרָד לְעוֹלָמִים. וְסִימָן לְדָבָר

- (ויקרא כא) וְלֹא־חִתּוּ הַבְּתוּלָה, שְׁנֵאמַר לְכַהֵן הַמָּקוֹם
שְׂאֵבֲרָהֶם שְׂרוּי בּוֹ.

כָּתוּב (דברים י) אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא אֹתוֹ תַעֲבֹד וְבוֹ
תִדְבֹק וּבְשִׁמוֹ תִשָּׁבַע. תִּפְסֹק הִזָּה בְּאֲרוּחֹהוּ.
אֲבָל בֹּא רֵאֵה, לֹה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא לֹא כָתוּב, אֲלָא
כָּתוּב אֵת ^(דף קיב ע"ב) ה'. מַה זֶה אֵת? זו הַדְרָגָה
הָרֵאשׁוֹנָה, הַמָּקוֹם שֶׁל יְרֵאת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְלִכֵּן כָּתוּב תִירָא, שִׁשָּׁם אָדָם צָרִיךְ לִירָא לְפָנָי
רְבוֹנוֹ [הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא], מִשּׁוֹם שֶׁהוּא [בֵּית] דִּין.

וְאֹתוֹ תַעֲבֹד - זו הַדְרָגָה הָעֲלִיּוֹנָה שְׁעוֹמֶדֶת עַל
הַדְרָגָה הַתַּחְתּוֹנָה הַזֹּאת, וְלֹא נִפְרָדִים
לְעוֹלָמִים. אֵת וְאֹתוֹ זֶה עִם זֶה דְּבָקִים וְלֹא נִפְרָדִים.
מַה זֶה וְאֹתוֹ? זֶה מְקוֹם בְּרִית הַקָּדוֹשׁ, אֹת
לְעוֹלָמִים. שְׁחֵרֵי עֲבוּדָה לֹא שׁוֹרָה בְּאוֹת וְאִינוּ
לְעֹבֵד אֲלָא לִירָא, אֲבָל הָעֲבוּדָה הִיא לְמַעַלָּה, וְלִכֵּן
וְאֹתוֹ תַעֲבֹד.

וְבוֹ תִדְבֹק - בְּמָקוֹם שֶׁהוּא דְּבָקוּת לְהִדְבֹק שֶׁהוּא
גוֹף שִׁשׁוּרָה בְּאִמְצַע. וּבְשִׁמוֹ תִשָּׁבַע - הַמָּקוֹם

הַשְּׂבִיעִי שֶׁל הַדְּרָגוֹת, וְסִימָן לַדָּבָר - (יִדְמִיָּה ל) וְאֵת
 דָּוִד מִלְכָּם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם. מִשׁוּם כֶּךָ נִדְבַק
 אֲבָרָתָם בְּאִמּוֹנָה בְּשִׁירָד לְמִצְרַיִם וּבְשֶׁהֲלֹךְ לְאֶרֶץ
 פְּלִשְׁתִּים. לְאָדָם שָׂרְצָה לְרֹדֶת לְבוֹר עֲמֹק, פָּחַד
 שְׁלֵא יוּכַל לְעֲלוֹת מִתּוֹךְ הַבוֹר, מָה עֲשֶׂה? קֹשֶׁר
 קֹשֶׁר אֶחָד שֶׁל חֶבֶל לְמַעַלָּה מִהַבוֹר. אָמַר, הוֹאִיל
 וְקֹשֶׁרְתִי קֹשֶׁר זֶה, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה אֲכַנֵּם לְשֵׁם. כֶּךָ
 אֲבָרָתָם, בְּשַׁעַה שָׂרְצָה לְרֹדֶת לְמִצְרַיִם, עַד שְׁלֵא
 יָרַד לְשֵׁם קֹשֶׁר בִּתְחִלָּה אֵת קֹשֶׁר הָאִמּוֹנָה לְהִתְחַזֵּק
 בּוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ יָרַד.

אֵת כֶּךָ גַּם בְּשִׁנְכֵנִם לְאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים. מִשׁוּם כֶּךָ
 (מִשְׁלִי יב) שְׂפֹת אֲמַת תִּכּוֹן לָעַד. וְעַד אֲרִגְיָעָה
 לְשׁוֹן שְׁקָר - זֶה אֲבִימֶלֶךְ שֶׁאָמַר בְּתָם לְבָבִי וּבְנִקּוֹן
 בְּפִי. וּבְשֶׁהֲחִזְרוּ לוֹ מָה כָּתוּב? גַּם אֲנֹכִי יִדְעֵתִי כִּי
 בְּתָם לְבַבְךָ עֲשִׂיתָ זֹאת, וְלֹא כָּתוּב נִקּוֹן בְּפִים.

וְעַתָּה הָשֵׁב אִשְׁתְּ הָאִישׁ כִּי נִבְיָא הוּא. רַבִּי יְהוּדָה
 פָּתַח וְאָמַר, (שְׁמוּאֵל א-ב) רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר
 וְגו'. חֲסִידוֹ כָּתוּב אֶחָד, וְזֶה אֲבָרָתָם שֶׁתִּקְדוּשׁ

בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר אוֹתוֹ תָּמִיד וְלֹא מְסִיר מִמֶּנּוּ אֶת
שְׁמִירָתוֹ לְעוֹלָמִים. וְמָה שֶׁאָמַר רַגְלֵי - זוֹ אִשְׁתּוֹ,
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלַח שְׂכִינָתוֹ עִמָּה וְשׁוֹמֵר
אוֹתָהּ תָּמִיד.

דָּבָר אַחֵר רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר - אַחַד, זֶה אַבְרָהָם,
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִלְךְ עִמּוֹ תָּמִיד כְּדֵי
שָׁלֵא יוּכְלוּ לְחַזִּיק לוֹ. וְרִשְׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ - אֵלּוּ
אוֹתָם מְלָכִים שֶׁהֲרַג הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאוֹתוֹ
לִילָה שְׁפָרְדָּף אֶחְרֵיהֶם.

זֶהוּ שְׂפָתוֹב בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ, זֶה הַלֵּילָה שֶׁנִּקְשַׁר
בַּחֲשֵׁךְ וְהֲרַג אוֹתָם, וְאַבְרָהָם רָדַף וְהַלֵּילָה
הֲרַג אוֹתָם. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיִּחְלַק עֲלֵיהֶם לֵילָה הוּא
וַעֲבָדָיו וַיִּבְּסוּ. וַיִּחְלַק עֲלֵיהֶם לֵילָה - זֶה הִקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁחֲלַק רַחֲמִים מִן הַדִּין כְּדֵי לַעֲשׂוֹת
נִקְמוֹת לְאַבְרָהָם, וּמִשׁוֹם כֶּף וְרִשְׁעִים בַּחֲשֵׁךְ יִדְמוּ.
וַיִּבְּסוּ? הֲיֵה צָרִיךְ לְכַתֵּב וַיִּבְּסוּ! אֵלֶּךָ זֶה הִקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, כִּי לֹא בִכְחַ יִגְבַּר אִישׁ, שֶׁהוּא וְאַלְיָעֶזֶר
הָיוּ לְבָדָם.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, וַהֲרִי שְׁנִינּוּ שְׁבַמְקוֹם שְׁנִינּוּק מְצוּי
 שְׁלֵא יִסְמַךְ בֶּן אָדָם עַל הַנֶּסֶם, וְלֹא הָיָה מְקוֹם
 שְׁתֵּינּוּק מְצוּי כְּמוֹ זֶה שְׁאַבְרָהָם הוֹלִיךְ אַחֲרֵי חַמְשָׁה
 מְלָכִים לְרֹדֵף אַחֲרֵיהֶם וְלַעְרֹךְ קָרָב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּשֶׁהֲלִיךְ אַבְרָהָם עַל זֶה, לֹא הָלִיךְ
 לַעְרֹךְ קָרָב וְלֹא סָמַךְ עַל הַנֶּסֶם, אֲלָא צִעְרוּ
 שָׁל לוּט הוֹצִיא אוֹתוֹ מִבֵּיתוֹ, וְלָקַח מִמּוֹן לְפָדוֹת
 אוֹתוֹ, וְיָאֵם לֹא - שְׁיִמּוֹת יַחַד אֶתוֹ בְּתוֹךְ שְׁבִיּוֹ. כִּיּוֹן
 שְׁיִצְאָ רְאָה שְׁכִינָה שְׁמַאֲרָה לְפָנָיו וְכַמָּה צְבָאוֹת
 סְבִיבָה, וְכַאֲוֹתָהּ שְׁעָה רְדָף אַחֲרֵיהֶם, וְהַקְדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הֲרַג אוֹתָם. וְהוּ שְׁכַתוּב וּרְשָׁעִים כַּחֲשׂוֹךְ
 יִדְמוּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, סוּד הוּא, רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר -
 זֶה אַבְרָהָם, וְכַשִּׁיצְאָ, הַשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ יִצְחָק
 וְנִפְלוּ לְפָנָיו, וְיָאֵם לֹא שְׁתַּתֵּף יִצְחָק יַחַד עִם
 אַבְרָהָם, לֹא הִשְׁמְדוּ. וְהוּ שְׁכַתוּב וּרְשָׁעִים כַּחֲשׂוֹךְ
 יִדְמוּ. כִּי לֹא בִכַח יִגְבַר אִישׁ. אִף עַל גַּב שְׁתַּכַּח

נִמְצָא תָּמִיד בְּיָמַי, אִם לֹא הָיָה בְּצַד הַשָּׂמַאל לֹא
 הָיוּ גְדָחִים לְפָנָיו.

דָּבָר אַחַר רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר - בְּשָׁעָה שָׁכַן אָדָם
 אוֹהֵב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אוֹהֵב אוֹתוֹ בְּכָל מָה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה וְשׂוֹמֵר
 דְּרָכָיו, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קכא) ה' יִשְׁמַר צֵאתְךָ
 וּבֹאֶיךָ מִצַּתָּה וְעַד עוֹלָם

כִּי רָאָה בְּמַה חֲבִיבוֹתָיו שָׁל אֲבָרְתָם לְקַבֵּ"ה,
 שֶׁבְּכָל מְקוֹם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ, לֹא הָיָה חָס עַל
 שְׁלוֹ בָּלוֹם, ^(דף קיג ע"א) אֵלָּא רַק בְּדֵי לְתַדְבֵּק בְּקַבֵּ"ה,
 וּמִשּׁוֹם כֵּן רַגְלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמַר, וְזוּהִי אֲשֶׁתּוֹ,
 שֶׁכְּתוּב וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ, וְכַתוּב כִּי עַל כֵּן
 לֹא נִתְּתִיךָ לְנִגְעַ אֵלֶיהָ.

בְּפִרְעָה מַה כְּתוּב? (בראשית יב) וַיִּנְגַע ה' אֶת פִּרְעֹה
 וְגו' עַל דְּבַר שָׂרִי. הוּא אֲמָרָה - וְהַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הָיָה מִכָּה, וּמִשּׁוֹם כֵּן רַגְלֵי חֲסִידוֹ
 יִשְׁמַר. וְרִשְׁעִים בַּחֲשָׁד יִדְמוּ - אֵלּוֹ פִּרְעֹה וַאֲבִימֶלֶךְ,
 שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשָׂה בָּהֶם דִּינָיִם בְּלִילָה. כִּי

לא בכח יגבר איש, מי זה איש? זה אנרקהם,
שפתוב ועתה השב אשת האישי וגו'.

וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו'. רבי תיבא
פתח ואמר, (זכריה ג) ויראני את יהושע הכהן
הגדול עמד לפני מלאך ה' והשטן עמד על ימינו
לשטנו. בפסוק זה יש להסתכל בו. ויראני את
יהושע הכהן הגדול - זה יהושע בן יהוצדק. עמד
לפני מלאך ה', מי זה מלאך ה'? והו המקום
[שנשמות הצדיקים צרורות] צרור של נשמות הצדיק צרורה
בו, וכל אותן נשמות הצדיקים עומדות שם, וזהו
מלאך ה'.

והשטן עמד על ימינו לשטנו - והו יצר הרע
שהוא משויט והולך בעולם לטל
נשמות ולהוציא רוחות ולהסמות את הבריות
למעלה ולמטה. וזהו בשעה שהטיל אותו
נבוכדנצר לאש עם אותם נביאי השקר, וזה היה
מסבין למעלה כדי שישאר עמם.

שָׁכַךְ הִיא דַּרְכּוֹ - שְׂאִינּוּ מִקְטֵרֵג אֵלָּא בְּזִמְנֵי שְׁל
 סְכָנָה וּבְזִמְנֵי שְׁהַצְעֵר שׁוּרָה בְּעוֹלָם, וַיֵּשׁ לוֹ
 רְשׁוּת לְהַסְטוֹת וְלַעֲשׂוֹת דִּין אֶפְלוֹ בְּלִי דִין, כְּמוֹ
 שְׁנֵאמַר (משלי יג) וַיֵּשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. מַה זֶה
 לְשַׁטְנוֹ? שְׁתִּיחַ אוֹמֵר, אוֹ שְׁכָלָם יִנְצְלוּ אוֹ שְׁכָלָם
 יִשְׁרְפוּ.

שְׁתִּירֵי בְּשַׁעַה שְׁנִתְּנָה רְשׁוּת לְמִשְׁחִית לְחַבֵּל, לֹא
 נִצּוֹל תִּצְדִּיק מִהַרְשָׁעִים. וְלִכֵּן בְּשַׁעַה
 שְׁתִּירֵי שָׂרׁוּי בְּעִיר, צָרִיף בֶּן אָדָם לְבָרַח בְּמָרָם
 שְׁיִתְּפֵם שָׁם, שְׁתִּירֵי הַמִּשְׁחִית, כִּיּוֹן שְׁמִתְחִיל, כִּי
 גַם עוֹשֵׂה לְצַדִּיק כְּמוֹ לְרָשָׁע, וְכָל שְׂכֵן שְׁחִיו
 שְׁלֹשָׁתָם בְּאַחַד. וְתִיחַ תּוֹבֵעַ שְׁיִשְׁרְפוּ כָּלָם אוֹ
 יִנְצְלוּ כָּלָם. מִשּׁוּם שְׁכַשְׁנַעְשָׂה ^(דף קיג ע"ב) גַם, לֹא נַעֲשֶׂה
 תְּצִי גַם וְתְצִי דִין, אֵלָּא הַכֹּל בְּאַחַד, אוֹ גַם אוֹ דִין.
 אֵמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, וְלֹא? וְתִירֵי בְּזִמְנֵי שְׁכַקַּע הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא אֵת תֵּיָם לְיִשְׂרָאֵל, תִּיחַ קוֹרַע אֵת
 תֵּיָם לְאַלְהָה וְהֵם הוֹלְכִים בַּיַּבָּשָׁה, וְהַמַּיִם הָיוּ שְׁבִיִּם

מַצֵּד אַחֵר וּמִטְבִּיעִים אֶת אֱלֹה וּמִתִּים. וְנִמְצָא גַם
כָּאֵן וְדִין כָּאֵן, הַכֹּל כְּאַחֵר.

אָמַר לוֹ, וְזֶהוּ שְׁקֻשָּׁה לְפָנָיו, שְׁפִשְׁתְּקִדוּשׁ כְּרוּךְ
הוּא עוֹשֶׂה דִין וְגַם כְּאַחֵר, לֹא בְּמָקוֹם אַחֵר
וְלֹא בְּבֵית אַחֵר [שֶׁהַכֹּל נִמְצָא כְּאַחֵר]. וְאִם גַּעֲשֶׂה קִשָּׁה
לְפָנָיו, שְׁחֵרֵי לְמַעְלָה לֹא גַעֲשֶׂה הַכֹּל אֱלֹה
בְּשִׁלְמוֹת כְּאַחֵר, אִו גַּם אִו דִּין בְּמָקוֹם אַחֵר וְלֹא
לְחֻצָּאִין.

לְכֵן לֹא עוֹשֶׂה תְּקִדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא דִּין כְּרִשְׁעִים עַד
שִׁישְׁתִּלְמוּ בְּחֻטְאֵם. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (בראשית טו) כִּי
לֹא שָׁלַם עֶזְרָא הָאֵמֶרִי עַד הִנֵּה, וְכַתוּב (ישעיה כז)
בְּסֵאֶסְאָה בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה. וְעַל זֶה תִּיָּה מִסְטִין
לִיהוֹשֶׁעַ שִׁישְׁרָף עֵמֶם, עַד שְׁאָמַר לוֹ (זכריה ג) יִגְעַר
ה' בְּךָ הַשָּׁטָן. מִי אָמַר לוֹ? זֶה מְלֶאכֶּה ה' [וְנִימְצָא וַיֹּאמֶר
ה' אֶל הַשָּׁטָן].

וְאִם תֹּאמַר, וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן יִגְעַר ה' בְּךָ וְגו'?
כֵּן רֵאָה, כְּךָ גַם לְמִשְׁחָה בְּסִנְהַת, שְׁכַתוֹב (שמות
ג) וַיִּרְא מְלֶאכֶּה ה' אֶלָּיו בְּלִבַת אֵשׁ, וְכַתוּב וַיִּרְא ה'

בִּי סָר לְרֵאוֹת. לְפַעְמִים מִלֵּאדָּה, וְלְפַעְמִים מִלֵּאדָּה, וְלְפַעְמִים ה'. וְלֹכֵן אָמַר לוֹ יִגְעַר ה' בְּךָ הַשָּׁטָן וְלֹא אָמַר הַנְּבִי גּוֹעַר בְּךָ.

בֹּא רֵאדָּה, כְּמוֹ זֶה בַּיּוֹם שְׁנִמְצָא דִין בְּעוֹלָם וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא הַדִּין, אִי נִמְצָא הַשָּׁטָן הַזֶּה שְׁמִסְטָה לְמַעַלָּה וְלְמַטָּה, וְהוּא נִמְצָא לְהַשְׁחִית אֶת הָעוֹלָם וְלִטַּל הַנְּשָׁמוֹת.

רַבִּי שְׂמַעוֹן הָיָה יוֹשֵׁב וְלוֹמַד תּוֹרָה, וְהָיָה מְשַׁתְּדֵל בְּפִסּוּק הַזֶּה, (דברים כא) וְלָקַחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא עֲגָלֹת בָּקָר וְגו' וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֲגָלָה בַּנַּחֲל. וְהַדִּין הוּא בְּסִבִּין לְעָרְף אוֹתָהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, לָמָּה צָרִיךְ אֶת זֶה?.

בְּכָה רַבִּי שְׂמַעוֹן וְאָמַר, אִי לְעוֹלָם שְׁנִמְשָׁךְ אַחַר זֶה, שְׁתַּרִּי מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם שְׁאוֹתוֹ (דף קיד ע"א) תִּנְחַשׁ הָרַע הַתְּפִתָּה בּוֹ אָדָם, שׁוֹלֵט עַל הָאָדָם וְשׁוֹלֵט עַל בְּנֵי הָעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְהַסְטוֹת אֶת הָעוֹלָם, וְהָעוֹלָם לֹא יָכוֹל לְצַאת מֵעֲנָשׁוֹ עַד שְׁיָבֹא מִלְּךָ הַמְּשִׁיחַ וַיְקִים הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְשִׁנֵי הָעֶפְרָה,

נְשַׁכְתוּב (ישעיה כ"א) בְּלַע הַמְּוֹת לְנִצְחַ וְגו', וְכַתוּב (זכריה י"ג) וְאֵת רוּחַ הַטְּמֵאָה אֲעַבִּיר מִן הָאָרֶץ. וְהוּא עוֹמֵד עַל עוֹלָם זֶה לְטַל אֵת כָּל נְשָׁמוֹת בְּנֵי הָאָדָם.

וּבֵא וְרֵא, הָרִי כְּתוּב (דברים כ"א) כִּי יִמְצֵא חָלָל וְגו'. בֵּא רֵא, כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם נְשַׁמְתָּם יוֹצֵאת עַל יְדֵי מַלְאָךְ הַמְּוֹת. אִם תֹּאמַר שְׂפָן אָדָם הִזֵּה יֹצֵאת נְשַׁמְתוֹ עַל יְדֵי אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְּוֹת - לֹא כֵן! אֵלֶּא מִי שְׁהוֹרֵג אוֹתוֹ, הוֹצִיא אֵת נְשַׁמְתוֹ בְּטָרָם הַגִּיעַ זְמַנוֹ שְׁיִשְׁלַט בּוֹ אוֹתוֹ מַלְאָךְ הַמְּוֹת.

וְלָכֵן וְלָאָרֶץ לֹא יִכַּפֵּר וְגו'. וְלָאָרֶץ שְׁלָנוּ. וְלֹא דִי לָהֶם שְׁעוֹמֵד הוּא לְהַסְטוֹת הָעוֹלָם לְחִנָּם וְלִקְטִירַג תְּמִיד, כָּל שְׂפָן שְׁגוֹזוּלִים מִמֶּנּוּ מֵה שְׁיִישׁ לוֹ לְקַחַת. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָס עַל בְּנָיו, וְלָכֵן מִקְרִיבִים אֵת הָעֲגָלָה הַזֹּאת, כִּדִּי לְתַקֵּן עִמּוֹ מֵה שְׁנִלְקַחְתָּה אוֹתָהּ נְשַׁמְתָּה שֶׁל הָאָדָם מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִמְצֵא מִקְטִירַג עַל [ד"א הַקְּדוּבִים בְּזוֹ] הָעוֹלָם.

וְסוּד עֲלִיּוֹן שְׁנִינוּ בְּאֵן. שׁוּר, פָּרָה, עֲגָל, עֲגָלָה - כָּלָם בְּסוּד עֲלִיּוֹן נִמְצְאִים, וְלָכֵן בְּזוֹ

מִתְקַנִּים אוֹתוֹ, וְזֶהוּ שְׂפָתוֹב (דברים כא) יְדִינוּ לֹא
 שְׂפָכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְגו'. לֹא שְׂפָכוּ וְלֹא נִרְמְנוּ
 מִיָּתוֹ. וּבִזְוָה לֹא נִמְצָא עֲלֵיהֶם מִקְטָרָג, וּבְכָל נִתְּן
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲצָה לְעוֹלָם.

בֹּא רֵאֵה, כְּמוֹ זֶה בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה וַיּוֹם הַכַּפּוּרִים,
 שְׁנִמְצָא הַדִּין בְּעוֹלָם, הוּא עוֹמֵד לְקַטְרָג,
 וַיִּשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהִתְעוֹרֵר בְּשׁוֹפָר וּלְעוֹרֵר קוֹל
 שְׂכָלוֹל בְּא"ש וּמִ"ם רו"ח וְנִעְשִׂים אֶחָד, וְלִהְשָׁמִיעַ
 אוֹתוֹ קוֹל מִתּוֹךְ הַשׁוֹפָר.

וְאוֹתוֹ קוֹל עוֹלָה עַד מְקוֹם שְׁיֹשֵׁב כִּפּוֹס הַדִּין
 וּמִכָּה בּוֹ וְעוֹלָה. בֵּינּוֹן שְׁמַנִּיעַ הַקּוֹל הַזֶּה
 מִלְּמַטָּה, הַקּוֹל שֶׁל יַעֲקֹב נִתְּקַן לְמַעְלָה, וְהַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא ^(דף קיד ע"ב) מְעוֹרֵר רַחֲמִים. שְׁתֵּרֵי כְּמוֹ
 שְׁיִשְׂרָאֵל מְעוֹרְרִים לְמַטָּה קוֹל אֶחָד כָּלוֹל בְּא"ש
 וְרו"ח מִי"ם שְׁיֹצְאִים כְּאֶחָד מִתּוֹךְ הַשׁוֹפָר, כֶּךָ גַּם
 מִתְעוֹרֵר לְמַעְלָה שׁוֹפָר. וְאוֹתוֹ קוֹל שְׂכָלוֹל בְּא"ש
 וּמִי"ם רו"ח נִתְּקַן, וַיּוֹצֵא זֶה מִלְּמַטָּה וְזֶה מִלְּמַעְלָה,
 וְנִתְּקַן הָעוֹלָם וְנִמְצָאִים תְּרַחֲמִים.

וְאוֹתוֹ מִקְטֵרֵג מִתְעַרְבֵב, שְׁחֹזֵב לְשֵׁלֵט בְּדִין
 וְלִקְטֵרֵג בְּעוֹלָם, וְרוֹאֶה שְׁמֵתְעוֹרְרִים
 רַחֲמִים. אִזּוּ מִתְעַרְבֵב וְתֵשׁ כְּחוֹ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת
 דָּבָר, וְתִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין אֶת הָעוֹלָם בְּרַחֲמִים.
 שְׂאֵם תֵּאמֵר שְׁנַעֲשֶׂה דִין - לֹא כִּדְ! אֲלֵא מִתְחַפְּרִים
 רַחֲמִים עִם דִּין, וְהָעוֹלָם נְדוּן בְּרַחֲמִים.

בֵּא רְאֵה, כְּתוּב (תהלים פא) תִּקְעוּ בַּחֲדָשׁ שׁוֹפָר
 בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגְנוֹ, שְׁחֵלְבְּנָה מִתְכַּסֶּה, שְׁחֵרִי
 אִזּוּ שׁוֹלֵט הַנְּחָשׁ הָרַע וְיָכוֹל לְהִזִּיק לְעוֹלָם.
 וְכִשְׁמֵתְעוֹרְרִים רַחֲמִים, עוֹלָה הַלְבָּנָה וּמַעֲבָרֵת
 מִשָּׁם, וְהוּא מִתְעַרְבֵב וְלֹא יָכוֹל לְשֵׁלֵט, וְעוֹבֵר
 שְׁלֵא יִתְקַרֵב לְשָׁם, וְלִבֵּן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה צָרִיךְ
 לְעַרְבֵב אוֹתוֹ כְּמִי שְׁמֵתְעוֹרֵר מִשְׁנֵתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ
 כְּלוֹם.

בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים צָרִיךְ לָנוּחַ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ נַחַת רוּחַ
 בְּשַׁעִיר שְׁמִקְרִיבִים לוֹ, וְאִזּוּ מִתְחַפֵּף לְסַנְגוֹר
 עַל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בְּיוֹם שָׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה מִתְעַרְבֵב,
 שְׁלֵא יוֹדֵעַ וְלֹא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלוֹם. רוֹאֶה

התעוררות של הרחמים עולים מלמטה ורחמים
מלמעלה והלבנה עולה ביניהם, אז הוא מתערבב
ולא יודע כלום ולא יכול לשלט.

והקדוש ברוך הוא דן את ישראל ברחמים
וחם עליהם ומוציא להם זמן כל אותם
עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים
לקבל את כל אותם השנים לפניו ולכפר להם
מחטאיהם ומעלה אותם ליום הכפורים.

ועל זה בכל מצוה הקדוש ברוך הוא את ישראל
לעשות מעשה, כדי שלא ישלט עליהם מי
שלא צריך ולא ישלט עליהם הדין ויהיו כלם
צדיקים בארץ (דף קטו ע"א) באהבת האב על הבנים [בני
אדם], והכל תלוי במעשה ובדבורים, והרי בארנו
הדברים.

וה' פקד את שרה באשר אמר, שפתוב למועד
אשוב אליך כעת תיה ולשרה בן. ושנינו,
פקד את שרה - פקידה לנקבה, זכירה לזכר.
ומשום כך וה' פקד את שרה. באשר אמר,

שְׁכַתוֹב שׁוֹב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חָיָה וְגו'. מִכַּאֲן
 מִשְׁמַע שְׁאֵמַר וַיֹּאמֶר שׁוֹב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, וַיֹּאמֶר
 סַתָּם, שֶׁהוּא חָיָה וְלֹא שְׁלִיחַ אַחֵר.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה וְגו'. כִּיֹּן שְׁאֵמַר וַה' פָּקַד אֶת
 שָׂרָה, מֵהוּ וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה? אֵלֶּא כֹּךְ שְׁנִינֵנו,
 שְׁפָרִי מַעֲשָׂיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מֵאֲוֹתוֹ נִהַר
 שְׁשׁוּפֵעַ וַיּוֹצֵא מֵעֵדֶן הוּא, וְהוּא נִשְׁמֹת הַצְּדִיקִים,
 וְהוּא הַמְּזִל שְׁכָל הַבְּרָכוֹת הַטּוֹבוֹת וְנִשְׁמֵי בְרָכָה
 נוֹזְלִים מִמֶּנּוּ וּמִשָּׁם יוֹצְאִים, שְׁכַתוֹב לְהַשְׁקוֹת אֶת
 הַגֶּן. שֶׁהוּא מְזִיל וּמִשְׁקָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה מִשּׁוֹם
 שְׁכָנִים בַּמְּזִל הַזֶּה תְּלוּוִיִּם, וְלֹא בְּמָקוֹם אַחֵר. וְעַל
 זֶה כָּתוּב וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה, פְּקִידָה בְּלִבָּדָה.

וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה, עֲשִׂיָהּ הִיא לְמַעְלָה מִן הַדְּרָגָה
 הַזֶּה, כִּמוֹ שְׁנֹאֵמַר שְׁכַתוֹב זֶה תְּלוּוִי, וְעַל זֶה
 כָּאֵן פְּקִידָה וְכָאֵן עֲשִׂיָה. וְלִכֵּן אָמַר ה' וַה', וְהַכֹּל
 אַחֵר. רַבִּי אֶלְעָזָר פָּתַח וְאָמַר, (תהלים קכו) הִנֵּה נִחְלַת
 ה' בָּנִים שָׂכָר פְּרִי הַבֶּטֶן. הִנֵּה נִחְלַת ה', חֶלֶק
 לְהֵאחֲזוֹ בַּה' שְׁלֵא יִתְבַּטֵּל מִמֶּנָּה לְעוֹלָמִים. שְׁכַתוֹב

אדם שזוכה לבנים בעולם הזה, זוכה בהם להכנסם
 לפרגוד לעולם הבא, משום שאותו הבן שהשאיר
 בן האדם וזוכה בו בעולם הזה, הוא יזכה אותו
 לעולם הבא, וזוכה להכנסם בו לנחלת ה'. מה זה
 נחלת ה'? זו ארץ החיים. וכך קרא לה את ארץ
 ישראל, שהיא ארץ החיים.

דוד המלך [קרא לה] נחלת ה', שכתוב (שמואל א' כו) כי
 גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך
 עבד אלהים אחרים, ומשום כך הנה נחלת ה' ^{דף}
 בנים. ^{קטו ע"ב} מי מזכה את האיש הזה? בנים. אם
 זוכה בהם בעולם הזה - שכר פרי הכפזן. שכר
 וחלק טוב באותו עולם באותו פרי מעיו הוא
 שזוכה בן אדם באותו עולם בהם.

בא ראה, הנה נחלת ה' בנים, ירשה וחלק של
 פרות של מעשה הקדוש ברוך הוא מלמעלה
 הוא מעין החיים, שהרי משם זוכה בן אדם לבנים,
 כמו שנאמר (הושע יד) ממני פריך נמצא. מה כתוב?
 (תהלים קכו) אשרי הנבר אשר מלא את אשפתו מהם

לֹא יִבְשׂוּ וְגו'. אֲשֶׁרִי בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאֲשֶׁרִי בְּעוֹלָם
הַבָּא.

לֹא יִבְשׂוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בַּשָּׁעַר, מִי
הָאוֹיְבֵים בַּשָּׁעַר? אֵלֹו בְּעַלֵי הַדִּינִים. שְׂפָאֲשֶׁר
נִשְׁמָה יוֹצֵאת מִהָעוֹלָם הַזֶּה, כַּמָּה הֵם בְּעַלֵי הַדִּינִים
שְׂמֻזְמָנִים לְפָנֶיהָ עַד שֶׁלֹא תִכְנַס לְמָקוֹם בַּשָּׁעַר
בְּאוֹתוֹ שֶׁעַר שְׂתִכְנַס לְשָׁם, מִשּׁוֹם שֶׁהַשְּׂאִיר
מִשְׂכּוֹנוֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבִגְלָלָם יוֹכֵחַ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם.
וְעַל זֶה לֹא יִבְשׂוּ כִּי יִדְבְּרוּ אֶת אוֹיְבֵים בַּשָּׁעַר.

רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסִי הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי
יְהוּדָה לְרַבִּי יוֹסִי, פְּתַח פִּיךָ וְדַבֵּר בְּתוֹרָה,
שְׁחַרְי הַשְּׂכִינָה נִמְצְאת אֶצְלָךְ, שְׂכַבְכָל זְמַן שְׂכַבְדְּרִי
תוֹרָה מְדַבְּרִים, בָּאָה הַשְּׂכִינָה וּמַתְּחַבְּרַת, וְכָל שְׂכֵן
בְּדֶרֶךְ, שְׂשְׂכִינָה מִקְדִּימָה וּבָאָה וְהוֹלְכַת לְפָנֶי כְּנִי
אָדָם שְׂזוֹכִים בְּאַמוּנַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (שם) אֲשֶׁתֶּךָ כְּגִפֵּן פְּרִיָה
כִּי־רַבְתִּי בֵיתְךָ כְּנִיךָ כַּשְּׂתִילִי זֵיתִים סְבִיב
לְשִׁלְחָנְךָ. אֲשֶׁתֶּךָ כְּגִפֵּן פְּרִיָה - כָּל זְמַן שֶׁהָאִשָּׁה

בְּיָרְכֵנִי הַבַּיִת וְלֹא יוֹצֵאת הַחוּצָה, הִיא צְנוּעָה
 וְרֵאוּתָה לְהוֹלִיד בָּנִים בְּשָׂרִים. כְּנֶפֶן - מִה נֶפֶן לֹא
 נִגְמַעַת אֶלָּא בְּמִינָה וְלֹא בְּמִין אַחֵר, כִּי אִשָּׁה
 בְּשָׂרָה לֹא תַעֲשֶׂה נְטִיעוֹת עִם אִישׁ אַחֵר; מִה נֶפֶן
 אִין כֹּה הִרְכַּבָּה מֵעַן אַחֵר, אִף כִּי אִשָּׁה בְּשָׂרָה
 גַּם כִּי.

רֵאָה מִה שְׂכָרָה: (דף קטז ע"א) בְּנִיךָ בְּשִׁתִּילֵי זֵיתִים. מִה
 זֵיתִים אִין עֲלֵיהֶם נוֹפְלִים כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה
 וְכֻלָּם קָשׁוּרִים [בְּסָר] תָּמִיד, אִף כִּי בְּנִיךָ בְּשִׁתִּילֵי
 זֵיתִים סָבִיב לְשִׁלְחָנְךָ. מִה כָּתוּב אַחֲרָיו? הֲנִיָּה כִי
 בֶן יְבָרַךְ נִבְרָא יְרֵא ה'. מִה זֶה הֲנִיָּה כִי בֶן יְבָרַךְ נִבְרָא?
 הֲנִיָּה בֶן הֲנִיָּה צָרִיךְ (לְכַתֵּב)! אֶלָּא לְרַבּוֹת דְּבָר אַחֵר
 שְׁלַמְדָנוּ זֶה מִמְּנָה, שְׁכָל זְמַן שֶׁהַשְּׂכִינָה הִיָּתָה
 צְנוּעָה בְּמִקוּמָה כְּרֵאוּתָה לָהּ כְּבִיכּוּל - בְּנִיךָ בְּשִׁתִּילֵי
 זֵיתִים, אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁשְׁרׁוּיִים בְּאֶרֶץ. סָבִיב
 לְשִׁלְחָנְךָ - שְׂאוּכָלִים וְשׁוֹתִים וּמְקַרִיבִים קִרְבָּנוֹת
 וְשִׁמְחִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִתְפָּרְכִים
 עֲלֵיוֹנִים וְתַחֲתוֹנִים בְּגֻלָּלָם.

אַחַר שִׁינְאָה הַשְּׂכִינָה וְגָלוּ יִשְׂרָאֵל מֵעַל שְׁלַחַן
 אֲבִיהֶם, וְהֵם בֵּין הָעַמִּים וְצוּחִים כָּל יוֹם,
 וְאִין מִי שִׁינְשָׁנִיחַ בָּהֶם פָּרַט לְקַבֵּ"ה, שְׂפָתוֹב (ויקרא
 כו) וְאַף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאַרְצָן אֲוִיבִיהֶם וְגו'.
 וְרֵאִינוּ בַּמָּה קְדוּשִׁים עֲלִיוֹנִים מִתּוּ בְּגִזְרוֹת
 תְּקִיפּוֹת, וְכָל זֶה מְשׁוּם עֲנֵשׁ הַתּוֹרָה שְׁלֹא קִיֵּמוּ
 יִשְׂרָאֵל בְּשִׁחְיוֹ שְׂרוּיִים בְּאַרְצָן הַקְּדוּשָׁה.

רֵאֵה מַה פָּתוֹב, (דברים כח) תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ
 אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרַב
 כָּל. פָּסוּק זֶה הוּא סוּד. תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ
 בְּשִׂמְחָה, בְּזִמְן שְׂפִחָנִים הָיוּ מִקְרִיבִים קְרִבְנוֹת
 וְעוֹלוֹת, וְזוֹ הִיא בְּשִׂמְחָה. וּבְטוֹב לֵבָב - אֵלוּ
 הַלְוִיִּם. מֵרַב כָּל - אֵלוּ יִשְׂרָאֵל שִׁחְיוֹ אִמְצָעִים
 בִּינִיחֶם וְנָטְלוּ בְּרָכוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים, שְׂפָתוֹב (ישעיה
 ט) תְּרַבִּית הַגּוֹי לוֹ הַגְּדִלְתָּ הַשְּׂמִחָה. אֵלוּ הַכֹּהֲנִים.
 שְׂמִחוּ לְפָנֶיךָ בְּשִׂמְחָת בְּקִצִיר - אֵלוּ יִשְׂרָאֵל
 שֶׁתְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַךְ לָהֶם אֶת תְּבוּאֹת הַשְּׂדֵה
 וְנוֹתְנִים מֵעֵשֶׂר מִן הַכֹּל. בְּאֲשֶׁר יִגִּילוּ בְּחֻלְקָם שְׁלָל
 - אֵלוּ לְוִיִּם שְׂנוּטָלִים מֵעֵשֶׂר מִתּוֹךְ הַנֶּחֱרָן.

דְּבַר אַחַר הַרְבִּיתָּ הַגּוֹי - אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל שְׂאֵמוֹנֹת
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם בְּרָאוּ. לוֹ הַגְּדִלְתָּ
הַשְּׂמֵחָה - זוּהִי בְּרִנַּת הָרֹאשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל אֲבֹרָתָם
שְׂנֵדֶבֶק בָּהּ, שֶׁהוּא גְדוֹל, וְחֲדוּחַ נִמְצְאָת בּוֹ.

שְׂמֵחוּ לְפָנָי - (דף קטז ע"ב) בְּשִׂעָה שְׂעוּלִים לְהַדְבִּק בָּךְ.
בְּשִׂמְחַת בְּקִצִיר - זוֹ בְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל
שְׂשִׂמְחַת הַקִּצִיר הִיא שְׂלָחַת. בְּאֲשֶׁר יִגִּילוּ בְּחֻלְקָם
שְׂלָל - בְּאֲשֶׁר יִגִּילוּ אֵלּוּ שְׂאֵר הַצְּבָאוֹת וְהַמְּרַכְבוֹת
לְמַטָּה בְּזִמְנֵן שְׂמֵחֻלְקִים שְׂלָל וְטוֹרְפִים מְרַף
בְּרֵאשִׁית הַכֹּל.

רַבִּי יְהוֹדָה פֶּתַח וְאָמַר, (תהלים קיט) עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'
הִפְרוּ תוֹרְתְךָ. מַה זֶה עֵת לַעֲשׂוֹת לַה'? אֵלּוּ
הָרִי פִרְשׁוּהָ, אֲבָל עֵת - זוֹ בְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל שְׂנִקְרָאת
עֵת, כְּמוֹ שְׂנִאָמַר (ויקרא טז) וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת אֶל
הַקְּדוֹשׁ. מַה זֶה וְאֵל יָבֵא בְּכָל עֵת? כְּמוֹ שְׂנִאָמַר
(משלי ז) לְשִׁמְרֶךָ מֵאִשָּׁה זָרָה. וְזוּהִי (ויקרא י) וַיִּקְרִיבוּ
לְפָנַי ה' אִשׁ זָרָה וְגו'. מַה הַטַּעַם עֵת? מִשּׁוֹם שְׂיֵישׁ
לָהּ עֵת וְזִמְנֵן לְכָל לְהַתְקַרֵּב לְהִיּוֹת מְאִירָה

וְלֹהֲתַחֲבֵר כְּרֵאוֹי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים סט) וְאֲנִי
תְּפַלְתִּי לְךָ ה' עַתָּה רְצוֹן.

לַעֲשׂוֹת לְה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמואל-ב ח) וַיַּעַשׂ דָּוִד
שֵׁם. שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה כְּאֵלוֹ
עָשָׂה וְתִקַּן אֶת הָעֵת הַזֹּאת לְחַבֵּר אוֹתָהּ עִם
הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא (תְּפִאֲרָת). וְכָל כֶּךָ לָמָּה? מִשּׁוּם
שֶׁהִפְרוּ תּוֹרָתְךָ. שְׂאֵלוֹ לֹא הִפְרוּ תּוֹרָתְךָ, לֹא נִמְצָא
כְּרוּךְ שֶׁל הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא מִיִּשְׂרָאֵל לְעוֹלָמִים.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, כְּמוֹ זֶה כָּתוּב (ישעיה ס) אֲנִי ה'
בְּעַתָּה אֲחִישָׁנָה. מִהוּ בְּעַתָּה? בְּעַתָּה ה'.
שֶׁתְּקוּם מִן הָעֵפֶר, אִזּוֹ אֲחִישָׁנָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי,
וְעַם כָּל זֶה, יוֹם אֶחָד הִיא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ
הָעֵפֶר וְלֹא יוֹתֵר. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, כֶּךָ אָמְרוּ, אֲבָל
בֵּא רֵאֵה הַסּוּד שֶׁלְּמִדְנֹו. בְּשַׁעַת שֶׁכְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל
נִלְתָה מִמְּקוֹמָהּ, אִזּוֹ אוֹתֵינּוֹת הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ כְּבִיכּוֹל
נִפְרְדוּ, שֶׁנִּפְרְדָה ה"א מִן וָא"ו, וּמִשּׁוּם שֶׁנִּפְרְדוּ מֵהַ
כָּתוּב? (תהלים לט) נִפְלְמָתִי דוּמִי"ה, מִשּׁוּם שֶׁהִסְתַּלַּק
וָא"ו מֵה"א וְקוֹל לֹא נִמְצָא, אִזּוֹ הַדְּבֹר נִפְלָם, וְלִכְּנֹ

היא שזכבת לעפר כל אותו היום הזה של ה"א.
 ומיהו? האלף החמישי. ואף על גב שהקדימה
 בגלות עד שלא נכנס אותו האלף החמישי, הסוד
 של ה"א. וכשיבא האלף הששי, שהוא הסוד ^(דף קיז)
 של וא"ו, אז וא"ו יקים את ה"א.

בזמן שיש פעמים עשר ששים נפש, אז שלמות
 של וא"ו עשר פעמים, וא"ו שיש פעמים
 עשר, [שוא"ו] וא"ו עולה [בגשר] ב"ו, וא"ו יורדת
 בה"א.

נשלמת וא"ו בתוך עשר שש פעמים, אז הם
 ששים להקימה מהעפר. ובכל ששים
 וששים מאותו האלף הששי מתחזקת ה"א, ועולה
 בדרגותיה להתחזק. ובשש מאות שנים לאלף
 הששי יפתחו שערי החכמה למעלה ומענות של
 חכמה למטה, ויתבונן העולם להכניס לשביעי.
 כמו בן אדם שמתבונן ביום ששי מכשמעריב
 השמש להכניס לשבת, אף כך גם, וסימן לדבר -

(בראשית ז) בַּשָּׁנָה שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיֵּי נֹחַ וְגו' נִבְקָעוּ
כָּל מַעֲיִנוֹת תְּהוֹם רַבָּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, כָּל זֶה זְמַן אָרְדָּה יוֹתֵר מִכִּפִּי
שֶׁבְּאַרוּחֵי הַחֲבָרִים שֶׁהוּא יוֹם אֶחָד גְּלוֹת
שָׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹתֵר, שְׁפָתוֹב (איכה א) גְּתַנְנִי
שׁוֹמְמָה כָּל הַיּוֹם דָּוָה. אָמַר לוֹ, כִּדָּ לְמִדְתִּי מֵאֲבִי
בְּסוּדוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ וּבִיָּמִים שֶׁל
שָׁנוֹת הָעוֹלָם וּבִיָּמִים שֶׁל בְּרֵאשִׁית, וְהַכֹּל בְּסוּד
אֶחָד הוּא.

וְאִז תִּרְאֶה הַקְּשֵׁת בְּגוֹנִים מְאִירִים כְּמוֹ אִשָּׁה
שְׂמֵת־קִשְׁטָה לְבַעֲלָהּ, שְׁפָתוֹב (בראשית ט)
וְרֵאִיתִיָּה לְזֹכֵר בְּרִית עוֹלָם, וְהָרִי פִּרְשׁוּהָ וַיִּפֹּה
הוּא. וְרֵאִיתִיָּה בְּגוֹנִים מְאִירִים כְּרֵאוֹי, וְאִז לְזֹכֵר
בְּרִית עוֹלָם. מַה זֶה בְּרִית עוֹלָם? זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל,
וַיִּתְחַבֵּר וְא"ו עִם ה"א וַיִּקְיָמָה מִן הָעֶפְרָה, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ. זֶה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
שֶׁהוּא בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִיִּתָּה לְאוֹת בְּרִית וְגו'.

אָז יתְעוֹרֵר וְא"ו אֵל ה"א, אָז אוֹתוֹת עֲלִיזִים
 יתְעוֹרְרוּ בְּעוֹלָם, וְעֲתִידִים בְּנֵי רְאוּבֵן לְעוֹרֵר
 קַרְבוֹת בְּכָל הָעוֹלָם, וּבְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל יָקִים אוֹתָהּ מִן
 הָעֶפֶר וַיִּזְכֹּר אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּמְצֵא
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶצְלָהּ בְּתוֹךְ הַגְּלוּת בְּחֻשְׁבוֹן
 וְא"ו שֵׁשׁ פְּעָמִים י' [עֶשֶׂר]. עֶשֶׂר פְּעָמִים שֵׁשׁ שָׁנִים,
 וְאָז תִּקּוּם וַיִּפְקֹד הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת נְקָמוֹת. וְמִי
 שֶׁהוּא נְמוּדָ - יִגְבֶּה.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי, יָפָה אָמַרְתָּ, מִשּׁוֹם ^(דף קיז ע"ב) שֶׁהוּא
 בְּתוֹךְ סוּד הָאוֹתִיּוֹת וְאִין לָנוּ לְעוֹרֵר חֻשְׁבוֹן
 וְקִצִּים אַחֲרֵים, שְׁחֵרֵי בְּסִפְרוֹ שֶׁל רַב יִיבֵא תוֹקֵן
 מִצֵּאֵנוּ חֻשְׁבוֹן זֶה, שְׁכַת־טוֹב (ויקרא כו) אָז תִּרְצֶה
 הָאָרֶץ, וְהוּא חֶסֶד שֶׁל וְא"ו, שְׁכַת־טוֹב (שם) וְזִכְרֹתֵי
 אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב, וְזֶה וְא"ו, הַכֹּל בְּאֶחָד. וְעַל זֶה
 אֶזְכֹּר. וְאַחַר כֵּן וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר, זוֹ בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.
 תִּרְצֶה, תִּתְרַצֶּה הָאָרֶץ אֶל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אֲבָל יוֹם אֶחָד שֶׁאָמְרוּ הַחֲבֵרִים, וַדַּאי הַכֹּל גָּנוּז
 לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהַכֹּל נִמְצָא בְּסוּד

הַאֲוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהֲרִי הַגְּלוֹת בְּאוֹתָן
 הַאֲוֹתִיּוֹת גְּלָה אוֹתָן רַבִּי יִיסָא בְּאֵן, וְעֲכָשׁוּ בְּאוֹתָן
 הַאֲוֹתִיּוֹת הַתְּגִלוֹ וְגָלָה אוֹתָן.

אָמַר לוֹ, בֵּא רֵאֵה שְׂאֵפְלוֹ בְּשִׁנְפְקָדָה שְׂרָה,
 מִדְּרָגָה הַזֶּה לֹא פָקַד אוֹתָהּ, אֶלָּא בַּסּוּד שֶׁל
 וַא"ו, שְׂפָתוֹב וַח' פָּקַד אֶת שְׂרָה וְגו', מִשּׁוּם שֶׁהַכֹּל
 הוּא בַּסּוּד שֶׁל וַא"ו, וְנִבְיָא כּוֹלֵל הַכֹּל וְכוּ מִתְּגִלָּה
 הַכֹּל, מִשּׁוּם שֶׁכָּל דְּבָר נִסְתָּר הוּא מְגִלָּה כָּל נִסְתָּר
 וְלֹא בֵּא מִיִּשְׁתֵּהוּ בְּגִלּוֹי וְיִגְלָה מַה שֶׁהוּא נִסְתָּר.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמָה יֵשׁ לָנוּ לְהַמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ הַגְּלוֹת
 עַד אוֹתוֹ הַזְּמַן, וְהַכֹּל תִּלָּה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא כְּשֵׁיִשׁוּבוֹ בְּתִשׁוּבָה - אִם יִזְכּוּ וְאִם לֹא יִזְכּוּ,
 כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בַּפְּסוּק הַזֶּה שְׂפָתוֹב אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ
 אֲחִישָׁנָה. זָכוּ - אֲחִישָׁנָה. לֹא זָכוּ - בְּעֵתָהּ.

הַלְכּוּ. בְּעוֹדֵם הוֹלְכִים, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, גִּזְבַּרְתִּי
 עֲכָשׁוּ שְׂבַמְקוֹם הַזֶּה יִשְׁבְּתִי יוֹם אֶחָד עִם
 אָבִי וְאָמַר לִי, בְּנִי, עֲתִיד אֲתָה בְּשִׁתְּגִיעַ יְמֶיךָ
 לְשָׁשִׁים שָׁנִים לְמַצָּא בַּמָּקוֹם הַזֶּה אוֹצֵר שֶׁל חֲכָמָה

עֲלִיזָנָה, וַהֲרִי וְכִיתִי לְאוֹתָם הַיָּמִים וְלֹא מָצֵאתִי,
וַאֲיֵנוּ יוֹדֵעַ אִם הַדְּבָרִים הַלְלוּ שְׁאִמְרָנוּ אוֹ אוֹתָהּ
הַחֲכָמָה שֶׁהוּא אָמַר.

וַאֲמַר לִי, כְּשִׁינְיָעוּ הַשְּׁלֵהבוֹת שֶׁל הָאִשׁ לְתוֹךְ
הָאוֹיֵר שֶׁל יְדִידָה, יֵאבֵד מִמֶּנּוּ. אָמַרְתִּי לוֹ,
אָבֵא, בַּמָּה יִדְעֶתָ? אָמַר לִי, בְּאוֹתָן שְׁתֵּי צַפְרִים
שֶׁעָבְרוּ עַל רֵאשֵׁף יִדְעֶתִי. בֵּין כֶּךָ נִפְרַד רַבִּי יוֹסִי
וּנְכַנְס לְתוֹךְ מְעָרָה (דף קיח ע"א) אַחַת, וּמָצָא סֶפֶר אֶחָד
שֶׁהָיָה נְעוּץ בְּתוֹךְ נֶקֶב שֶׁל הַסַּלַּע בְּקִצֵּה הַמְּעָרָה.
יָצָא אֹתוֹ.

בֵּינָן שֶׁפָּתַח אוֹתוֹ, רָאָה שְׂבָעִים וְשִׁתִּים חֲקוּקֵי
אוֹתֵינוּ שֶׁנִּמְסְרוּ לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן, וּבָהֶם הָיָה
יוֹדֵעַ כָּל הַחֲכָמָה שֶׁל עֲלִיזָנִים קְדוֹשִׁים וְכָל אוֹתָם
שֶׁאַחַר הָרִיחִים שֶׁמְתַנַּלְנָלִים אַחַר הַפְּרֻכַת תוֹךְ
אוֹרוֹת עֲלִיזָנִים וְכָל אוֹתָם דְּבָרִים שֶׁעֲתִידִים לָבֵא
לְעוֹלָם עַד הַיּוֹם שֶׁיִּקּוּם עֲנַן בְּצַד מְעַרְב וַיַּחֲשִׁיד אֶת
הָעוֹלָם.

קָרָא לְרַבֵּי יְהוּדָה וְהִתְחִילוּ לְלַמֵּד בְּאוֹתוֹ סֵפֶר.
 לֹא הִסְפִּיקוּ לְלַמֵּד שְׁנַיִם אִו שְׁלֹשָׁה צְדָדִים
 שֶׁל אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת עַד שֶׁהָיוּ מְסַתְּפָלִים בְּאוֹתָהּ
 חֲכָמָה עֲלִיּוֹנָה. בֵּינוֹן שֶׁהִנִּיעוּ לְלַמֵּד בְּסִתְרֵי הַסֵּפֶר
 וּדְבָרוּ זֶה עִם זֶה, יֵצֵא שָׂבִיב שֶׁל אֵשׁ וּמִשָּׁב שֶׁל
 רוּחַ וְהִכָּה בִּידֵיהֶם וְאָבַד מֵהֶם. בָּכָה רַבֵּי יוֹסֵי
 וְאָמַר, אוֹלֵי חַם וְחֲלִילָה חֲמָא הוּא אֲצִלְנוּ, אוֹ
 שְׂאִין אֲנוּ וּכְאִים לְדַעַת אוֹתוֹ.

בְּשִׁבְאוֹ אֵל רַבֵּי שְׁמַעוֹן, סִפְרוּ לֹו הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה.
 אָמַר לָהֶם, אוֹלֵי בְּקִיץ הַמְּשִׁיחַ שֶׁל אוֹתָם
 אוֹתִיּוֹת הֵייתֶם עֲסוּקִים? אָמְרוּ לוֹ, אֵת זֶה לֹא
 יִדְעֵנוּ, שֶׁחֲרֵי הַכֹּל נִשְׁכַּח מֵעַמָּנוּ. אָמַר לָהֶם רַבֵּי
 שְׁמַעוֹן, שְׂאִין רְצוֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּזָה שְׂחִיתַנְּלָה
 כָּל כָּד לְעוֹלָם, וּכְשִׁיחֶיָּה קְרוּב לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ,
 אֲפֹלוּ תִינּוּקוֹת שֶׁל הָעוֹלָם עֲתִידִים לְמִצָּא נִסְתָּרוֹת
 שֶׁל חֲכָמָה וְלְדַעַת בּוֹ קִנְצִים וְחֲשִׁבּוֹנוֹת, וּבְאוֹתוֹ זְמַן
 יִתְנַלָּה לְכֹל. זֶהוּ שְׁכַת־טוֹב (צַפְנִיָּה ג) כִּי אִזּוֹ אֶהְפֹּךְ אֵל
 עַמִּים וְגו'. מַה זֶה אִזּוֹ? בּוֹזְמֵן שֶׁתִּקּוּם בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל
 מִן הָעֶפֶר וַיִּקָּם אוֹתָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִזּוֹ

אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקֹרֵא כֻלָּם בְּשֵׁם ה' וְלַעֲבָדוֹ שְׂכֵם אַחֵר.

בֹּא רֵאָה, אֵף עַל גַּב שְׂפָתוֹב בְּאַבְרָהָם, וַיִּסַּע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנִסְוַע הַנְּנֻבָה, וְכָל מַסְעוֹתָיו הָיוּ לְדָרוֹם וְנִקְשָׁר בּוֹ, לֹא עָלָה לְמִקְוֵמוֹ כְּרֵאוֹי עַד שְׁנוּלָד יִצְחָק. בֵּינוֹן שְׁנוּלָד יִצְחָק, הִתְעַלָּה לְמִקְוֵמוֹ וְהִשְׁתַּתַּף עִמּוֹ וְנִקְשָׁרוֹ (דף קיח ע"ב) זֶה עִם זֶה.

לָכֵן הוּא קָרָא לוֹ יִצְחָק וְלֹא אַחֵר, כִּי לְשִׁתְּף מִיָּם עִם אִישׁ, שְׂפָתוֹב וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת שֵׁם בְּנֵוֹ הַנּוּלָד לוֹ אֲשֶׁר יִלְדָה לוֹ שְׂרָה יִצְחָק. מִי הַנּוּלָד לוֹ? אִישׁ מִמִּיָּם.

מִדְרָשׁ הַנְּעֵלָם

וְה' פָּקַד אֶת שְׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר. רַבִּי יוֹחָנָן פָּתַח בְּפֶסוּק זֶה, (שיר ז) רֵאשֶׁף עֲלֵיךְ כַּבְרִמָּל וְדַלַת רֵאשֶׁף כְּאַרְנַמָּן מִלֶּךְ אֶסוּר בְּרֵהטִים. עֲשֵׂה תְקֵדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלִיטִים לְמַעְלָה וְשְׁלִיטִים לַטָּה. בְּשִׁנּוֹתַן תְּקֵדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַעְלָה לְשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה, נוֹטְלִים מַעְלָה תְּמַלְכִים שֶׁל מַטָּה.

נָתַן מַעֲלָה לְשָׂרוֹ שֶׁל כָּבֵל - נָטַל מַעֲלָה נְבוֹכַדְנֶצַּר
 הִרְשָׁע, שְׂכָתוֹב בּוֹ (דניאל ב) אֶתָּה הוּא רֹאשׁ
 הַזֹּהָב. וְהָיוּ כָּל הָעוֹלָם מְשַׁעֲפָרִים תַּחַת יָדוֹ וּבְנוֹ
 וּבְנֵי בְנוֹ. זֶהוּ שְׂכָתוֹב רֹאשׁוֹ עֲלֵיךְ כַּכְּרָמֶל. זֶהוּ
 נְבוֹכַדְנֶצַּר. זֶהוּ שְׂכָתוֹב (שם ד) תַּחֲתָיו תַּצְלֵל חַיֵּי
 הַשָּׂדֶה. וְדַלֵּת רֹאשׁוֹ כְּאַרְנָמָן - זֶהוּ כְּלִשְׂצָר שֶׁאָמַר
 (שם ה) יִלְבַּשׁ אֲרָנָמָן. מִלֶּךְ אָסוּר כְּרֵהֲטִים - זֶהוּ אֹוִיל
 מְרֹדֵךְ שֶׁתִּיהָ אָסוּר עַד שְׁמֵת אָבִיו נְבוֹכַדְנֶצַּר וּמִלֶּךְ
 תַּחֲתָיו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה בָּא טַעַם זֶה בְּשִׁיר
 הַשִּׁירִים? אֵלֵּא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׂבַעָה
 דְּבָרִים נִבְרְאוּ קֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְאֵלוֹ הֵן וְכוּ',
 כִּסּוּי הַכְּבוֹד - שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צג) נִכּוֹן כִּסְאֶךָ מֵאֵז
 מֵעוֹלָם אֶתָּה, וּכְתוּב (ירמיה יז) כִּסּוּי כְבוֹד מְרוֹם
 מִרְאשׁוֹן. שֶׁהוּא תִּיהָ רֹאשׁ הַנִּקְדָּם לְכָל, וְנָטַל
 הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא אֶת הַנְּשָׂמָה הַטְּהוֹרָה מִכִּסּוּי
 הַכְּבוֹד לְהִיזֵת מְאִירָה לְגוֹף. זֶהוּ שְׂכָתוֹב רֹאשׁוֹ
 עֲלֵיךְ כַּכְּרָמֶל. זֶהוּ כִּסּוּי הַכְּבוֹד שֶׁהוּא רֹאשׁ עַל
 הַכָּל. וְדַלֵּת רֹאשׁוֹ כְּאַרְנָמָן - זוֹ הִיא הַנְּשָׂמָה

הַנְּטִילָת מִמֶּנּוּ. מִלֶּךְ אֶסּוּר בְּרִהְטִים - זֶהוּ הַגּוֹף
 שֶׁהוּא אֶסּוּר בְּקֶבֶר וְכֹלָה בְּעֶפֶר וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ
 אֲלָא כִּמְלֵא תַרְוּד רֶקֶב, וּמִמֶּנּוּ יִפְנֶה כָּל הַגּוֹף.
 וּכְשֶׁפוֹקֵד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַגּוֹף, הוּא אוֹמֵר
 לְאַרְץ שְׁתַּפְּלִיט אוֹתוֹ לְחוּץ, שְׂכֵתוֹב (ישעיה כו) וְאַרְץ
 רַפְּאִים תִּפִּיל.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַמֵּתִים שְׂבֵאָרְץ הֵם חַיִּים תְּחִלָּה,
 זֶהוּ שְׂכֵתוֹב (שם) יִחְיוּ מִתִּיד. נִבְּלָתִי יְקוּמוּן -
 אֵלּוּ שְׂבִחוּצָה לְאַרְץ. הַקִּיצוֹ וְרִנְנוֹ שְׂכֵנֵי עֶפֶר -
 אֵלּוּ הַמֵּתִים שְׂבִמְדָּבָר. שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לָמָּה מֵת
 מִשָּׁה בְּחוּצָה לְאַרְץ? לְהִרְאוֹת לְכָל בָּאֵי עוֹלָם,
 כִּשְׁם שְׁעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲיוֹת לְמִשָּׁה,
 בְּךָ עֵתִיד לְהַחֲיוֹת לְדוֹרוֹ, [לְמָה?] שְׁתֵּם קִבְּלוּ הַתּוֹרָה.
 [שֶׁאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן] וְעֲלִיָּהֶם נֵאמַר (ירמיה ב) וְכִרְתִּי לְךָ חֶסֶד
 נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת כָּלֹלְתֶיךָ לְכִתְּךָ אַחֲרֵי בְּמִדְּבָר
 בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה.

דָּבָר אַחַר הַקִּיצוֹ וְרִנְנוֹ שְׂכֵנֵי עֶפֶר - אֵלּוּ הֵם
 הָאֲבוֹת. וְהַמֵּתִים בְּחוּצָה לְאַרְץ יִפְנֶה גּוֹפֵם

וּמִתְנַלְנְלִים תַּחַת הָאָרֶץ עַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשָׁם יִקְבְּלוּ נְשָׁמָתָם, וְלֹא בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְהוּא שְׂפָתוֹב (יחזקאל לו) לְכֵן הִנְבֵּא וְאָמְרַת אֲלֵיהֶם [וְגו'], הִנֵּה אֲנִי פֹתַח אֵת קַבְרוֹתֵיכֶם וְהֵעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִקַּבְרוֹתֵיכֶם עִמִּי וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדַמַּת יִשְׂרָאֵל. מַה כָּתוּב אַחֲרָיו? וְנָתַתִּי רוּחִי בְּכֶם וְחִייתֶם.

רַבִּי פִּנְחָס אָמַר, הַנְּשָׁמָה נְשָׁלָה מִכֶּסֶף הַכְּבוֹד שֶׁהוּא הָרֵאשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ז) רֵאשֶׁךְ עֲלֶיךָ כַּכְּרָמֶל. וְדַלַּת רֵאשֶׁךְ כְּאֶרְנָמָן - זוֹ הִיא הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא דַּלַּת הָרֵאשׁ. מִלֶּךְ אֲסוּר בְּרֵהוּטִים - הוּא הַגּוֹף שֶׁהוּא אֲסוּר בְּקַבְרִים. וְהוּא הַגּוֹף, וְזֶהוּ שָׂרָה, וְזֶהוּ מֶלֶךְ. וְתַקְדוּשׁ כְּרוּף הוּא פּוֹקְדָה לְמוֹעֵד אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהֵי. וְהוּא שְׂפָתוֹב וְה' פָּקַד אֵת שָׂרָה כְּאֲשֶׁר אָמַר. פּוֹקַד אֵת הַגּוֹף לְזִמְן הַיְדוּעַ שָׁבוּ יִפְקַד הַצְּדִיקִים.

אָמַר רַבִּי פִּנְחָס, עֲתִיד הַקְּדוּשׁ כְּרוּף הוּא לְיַפּוֹת לְגוֹף הַצְּדִיקִים לְעֲתִיד לָבֵא כִּיפֵי שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן כְּשֶׁנִּכְנָס לְגוֹן עֶדֶן, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח) וְנִחַף

ה' תמיד וְגו' וְהָיִיתָ כְּגֵן רְוָה. אָמַר רַבִּי לֹוִי, הַנְּשָׂמָה
 בְּעוֹדָה בְּמַעֲלָתָהּ, נִזְוֵינִית בְּאוֹר שֶׁל מַעֲלָה
 וּמִתְלַפֶּשֶׁת בּוֹ, וּכְשֶׁתִּכְנַס [וּנְשָׂתְרָשׁ] לְגוֹף לְעֵתִיד לָבֵא
 - בְּאוֹתוֹ הָאוֹר מִמָּשׁ תִּכְנַס, וְאֲזִי הַגּוֹף יֵאִיר כְּזוֹהַר
 הַרְקִיעַ. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (דניאל יב) וְהַמְּשֻׁכָּלִים יִזְהָרוּ כְּזוֹהַר
 הַרְקִיעַ. וַיִּשְׁיֶנּוּ בְּנֵי אָדָם יָדְעָה שְׁלֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה
 יא) כִּי מְלֹאָה הָאָרֶץ יָדְעָה אֶת ה'. מִנֵּיִן לָנוּ זֶה? מִמָּה
 שְׂפָתוֹב וְנִתְדָּה ה' תָּמִיד וְהַשְּׂבִיעַ בְּצַחְצָחוֹת נִפְשָׁה.
 זֶה אוֹר שֶׁל מַעֲלָה.

וְעֲצֻמְתֵּיהֶּם יִחְלִיץ - זֶה פְּקִידַת הַגּוֹף. וְהָיִיתָ כְּגֵן
 רְוָה וּכְמוֹצֵא מִים אֲשֶׁר לֹא יִכְוָבוּ
 מִיָּמּוֹ - זֶהוּ דַעַת הַבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְאֲזִי יִדְעוּ
 הַבְּרִיּוֹת שֶׁהַנְּשָׂמָה הַנִּכְנָסֶת בָּהֶם, שֶׁהִיא נִשְׁמַת
 תְּחִילָה, נִשְׁמַת הַתַּעֲנוּגִים, שֶׁהִיא קִבְּלָה הַתַּעֲנוּגִים
 מִלְּמַעְלָה וּמַעֲדָנָת לְגוֹף, וְהַכֹּל תְּמַחִים בָּהּ
 וְאוֹמְרִים (שיר ז) מַה יָּפִית וּמַה נְּעֻמָּת אֲהַבָּה
 בְּתַעֲנוּגִים. זוֹ הִיא הַנְּשָׂמָה לְעֵתִיד לָבֵא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּא רֵאֵה שְׂכָף הוּא, שְׂכָתוּב (שם)
מִלֶּךְ אֲסוּר בְּרֵהֻטִים, וְכָתוּב אֲחֲרָיו מֵה יָפִית
וּמֵה נְעֻמָּת. וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּאוֹתוֹ זְמַן עָתִיד
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמַּח עוֹלָמוֹ וְלְשִׁמַּח בְּבְרִיּוֹתָיו,
שְׁנֵיאָמַר (תהלים קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְאֲזִי יִהְיֶה
שְׂחֹק בְּעוֹלָם מֵה שְׂאִין בֶּן עֶכְשָׁו, שְׂכָתוּב (שם קבו)
אִז יִמְלֵא שְׂחֹק פִּינוֹ וְגו'. וְהוּ שְׂכָתוּב וְהֵאמֵר שָׂרָה
צָחֵק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, שְׂאֲזִי עָתִידִים בְּנֵי אָדָם
לֹאמַר שִׂרָה, שֶׁהוּא עֵת שְׂחֹק. רַבִּי אֲבָא אָמַר,
הַיּוֹם שִׁישְׂמַח הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו, לֹא
הִיָּתָה שְׂמִיחָה בְּמוֹתָה מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם,
וְהַצְּדִיקִים הַנִּשְׁאָרִים בִּירוּשָׁלַיִם לֹא יִשׁוּבוּ עוֹד
לְעִפְרָם, שְׂכָתוּב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנִּשְׁאָר בְּצִיּוֹן
וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ יֵאמַר לוֹ. הַנּוֹתָר בְּצִיּוֹן
וּבִירוּשָׁלַיִם דּוֹקָא.

אָמַר רַבִּי אֲחָא, אִם בֶּן מְעֻשִׁים הֵם. אֵלֵא כָּל
אוֹתָם שְׁנֵישְׂאָרוֹ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הַקְדוּשָׁה
דִּינָם בִּירוּשָׁלַיִם וּבְצִיּוֹן לְכָל דְּבַר. מְלַמֵּד שְׂכָל אֶרֶץ

ישראל בכלל ירושלים היא, ממשמע שכתוב (ויקרא יט) וכי תבאו אל הארץ. הכל בכלל.

רבי יהודה ברבי אלעזר שאל לרבי חזקיה. אמר לו, מתים שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיותם, למה לא נתן נשמתם במקום שנקברו שם, ויבאו להחיות בארץ ישראל? אמר לו, נשבע הקדוש ברוך הוא לבנות ירושלים, ושלם תהרם לעולמים. שאמר רבי ירמיה, עתיד הקדוש ברוך הוא לחדש עולמו ולבנות ירושלים ולהורידה בנויה מלמעלה [בנין] כדי שלא יהרם, ונשבע שלא תגלה עוד פגסת ישראל, ונשבע שלא יהרם בנין ירושלים, שנאמר (ישעיה סב) לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד שממה.

ובכל מקום שאתה מוצא לא לא - היא שבועה. זהו שכתוב (בראשית ט) ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול וגו', וכתוב (ישעיה נד) אשר נשבעתי מעבר מי נח. מכאן שלא לא - שבועה. ומן לאו אתה שומע הן. ועתיד

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקַיֵּם עוֹלָמוֹ קַיּוֹם שְׁלֵא תִגְלַח
 בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּנִיַּן בֵּית הַמְּקוֹדֵשׁ, לְפִיכֹךְ
 אֵינן מְקַבְּלִים נִשְׁמָתָם אֶלָּא בְּמָקוֹם קַיִם לְעוֹלָמִים,
 בְּדִי שְׁתִּתְּהִי הַנְּשָׁמָה קַיִמָת פִּנּוּף לְעוֹלָמִים. וְזֶה
 הוּא שְׁפָתוֹב הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַיִם
 קְדוּשׁ יֹאמֵר לוֹ וְגו'.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, מִכָּאֵן [מִקְרָא הוּא] הוּא קְדוּשׁ,
 יְרוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ, הַנּוֹתָר בָּהּ קְדוּשׁ. הוּא
 קְדוּשׁ - שְׁפָתוֹב (ישעיה ו) קְדוּשׁ ה' צְבָאוֹת, וְכַתוּב
 (הושע יא) בְּקִרְבֶּךָ קְדוּשׁ. יְרוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ - שְׁפָתוֹב
 (קהלת ח) וּמִמָּקוֹם קְדוּשׁ יִתְּלָבוּ. הַנּוֹתָר בָּהּ קְדוּשׁ -
 שְׁפָתוֹב (ישעיה ד) וְתִיָּה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר
 בִּירוּשָׁלַיִם קְדוּשׁ יֹאמֵר לוֹ. מַה קְדוּשׁ תְּרַאשׁוֹן קַיִם
 - אַף הַנְּשָׂאָר קְדוּשׁ קְדוּשׁ קַיִם.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מַה זֶה שְׁפָתוֹב (זכריה ח) עַד יֵשְׁבוּ
 וְקַיִם וְזִקְנוֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ
 מִשְׁעַנְתּוֹ בִּידוֹ מֵרַב יָמִים? מַה טּוֹבָה הִיא זו [בְּדִין]
 לְלָבֶת אִז שְׁפָתוֹב וְאִישׁ מִשְׁעַנְתּוֹ בִּידוֹ? אֶלָּא, אָמַר

רבי יצחק, עתידים הצדיקים לעתיד לבא להחיות מתים כאלישע הנביא, שכתוב (מלכים ב ד) וקח משענתי בידך ולה, וכתוב ושמרת משענתי על פני הנער. אמר לו הקדוש ברוך הוא: דבר שעתידים לעשות הצדיקים לעתיד לבא אתה רוצה לעשות עכשו לעשות? מה כתוב? וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין עונה ואין קשב.

אבל הצדיקים לעתיד לבא עליה בידם הבטחה זו, שכתוב (זכריה ח) ואיש משענתו בידו, בדי להחיות בו את המתים. [מי הם המתים?] אותם מהגרים שנתננו מעולמות העולם, שכתוב בהם (ישעיה סה) כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל. אמר רבי יצחק, סוף הפסוק מוכיח, שכתוב מרב ימים.

דבר אחר ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים, כתוב (ישעיה סו) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. אמר רבי יהודה, לא היתה שמחה לפני

הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם בְּאוֹתָהּ
 שְׂמֵחָה שְׁעֵתִיד לְשִׂמְחָה עִם הַצְּדִיקִים לְעֵתִיד לְבֹא,
 וְכָל אֶחָד מֵרְאֵה בְּאֶצְבָּע וְאוֹמֵר, (שם כח) הִנֵּה
 אֱלֹהֵינוּ זֶה קוֹיֵנוּ לוֹ וְיִוָּשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה
 וְנִשְׂמְחָה בִּישׁוּעָתוֹ, וְכֵתוּב (שם יב) וַמְרוּ ה' כִּי גֵאוֹת
 עָשָׂה מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל הָאָרֶץ.

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא רָאִינוּ מִי שֶׁפָּרַשׁ אֶת הַדָּבָר
 הַזֶּה בְּדוֹד הַמְּלֶךְ שֶׁאָמַר (תהלים קד) תִּסְתִּיר
 פָּנָיִךְ יִבְהַלּוּן וְגו'. מִכָּאן שְׂאִין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 עוֹשֶׂה רָעָה לְשׁוֹם אָדָם, אֲלָא כְּשֶׁאִינוּ מְשַׁנִּיחַ בּוֹ -
 הוּא כְּלָה מֵאֱלֹוֹ, שְׂכָתוּב תִּסְתִּיר פָּנָיִךְ יִבְהַלּוּן
 תִּסְתִּיר רִוְחָם יִגְוַעוּן וְגו', וְאַחַר כֵּן (שם) תִּשְׁלַח רִוְחֶךָ
 יִבְרָאוּן וְגו', וְאַחַר כֵּן (שם) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם
 יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְאֲזִי הַשְּׁחֹק בְּעוֹלָם, שְׂכָתוּב
 (שם קכו) אִזּוּ יִמְלֹא שְׁחֹק פִּינוּ וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה. זֶהוּ
 שְׂכָתוּב וַתֹּאמֶר שָׂרָה צְחֹק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים, לְשִׂמְחָה
 בִּישׁוּעָתוֹ.

רַבִּי תִיִּיא אָמַר, בֵּא רְאֵה, עַד שְׁהַגּוֹף עוֹמֵד בְּעוֹלָם
 תְּהֵא, הוּא חָסֵר מִן הַתְּשָׁלוּם. לְאַחַר שֶׁהוּא
 צְדִיק וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמֵת בְּיִשְׂרָאֵל, נִקְרָא שָׂרָה
 בְּתִשְׁלוּמוֹ. הַגִּיעַ לְתַחֲתֵית הַמַּתִּים, הוּא שָׂרָה, בְּרִי
 שְׁלֵא יֵאמְרוּ שְׂאֵחֵר הוּא שְׁהַחֲיָה תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא. לְאַחַר שֶׁהוּא חַי וְשָׂמַח עִם הַשְּׂכִינָה וּמַעֲבִיר
 תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תִּגְוֹן מִן הָעוֹלָם, שְׂכָתוֹב (יִשְׁעִיה
 בַּח) בְּלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דְּמַעָה מֵעַל
 כָּל פָּנִים וְגו', אֲוִי נִקְרָא יְצָחֵק בְּשִׁבִיל הַצָּחוּק
 וְהַשְּׂמָחָה שְׂיִהְיֶה לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבֵא.

רַבִּי יְהוּדָה בָּא לְאוֹתוֹ מְקוֹם שָׁל כְּפַר חָנָן. שָׁלְחוּ
 לוֹ מִנְחָה כָּל בְּנֵי הָעִיר. נִכְנַם לְפָנָיו רַבִּי
 אָבֵא, אָמַר לוֹ, מָתִי הוֹלֵךְ מַר? אָמַר לוֹ, אֶפְרַע
 מַה שְּׁנַתְּנוּ לִי בְּנֵי הָעִיר וְאַלְהֵי. אָמַר לוֹ, אֵל יִחְשַׁשׁ
 מַר לְמִנְחָה הַזֹּאת. לְתוֹרָה הֵם עָשׂוּ אֶת זֶה, וְלֹא
 יִקְבְּלוּ מִמֶּךָ בָּלוּם. אָמַר לוֹ, וְלֹא יִקְבְּלוּ דְבָרֵי
 תוֹרָה? אָמַר בֶּן. בָּאוּ כָּל בְּנֵי הָעִיר. אָמַר לוֹ רַבִּי
 יְהוּדָה, כָּלָם רָאשֵׁי יְשִׁיבוֹת. אָמַר לוֹ, וְאַם יֵשׁ מִי
 שְׁלֵא נָאָה לוֹ לְשָׂבֵת כָּאֵן - שְׂיִקוּם וְיִלְךְ.

קָם רַבִּי אַבְיָא וְהִבְדִּיל מֵהֶם עֲשָׂרָה שְׂיִקְבְּלוּ מִמֶּנּוּ.
 אָמַר לָהֶם, שָׂבוּ עִם הָאִישׁ הַגָּדוֹל הַזֶּה, וְאַנִּי
 וְהֵם נִקְבְּלוּ לְמַחֵר וְנִשְׁבַּע עִמּוֹ. הֲלָכּוּ. וְאוֹתָם עֲשָׂרָה
 שְׂיִשְׁבּוּ עִמּוֹ יִשְׁבּוּ [אוֹתָם עֲשָׂרָה] וְלֹא אָמַר כָּלוּם. אָמְרוּ
 לוֹ, אִם רָצוֹנוֹ שֶׁל מֶר, נִקְבְּלוּ פָּנֵי שְׂכִינָתָה. אָמַר
 לָהֶם, וַהֲרִי רַבִּי אַבְיָא אֵינּוּ כָּאֵן. שְׁלַחוּ לוֹ וּבֵא.

פְּתַח וְאָמַר, וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר, מָה
 הַשְּׁנוּי שֶׁהָיָה כָּאֵן? הָיָה לוֹ לֹמַר, וְה' זָכַר
 אֶת שָׂרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בראשית ל) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת
 רַחֵל, שֶׁאֵין פְּקִידָה אֵלּא עַל מַה שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה.
 אֵלּא בַּהֲתַחֲלָה הָיָה, שֶׁכֶּתוּב שׁוּב אָשׁוּב אֵלַיךָ
 בְּעֵת חַיָּה, וְעַל אוֹתוֹ עֲנִין נֹאמַר שֶׁפָּקַד עִבְשׁוֹ,
 מִשְׁמַע שֶׁכֶּתוּב כַּאֲשֶׁר אָמַר. שֶׁאֵלְמֵלֵא לֹא נֹאמַר
 כַּאֲשֶׁר אָמַר, שֶׁיֵּאמַר זְכִירָתָה. אֲבָל פָּקַד - אוֹתוֹ
 דָּבָר שֶׁאָמַר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלַיךָ.

אַחֵר כָּף אָמַר כָּף, צְדִיק זֶה שׁוֹזְכָה לַעֲלוֹת לְאוֹתוֹ
 כְּבוֹד עֲלִיּוֹן, דְּמוֹתוֹ נְחַקְקַת בְּכִסֵּא כְבוֹדוֹ,

וְכֵן לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק דְּמוּתוֹ לְמַעְלָה כְּמוֹ שֶׁהָיָה
לְמַטָּה לְהַבְטִיחַ לְאוֹתָהּ נְשָׂמָה קְדוֹשָׁה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַבֵּי יוֹחָנָן, מַה זֶה שְׂפָתוֹב (חבקוק ג)
שְׂמֵשׁ יָרַח עֶמֶד וְבִלְהָ? שְׂוֹהָרִים גּוֹף וְנְשָׂמָה
שְׁעוֹמְדִים בְּגֵרֵן הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן שְׁלִמְעָלָה בְּדְמוּת
שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּאָרְץ, וְאוֹתָהּ דְּמוּת נְזוּנִית הַנְּאִת
הַנְּשָׂמָה, וְאוֹתָהּ הָעֵתִידָה לְהִתְלַבֵּשׁ בְּעֶצֶם הַזֶּה
שֶׁנִּשְׂאָרָה בְּאָרְץ, וְהִיאֲדַמָּה תַעֲבֹר מִמֶּנָּה וְטוֹפְלָת
אֵת הַזֶּהֱמָה הַחוּצָה, וְזֶהוּ שֶׁנִּקְרָא קְדוֹשָׁה.

וְכִשְׁעוֹמְדָת אוֹתָהּ הַדְּמוּת הַהִיא שְׁלִמְעָלָה, בָּאָה
בְּכָל חֹדֶשׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנֵי הַמְּלֶךְ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂפָתוֹב (ישעיה סו) וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ
בְּחֹדֶשׁוֹ. וְהוּא מְבִשֵּׁר לוֹ וְאוֹמֵר, לְמוֹעֵד אָשׁוּב
אֵלֶיךָ. לְאוֹתוֹ זְמַן שְׁעֵתִיד לְהַחֲיוֹת מֵתִים עַד
שֶׁתִּפְקֹד לְאוֹתוֹ זְמַן כְּמוֹ שֶׁהִתְבַּשְּׂרָה. זֶהוּ שְׂפָתוֹב
וְה' פִּקֵּד אֶת שָׂרָה בְּאֲשֶׁר אָמַר. וְאוֹתוֹ יוֹם שִׁישְׁמַח
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, וְזֶהוּ שְׂפָתוֹב (תהלים קד)
יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו.

אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְנָא, יֹאמַר לָנוּ מַר עַל הַפְּרָשָׁה
 שְׁאַחַר כֵּן. אָמַר, יָפָה לָכֶם לַפְתַּח פְּרָשָׁה
 זוֹ. פְּתַח וְאָמַר, וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים
 נָסָה אֶת אַבְרָהָם וְגו', וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ אֶת
 יְחִידֶךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ וְגו'. כָּאֵן יֵשׁ לְהַתְּבוּנָה, הַאֲמֵן
 תְּזַה שְׁמוּצִיא כֶּסֶף מִמְּקוֹר הָאָרֶץ, מָה עוֹשֶׂה?.

בַּתְּחִלָּה מִכְּנִים אוֹתוֹ לְאִשׁ דּוֹלָקֶת עַד שְׁמוּצִיא
 מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַזֵּהמָה שֶׁל הָאָרֶץ, וְהָרִי
 נִשְׁאָר כֶּסֶף, אֲבָל לֹא כֶּסֶף שָׁלֵם. אַחֲרַי כֵּן מָה
 עוֹשֶׂה? מִכְּנִים אוֹתוֹ בְּאִשׁ כְּבַתְּחִלָּה וּמוּצִיא מִמֶּנּוּ
 סִינִים, כִּמוֹ שְׁנֵאמַר (מְשֻׁלִּי כַּה) הָנוּ סִינִים מִכֶּסֶף וְגו',
 וְאֵן הוּא כֶּסֶף שָׁלֵם לְלֹא עֲרֻבוּבִיחַ.

כֵּן הַקְּדוֹשׁ פְּרוּךְ הוּא מִכְּנִים אֶת הַגּוֹף הַזֶּה תַּחַת
 הָאָרֶץ, עַד שֶׁכֵּלּוּ נִרְקַב וַיִּצְאָה מִמֶּנּוּ כָּל
 הַזֵּהמָה הַרְעָה, וְנִשְׁאָר אוֹתוֹ תִּרְוֹד רִקַּב וְנִבְנָה
 מִמֶּנּוּ הַגּוֹף, וְעַד עַכְשָׁו הוּא גוֹף לֹא שָׁלֵם.

אַחֲרַי אוֹתוֹ יוֹם הַגְּדוּל, שְׁכַתּוּב (וּכְרִיחַ יד) וְהָיָה יוֹם
 אַחֲרַי הוּא יוֹדֵעַ לַה' לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה,

מִסְתָּרִים כָּלָם כְּעֶפֶר כָּמוֹ בְּתַחֲלָה מִלְּפָנַי פֶּחַד
וְהַחֲזֹק שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהוּא שְׂכֵתוֹב (ישעיה ב)
וּבָאוּ בְּמַעְרֹת צָרִים וּבְמַחֲלוֹת עֶפֶר מִלְּפָנַי פֶּחַד ה'
וּמִתְהַדֵּר גָּאוֹנוֹ וְגו'. וַיֵּצֵא נִשְׁמָתָם וּמִתְעַבֵּל אוֹתוֹ
תִּרְוֹד רֶקֶב, וְנִשְׁאַר גּוֹף שְׁנִבְנָה שָׁם [האור] שְׁלוֹ כְּאוֹר
הַשֶּׁמֶשׁ וּכְזֹהַר תְּרַקִּיעַ, שְׂכֵתוֹב (דניאל יב) וְהַמְשִׁבִּלִים
יִזְהָרוּ כְּזֹהַר תְּרַקִּיעַ וְגו', וְאִזּוֹ כֶּסֶף שָׁלֵם, גּוֹף שָׁלֵם
כְּלֵי עֲרֻבוּכָיָה אַחֲרָת.

שְׂאֵמֵר רַבִּי יַעֲקֹב, גּוֹף שְׂמַאִיר יִזְרַק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא מִלְּמַעְלָה, שְׂכֵתוֹב (ישעיה כו) כִּי טַל
אוֹרוֹת מִלְּךָ, וְכֵתוֹב (שם כב) הִנֵּה ה' מִטְּלֵמְלֵךְ וְגו'.
וְאִזּוֹ יִקְרָאוּ קְדוֹשִׁים עֲלִיוָנִים, שְׂכֵתוֹב (שם ד) קְדוֹשׁ
יֵאמֵר לוֹ. וְזֶהוּ שְׁנִקְרָא תַחֲתֵית הַמַּתִּים שֶׁל הַסּוּף,
וְזֶהוּ [כֶּסֶף שָׁלֵם גּוֹף שָׁלֵם] [נְסִיזִין] אַחֲרוֹן, וְלֹא יִטְעֲמוּ עוֹד
טַעַם הַמָּוֶת, שְׂכֵתוֹב כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם ה' כִּי יַעַז
אֲשֶׁר עָשִׂיתָ וְגו' כִּי בָרַךְ אֲבָרְכֶךָ וְגו'. וּבָאוֹתוֹ זְמַן
מִתְפַּלְלִים תְּצַדִּיקִים שְׁלֵא יתְנַסּוּ בְּזֶה יוֹתֵר.

מַה כָּתוּב? וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה
 אֵיל וְגו'. אֵלֹו שָׂאָר רִשְׁעֵי הָעוֹלָם שְׁנִקְרָאוּ
 אֵילִים, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (ישעיהו ה) אֵילֵי נְבוֹזֹת יִשְׂרָאֵל וְנִקְרָאוּ
 וּמִתְרַנְּמִים: גְּדוּלֵי נְבוֹזֹת. אַחַר נִקְרָאוּ פְּסֻכֵי וְגו',
 כְּמוֹ שְׁנֵאמַר וְכָל קַרְנֵי רִשְׁעִים אֲנִידַע. וַיִּלְךְ אַבְרָהָם
 וַיִּקַּח אֶת הָאֵיל וְגו', שָׂחָם מְזַמְנִים לְהַתְנַסּוֹת בְּכָל
 נַפְיוֹן רַע, וַיִּשְׂאָרוּ הַצַּדִּיקִים לְעוֹלָם הַבָּא כְּמוֹ
 מַלְאָכִים עֲלִיוֹנִים קְדוֹשִׁים לְיַחַד אֶת שְׁמוֹ, וְלִכְן
 כָּתוּב (זכריה יד) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד
 וְגו'.

אָמַר לוֹ [אָמַר לָהֶם] רַבִּי יְהוֹדָה, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה בְּתַחוּ
 הַפְּתַח. נִכְנַס יוֹם אַחֲרָי, וְנִכְנַסוּ לְפָנָיו כָּל
 בְּנֵי הָעִיר. אָמְרוּ לוֹ, יֹאמַר לָנוּ מִר דְּבַרֵי תוֹרָה
 בְּפִרְשָׁה שְׁקָרִינוּ בָּהּ בַּיּוֹם שַׁבָּת, וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה.
 קָם בֵּין הָעַמּוּדִים, פָּתַח וְאָמַר, וְה' פָּקַד אֶת שָׂרָה
 וְגו'. שְׁלֵשָׁה מִפְּתָחוֹת בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 וְלֹא מִסָּרָם לֹא בְּיַד מַלְאָךְ וְלֹא בְּיַד שָׂרָף: מִפְּתַח
 שֶׁל חַיָּה, וְשֶׁל גַּשְׁמִים, וְשֶׁל תַּחֲתֵית הַמַּתִּים. בָּא

אֵלֵיהוּ וְנָטַל הַשָּׁנִים - שָׁל גְּשָׁמִים וְשָׁל תְּחִיַת
הַמֵּתִים.

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא נִמְסַר בְּיַד אֵלֵיהוּ אֱלֹא אַחַת.
שָׁאמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כְּשֶׁבִקֵּשׁ אֵלֵיהוּ לְהַחְיֹת
בֶּן הַצָּרְפִית, אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֹא נָאָה
לָךְ לְקַחַת בְּיַדְךָ שְׁנֵי מִפְתָּחוֹת, אֱלֹא יִתֵּן לִי מִפְתָּח
הַגְּשָׁמִים, וְתַחֲיֶה הַמֵּת. וְהֵינּוּ שְׂכָתוֹב (מַלְכִים-א יח) לָךְ
הַרְאָה אֵל אַחָאָב וְגו' וְאַתְּנָה מָטָר. לֹא אָמַר וְיִתֵּן
מָטָר, אֱלֹא וְאַתְּנָה.

וְחֵרִי אֵלֵישָׁע הָיָה לוֹ? בֶּן. לְקַיָּים פִּי שָׁנִים בְּרוּחוֹ
שָׁל אֵלֵיהוּ. אֱלֹא שְׁלֹשָׁתָם לֹא מְסָרָם הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּיַד שְׁלִיחַ. שָׁאמַר רַבִּי סִימוֹן, כִּי רָאָה
כַּחוֹ שָׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: בְּפַעַם אַחַת מְחִיָּה
מֵתִים וּמוֹרִיד שָׁאוֹל וַיַּעַל, מְזַרְיחַ מְאֹדוֹת וּמוֹרִיד
גְּשָׁמִים, מְצַמִּיחַ חֲצִיר, מְדַשֵּׁן יְבוּלִים, פּוֹקֵד
עֲקָרוֹת, נוֹתֵן פְּרָנְסוֹת, עוֹזֵר דְּלִים, סוֹמֵךְ נוֹפְלִים,
זוֹקֵף כְּפוּפִים, מְעַבֵּיר מְלָכִים וּמְקִיָּים מְלָכִים, וְהַכֵּל

בְּזִמְנֵי אֶחָד וּבְרִנֵּעַ אֶחָד וּבְכַבֵּת אַחַת מֵה שְׂאִינֵי שְׁלִיחַ
לְעוֹלָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שְׂגִינֵנוּ בְּכַרְיָתָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, כָּל מֵה שְׁעוֹשֶׂה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵינֵנו צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת אֵלָּא
בְּדַבּוּר. שְׂכִינֵן שְׂאֵמַר מִמְּקוֹם קִדְשָׁתוֹ יֵהֵא כָּךְ -
מִיָּד נַעֲשֶׂה. בֵּא רֵאֵה כַּח גְּבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, שְׂכַתוֹב (תהלים לג) בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ. שְׂאֵמַר
רַבִּי יוֹחָנָן [וְהוֹדֵחַ], מֵה זֶה שְׂכַתוֹב (שמות יב) וְעַבְרָתִי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי וְלֹא מִלְּאֹךְ וְגו'?

אִם כֵּן, כְּבוֹד גָּדוֹל הוּא לְמִצְרַיִם, שְׁלֹא דוֹמָה מִי
שֶׁתַּפֵּס מִלְּךְ לְמִי שֶׁתַּפֵּס הֶרְדִּיזַט. וְעוֹד, אֵינֵן לָךְ
אֲמָה מְזוּחָמַת בְּכָל טַמְאָה כְּמוֹ הַמִּצְרַיִם, שְׂכַתוֹב
בָּהֶם (יחזקאל כג) אֲשֶׁר בָּשַׂר חַמּוּרִים בְּשָׂרָם וְגו', שֶׁהֵם
חַשׂוּדִים עַל מִשְׁכַּב זָכוּר, וְהֵם כָּאִים מִתָּהם שְׁעוֹשֶׂה
מֵה שְׁעוֹשֶׂה לְאֲבִיו, וְקַלֵּל אוֹתוֹ וְלִכְנֹעַן בְּנוֹ.

וְכִי לֹא הָיָה לְקַב"ה מִלְּאֹךְ אוֹ שְׁלִיחַ לְשַׁגֵּר לַעֲשׂוֹת
נִקְמָה בְּמִצְרַיִם כְּמוֹ שְׁעוֹשֶׂה בְּאֲשׁוּר שֶׁהָיָה בְּנוֹ
שֶׁל שָׁם, שְׂכַתוֹב (בראשית י) וּבְנֵי שָׁם עִילָם וְאֲשׁוּר.

וְשֵׁם הָיָה כִּהֵן גָּדוֹל וְנִתְבָּרָה, שְׁנֵיאָמַר (שם ט) בְּרוּךְ
ה' אֱלֹהֵי שָׁמ, וְהָיָה לְשֵׁם הַגְּדֻלָּה וְהַבְּרָכָה עַל אַחֵיו,
וּכְתוּב בָּם (ישעיה לו) וַיֵּצֵא מִלְּאֲךָ ה' וַיִּכֶה בְּמַחֲנֶה
אֲשׁוּר, וְעַל יְדֵי שְׁלִיחַ נַעֲשָׂה. כָּל שְׂפֵן הַמְּצָרִים
שָׁהֵם מְזַהְמִים יוֹתֵר מִכָּל אֲמָה, וְאָמַר אֲנִי וְלֹא
מִלְּאֲךָ?.

אֲלֵא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִכָּאֵן לְמַדְּנוּ כִּחַ גְּבוּרָתוֹ
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא גְבוּהַ
מֵעַל הַכֹּל. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲמָה זֶה שֶׁל
מְצָרִים מְזַהְמֶת וּמְטַנְפֶת, וְאִין רְאוּי לְשַׁנֵּר מִלְּאֲךָ
וְלֹא שָׂרָה, דְּבַר קְדוֹשׁ בֵּין רְשָׁעִים אֲרוּרִים מְטַנְפִים,
אֲלֵא אֲנִי עוֹשֶׂה מַה שְׂאִין יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מִלְּאֲךָ וְלֹא
שָׂרָה וְלֹא שְׁלִיחַ. שְׂאֵנִי אוֹמֵר מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתִי יְהִי
כִּי - וּמִיָּד נַעֲשָׂה, מַה שְׂאִין הַמִּלְּאֲךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

אֲבָל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמְּקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ אוֹמֵר
יְהִי כִּי - וּמִיָּד נַעֲשָׂה מַה שֶׁהוּא רוֹצֵה
לַעֲשׂוֹת. וְלִפְיֶכָּךְ לֹא נַעֲשִׂית נִקְמָה זֶה עַל יְדֵי מִלְּאֲךָ
וְשְׁלִיחַ, בְּשִׁבִיל קְלוֹן הַמְּצָרִים, וְלְתַרְאוֹת גְּדֻלָּתוֹ

שֶׁל מְקוּם שְׂלֵא רָצָה שְׂיִכְנְסוּ בִּינֵיהֶם דְּבַר קְדוֹשׁ.
וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה נֶאֱמַר אֲנִי וְלֹא מִלְּאָדָּה. אֲנִי יָכוֹל
לַעֲשׂוֹתוֹ, וְלֹא מִלְּאָדָּה.

פִּיּוּצֵא בּוֹ אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, מַה זֶה שְׂפָתוֹב (יונה ב)
וַיֹּאמֶר ה' לְדָג? וְכַמָּה צְדִיקִים וְחַסִּידִים
מִיִּשְׂרָאֵל שְׂלֵא דְבַר עֲמָתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבֹא
לְדַבֵּר עִם הַדָּג דְּבַר שְׂאִינוּ מִכִּיר וַיִּדְעַ? אֵלֶּיךָ,
אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה, בִּיּוֹן שְׂעֵלְתָה תִּפְלְתוּ שֶׁל יוֹנָה
לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִמְּקוֹם קְדָשְׁתּוֹ אָמַר
בְּשֶׁבִיל שְׂיִקְיֵא הַדָּג אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבְשָׁה. לְמַ"ד
לְדָג כְּמוֹ בְּשֶׁבִיל. כְּלוּמַר, וַיֹּאמֶר ה' בְּשֶׁבִיל הַדָּג
שְׂיִקְיֵא אֶת יוֹנָה אֶל הַיַּבְשָׁה. מִמְּקוֹם קְדָשְׁתּוֹ אָמַר
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְהֵא כֶּף - וּמִיָּד נִעֲשֶׂה, מַה שְׂאִין
שְׂלִיחַ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ.

שְׂגִינּוּ בְּבְרִיתָא, אָמַר רַבֵּי שְׂמַעוֹן, מִפְּתִיחַ שֶׁל חֵיה
בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִיא, וּבְעוֹד
שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל הַמַּשְׁבֵּר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעִין
בְּאוֹתוֹ הַנִּלְדָּה. אִם רָאוּי הוּא לְצֵאת לְעוֹלָם - וַיִּצֵּא

וַפֹּתַח דְּלַתוֹת בְּטָנָה וַיּוֹצֵא. וְאִם לָאוּ - סוּגְר
 דְּלַתוֹתֶיהָ וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם. אִם כֹּה, לֹא יֵצֵא רָשָׁע
 לְעוֹלָם? אֵלֶּא כֹּה שְׁנֵינוּ, עַל שְׁלֹשׁ עֲבֵרוֹת נָשִׂים
 מֵתוֹת וְכוּ', [אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וַחֲרִי] וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לָמָּה
 אֵשֶׁה מַּפְלֵת פְּרִי בְּטָנָה?.

אֵלֶּא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹאֶה
 אוֹתוֹ הֶעָבַר שְׁאִינוֹ רְאוּי לָצֵאת לְעוֹלָם,
 וּמְקַדִּים לְהַמִּיתוֹ בְּמַעֵי אָמוֹ, שְׁנֵאמַר (בראשית ו)
 הַנְּפֹלִים הָיוּ בָאָרֶץ בְּיָמַי הָהֵם. הַנְּפֹלִים כָּתוּב
 בְּלֹא יו"ד רֵאשׁוֹנָה, וְלָמָּה? בְּשִׁבִיל שְׁאֲחֲרֵי כֵן כָּאוּ
 בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֵל בָּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם בָּנוֹת
 וַיִּרְבוּ מִמֹּזְרִים בְּעוֹלָם.

הַמָּה הַנְּבָרִים אֲשֶׁר מַעוֹלָם - שְׁאִין גְּבוּר וּפְרִיץ
 וְעָרִיץ כְּמוֹ הַמְּזוּר. אֲנָשֵׁי הַשָּׁם - שְׁהַכֵּל
 יִבִּירוּ לְקָרוֹת הַשָּׁם הַיְדוּעַ מְזוּר. שְׁכִינֹן שְׁרוּאִים
 מַעֲשָׂיו שְׁהוּא פְּרִיץ וְעָרִיץ וְגְבוּר, הַכֵּל יִקְרְאוּהוּ
 אוֹתוֹ שָׁם. וְמָה שְׁאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא מְעַיֵן בְּאוֹתוֹ הַוּלָד - אִין לָךְ רָשָׁע בְּעוֹלָם

מאותם הרשעים היוצאים לעולם שאין הקדוש
ברוך הוא מעיין בו ורואה אם אותו הגוף יביח בן
צדיק וכשר, או שיציל לאדם מישראל ממיתה
משנה, או שיעשה טובה אחת, ובשכיל כך
הקדוש ברוך הוא מוציא לעולם.

בימי רבי יוסי היו אותם פריצים שהיו שודדים
בהרים עם פריצי אמות העולם,
וכשמוצאים בן אדם ותופסים אותו להרגו, היו
אומרים לו: מה שמך? אם תיה יהודי - היו
הולכים עמו ומוציאים אותו מן ההרים, ואם תיה
איש אחר - הורגים אותו. [והרי] והיה אומר רבי
יוסי, ראויים אלו בכל זה להכניס לעולם הבא.

שנו רבותינו, שלשה דברים הללו אינם באים
לעולם אלא בקולות: קול תיה, שכתוב
(בראשית ג) בעצב תלדי בנים, וכתוב (שם ל) וישמע
אליה אלהים. קול גשמים, שכתוב (תהלים כט) קול
ה' על המים, וכתוב (מלכים א יח) כי קול המון הנשם.

קול תְּחִית הַמֵּתִים, שְׁכַתּוֹב (ישעיה ב) קול קוֹרֵא
בַּמִּדְבָּר. מַה צָּרִיךְ כָּאֵן קוֹל בַּמִּדְבָּר?

אֵלֵא, אָמַר רַבִּי זְרִיקָא, אֵלֵּו אוֹתָם קוֹלוֹת לְעוֹרֵר
מֵתֵי מִדְבָּר. וּמַכָּאֵן שְׁחֵוּא הַדִּין לְכָל
הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲרֵי שְׁנֵינוּ, כְּשֶׁנִּכְנַס אָדָם
לְקִבְרָה, נִכְנַס בְּקוֹלוֹת. כְּשֶׁיִּקְוֵמוּ בְּתַחֲתֵי הַמֵּתִים
אֵינּוּ דִין שְׁיִקְוֵמוּ בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב,
עֲתִידָה בֵּת קוֹל לְהֵיוֹת מִתְּפוּצָצֵת בְּבֵתִי קְבָרוֹת
וְאוֹמְרֵת: (ישעיה כו) הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שְׁכֵנֵי עֶפְרָי. וְעֲתִידִים
לְחַיּוֹת כְּטַל שֶׁל אֹרֶז גָּדוֹל שֶׁל מַעְלָה, שְׁכַתּוֹב (שם)
כִּי טַל אֹרוֹת טֹלֵךְ וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּיֵל. אָמֵן בֵּן
יְהִי רַצוֹן. עַד כֵּאֵן מִדְּרַשׁ הַנַּעֲלָם.

וַתִּרְאֵ שָׂרָה אֵת בֶּן הָהָר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה
לְאַבְרָהָם מִצַּחֲק. אָמַר רַבִּי חֲנִיָּא, מִיּוֹם
שֶׁנּוֹלַד יִצְחָק וְהָיָה יִשְׁמַעְעָאֵל בְּבֵית אַבְרָהָם, לֹא
הִתְעַלָּה יִשְׁמַעְעָאֵל בְּשֵׁם. בְּמָקוֹם שֶׁוָּהֵב שׁוֹרָה, לֹא
נִזְכָּר פֶּסֶלֶת לְפָנָיו, וְלָכֵן אֵת בֶּן הָהָר הַמִּצְרִית,
אִישׁ שְׁלֹא רָאוּי לְהִזְכָּר לְפָנָיו יִצְחָק.

אמר רבי יצחק, ויתרא שרה, בפעין של קלון
 ראתה אותו שרה, שלא ראתה אותו בפעין
 שהוא פן אנרקהם, אלא שהוא פן הנר המצרית,
 ומשום כך ויתרא שרה. שראתה שרה אותו בפעין
 זו ולא אנרקהם, שאלו פאנרקהם לא כתוב את פן
 הנר, אלא את פנו.

בא ראה אחר כך מה פתוב, וירע הדבר מאד
 בפעני אנרקהם על אודת פנו. ולא כתוב על
 אודות פן הנר המצרית. משום כך ויתרא שרה את
 פן הנר המצרית, ולא ראתה שהוא פן אנרקהם.

רבי שמעון אמר, הפסוק הוזה תשפחת לשרה
 הוא. משום שראתה אותו מצחק לבוכבים
 ומזלות, אמרה ודאי שפן זה אינו פנו של אנרקהם
 לעשות את מעשי אנרקהם, אלא פן הנר המצרית
 הוא, תור לחלק של אמו. לכן ותאמר לאנרקהם
 נרש האמה הזאת ואת פנה כי לא ירש פן האמה
 הזאת עם פני עם יצחק.

וְכִי עָלָה עַל דַּעְתְּךָ שְׂקֵנָאָה לָּהּ שָׂרָה אִו לִבְנֵי
 שָׂלָה? אִם כֵּן, לֹא הָיָה מוֹדָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא עִמָּהּ, שְׂפָתוֹב כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה
 שְׁמַע בְּקוֹלָהּ. אֵלָּא מִשּׁוֹם שְׂרָאָתָהּ אוֹתוֹ עִם
 בּוֹכָבִים וּמְזוֹלוֹת וְאִמּוֹ מְלַמְּדַת אוֹתוֹ מִנְהִי עֲבוּדָה
 זָרָה, לָכֵן אָמְרָה שָׂרָה כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאִמָּה
 הַזֹּאת. אֲנִי יוֹדַעַת שְׂלֹא יִירָשׁ לְעוֹלָמִים אֶת חֵלֶק
 הָאִמּוֹנָה, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ עִם בְּנֵי חֵלֶק לֹא בְּעוֹלָם
 הַיְהוּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְלָכֵן הוֹדָה עִמָּהּ הַקָּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא.

וְהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לְהַפְרִיד לְבָדוֹ אֶת
 הַיְדוּעַ הַקָּדוֹשׁ בְּרֵאשִׁי,
 שְׁמִשּׁוֹם כֵּן בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, שְׂחֵרֵי יִשְׂרָאֵל עָלָה
 בְּרֵצוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַד שְׂלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם,
 וְלָכֵן יָצָא אֲבָרָהֶם לְעוֹלָם וְהָעוֹלָם הָיָה מִתְקַיֵּם
 בְּגִלְלוֹ, וְאֲבָרָהֶם וַיִּצְחָק [לֹא] עָמְדוּ וְלֹא הִתְיַשְּׁבוּ
 בְּמִקוֹמָם עַד שְׂיִצְא יַעֲקֹב לְעוֹלָם.

בִּיּוֹן שִׁיּצָא יַעֲקֹב לְעוֹלָם, הַתְּקַיְמוֹ אַבְרָהָם וַיִּצְחָק
 וַעֲמַד כָּל הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם יֵצֵא הָעַם הַקְּדוֹשׁ
 לְעוֹלָם וְהַתְּקַיִּים הַכֹּל בְּגִוּוֹן קְדוֹשׁ פְּרָאֵוִי. וְלִכֵּן אָמַר
 לוֹ הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף הוּא כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיךְ שָׂרָה
 שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לָךְ וְדַע, וְלֹא
 בִּישְׁמַעְאֵל. מַה כְּתוּב אַחַר כֵּן? וַתִּלְךְ וַתִּתַּע
 בְּמַדְבַּר בְּאֵר שָׁבַע.

השלמה מההשמטות (סימן יט)

וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וְגוֹמֵר (בראשית כא). רַבִּי
 בְּרוּקָא אָמַר, מַה זֶה שָׁם עַל שְׂכֵמָה?
 אֵלָּא שְׁהוּזְהִירָה עַל עַל הָאֲמוּנָה וְלַעֲמַד בְּמַה
 שְׁהִיתָה בַּתְּחִלָּה. כְּתוּב כָּאֵן שָׁם עַל שְׂכֵמָה, וְכְתוּב
 שָׁם (שמות טו) שָׁם שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט. מַה לְהִלָּן עַל
 הַשְּׂכִינָה, אַף כָּאֵן עַל הַשְּׂכִינָה. מַה עֲשִׂיתָה? בִּיּוֹן
 שְׂרָאֲתָה עֲצָמָה יוֹצֵאת מִרְשׁוֹתָיו שֶׁל אַבְרָהָם, חוֹרָה
 לְקַלְקוּלָהּ, שְׂכֵתוּב (בראשית כא) וַתִּלְךְ וַתִּתַּע. מַה זֶה
 וַתִּתַּע? שְׂתַעֲתַעָה אַחַר עֲבוּדָה וְדָה וְגִלּוּלֵי בֵּית

אָבִיָּהּ. כָּתוּב כָּאֵן וַתִּתַּע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הַכֹּל
הָמָּה מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים: ע"כ מההשמטות.

כָּתוּב כָּאֵן וַתִּתַּע, וְכָתוּב שָׁם (ירמיה י) הַכֹּל הָמָּה
מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגִלְלֵי
אֲבָרָהֶם לֹא עֹזב אוֹתָהּ וְאֵת בְּנֵיהָ.

בֹּא רֵא, בַּהֲתַחֲלָה בְּשֶׁהֲלָכָה מִלְּפָנַי שָׂרָה מֵה
כָּתוּב? כִּי שָׁמַע ה' אֶל עֲנִידָהּ. וְכֵאֵן שִׁפְטָעֲתָהּ
אֲחֵר בּוֹכָבִים וּמְזוֹלוֹת, אַף עַל גַּב שְׂכָתוּב וַתִּשָּׂא
אֵת קִלְיָהּ וַתִּבְנֶה, מֵה כָּתוּב? כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶל
קוֹל הַנָּעֵר, וְלֹא כָתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֵת קוֹלָהּ.

בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם, תְּרֵי פִרְשׁוּהָ שְׁלֹא בָר עֲנֵשׁ הוּא
אֲצֵל בֵּית הַדִּין שְׁלִמְעֵלָה, שְׂתֵרֵי בֵּית דִּין
שָׁל מִטָּה מַעֲנִישִׁים מְשַׁלֵּשׁ עֲשָׂרָה שָׁנָה וּמַעֲלָה,
וּבֵית שָׁל שָׁל מַעֲלָה מִעֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה, וְאַף
עַל גַּב שְׂתֵיָה רָשָׁע, אֵינּוּ בֵּן עֲנֵשׁ. וְתֵרֵי פִרְשׁוּהָ,
וְזֵהוּ שְׂכָתוּב בְּאֲשֶׁר הוּא שָׁם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן, מִי שָׁמַסְתִּלֵּק מִהָעוֹלָם
בְּפָרָם הַנִּיעוּ יָמָיו לְעֲשָׂרִים שָׁנָה, מֵאִיזָה

מִקּוּם נִעְנָשׁ, מִשּׁוּם שְׁתָּרִי מִשְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים
 וּמִטָּה אֵינּוּ בַר עֲנָשִׁים אֲלֵא בַחֲטָאֵי אָבִיו, אֲבָל
 מִשְׁלֵשׁ עֶשְׂרֵה וּמַעְלָה מֵהוּ? אָמַר לוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא חָם עָלָיו שְׁיִמּוֹת זַבְאֵי [וְלֹא יִמּוֹת תְּנִיב], וְנוֹתֵן לוֹ
 שְׂכָר טוֹב בְּעוֹלָם הַהוּא, וְלֹא יָמוֹת חֵיב שְׁיִעְנָשׁ
 בְּאוֹתוֹ עוֹלָם, וּבִבְרוּתָהּ.

אָמַר לוֹ, אִם אֵינּוּ חֵיב וְלֹא תִגִּיעוּ יָמָיו (דף קיט ע"א)
 לְעֶשְׂרִים שָׁנָה, בִּיּוֹן שְׁהַסְתַּלַּק מִהָעוֹלָם
 בְּמָה הוּא עֲנָשׁוֹ? אָמַר לוֹ, בְּזַה מְתַקְיָם, (מִשְׁלֵי יג) וַיֵּשׁ
 נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט. שְׂכַשְׁעֵנָשׁ יוֹרֵד לְעוֹלָם, הוּא
 [הַדִּין] פּוֹנֵעַ בְּלֵי בּוֹנָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה בְּאוֹתוֹ
 מִשְׁחִית, וַיֵּעְנָשׁ בְּשָׁלֹא מִשְׁנִיחִים עָלָיו מִלְמַעְלָה.

וְעָלָיו כְּתוּב (שם ה) עוֹנוֹתָיו יִלְבְּדֵנוּ אֶת הַרְשָׁע.
 אֶת - לְרַבּוֹת מִי שְׁלֹא תִגִּיעוּ יָמָיו לְהֵעָנֵשׁ.
 עוֹנוֹתָיו יִלְבְּדֵנוּ [אֶת הַרְשָׁע], וְלֹא בֵּית הַדִּין שְׁלִמְעָלָה.
 וּבְחֻבְלֵי חַטָּאתוֹ יִתְמָה, וְלֹא בֵּית דִּין שְׁלִמְטָה. לָכֵן
 כְּתוּב כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֵל קוֹל הַנַּעַר בְּאֲשֶׁר הוּא
 שָׁם.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח וְאָמַר, (ויקרא כו) וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב. מָלֵא בְּוַא"ו לָמָּה? אֵלֶּא בְּשָׁנֵי צְדָדִים הוּא [הם]. סוּד שֶׁל חֲכָמָה אַחַד. שֶׁהוּא הַסּוּד שֶׁל דְּרָגָה שֶׁל חֲכָמָה, הַמָּקוֹם שֶׁשׁוֹרָה בּוֹ יַעֲקֹב. אֲבָל פְּסוּק זֶה נֶאֱמַר עַל הַנְּלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. שֶׁכְּשֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַנְּלוֹת, אוֹתוֹ זְמַן שֶׁיִּפְקְדוּ [בו יַעֲקֹב], הֵם יִפְקְדוּ בְּסוּד שֶׁל וַא"ו, וְהוּא בְּאֵלֶּף הַשְּׁשִׁי.

וּפְקִידָה בְּסוּד שֶׁל וַא"ו שֶׁשָּׂה רְגָעִים וַחֲצֵי זְמַן. וּבְזְמַן שֶׁל שְׁשִׁים שָׁנִים לְבְרִית הַדָּלָת בְּאֵלֶּף הַשְּׁשִׁי, יָקִים אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם פְּקִידָה לְבַת יַעֲקֹב. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיִּתְּיָה לָּהּ זְכִירָה - שֶׁשׁ שָׁנִים וַחֲצֵי. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שֶׁשׁ שָׁנִים אַחֲרוֹת, וְהֵם שְׁבַעִים [ושלש] וּשְׁתַּיִם וַחֲצֵי.

בְּשְׁשִׁים וְשֶׁשׁ יִתְנַלָּה מְלֶךְ הַמַּשִּׁיחַ בְּאַרְצָן הַגְּלִיל, וְכוֹכַב אֶחָד בְּצַד מְזָרַח יִבְלַע שְׁבַעָה כּוֹכָבִים מִצַּד צָפוֹן, וְשִׁלְהֶבֶת אִשׁ שְׁחוֹרָה תִּתְּיָה תְּלוּיָה בְּרָקִיעַ שְׁשִׁים יוֹם, וְקָרְבוֹת יִתְעוֹדְרוּ בְּעוֹלָם לְצַד צָפוֹן, וְשָׁנֵי מְלָכִים יִפְלוּ בְּאוֹתָם קָרְבוֹת.

וַיִּזְדוֹגּוּ כָּל הָעַמִּים עַל בֵּית יַעֲקֹב לְדַחֹת אוֹתָהּ
 [אוֹתָם] מִהָעוֹלָם. וְעַל אוֹתוֹ הַזְּמַן כָּתוּב,
 [וְהִימְתָה] (ירמיה ל) וְעַת צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב וּמִכְּנָה יִוָּשַׁע,
 וְאִזּוֹ יִסְתַּיְמוּ הַנְּפֹשׁוֹת מִהַגּוֹף וְרוּצִים לְהִתְחַדֵּשׁ,
 וְסִימָן לְדַבָּר - [כָּל הַנְּפֹשׁ לְבֵית יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרֵימָה שְׂבָעִים, וְכַתוּב]
 [כְּרֵאשִׁית מו] כָּל הַנְּפֹשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרֵימָה וְגו',
 כָּל נֶפֶשׁ שְׂשִׁים וְשֵׁשׁ.

בְּשִׂבְעִים וְשָׁלֹשׁ כָּל מַלְכֵי הָעוֹלָם יִתְכַנְּסוּ לְתוֹךְ
 הָעִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁל רוֹמָי, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא יַעֲזִיר עֲלֵיהֶם אֵשׁ וּבָרָד וְאֲבִי אֱלֹהֵי שָׁמַיִם
 וַיֵּאבְדוּ מִהָעוֹלָם, פָּרַט לְאוֹתָם מְלָכִים שְׁלֹשׁ יָגִיעוּ
 לְשָׁם וַיִּתְחַדְּדוּ לְעֲזִירָה קְרִיבֹת אַחֲרֵיהֶם. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן
 מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יִתְעַזֵּר בְּכָל הָעוֹלָם, וַיִּתְכַנְּסוּ עִמּוֹ
 בְּמַה עַמִּים וּבְמַה חִילוֹת מְכַל סוּפֵי הָעוֹלָם, וְכָל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְכַנְּסוּ בְּכָל אוֹתָם מְקוֹמוֹת.

עַד שִׁישְׁלְמוּ אוֹתָן שָׁנִים לְמֵאָה. אִזּוֹ וְא"ו תִּתְחַבֵּר
 עִם ה"א, וְאִזּוֹ (ישעיה סו) וְהִבִּיאוּ אֶת כָּל אֲחֵיכֶם
 מִכָּל הַגּוֹיִם מִנְחָה לַה' וְגו'. וּבְנֵי יִשְׂמָעֵאל [יִשְׂרָאֵל]

עֲתִידִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְהִתְעוֹרֵר [עֲלֵיהֶם] עִם כָּל עַמֵּי
הָעוֹלָם לָבֵא עַל יְרוּשָׁלַיִם, שְׁכָתוֹב (זכריה יד) וְאִם־פָּתִי
אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַיִם לְמִלְחָמָה וְגו'. וְכָתוֹב
(תהלים ב) יִתְיַצְּבוּ מִלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל
ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְכָתוֹב יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג
לָמוֹ.

אַחֲרַי כֶּן וְא"ו קִטְנָה תִתְעוֹרֵר לְהִתְחַבֵּר וּלְחַדֵּשׁ
נְשָׁמוֹת שְׁהִיוּ יִשְׁנוֹת כִּדְרֵי לְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם,
כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (שם קד) יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. וְכָתוֹב יְהִי
כְבוֹד ה' לְעוֹלָם, לְהִתְחַבֵּר כְּרֵאוֹי. יִשְׁמַח ה'
בְּמַעֲשָׂיו, לְהוֹרִיד אוֹתָם לְעוֹלָם, וְשִׁבְּלָם יְהִיוּ בְרִיּוֹת
חֲדָשׁוֹת לְחַבֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת יַחַד.

אַשְׁרֵיהֶם כָּל אוֹתָם שִׁשְׁאָרוֹ בְּסוֹף הָאֵלֶף הַשְּׁשִׁי
לְהַכְנִים לְשַׁבָּת, שְׁתֵּרֵי אָז הוּא יוֹם אֶחָד
לְקַב"ה לְבָדוֹ, לְהוֹדִיג כְּרֵאוֹי וּלְלַקֵּט נְשָׁמוֹת
חֲדָשׁוֹת שִׁיְהִיוּ בְּעוֹלָם עִם אוֹתָם שִׁשְׁאָרוֹ
כְּרֵאוֹשׁוֹנָה, שְׁכָתוֹב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשָׂאָר בְּצִיּוֹן

והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב
לחיים בירושלם.

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את
אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני.
רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים מד) אתה הוא מלכי
וגו'. זוהי השלמות של כל הדרגות יחד זו עם זו.

צוה ישועות יעקב, כל אותם השליחים שעושים
שליחות ^(דף קיט ע"ב) בעולם, שכלם יהיו מצד
הרחמים ולא יהיו מצד הדין, משום שיש בעלי
שליחים מצד הרחמים ומצד הדין תקיפה. אותם
שליחים שבאים מצד הרחמים לא עושים שליחות
של דין בעולם כלל.

ואם תאמר, הנה המלאך שמתגלה לבלעם, הרי
שנינו שליח של רחמים והתהפך לדין - לא!
לעולם לא משתנה. אלא שליח הרחמים היה להגן
על ישראל ולהיות עליהם סיגור, וכנגדו הוא
הדין. כך דרכיו של הקדוש ברוך הוא, בשמיטיב
לזה, אותו החסד הוא דין לזה. כן השליח הזה

הָיָה שֶׁל רַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל, וּלְבַלְעֵם הַתְּהַפֵּךְ לְדִין, מְשׁוּם כִּי צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אָמַר דָּוִד, צִוָּה עַל הָעוֹלָם, כַּאֲשֶׁר יִשְׁלְחוּ שְׁלוֹחִים שְׂיִהְיוּ מְצַד הַרַחֲמִים.

רַבִּי אַבְיָא אָמַר, צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שֶׁהֵם בְּתוֹךְ הַגְּלוּת, וְתִמְצֵא לָהֶם גְּאֻלָּה בְּתוֹךְ גְּלוּתָם. כֹּא רֵאִה, הַמְשַׁבַּח שֶׁל הָאֲבוֹת הָיָה יַעֲקֹב, וְאֶלְמָלֵא יִצְחָק לֹא בָּא יַעֲקֹב לָעוֹלָם. וּמְשׁוּם כִּי, צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב - זֶה יִצְחָק. שְׂפִיזוֹן שְׂנַצֵּל יִצְחָק, הָיוּ יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, הִנֵּה שְׂנִינּוּ וַיְהִי בִימֵי, נֶאֱמַר עַל צַעַר. וַיְהִי - אַף עַל גַּב שְׂלֵא כְּתוּב בִּימֵי, דְּפּוּם שֶׁל צַעַר יֵשׁ בּוֹ. וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים, אַחֲרֵי הַדְּרָגָה הַתְּחִתּוֹנָה שֶׁל כָּל הַדְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת. וּמָהוּ הַדְּבָרִים? כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת ד) לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי.

וּמִי הָיָה אַחֲרֵי הַדְּרָגָה הַזֹּאת? וְהֵאֲלֵהֶם נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. שְׂבָא יֵצֵר הָרַע לְקַטְרֵג לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ

ברוך הוא. כִּאֵן יֵשׁ לְהַסְתַּכֵּל, וְהַאֲלֹהִים נִסָּה אֶת
 אַבְרָהָם? אֵת יִצְחָק הָיָה צָרִיךְ (לְגַמְב), שְׁחֵרֵי יִצְחָק
 הָיָה בֶן שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעֵי, וְחֵרֵי אָבִיו לֹא הָיָה בַּר עֶנְשׁ
 שְׁלוֹ, שְׁאֵלְמָלֵא אָמַר יִצְחָק אֵינִי רוֹצֵה - לֹא הָיָה
 נִעְנֵשׁ אָבִיו עָלָיו. מָה הַטַּעַם וְהַאֲלֹהִים נִסָּה אֶת
 אַבְרָהָם וְלֹא כְּתוּב נִסָּה אֶת יִצְחָק?.

אֵלֵּא אֵת אַבְרָהָם, וְדַאי שְׂרָצָה לְהַכְלִיל עִם דִּין,
 שְׁחֵרֵי אַבְרָהָם לֹא הָיָה בּוֹ דִּין כָּלֵל מִקְדָּם
 לָבוֹ, וְכֵאֵן נִכְלָלוּ מִי"ם עִם אֵ"שׁ, וְאַבְרָהָם לֹא הָיָה
 שְׁלֵם עַד עֲכָשׁוֹ, שְׁחֵתְעִטָּר לַעֲשׂוֹת דִּין וּלְהַתְקִינּוּ
 בְּמִקּוֹמוֹ.

וְכֹל יָמָיו לֹא הָיָה שְׁלֵם עַד עֲכָשׁוֹ שְׁנִכְלָל מִי"ם
 עִם אֵ"שׁ וְאֵ"שׁ עִם מִי"ם, וּמִשׁוֹם כִּד
 וְהַאֲלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם וְלֹא אֶת יִצְחָק, שְׁחֵזְמִין
 אַבְרָהָם לְהַכְלִיל עִם דִּין. וְכִשְׁעָשָׂה אֶת זֶה, נִכְנַם
 אֵ"שׁ עִם מִי"ם וְנִשְׁלַם זֶה עִם זֶה. וְזֶה עוֹשֶׂה הַדִּין
 לְהַכְלִיל זֶה עִם זֶה. וְאִזּוֹ יִצָּר הָרַע בָּא לְקַטְרֵג עַל
 אַבְרָהָם שְׁלֵם הַשְּׁתֵּלָם כְּרֵאוֹי עַד שִׁיעָשָׂה דִּין

בִּיצְחָק. שְׂיִצֵּר הָרַע הוּא אַחַר הַדְּבָרִים וְהוּא נָא
לְקַטְרֵנִי.

וְנֵא וְרֵאָה סוּד הַדְּבָר. אַף עַל גַּב שְׂאֵמְרָנוּ שְׂפָתוֹב
אֲבָרְהֵם וְלֹא יִצְחָק, גַּם יִצְחָק נִכְלָל בְּפֶסֶסוֹב
הַזֶּה סוּד הַפְּתוּב וְהַאֲלֵהִים נִסָּה אֶת אֲבָרְהֵם. לֹא
כְּתוּב נִסָּה לְאֲבָרְהֵם, אֲלֵא אֶת אֲבָרְהֵם, אֶת דּוֹקָא,
וְזֶה יִצְחָק. שְׁהֲרִי בְּאוֹתָהּ שְׁעָה בְּנִבּוֹר"ה הַתְּחַתּוֹנָה
שׁוֹרָה. כִּיּוֹן שְׁנַעְקֵד וְהַזְדַּמֵּן כְּדִין עַל יְדֵי אֲבָרְהֵם
כְּרֵאוֹי, אִזּוּ הַתְּעַטֵּר בְּמִקּוֹמוֹ יַחַד עִם אֲבָרְהֵם
וְנִכְלָלוּ אִ"שׁ עִם מִי"ם וְעָלוּ לְמַעְלָה, וְאִזּוּ נִמְצְאוּ
מִחֻלְקַת כְּרֵאוֹי, מִיָּם עִם אִשׁ.

מִי [עֲשֵׂה] רָאָה אָב רַחֲמָן שְׁנַעְשֵׂה אֲבָרָה? אֲלֵא כְּדִי
שְׂתַמְצֵא מִחֻלְקַת מִיָּם עִם אִשׁ וְלַהֲתַעְטֵר
בְּמִקּוֹמָם [כְּרֵאוֹי], עַד שְׂבֵא יַעֲקֹב וְהַכֹּל הַתְּתַקֵּן
כְּרֵאוֹי, וְנַעֲשׂוּ שְׁלֵשָׁה אָבוֹת שְׁלָמִים וְנִתְקַנּוּ
עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֵךְ. וְכִי אֵיךְ יָכוֹל אֲבָרְהֵם
שְׁהוּא זְקֵן? אִם תֹּאמַר מִשּׁוֹם שְׂיִצְחָק לֹא

יֵצֵא מִרְשׁוֹתָו כָּל־ל - יָפֵה, אֲכָל כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר
 ט) קַח אֶת אֶהְרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בָּנָיו, אֲלֵא כִּדֵי
 לְהַמְשִׁיכֶם בְּדַבָּרִים וּלְהַנְהִינֶם לְרֵצוֹן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
 הוּא, אֵף כָּאֵן קַח בְּדַבָּרִים. אֶת בְּנֵיךָ אֶת יְחִידֶיךָ
 אֲשֶׁר אֶחֱבֵת, תְּרִי ^(דף קב ע"א) פִּרְשׁוּתָהּ. וְלֶךְ לְךָ אֵל אֶרֶץ
 חַמְרִיתָה, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר השירים ד) אֵלֶיךָ לִי אֵל תֵּר
 תַּמּוֹר, לְתַקֵּן בַּמָּקוֹם שָׂרְאוּנִי.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשׁ"א אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא
 אֶת הַמָּקוֹם מֵרַחֵק. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, תְּרִי
 פִּרְשׁוּתָהּ. אֲלֵא כִּיּוֹן שֶׁאֶמַר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֵל הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים, מָה הַטַּעַם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרַחֵק? אֲלֵא מִשׁוֹם שְׂכַתוֹב כִּי
 בִּיצְחָק יִקְרָא לְךָ זָרַע, וְזָהוּ יַעֲקֹב שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ, וְזָהוּ
 בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרַחֵק, כָּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לא) מֵרַחֵק ה' נִרְאָה לִי.

וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם - זָהוּ יַעֲקֹב, שְׂכַתוֹב (בראשית כח)
 וַיָּקַח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם. הַסֵּתֶפֶל אַבְרָהָם בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא תִּדְרֹנָה הַשְּׁלִישִׁית, וְרָאָה אֶת יַעֲקֹב

שַׁעֲתִיד לְצֵאת מִמֶּנּוּ. מִרְחוֹק, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ מִרְחוֹק
וְלֹא לְזִמְן קָרוֹב.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שָּׂבַח שָׁל אַבְרָהָם
כְּשֶׁהִסְתַּכֵּל וְרָאָה שַׁעֲתִיד לְצֵאת מִמֶּנּוּ
יַעֲקֹב, שְׁחָרִי כְּשֶׁהִלֵּךְ לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק אֵינּוּ שָׂבַח
כָּל כֹּךְ שָׁלוֹ?.

אָמַר לוֹ, וַיֵּרֵא [וַיִּרְוֶה] שָׂרָאָה אֶת יַעֲקֹב, שְׁחָרִי מִקִּדְּם
לְבִן יָדַע אַבְרָהָם אֶת הַחֲכָמָה, וְהִסְתַּכֵּל
עַבְשׁוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהִיא דְרָגָה שְׁלִישִׁית לַעֲשׂוֹת
שְׁלֵמוֹת, וְאִזּוֹ רָאָה אֶת יַעֲקֹב, שְׂכַתֹּב וַיֵּרֵא אֶת
הַמָּקוֹם. אָבֵל עַבְשׁוֹ עָמַד לוֹ הַדְּבָר מִרְחוֹק, מִשּׁוּם
שֶׁהִלֵּךְ לַעֲקֹד אֶת יִצְחָק וְלֹא רָצָה לְהִרְהֹר אַחֲרֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מִרְחוֹק רָאָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָאִסְפָּק־לְרִיָּה שְׁלֹא
מֵאִירָה בְּלִבְדָּה, וְלָכֵן רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא
הִתְנַלָּה הַכֹּל. שְׂאֵלוֹ הִיָּתָה מְצוּיָה הָאִסְפָּק־לְרִיָּה
הַמֵּאִירָה עַל הָאִסְפָּק־לְרִיָּה שְׂאֵינָה מֵאִירָה, הִתְקַיֵּם

עָלֶיָהּ אֲבָרְתָם כְּרֵאוֹי, אֲבָל מִרְחוֹק בְּלִבְהוּ הָיָה.
מִרְחוֹק.

מָה הַטַּעַם הַסִּתְּלָקָה מִהַדְּבָר הַזֶּה הָאִסְפֵּק לְרִיחַ
הַמְּאִירָה? מִשּׁוּם שֶׁזוֹ הָיְתָה דְרָגָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב,
וּמִשּׁוּם שֶׁעַדִּין לֹא נוֹלַד יַעֲקֹב, לֹא נִמְצָא כָּאֵן עַל
הַדְרָגָה הַזֹּה. וְעוֹד, כִּדְרֵי שְׂיִלְדוֹ וַיִּקְבַּל שָׂכָר. וַיֵּרָא אֶת
הַמָּקוֹם מִרְחוֹק - זֶה יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאֵר מִרְחוֹק,
שְׂלֵא זָכָה בּוֹ. [רְאִיָה בְּעֵינָיו בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵלֶּא מִרְחוֹק, מִתּוֹךְ הַדְרָגָה הַזֹּה,
שֶׁחֲרֵי כְּשֶׁבֵּא יַעֲקֹב, אֲבָרְתָם הָיָה מֵת וְהַסִּתְּלָק מִתּוֹעֵלָם. וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מִרְחוֹק,
אֲבָל לֹא בְּרֵאִיָה אַחֲרָת].

וַיֵּבֵאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וְגו'.
רְמוֹז [רְאִיָה] כָּאֵן, שְׂאֵת עַל גַּב שְׂבָאוֹ לְאוֹתָהּ
רְאִיָה וְרֵאָה אֶת יַעֲקֹב, אָמַר אֲבָרְתָם, וְדֵאֵי הַקְּדוֹשׁ
כְּרוּךְ הוּא יוֹדֵעַ בְּגֵזֶן אַחַר שְׂרֵאוֹי, מִיָּד וַיִּכֵּן שֵׁם
אֲבָרְתָם אֶת הַמְּזֻכָּר וְגו'. מָה כְּתוּב לְמַעְלָה?
וַיֹּאמֶר יַעֲחָק אֶל אֲבָרְתָם אֲבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי. הֲרֵי
כְּרֵאוֹתָ. אֲבָל מָה הַטַּעַם לֹא הֵשִׁיב לוֹ [דְּבָר] מִיָּד?
אֵלֶּא מִשּׁוּם שֶׁחֲרֵי הַסִּתְּלָק מִרְחוֹמִים שָׁל אָב עַל בֶּן,

וְלִבְּךָ כְּתוּב הַנְּנִי בְּנִי, הַנְּנִי שֶׁהִסְתַּלְּקוּ הַרְחָמִים
וְהִתְחַפְּדָה לְדִין.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם, וְלֹא כְּתוּב וַיֹּאמֶר אָבִיו, שֶׁהָרִי
לֹא עָמַד עָלָיו כְּאֵב, אֲלֵא פֶעַל מִחֻלְקַת
הָיָה עִמּוֹ. אֱלֹהִים יִרְאֶה לוֹ הַשָּׂתָה. הָיָה צָרִיד (לְכַתֵּב)
יִרְאֶה לָּנוּ, מַה זֶה יִרְאֶה לוֹ? אֲלֵא אָמַר לוֹ אֱלֹהִים
יִרְאֶה לוֹ לְעִצְמוֹ כִּשְׁחָוָא יִצְטָרֵךְ, אֲבָל עֲכָשׁוּ בְּנִי,
וְלֹא כִּבְשָׁה. מִיָּד וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו.

רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח וַאֲמַר, (ישעיה לג) הֵן אֲרֵאֲלֶם צְעָקוֹ
חֲצָה מִלְּאֲבֵי שְׁלוֹם מִרַּי בְּכִיּוֹן. הֵן אֲרֵאֲלֶם -
אֵלּוּ מִלְּאֲבֵי עֲלִיּוֹנִים, צְעָקוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה וְרָצוּ
לְעַמֵּד עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר, שְׁכַתוּב (בראשית טו) וַיֹּצֵא
אֹתוֹ הַחוּצָה, לָכֵן צְעָקוֹ חֲצָה.

מִלְּאֲבֵי שְׁלוֹם - אֵלּוּ אוֹתָם מִלְּאֲבֵי אַחֲרִים שֶׁהָיוּ
עֲתִידִים לָלֶכֶת לִפְנֵי יַעֲקֹב, וּבְשִׁבִיל יַעֲקֹב
הַבְּטִיחַ לָהֶם שְׁלֵמוֹת תְּקוּדָה בְּרוּךְ הוּא, שְׁכַתוּב
(שם לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדֶרֶכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ בּוֹ מִלְּאֲבֵי אֱלֹהִים.
וַאֲלוֹ נִקְרְאוּ מִלְּאֲבֵי שְׁלוֹם, בְּלֶם בָּכוּ כִּשְׂרָאוֹ אֶת

אֲבָרְתֶם שְׁעוֹקֵךְ אֶת יִצְחָק, וְהוֹדְעוּעוּ עֲלִינוּנִים
וְתַחֲתוּנִים וְכֻלָּם עַל יִצְחָק.

וַיִּקְרָא אֵלָיו מֵלֶאדָּה ה' וְגו'. מִפְּסִיק טַעַם בִּינִיחָם,
שְׂאִין אֲבָרְתֶם הָאֲחֵרוֹן פְּרָאֲשׁוֹן. (דף קב ע"ב)
הָאֲחֵרוֹן שְׁלָם, הָרֵאשׁוֹן לֹא שְׁלָם. כְּמוֹ זֶה שְׁמוֹיֵאל
שְׁמוֹיֵאל - הָאֲחֵרוֹן שְׁלָם, הָרֵאשׁוֹן לֹא שְׁלָם.
הָאֲחֵרוֹן נְבִיא, הָרֵאשׁוֹן לֹא נְבִיא. אֲבָל כְּמֹשֶׁה
כְּמֹשֶׁה אֵין הִפְסִק טַעַם, כְּשׁוֹם שְׁמִיּוֹם שְׁנוֹלָד לֹא
זוּחַ מִמֶּנּוּ שְׂכִינָה. אֲבָרְתֶם אֲבָרְתֶם. רַבִּי חֲיִיא אָמַר,
כְּדִי לְעוֹרְרוֹ לְרוּחַ אֲחֵרֵת, כְּמַעֲשֵׂה אֲחֵר, כְּלַב
אֲחֵר.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, נִבְחַר יִצְחָק וְהַתְּעֵלָה בְּרֵצוֹן
לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא כְּרִיחַ קְטֹרֶת
הַבְּשָׂמִים שְׁמִקְרִיבִים הַכֹּהֲנִים לְפָנָיו פְּעֻמִּים בִּיּוֹם
וְנִשְׁלָם הַקְּרָבָן. שְׁחֵרֵי צִעְרוֹ שֶׁל אֲבָרְתֶם הִיָּה כְּשֶׁעָשָׂה
שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֵל הַנְּעֵר וְאֵל תַּעֲשֵׂ לוֹ
מֵאוּמָה, חָשַׁב שְׁקָרְבָנוֹ לֹא נִשְׁלָם וּלְחֻנָּם עָשָׂה
וְסִדֵּר הַכֹּל וּבְנָה מִזְבֵּחַ. מִיָּד:

וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחַר וְגו'.

חֲרֵי שְׂנֵינוּ, הוּא הָאֵיל שְׁנִבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת

הָיָה, וּבֵן שְׁנָתוֹ הָיָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ז) כָּכֵשׁ

אַחַר בֶּן שְׁנָתוֹ, וְכֵן צָרִיךְ. [ואתה אמרת בין השמשות. ועוד, וחרֵי

וְצַחֵק לֹא הָיָה בְּעוֹלָם, אֲלֵא נִפְקַד וְכו'] [וחרֵי וְצַחֵק לֹא הָיָה בְּעוֹלָם] וְאַתָּה

אוֹמֵר שְׁנִבְרָא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת? אֲלֵא נִפְקַד כַּח שְׁיִזְמֵן

אוֹתוֹ הָאֵיל בְּשַׁעַת שְׁהַצְטַרֵּךְ אוֹתוֹ אַבְרָהָם. כְּמוֹ

שָׁפַל אוֹתָם הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, הַתְמַנָּה

כַּח שְׁיִזְמֵן אוֹתוֹ דָּבָר [לזמן מהוא] בְּשַׁעַת שֶׁצָּרִיךְ

אוֹתוֹ. כֵּן גַּם הָאֵיל הַזֶּה שֶׁהִקְרַב תַּחַת וְצַחֵק.

פָּתַח וְאָמַר, (ישעיה סג) בְּכָל צָרָתָם לֹא צָר וּמִלְאָךְ

פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם וְגו'. בֹּא רֵאֵה, בְּכָל צָרָתָם

שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּשִׁמּוֹדֵמְנוֹת לָהֶם צָרוֹת, כְּתוּב לֹא

בְּאֶל"ף וְקוֹרָאִים בְּנֹא"ו, מִשּׁוּם שֶׁתִּקְדוּשׁ פְּרוּךְ הוּא

עִמָּם בַּצָּרָה. לֹא בְּאֶל"ף מְקוּם יוֹתֵר עֲלִיּוֹן, אִם עַל

גַּב שְׂאִין בְּאוֹתוֹ מְקוּם רָגוּ וְצָרָה, לְשֵׁם לְמַעֲלָה

מִנִּיעָה צָרָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. לֹא בְּאֶל"ף, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

(תהלים ק) הוּא עָשָׂנוּ וְלֹא אֲנַחְנוּ. כְּתוּב בְּאֶל"ף

וְקוֹרָאִים בְּנֹא"ו.

וּמִלֶּאֱךָ פָּנִי הוֹשִׁיעֶם, וַתִּרֵי הוּא עִמָּם בְּאוֹתָהּ
 צָרָה, וְאַתָּה אוֹמֵר הוֹשִׁיעֶם? אֵלֶּא לֹא
 כְּתוּב מוֹשִׁיעֶם, אֵלֶּא הוֹשִׁיעֶם מִקֶּדֶם לָכֵן, שֶׁהוּא
 עֲתִיד בְּאוֹתָהּ צָרָה לְסִפְלָ עִמָּם. כֹּא רֵאָה, כְּכֹל זְמַן
 שְׂיִשְׂרָאֵל בְּנִלּוֹת - שְׂכִינָה עִמָּם בְּנִלּוֹת, וַתִּרֵי
 פְּרִשׁוֹתָ שְׂפִתוֹב (דברים ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ
 וְרַחֲמֶךָ וְגו'.

דָּבָר אַחַר וּמִלֶּאֱךָ פָּנִי הוֹשִׁיעֶם - זוֹ שְׂכִינָה, שֶׁהוּא
 עִמָּם בְּנִלּוֹת, וְאַתָּה אוֹמֵר שֶׁהוּא הוֹשִׁיעֶם?
 אֵלֶּא כִּי זֶה בְּיָדֵי, שְׂאֵלָה הֵם מִשְׁכְּנֹתָיו שֶׁל
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּנִלּוֹת. וּמִשׁוּם שְׂשִׁכִינָה עִמָּהֶם,
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אוֹתָם לְהִיטִיב לָהֶם
 וּלְהוֹצִיאֵם מִתְּנִלּוֹת, שְׂפִתוֹב (שמות ו) וְאֶזְכֹּר אֶת
 בְּרִיתִי, בְּחַתְחֻלָּה. וְאַחַר כֵּן, וְעַתָּה הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּאֵה אֵלַי.

וְגַם רֵאִיתִי - לְרַבּוֹת רֵאִיָּה אֶחָרָת שֶׁהוּא הֶרֶאֱשׁוּנָה
 שֶׁל הַכֹּל. וְכְתוּב (שם ב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶל
 בְּרִיתוֹ, זוֹ שְׂכִינָה. אֶת אֲבִרָהֶם? לְאֲבִרָהֶם תִּהְיֶה

צָרִיךְ לְכַתּוּב. אֵלֶּא אֶת אַבְרָהָם זֶה הַחֲבֵרוֹת וְהַזְּוֹנָה
 שָׁלַח עִם הָאֲבוֹת. אֶת אַבְרָהָם - זֶהוּ מִעֲרַבִּית
 דְּרוּמִית. אֶת יִצְחָק - זֶהוּ צְפוֹנִית מִעֲרַבִּית. וְאֶת
 יַעֲקֹב - זֶהוּ זְוֹנָה אַחֲרָה, כָּלֵל אַחֲרָה, זְוֹנָה שְׁלֵם כְּרֵאוֹי.

כְּמוֹ זֶה אֵת הַשָּׁמַיִם - זֶהוּ כָּלֵל שֶׁל מִדַּת לַיְלָה
 בַּיּוֹם. וְאֵת הָאָרֶץ - זֶה מִדַּת יוֹם בַּלַּיְלָה
 בְּאַחֲרָה. אֵת כָּאֵן כָּלֵם אֶת, וּבְיַעֲקֹב וְאֵת, שְׂיִהְיֶה
 הַכֹּל זְוֹנָה אַחֲרָה שְׁלֵם נִפְרָדִים זָכָר וּנְקֵבָה לְעוֹלָמִים.
 וְעַתִּיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַכְרִיז בְּכֹל הָעוֹלָם
 וְלְהַשְׁמִיעַ קוֹל שְׂיִאמֵר (ישעיה סג) וַיֹּאמֶר אֲדָ עַמִּי הִמָּה
 בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ. בְּרוּךְ הוּ'
 לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן. (דף קכא ע"א)